

Innehållsförteckning

Till finansutskottet inkomna yttranden över budgetpropositionen

4. Skatteutskottets yttrande 2002/03:SkU1y	2
5. Justitieutskottets protokollsutdrag 2002/03:4.3	92
6. Utrikesutskottets yttrande 2002/03:UU2y	93
7. Försvarsutskottets yttrande 2002/03:FöU1y.....	100
8. Socialförsäkringsutskottets yttrande 2002/03:SfU1y	107
9. Socialutskottets yttrande 2002/03:SoU1y	148
10. Kulturutskottets protokollsutdrag 2002/03:2.7	159
11. Trafikutskottets protokollsutdrag 2002/03:4.3	160
12. Miljö- och jordbruksutskottets yttrande 2002/03:MJU1y	162
13. Näringsutskottets protokollsutdrag 2002/03:2.2.....	174
14. Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2002/03:AU1y.....	175
15. Bostadsutskottets yttrande 2002/03:BoU1y	194

Protokoll från offentlig utfrågning

16. Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken	203
---	-----

BILAGA 4**Skatteutskottets yttrande
2002/03:SkU1y****Skattefrågor i budgetpropositionen för 2003****Till finansutskottet**

Finansutskottet har berett övriga utskott tillfälle att senast den 12 november 2002 avge yttrande över budgetpropositionen för 2003 i vad avser den ekonomiska politiken och förslaget till statsbudget för budgetåret 2003, utgifter-
nas fördelning på utgiftsområden, beräkningen av statsinkomsterna, förslaget till utgiftstak för staten 2002–2004 och låneramarna (yrkandena 1–15 och 27–38), jämte motioner.

Sammanfattning

Utskottet tillstyrker förslagen i budgetpropositionen och motion Fi230 av Britt Bohlin m.fl. (s, v, mp) och föreslår att regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster för budgetåret 2003 godkänns med vissa ändringar.

En grön skatteväxling med en omslutning på 3 miljarder kronor genomförs och innebär att en sänkning av inkomstskatten för låg- och medelinkomsttagare finansieras med höjningar av koldioxidskatten, elskatten, avfallsskatten och naturgrusskatten.

Inkomstskatten sänks genom att grundavdraget förstärks för inkomster upp till 264 200 kr. Startnivån för grundavdraget höjs till 16 400 kr och det förhöjda grundavdraget för låg- och medelinkomsttagare breddas och höjs ytterligare. I detta skikt kan grundavdraget höjas med upp till 3 600 kr. Förändringarna gäller fr.o.m. inkomståret 2003 och omfattar även pensionärer.

Den gröna skatteväxlingen innebär att koldioxidskatten på bränslen höjs med 19 %. Drivmedel kompenseras genom sänkt energiskatt om det går och undantas annars. Tillverkningsindustrin och jord-, skogs- och vattenbruksnäringarna kompenseras via koldioxidskatterabatten. Vidare höjs energiskatten på el med 2,5 öre per kWh. Till detta kommer en indexuppräknings av skattesatserna för bränslen och el.

Avfallsskatten höjs från 288 kr till 370 kr per ton. Utskottet bedömer att behovet av en skatt på förbränning av avfall i syfte att få en mer balanserad utveckling på avfallsområdet bör analyseras och utgår ifrån att regeringen presenterar resultatet av en sådan analys i kretsloppspropositionen under våren 2003.

Naturgrusskatten höjs från 5 till 10 kr per ton. Utskottet anser emellertid att det är osäkert om höjningen är tillräcklig för att nå det nationella målet om en förbrukning på 12 miljoner ton och utgår ifrån att regeringen senast under våren 2003 återkommer med de ytterligare höjningar som behövs för att målet skall nås.

Beskattningen av kraftvärmeverken läggs om i avvaktan på att de nya ned-sättningsreglerna för industrin blir klara. Omläggningen innebär att värme som produceras i ett kraftvärmeverk skall omfattas av samma rabatt som gäller för tillverkningsindustrin, att turordningsreglerna för använt bränsle ersätts med en proportionering och att avdraget för el som förbrukas i den egna verksamheten fasas ut. En förutsättning för beslut i denna del är dock att kommissionen godkänner förändringarna. Biobränslenas konkurrenskraft upprätthålls bl.a. genom den handel med certifikat för biobränsleproducerad el som införs under våren. Utskottet föreslår ett tillkännagivande om att de sammanlagda effekterna av dessa förändringar, särskilt på kort sikt, är svårbedömda och om att regeringen noga bör följa utvecklingen och snabbt återkommer till riksdagen med förslag till ändringar i beskattningen eller reglerna för certifikatshandeln om effekterna inte skulle bli de eftersträvade. Utskottet framhåller i tillkännagivandet också att det är angeläget med tydliga konsekvensredovisningar på detta område.

Utskottet tillstyrker att riksdagen hos regeringen begär ett förslag om ROT-avdrag för miljöförbättrande åtgärder på bostäder med en finansiell ram på 50 miljoner kronor per år. Avdraget skall medges vid inkomsttaxeringen 2004–2006.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det bör prövas om en skattelättnad för byggande av studentbostäder, pensionärsbostäder, m.m. kan lämnas via mervärdesskatten.

En minimiskatt för lågpriscigarett införs och privatinförselkvoterna för alkoholdrycker höjs vid årskiftet. Vissa tidsbegränsade skatteundantag förlängs. Det fasta beloppet om 200 kr skall gå till kommunerna även vid 2004 års inkomsttaxering och skattefriheten för vissa sjömän i internationell trafik skall också gälla vid 2004 års inkomsttaxering. Kalk- och cementindustrins övergångsregler förlängs ett år liksom skattereduktionen för bredbandsinstallation och jämkningsregeln vid förmånsbeskattning av viss miljövänliga bilar.

När det gäller statsbudgetens utgifter behandlar utskottet utgiftsramen för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution. Utskottet biträder regeringens förslag till utgiftsram för 2003 och förslaget om preliminär utgiftsram för 2004.

Utskottets överväganden

Inledning

Budgetpropositionen bygger på en överenskommelse mellan den socialdemokratiska regeringen och Vänsterpartiet. Efter fortsatta förhandlingar har den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet träffat överenskommelse om de förändringar och ytterligare förslag som framgår av motion Fi230 av Britt Bohlin m.fl. (s, v, mp). Överenskommelsen innebär att regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet står bakom riktlinjerna för den ekonomiska politiken, budgetpolitiken, utgiftstaken, tilläggsbudgeten för 2002 och de föreslagna och aviserade skatteförändringar som redovisas i dessa dokument.

I det följande behandlar utskottet förslagen på skatteområdet under rubriken Statsbudgetens inkomster och förslagen om utgiftsramar för Skatt, tull och exekution 2003 och 2004 under rubriken Utgiftsramar.

STATSBUDGETENS INKOMSTER

Skattepolitikens inriktning

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker Moderata samlingspartiets, Folkpartiet liberalernas, Kristdemokraternas och Centerpartiets förslag om inriktning av skattepolitiken.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Budgetpropositionen

I propositionen anføres (avsnitt 1.7) att skatternas främsta syfte är att finansiera välfärden och att de samtidigt skall stimulera till arbete och investeringar, till en uthållig utveckling och till minskade ekonomiska och sociala klyftor. Fortsatta reformer för rättvisa och tillväxt går före skattesänkningar. Om det finns utrymme för skattesänkningar kommer förbättringar för löntagare och småföretag att prioriteras.

Regeringen kommer att föreslå att det fjärde och sista steget i den pågående reformeringen av inkomstbeskattningen genomförs under mandatperioden om det statsfinansiella läget tillåter detta. Reformen har en god fördelningsprofil eftersom den är inriktad på låg- och medelinkomsttagarna.

Det är vidare angeläget att förbättra de skattemässiga villkoren för företagen. Regeringen vill under mandatperioden genomföra en förändring av reglerna om tjänste- och kapitalbeskattningen av småföretagsägares inkomster (de s.k. 3:12-reglerna) i syfte att öka avkastningen för den som tar risken att starta ett eget företag och/eller expanderar sin verksamhet. Regeringen avser även att ändra reglerna så att fler företag får lägre skatt vid generationsskiften. Beskattningen av kapitalvinster på näringsbetingade andelar bör avskaffas och arbetet med denna förändring fortgår.

En parlamentarisk kommitté utreder fastighetsskatten, förmögenhets- skatten samt arvs- och gåvoskatten. En viktig utgångspunkt för arbetet är att beskattningen av olika typer av tillgångar skall vara likformig. Frågan om beskattningen av arv mellan makar skall tas upp med förtur.

Den fortgående globaliseringen ställer det svenska skattesystemet inför utmaningar. Kunskaperna om hur de svenska skattebaserna påverkas av en alltmer internationaliserad omvärld är dock ofullständiga och behöver förbättras. Den av regeringen tillsatta utredningen för att analysera globaliseringens betydelse för olika skattebaser lämnar sitt slutbetänkande under hösten.

En grön skatteväxling utgör en central del i regeringens strategi för att omvandla Sverige till ett ekologiskt hållbart samhälle och för 2003 föreslås i budgetpropositionen en grön skatteväxling på 2,6 miljarder kronor. Det totala utrymmet för en grön skatteväxling fram till 2010 bedöms fortfarande uppgå

till 30 miljarder kronor. En fortsatt grön skatteväxling måste enligt vad som anförs genomföras stegvis och varsamt, och de olika stegen bör löpande följas upp vad gäller effekterna för miljön, för individer och inkomstfördelning och för det svenska näringslivets konkurrenskraft. En ökad miljörelatering av skattesystemet förutsätter också en rationell energiskattestruktur, baserad på lättförståeliga och brett accepterade principer samtidigt som skattesystemet måste vara förenligt med Sveriges medlemskap i EU. Som en integrerad del i den gröna skatteväxlingen arbetar ett par utredningar, om nedsättning av energi- och koldioxidskatten för näringslivet och om vägtrafikbeskattningen, med att ta fram underlag för en reformering av energi- och miljöskattestrukturen. När dessa utredningar är klara med sitt arbete återkommer regeringen med förnyade bedömningar och nya förslag om hur den gröna skatteväxlingen skall utformas efter år 2003.

En strategi för skattenedsättning för alternativa drivmedel lades fast i budgetpropositionen för 2002. Regeringen anser det angeläget att skattenedsättningen – när godkännande har erhållits från rådet och EU-kommissionen – kan börja tillämpas snarast möjligt. Konkurrenskraftiga och konkurrensneutrala villkor för de alternativa drivmedlen under år 2003 kommer att beaktas i särskild ordning i avvaktan på EG-besluten.

En utredning med uppdrag att se över tillämpningsområdet för bl.a. de reducerade mervärdesskattesatserna tillsätts med anledning av riksdagens tillkännagivande om behovet av en sådan översyn (rskr. 2001/02:199, bet. 2001/02:SkU18). Översynen syftar till att kartlägga och begränsa nuvarande avgränsningsproblem. I uppdraget skall även ingå att analysera mervärdesskattesatsernas struktur utifrån rättsliga, administrativa, ekonomiska, fördelningsmässiga och statsfinansiella aspekter.

En sänkning av momskostnaden bör prövas för produktionen av studentbostäder och äldreboendestäder. För att tillgodose huvudsakligen ungdomarnas bostadsbehov vill regeringen även pröva förutsättningarna för att på ett kostnadseffektivt sätt minska boendekostnaderna genom en sänkning av moms-kostnaderna för produktion av mindre hyreslägenheter.

Motioner

I *Moderata samlingspartiets* motion Fi231 yrkandena 9 och 11 av Bo Lundgren m.fl. (m) förelås att skatterna sänks för att möjliggöra en ökad tillväxt och ett entreprenörskap som ger alla en bättre välbefinningsutveckling och ökar medborgarnas inflytande över sina liv. Målet är att alla skall kunna leva på sin lön. I dagens värld, då både människor och kapital är lätttrörliga, kan höga skattesatser leda till urholkade skattebaser. Det är därför viktigt att skattesänkningarna även gäller lätttrörliga skattebaser.

En inkomstskattereform med tyngdpunkten hos låg- och medelinkomsttagarna genomförs för att öka den sociala tryggheten och motverka fattigdomsfällor. För att människor skall kunna klara av sina egna grundläggande behov innan de börjar betala skatt höjs grundavdraget. På sikt är målet att de första 50 000 kronorna skall vara befriade från inkomstskatt. Barnfamiljernas

försörjningsbörda beaktas genom ett extra grundavdrag på 15 000 kr per barn upp till 16 år. För att fler skall motiveras att arbeta ersätts dagens skattereduktion för allmän pensionsavgift med ett förvärvsavdrag för pensionsgrundande inkomster. Den statliga inkomstskatten avskaffas på sikt.

För tjänster utförda i hemmen införs en skattereduktion på 50 % av arbetskostnaden på maximalt 50 000 kr per hushåll. Syftet är att vanliga människor skall få en möjlighet att köpa tjänster.

Fastighetskatten sänks successivt och avskaffas på sikt. För att minska problemen i attraktiva områden föreslås att halva markvärdet används som grund för beskattningen.

Förmögenhetsskatten avskaffas liksom skatten på aktieutdelningar. Utdelningar till aktiva ägare i fåmansbolag beskattas som inkomst av kapital om ägaren tar ut skälig lön. Arvs- och gåvoskatten försvårar generationsskiften i familjeföretag och avskaffas därför successivt. Optionsprogrammets beskattning utreds och beskattningen av royalty sker under inkomst av kapital. Ett uppskov vid kapitalvinstbeskattningen i samband med omplacering mellan fonder eller värdepapper utreds.

Jordbrukets skatt på diesel och växtnäring sänks till samma nivå som i de främsta konkurrentländerna.

Energiskatter bör enligt vad som anförs tas ut i konsumentledet om det inte är fråga om miljöskatter. Energiskatten på el som produceras i kärnkraftverk bryter mot denna princip och slopas därför på sikt.

Skatten på bensin och diesel höjer kostnaden för resor till och från arbete, barnomsorg och vid socialt umgänge och bör enligt motionärernas mening sänkas. Skatten bör inte vara högre än genomsnittet i Europa. Reseavdraget höjs till 20 kr per mil.

Pensionssparande underlättas genom att avdraget för sådant sparande höjs till ett prisbasbelopp. Alkoholskatterna sänks till dansk nivå allteftersom införselrestriktionerna försvinner. Skatten på reklam är inte konkurrensneutral och avskaffas redan den 1 januari 2003.

I *Folkpartiet liberalernas* motion Sk382 yrkandena 1, 3, 4 och 26 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) anförs att skattepolitiken bör vara inriktad på att förbättra förutsättningarna för tillväxt och sysselsättning. Skattesänkningarna bör inriktas på att det skall löna sig att arbeta, spara och ta risker, och att göra det i Sverige.

Motionärerna föreslår att en ny skattereform genomförs med principerna för 1990-91 års skattereform som grund. Skiktgränsen för den statliga inkomstskatten höjs så att bara 10 % av de skattskyldiga på sikt betalar statlig inkomstskatt och det andra steget i den statliga inkomstskatteskalen avskaffas. Nedtrappningen av det nuvarande grundavdraget tas successivt bort. Härigenom uppnås en marginalskatt på 30 % för de flesta och en marginalskatt på 50 % för de högsta inkomstdelarna. Ett förvärvsavdrag införs och gör det mer lönsamt att arbeta även vid lägre inkomster. Avdraget uppgår inledningsvis till 3 % av inkomsten. En allmän skattereduktion införs för att alla skall få del av en skattesänkning och uppgår till att börja med till 300 kr per person och

år. Barnfamiljernas extra försörjningsbörda beaktas genom en skattereduktion som motsvarar en barnbidragshöjning med mellan 900 och 1 000 kr per barn och år. Detta kombineras med en nedtrappning av den inkomstprövade delen av bostadsbidraget. Härigenom minskar marginaleffekten med 20 %.

En omläggning genomförs med höjda avgifter till arbetslöshetskassan och ett större ansvar för trafikförsäkringen som kompenseras med sänkta skatter. Avgiftshöjningarna medför att det blir tydligt för alla vad som betalas till försäkringen.

Hushållen får möjlighet att köpa tjänster genom att en skattereduktion för halva arbetskostnaden införs. Människor får större möjlighet att välja mellan att arbeta mer och köpa tjänster till hemmet, eller att arbeta mindre och i stället göra mer av hemarbetet själv. Omvägen till dagis räknas med när avdrag medges för bilresor till och från arbetet.

Av principiella skäl avvisar motionärerna avdragsrätten för fackliga avgifter. De avskaffar också skattereduktionen för bredbandsanslutningar.

Pensionssparandet utvidgas till ett basbelopp och öppnas för finansiering av kompetensutveckling. På detta sätt kommer makten och inflytandet över kompetenssparandet att ligga hos enskilda människor.

Fastighetsbeskattningen sänks stegvis och bör på sikt avskaffas. Taxeringsvärdena fryses omedelbart på 1997 års nivå med skattesatserna 1,0 % för småhus och 0,5 % för flerfamiljshus. På detta sätt kan begränsningsregeln avvecklas. Som en finansiering höjs kapitalvinstskatten vid bostadsrätts- och fastighetsförsäljningar från 20 till 30 %. Sambeskattningen av makars förmögenhet är en restprodukt i skattesystemet och bör avskaffas år 2003. Fri-beloppet höjs till 2,1 miljoner kronor med sikte på ett fullständigt avskaffande av förmögenhetsskatten.

För att människor skall uppmuntras att dela med sig av sitt välstånd införs en avdragsrätt för gåvor till internationellt bistånd.

Motionärerna konstaterar att miljöskatterna minskat som andel av de totala skatterna och stöder förslaget om en grön skatteväxling med höjd el- och koldioxidskatt och sänkt inkomstskatt. Motionärerna anser dock att inkomstskattesänkningen bör läggas ut mer generellt, så att den kommer alla till del.

I *Kristdemokraternas* motioner Fi233 yrkande 7 av Alf Svensson m.fl. (kd), Fi256 yrkandena 2–7 och 23 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Fi255 yrkandena 1 och 7 av Per Landgren m.fl. (kd) anförs att syftet med skatter är att solidariskt finansiera den gemensamma välfärden samt att styra den ekonomiska utvecklingen i en socialt och ekologiskt hållbar riktning. Strävan måste vara att utforma skattepolitiken så att den stimulerar arbete, sparande, hederlighet och företagande. En marknadsekonomi baserad på etiska principer och styrd av ekologiska och sociala hänsyn är enligt vad som anförs i motionen den bästa grunden för ett gott samhälle.

Ett viktigt mål är att skatterna utformas så att så många som möjligt, enskilda och familjer, skall kunna leva på sin lön. För att nå detta mål föreslår motionärerna en generell inkomstskattesänkning i fyra steg. De inför ett rakt grundavdrag på 26 500 kr vid beräkningen av kommunal inkomstskatt för år

2003 och en skattereduktion på 4 000 kr för låg- och medelinkomsttagare. Den nuvarande skattereduktionen för allmän pensionsavgift ersätts med ett förvärvsavdrag på 5 % av förvärvsinkomsten. Slutligen halveras det andra steget i den statliga inkomstskatteskalen år 2004 och slopas helt år 2005.

Andra åtgärder gäller gränsen för reseavdraget som sänks från dagens 7 000 kr till 5 000 kr och en skattereduktion på 50 % för hushållen vid köp av tjänster och större ROT-arbeten.

Den statliga fastighetsskatten avskaffas. I stället ges kommunerna möjlighet att ta ut en avgift för täckande av kostnader för gatuunderhåll, brandförsvar och annan kommunal service kopplad till fastigheten.

Om Sverige långsiktigt skall vara ett land för företagande, investeringar och tillväxt går det enligt vad som anförs i motionen inte att ha kvar skatter som gör att kapital, företag och kompetens har starka incitament att lämna landet. Effekten av sambeskattningen av förmögenhet avvecklas i ett första steg helt genom att fribeloppet för sambeskattade par höjs till 3 000 000 kr. Därefter avvecklas förmögenhetsskatten med 0,5 procentenhet per år så att den blir 1,0 % 2004 och 0,5 % 2005. Vid förmögenhetsbeskattningen återgår fastigheternas taxeringsvärden till de värden som gällde före höjningarna från år 2000. Beskattningen på avkastning på aktier avvecklas stegvis med en halvering av fysiska och juridiska personers utdelningsskatt 2004 och med sikte på ett fullständigt slopande år 2005. Personer som köper nyemitterade aktier i onoterade bolag får en skattereduktion (riskkapitalavdrag). Arvsskatten på bundet kapital avskaffas vid generationsskifte. För att finansiera dessa skattesänkningar föreslås bl.a. en höjd bolagsskatt till 30 %.

En grön skatteväxling bör genomföras och uppgå till 3 miljarder kronor i stället för den av regeringen föreslagna nivån på 2,6 miljarder kronor. Elskatten höjs härvid med 2,6 öre per kWh. Utvidgningen bör enligt vad som anförs användas för att införa ett rakt grundavdrag på 26 500 kr. Eftersom Sverige redan har höga miljöskatter skulle en europeisk miniminivå för koldioxid samtidigt förbättra svenska företags konkurrenssituation. Det är därför viktigt att övergå till majoritetsbeslut inom EU på detta område.

Skattepolitiken skall vara långsiktigt stabil, enkel och främja en god ekonomisk utveckling samt en god hushållning med skattemedlen. Därmed kan skattemoralen bibehållas och benägenheten till svartarbete minska.

I *Centerpartiets* motioner Fi234 yrkande 12 och Fi286 yrkande 1 av Maud Olofsson m.fl. (c) anförs att skattesystemet skall utformas så att det befrämjar arbete, företagande och tillväxt och ger goda förutsättningar för fler företag att starta och växa, större ekonomiskt utrymme för landets familjer och inriktas på förbättringar för dem som bäst behöver ökat ekonomiskt utrymme. I skattepolitiken bör småföretagande, uthållig tillväxt och låg- och medelinkomsttagare samt boende prioriteras. Ett långsiktigt mål bör vara att skattestrycket och utgifternas andel av BNP skall ned till samma nivåer som jämförbara OECD-länder.

De kommande åren bör en skattereform genomföras som sänker skatten för människor med låga och vanliga inkomster. År 2003 ersätts grundavdraget

med en rak skatterabatt på 9 000 kr. För den som bara betalar kommunal inkomstskatt motsvarar detta ett grundavdrag på 30 000 kr. Vidare införs en förvärvsrabatt på 9 600 kr som är riktad framför allt till låginkomsttagare. Förvärvsrabatten skall enbart ges på inkomster från förvärvsarbete eller företagande. En förvärvsrabatt på arbetsinkomster innebär enligt vad som anförs en kraftig stimulans för den arbetslöse att ta ett arbete och för den deltidsarbetande att öka sin arbetstid. Hushållens ekonomi stärks ytterligare genom höjda reseavdrag till 20 kr per mil år 2004 som inkluderar resor till och från barnomsorg. Vidare införs en skattelättnad för ROT-arbeten och hushållsnära tjänster år 2004.

Motionärerna föreslår att omräkningen vid 2003 års fastighetstaxering skall ske med en medianvärdesmodell där köpeskillingar i den undre och övre kvartilen räknas bort, vilket beräknas sänka taxeringsvärdena med 10 %. Härutöver bör skatteuttaget på fastigheter minskas genom att fastighetsskatten sänks till 0,9 % år 2004. I det fortsatta arbetet med att förändra fastighetsskatten omvandlas denna till en schablonintäkt som beskattas som kapital. Begränsningsregeln med dess nya form av sambeskattningsbehövs inte och kan avskaffas.

Starka skäl talar enligt motionärerna för att förmögenhetsskatten successivt bör fasas ut. Sambeskattningsen av förmögenhet är en kvarleva från ett gammalt patriarkalt samhälle med familjeförsörjare och bör slopas år 2003. Innan förmögenhetsskatten är helt avskaffad bör den endast beräknas på halva taxeringsvärdet från 2003.

Sparande i eget företagande underlättas genom skattebefrielse för ”starta-eget-sparande” och möjlighet att göra avdrag för personligt riskkapital. Arbetsgivaravgifterna sänks för alla företag och sänkningen utformas så att den betyder mest för de mindre företagen.

Skatternas miljöstyrande effekter bör successivt öka. En skattepolitik som belönar investeringar i arbete och miljö men också styr bort från utnyttjande av ändliga naturresurser och skadliga utsläpp, bidrar till omställningen av Sverige till ett modernt land där miljöhänsyn är en avgörande del i den framtida tillväxten. Höjda skatter på utsläpp av kväveoxid och koldioxid i industrin och en skatt på förbränning av osorterat avfall finansierar delvis de sänkta arbetsgivaravgifterna. År 2004 genomförs ett pilotprojekt med biodrivmedel, vilket subventioneras genom en skattereduktion. Den gröna sektorn ges likvärdiga konkurrensvillkor genom sänkt diesel- och kväveskatt i jordbruket.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är skatternas främsta syfte är att finansiera välfärden. Skatterna skall samtidigt stimulera till arbete och investeringar, till en uthållig utveckling och till minskade ekonomiska och sociala klyftor. Det kan inte accepteras att redan välbeställda i samhället får stora skattesänkningar på bekostnad av kvaliteten i vård, skola och omsorg eller att klyftorna i sam-

hället ökar kraftigt. Fortsatta reformer för rättvisa och tillväxt går före skattesänkningar.

Enligt utskottets mening måste ett ställningstagande till de olika förslagen om förändringar av inkomstbeskattningen ta sin utgångspunkt i det statsfinansiella utrymmet för sådana åtgärder. Skatternas syfte är att finansiera välfärden och nya resurser skall i första hand användas för att öka tryggheten och rättvisan.

Regeringen genomför även i år satsningar på utgiftssidan. Goda villkor för dagens unga och deras familjer är en rättvisefråga och en investering i framtiden. Regeringen bygger därför vidare på de betydande satsningar som gjorts för barnen och deras familjer de senaste åren. Maxtaxereformens sista steg tas 2003 genom att allmän förskola införs för 4–5-åringar, föräldraförsäkringen förstärks ytterligare och den generella välfärden stärks genom att inkomsttaket i föräldraförsäkringen höjs från 7,5 till 10 prisbasbelopp fr.o.m. 1 juli nästa år. Studiebidraget utökas från 9 till 10 månader. Det innebär att barnfamiljer med en tonåring på gymnasiet får 950 kronor mer per år.

Riksdagen har under den förra mandatperioden genomfört tre av fyra steg i en reform som syftar till att inkomstbeskattningen successivt återställs till en profil som motsvarar det läge som råder när huvuddelen av de skattskyldiga endast betalar kommunal inkomstskatt och en andel kring 15 % också betalar statlig inkomstskatt. Den extra belastningen av den allmänna pensionsavgiften innebär en avvikelse från denna profil för skattskyldiga med arbetsinkomst och avvikelsen är mer kännbar för skattskyldiga med låga inkomster. Avvikelsen har reducerats kraftigt genom de tre steg i reformeringen av inkomstbeskattningen som genomförts. I likhet med regeringen bedömer utskottet att ett fjärde och sista steg i reformeringen av inkomstbeskattningen bör genomföras under mandatperioden om det statsfinansiella utrymmet tillåter det.

Starka och livskraftiga företag är enligt utskottets mening av avgörande betydelse för att Sverige skall präglas av uthållig tillväxt och rättvisa. I likhet med regeringen anser utskottet att det är angeläget att förbättra de skattemässiga villkoren för företagen.

Fastighetsskatten är en del av kapitalinkomstbeskattningen och en viktig inkomstkälla för att finansiera den offentliga välfärden. Regeringen har tillsatt en parlamentarisk kommitté som skall utreda fastighetsskatten, förmögenhetsskatten samt arvs- och gåvoskatten. Uppdraget skall vara avslutat vid utgången av år 2003. Kommittén ges möjlighet att pröva lösningar som kan innebära avsteg från nu gällande principer för fastighetsbeskattningen.

Den fortgående globaliseringen ställer enligt utskottets mening det svenska skattesystemet inför utmaningar. Kunskaperna om hur de svenska skattebaserna påverkas av en alltmer internationaliserad omvärld är dock ofullständiga och behöver förbättras. Den av regeringen tillsatta utredningen för att analysera globaliseringens betydelse för olika skattebaser lämnar sitt slutbetänkande under hösten.

Enligt utskottets mening utgör en fortsatt grön skatteväxling en central del i omvandlingen av Sverige till ett ekologiskt hållbart samhälle. Det främsta syftet med skatteväxlingen är att öka miljörelateringen av skattesystemet. Genom miljöskatter sätts ett pris på miljön och det blir dyrare att släppa ut föroreningar till luft eller vatten. Härigenom får hushållen ekonomiska motiv att välja en mer miljövänlig och resurssnål livsstil medan företagen stimuleras att utveckla en mer miljövänlig teknik. En grön skatteväxling innebär inte en höjning av det totala skatteuttaget då höjningar av de miljörelaterade skatterna balanseras av sänkningar av skatterna på arbete.

Med det anförda ställer sig utskottet bakom den av regeringen förordade inriktningen av skattepolitiken.

I det följande går utskottet närmare in på de skatteförslag som läggs fram i de olika budgetalternativen.

Beskattning av förvärvsinkomster

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om höjt grundavdrag med den ändring som föreslås i motion Fi230. Övriga motionsförslag avstyrks.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.2.1, punkt 27) att grundavdraget höjs med upp till 3 600 kr i inkomstkiktet 53 600–264 200 kr som ett led i en grön skatteväxling. Syftet är att rikta inkomstkattesänkningen till låg- och medelinkomsttagarna och att samtidigt förenkla grundavdragsreglerna. Förändringen innebär att upptrappningen av grundavdraget tidigareläggs, att den högsta nivån höjs och att nedtrappningen senareläggs.

Motioner

I motion Fi230 yrkande 12 delvis av Britt Bohlin m.fl. (s, v, mp) föreslår motionärerna att budgetpropositionens skatteväxling om 2,6 miljarder kronor utvidgas så att den får en total omslutning på 3 miljarder kronor och att detta sker genom att ytterligare höjningar av koldioxidskatten på bränsle och energiskatten på el får finansiera en ytterligare höjning av grundavdraget. Motionärerna föreslår att grundavdraget höjs med 800 kr i det lägsta skiktet och att den efterföljande upptrappningen höjs från 17 % till 20 %, så att den högsta nivån breddas.

I *Moderata samlingspartiets* motion Fi287 yrkandena 1–7 och 33 av Lennart Hedquist m.fl. (m) föreslår motionärerna en inkomstkattereform i fyra delar. År 2003 införs ett grundavdrag på 23 000 kr som år 2004 höjs till 24 200 kr. Grundavdraget trappas upp med 20 % över 70 000 kr och trappas

ner med 10 % över 120 000 kr. Över 170 000 kr uppgår grundavdraget 18 200 kr respektive 19 200 kr. Vidare införs ett förvärvsavdrag med 13 % av den pensionsgrundande inkomsten. Skiktgränsen för den statliga inkomstskatten höjs till den övre gränsen för uttag av allmän pensionsavgift och det andra steget i den statliga inkomstskatteskalen slopas. Kompensationen för den allmänna pensionsavgiften slopas och avgiften blir avdragsgill fullt ut. Ett grundavdrag på 12 000 kr per barn införs och höjs år 2004 till 15 000 kr. Skattereduktionen för utländska experter avskaffas.

I *Folkpartiet liberalernas* motion Sk382 yrkande 2 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) föreslår motionärerna att brytpunkten för statlig skatt höjs till gränsen för uttag av allmän pensionsavgift för att undvika att personer som betalar både statlig skatt och egenavgifter får marginaleffekter om ca 55 %. I ett första steg höjs brytpunkten till 312 000 kr år 2003. På sikt är avsikten att bara 10 % av de skattskyldiga skall betala statlig skatt. Det andra steget i den statliga inkomstskatteskalen slopas eftersom denna beskattning enligt vad som anförs leder till flykt av människor med goda kunskaper till andra länder. Ett förvärvsavdrag mot kommunalskatten införs och uppgår till 3 % av inkomsten. En skattereduktion garanterar att alla får del av en skattesänkning och uppgår till 300 kr per person år 2003 och stiger till 600 kr år 2004.

I *Kristdemokraternas* motioner Fi256 yrkandena 8–11 och 33 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Fi255 yrkandena 2–5 och 8 av Per Landgren m.fl. (kd) föreslås en generell inkomstskattesänkning i fyra steg. År 2003 införs ett rakt grundavdrag på 26 500 kr vid beräkningen av kommunal inkomstskatt. En skattereduktion på 4 000 kr utgår upp till en inkomst på 276 000 kr och avtrappas sedan för att upphöra vid 436 000 kr. Den nuvarande skattereduktionen för allmän pensionsavgift ersätts med ett förvärvsavdrag på 5 % av inkomst av anställning och näringsverksamhet. Det andra steget i den statliga inkomstskatteskalen halveras år 2004 och slopas helt år 2005.

I *Centerpartiets* motion Fi286 yrkandena 2–4 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås att grundavdraget år 2003 ersätts med en rak skatterabatt på 9 000 kr. För den som bara betalar kommunal inkomstskatt motsvarar detta ett grundavdrag på ca 30 000 kr. Vidare införs en förvärvsrabatt som fasas in med 10 % av inkomsten upp till 96 000 kr och som fasas ut med 5 % av inkomsten över 180 000 kr. Förvärvsrabatten skall enbart ges på inkomster från förvärvsarbete eller företagande. Skattereduktionen för den allmänna pensionsavgiften slopas och avgiften blir avdragsgill fullt ut.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är grunden för den gröna skatteväxlingen att höjda skatter på energi- och miljöområdet växlas mot sänkta skatter på arbete. Som en del i denna strategi har skatten på arbete sänkts år 2001 och 2002 genom höjda grundavdrag i inkomstbeskattningen och sänkta socialavgifter.

För år 2003 innebär det förslag som läggs fram i budgetpropositionen och motion Fi230 att ett tredje steg tas i skatteväxlingen och att det utrymme på 3

miljarder kronor för skattesänkningar på arbete som därigenom skapas utnyttjas till att höja grundavdraget för låg- och medelinkomsttagare.

Förslaget innebär att grundavdraget höjs för personer med inkomster upp till 264 200 kr. Vid de lägsta inkomsterna är höjningen 800 kr och i inkomstskiktet mellan 57 900 kr och 264 200 är större höjningar möjliga. Den maximala höjningen uppgår till 3 600 kr. Eftersom pensionärer följer samma skatteregler som löntagare fr.o.m. år 2003 berör de föreslagna justeringarna i grundavdraget även pensionärer.

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot den utformning av grundavdraget som föreslås i budgetpropositionen och motion Fi230 och tillstyrker att förslaget genomförs. Eftersom grundavdragets nivå är kopplad till gränsen för uttag av allmän pensionsavgift, statlig ålderspensionsavgift och gränsen för pensionsgrundande inkomst bör även dessa regler ändras. Vidare bör gränsen för deklarationsplikt höjas.

I övrigt avstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena.

Det fasta beloppet vid beskattning av förvärvsinkomst

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om att det fasta beloppet på 200 kr skall anses utgöra en kommunal inkomstskatt även vid 2004 års taxering.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.2.3, punkt 31) att det fasta belopp på 200 kr som utgår vid statliga beskattningen av förvärvsinkomster skall utgöra en kommunal inkomstskatt även vid 2004 års taxering.

Regeringen anför att den statliga skatten om 200 kr under några års tid har beslutats utgöra en kommunal inkomstskatt och att detta har motiverats med kommunernas och landstingens behov av medelförstärkning. Regeringen konstaterar att kommunerna har ett visst behov av medelförstärkning även år 2003 och föreslår därför att den fasta skatten om 200 kr skall utgöra en kommunal inkomstskatt också vid 2004 års inkomsttaxering.

Utskottets ställningstagande

Skatteutskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot förslaget och tillstyrker propositionen i denna del.

Beskattning av sjömän i viss internationell trafik

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en förlängning av den tillfälliga skattefriheten för svenska sjömän vid arbete i viss internationell trafik till 2004 års taxering.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.2.4, punkt 32) att den skattefrihet som enligt den särskilda övergångsbestämmelsen i artikel 31.3 i det nordiska skatteavtalet gäller för i Sverige obegränsat skattskyldiga sjömän som uppbär ersättning för arbete ombord på danskt, färöiskt, finskt, isländskt eller norskt skepp i internationell trafik skall gälla också vid 2004 års taxering.

Regeringen anför att frågan om beskattningen av sjömän i det nordiska skatteavtalet är en fråga som lämpligen bör lösas gemensamt inom Norden. Regeringen påbörjade under hösten 2001 en översyn av lastsjöfartens och färjenäringens villkor. Syftet är att utreda möjligheterna till en gemensam nordisk uppfattning när det gäller den framtida utformningen av Europeiska gemenskapernas riktlinjer för statligt stöd till sjötransport. Detta uppdrag skall redovisas senast under år 2003. I avvaktan på en gemensam nordisk lösning och resultatet av den översyn som inletts föreslås att skattefriheten för ombordanställda på nordiska skepp skall gälla även vid 2004 års taxering.

Utskottets ställningstagande

Skatteutskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot detta förslag och tillstyrker propositionen i denna del.

Förmånsbeskattning av miljövänliga bilar

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker motionsförslaget om en ettårig förlängning av den tidsbegränsade jämningsregeln för miljövänliga bilar.

Bakgrund

De nuvarande reglerna om justering av värdet av bilförmån för s.k. miljöbilar tillämpades första gången vid 2000 års taxering. Reglerna innebär att förmånsvärdet för en bil som är utrustad med teknik för drift med elektricitet eller med mer miljöanpassade drivmedel än bensin eller dieselolja och som därför har ett nybilspris som är högre än nybilspriset för närmast jämförbara bil utan sådan teknik, skall justeras ned till en nivå som motsvarar förmånsvärdet för den jämförbara bilen. Reglerna infördes bl.a. för att underlätta introduktionen av miljöbilar på bilmaknaden och på så sätt skapa bättre förutsättningar för att miljöprestandan hos beståndet av förmånsbilar skulle öka (prop. 1999/2000:6, bet. 1999/2000:SkU7).

Den 1 januari 2002 infördes en tidsbegränsad möjlighet till ytterligare nedsättning av förmånsvärdet för vissa typer av miljöanpassade förmånsbilar. För en elbil eller elhybridbil blev det möjligt att justera ner förmånsvärdet till 60 % av förmånsvärdet för närmast jämförbara bil utan sådan miljöanpassad

teknik. Nedsättningen gäller i 3 år och får inte överstiga 16 000 kr per år. För bilar som drivs med alkohol eller med annan gas än gasol medges justering till 80 % av förmånsvärdet för den jämförbara bilen. Nedsättningen gäller under 4 år och får inte överstiga 8 000 kr per år. En utvärdering av regelförändringen skall genomföras och vara klar före respektive tillämpningsperiods utgång (prop. 2001/02:1, bet. 2001/02:FiU1, prop. 2001/02:45, bet. 2001/02:SkU12).

Motion

I motion Fi230 yrkande 17 av Britt Bohlin m.fl. (s, v, mp) föreslås att försöksperioderna med sänkt förmånsvärde för miljöanpassade bilar förlängs med ett år.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot motionärernas förslag och tillstyrker att riksdagen fattar beslut om en sådan förlängning.

Skattereduktion för fackföreningsavgift

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om slopade skattereduktioner för fackföreningsavgift och avgift till arbetslöshetskassa. Jämför avvikande meningarna 1 (m) och 4 (c).

Bakgrund

Riksdagen har under hösten 2001 fattat beslut om en skattereduktion på 25 % för medlemsavgiften till en arbetstagarorganisation och om en skattereduktion på 40 % för avgiften till en arbetslöshetskassa. Samtidigt avskaffades avdragsrätten för avgiften till arbetslöshetskassa. De nya bestämmelserna har trätt i kraft den 1 januari 2002 (prop. 2001/02:35, bet. 2001/02:SkU6).

Motioner

I *Moderata samlingspartiets* motion Fi287 yrkandena 37 och 38 av Lennart Hedquist m.fl. (m) föreslås att riksdagen fattar beslut om en återgång till tidigare regler. Skattereduktionen för fackföreningsavgift avskaffas och skattereduktionen för avgift till arbetslöshetskassa ersätts med en avdragsrätt vid inkomstbeskattningen.

I *Centerpartiets* motion Fi286 yrkande 5 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås också att skattereduktionen för fackföreningsavgifter slopas. Problemen med höga skatter för dem med låga inkomster bör enligt vad motionärerna anför inte lösas genom kompensation för olika slags kostnader.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening syftar skattereduktionen för fackföreningsavgifter till att likställa villkoren för medlemskap i en arbetstagarorganisation med de villkor som gäller för medlemskap i en arbetsgivarorganisation. Organisationer och förbund på arbetsgivarsidan har efter hand fört över den övervägande delen av sin verksamhet till särskilt bildade servicebolag och på det sättet gjort det möjligt för medlemsföretagen att dra av serviceavgifterna som driftskostnader i den bedrivna rörelsen. Mervärdesskattebestämmelsernas utformning har också medfört att arbetsgivarsidan i realiteten haft fördelar jämfört med arbetstagersidan. Med en skattereduktion på 25 % för de medlemsavgifter som enskilda medlemmar betalar till sina arbetstagarorganisationer uppnås en faktisk skattemässig behandling som motsvarar den som gäller för avgifterna på arbetsgivarsidan. Rättsviseskäl talar således för att skattereduktionen för fackföreningsavgifter bibehålls.

När det gäller skattereduktionen för avgift till arbetslöshetskassa har intentionen hela tiden varit att avgiften skall vara avdragsgill, eftersom detta uppmuntrar den enskilde att skaffa sig ett försäkringsskydd mot följderna av arbetslöshet. Beloppsbegränsningen av avdraget för övriga kostnader under inkomst av tjänst har emellertid försämrat förutsättningarna för denna avdragsrätt, allteftersom den grupp som kommer över beloppsgränsen blivit mindre. Härigenom har det uppkommit en olikformighet vid beskattningen av arbetstagersidan i förhållande till vad som gäller vid beskattningen av arbetsgivare, och det är av bl.a. detta skäl som riksdagen fattat beslut om att ersätta avdragsrätten med en skattereduktion i dessa fall. Utskottet anser att både rättvise- och hanteringsmässiga skäl talar för att den nuvarande ordningen bibehålls.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi287 yrkandena 37 och 38 och Fi286 yrkande 5.

Reseavdrag

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om höjda reseavdrag, sänkt gräns för avdragsgilla resekostnader och om att resor till dagis skall ingå.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

Riksdagen höjde det avdragsgilla beloppet för kostnad för resor med egen bil mellan bostad och arbetsplats och i tjänsten från 13 kr till 15 kr fr.o.m. inkomståret 1998. Samtidigt höjdes gränsen för avdragsgilla kostnader för resor

mellan bostaden och arbetsplatsen från 6 000 kr till 7 000 kr per år (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:FiU1).

Det avdragsgilla beloppet för kostnader för resor med egen bil mellan bostad och arbetsplats och för resor i tjänsten och näringsverksamhet höjdes från 15 till 16 kr per mil år 2001. Avdraget för resor med förmånsbilar är härefter 9 kr (6 kr för dieseldrivna förmånsbilar) (prop. 2000/01:1, bet. 2000/01:FiU1).

Motioner

I flera motioner från *Moderata samlingspartiet* framställs yrkanden om en höjning av reseavdraget till 20 kr per mil med motsvarande höjningar av reseavdraget vid användning av förmånsbil. Sådana yrkanden framställs i motionerna Fi287 yrkandena 8 och 9 av Lennart Hedquist m.fl. (m) och N304 yrkande 4 delvis av Mikael Odenberg m.fl. (m).

I *Kristdemokraternas* motioner Fi256 yrkande 12 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Fi255 yrkande 6 av Per Landgren m.fl. (kd) föreslås i stället att gränsen för reseavdraget sänks från 7 000 kr till 5 000 kr.

Centerpartiets förslag i motion Fi286 yrkandena 6 och 8 av Maud Olofsson m.fl. (c) innebär dels att reseavdraget höjs till 20 kr per mil, dels att resor till och från barnomsorg skall beaktas.

Utskottets ställningstagande

Reseavdraget fastställdes så sent som 1998 till 15 kr per mil, och avsikten var då att tillskapa en viss marginal för att beloppet skulle kunna kvarstå under ett antal år. Härefter har avdragsbeloppet höjts med en krona till 16 kr per mil år 2001. Syftet med denna höjning har varit att stimulera rörligheten på arbetsmarknaden. Enligt utskottets mening finns det inte nu någon anledning att genomföra ytterligare justeringar av detta belopp.

När det gäller förslagen om en sänkning av gränsen för reseavdraget är detta enligt utskottets mening mindre lämpligt. Avdragsgränsen har en praktisk betydelse genom att den bidrar till att förenkla taxeringsarbetet. Utskottet anser inte att det finns skäl att nu sänka denna gräns.

När det gäller förslagen om en möjlighet att räkna in den extra tiden för att lämna barn på dagis finns det enligt utskottets mening skäl att hålla gränsdragningen kring dagens avdragsrätt för resor till och från arbetet så enkel och lättillämpad som möjligt. Att låta skattemyndigheterna beakta resan för att lämna och hämta barn på dagis när tidsvinsten beräknas skulle komplicera de bedömningar som måste göras i dessa fall. Härtill kommer att fördelningspolitiska invändningar kan riktas mot åtgärder som innebär att endast vissa barnfamiljer erbjuds en avdragsrätt för en del av sina levnadskostnader. Om syftet är att förbättra barnfamiljernas ekonomiska situation bör andra lösningar användas, t.ex. förbättringar av de olika stöd som i dag går direkt till barnfamiljerna.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Fi287 yrkandena 8 och 9, N304 yrkande 4 delvis, Fi256 yrkande 12, Fi255 yrkande 6 och Fi286 yrkandena 6 och 8.

Hushållstjänster

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om en skattereduktion för hushållstjänster.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

Frågor om särskilda skatteregler för tjänstesektorn har behandlats i Tjänsteutredningens betänkande Uppskattad sysselsättning (SOU 1994:43) och i Tjänstebeskattningsutredningens betänkande Skatter, tjänster och sysselsättning (SOU 1997:17).

En skattereduktion för byggnadsarbeten har tillämpats under perioden den 15 februari 1993–den 31 december 1994 (prop. 1992/93:150, bet. 1992/93:SkU36) och under perioden den 15 april 1996–den 31 mars 1999 (prop. 1995/96:229, bet. 1995/96:SkU32). Syftet har varit att åstadkomma en stimulans av verksamheten inom byggsektorn och på så sätt motverka den då aktuella arbetslösheten.

Motioner

Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna har i en gemensam motion (Sk402) lagt fram ett förslag om en skattereduktion för hushållstjänster. Förslaget innebär att en skattereduktion på 50 % införs för privatpersoners betalning av arbetskostnaden inklusive moms för hushållstjänster som utförs i det egna hemmet upp till 25 000 kr per år. Motionärerna anför att förslaget innebär att det vita priset halveras direkt vid köpet jämfört med dagens regler. Motionen har remitterats till skatteutskottet och behandlas inte i detta ärende.

I *Moderata samlingspartiets* motion Fi287 yrkande 29 av Lennart Hedquist m.fl. (m) lägger motionärerna fram förslag om att en skattereduktion för privatpersoners betalning av arbetskostnaden på hushållsnära tjänster skall införas år 2003.

Även *Folkpartiet liberalerna* föreslår att en skattereduktion för hushållstjänster införs år 2003.

Centerpartiet föreslår i motion Fi286 yrkande 7 av Maud Olofsson m.fl. (c) en skattereduktion på 50 % för ROT-arbeten och hushållstjänster upp till 50 000 kr år 2004.

Även *Kristdemokraterna* föreslår i sitt alternativ att en skattereduktion för hushållstjänster införs år 2004.

Utskottets ställningstagande

I budgetpropositionen tar regeringen upp frågan om den fortsatta behandlingen av de utredningsförslag som lagts fram på området. Regeringen anför att den stigande arbetslösheten under 1990-talets första hälft aktualiserade frågan om huruvida en stimulans av den privata tjänstesektorn skulle kunna öka den aggregerade sysselsättningen och bidra till att minska arbetslösheten. Regeringen tillkallade därför hösten 1996 en utredning med uppdrag att analysera de samhällsekonomiska effekterna av åtgärder som syftar till att stimulera utbud och efterfrågan på privat tillhandahållna tjänster, Tjänstebeskattningsutredningen. Fokus skulle särskilt riktas mot förväntade effekter på arbetslöshet och sysselsättning i privat och offentlig sektor. Utredningen överlämnade i mars 1997 betänkandet ”Skatter, tjänster och sysselsättning” (SOU 1997:17). Utredningen lämnade förslag om skattelättnader som, förutom att minska arbetslösheten, syftade till att motverka svartarbete.

Regeringen anför vidare att senare analyser har visat att åtgärder av detta slag för att begränsa svartarbetets omfattning tenderar att bli offentligtfinansiellt kostsamma och ineffektiva och att läget på arbetsmarknaden dessutom förändrats avsevärt sedan utredningen lämnat sitt betänkande. Den öppna arbetslösheten har halverats och i flera sektorer, bl.a. inom delar av tjänstesektorn, är det snarare tendenser till arbetskraftsbrist som behöver uppmärksammas. Regeringen ser därför inte något behov av att genomföra de av utredningen föreslagna åtgärderna. Detta gäller enligt vad som anförs även de förslag som lämnades 1994 av den s.k. Tjänsteutredningen i betänkandet Uppskattad sysselsättning – om skatternas betydelse för den privata tjänstesektorn (SOU 1994:43).

Enligt utskottets mening skulle införandet av en särskild stimulans för tjänstesektorn i de former motionärerna föreslår innebära ett avsteg från de principer om en likformig och neutral beskattning som ligger till grund för skattereformen och som enligt utskottets mening bör gälla. Utskottet delar också regeringens bedömning att det skulle vara kostsamt att genom stimulanser försöka skapa en tjänsteproduktion som kan konkurrera med hushållens egen tjänsteproduktion. Risken är att effekterna på sysselsättningen blir mycket små eller inga alls, samtidigt som kostnaderna blir stora. De erfarenheter som man har gjort i Danmark talar för en sådan utgång. En stimulans av denna typ skulle också leda till gränsdragningsproblem och ge upphov till svårkontrollerade gråzoner.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi287 yrkande 29 och Fi286 yrkande 7.

Pensions- och kompetenssparande

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslaget om att pensionssparandet skall utvidgas till ett pensions- och kompetenssparande.

Jämför avvikande meningarna 1 (m) och 2 (fp).

Bakgrund

Pensionssparavdrag får enligt 59 kap. 2 § IL göras för premier för pensionsförsäkring som den skattskyldige äger och för inbetalningar på pensionsspararens eget pensionssparkonto. Pensionssparavdraget får inte överstiga summan av 0,5 prisbasbelopp och ett särskilt tillägg som är beroende av om pensionsrätt föreligger eller ej. Om pensionsrätt föreligger i anställningen uppgår tillägget till 5 % av inkomsten mellan 10 och 20 prisbasbelopp. Om den skattskyldige inte har pensionsrätt i sin anställning eller om inkomsten utgör aktiv näringsinkomst uppgår tillägget till 35 % av inkomsten, dock högst 10 prisbasbelopp.

Riksdagen har under våren 2002 godkänt riktlinjer för ett system för individuell kompetensutveckling. En utgångspunkt för systemet skall vara att individen deltar med eget sparande på kompetenssparkonto. Den kompetensutveckling som systemet skall stimulera ges en vid definition. Den enskilde individen ges möjlighet att med vissa begränsningar göra skattemässigt avdragsgilla insättningar på kompetenssparkonton. En stimulans för arbetsgivare att göra inbetalningar på en anställds kompetenssparkonto skall införas. Uttag från kompetenssparkonto beskattas som inkomst av tjänst. Vid uttag i anslutning till kompetensutveckling lämnas en stimulans i form av en kompetenspremie vars storlek bl.a. beror på längden på kompetensutvecklingen. Premien ges i form av en skattereduktion (prop. 2001/02:175, bet. 2001/02:AU10).

Motion

Folkpartiet liberalerna föreslår i motion Sk382 yrkande 7 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) att dagens pensionssparande utvidgas så att avdrag medges upp till ett basbelopp, att sparandet får tas ut för att finansiera kompetensutveckling och att kvarstående sparande kan tas ut vid pensionering.

Moderata samlingspartiet har i motion Fi287 föreslagit att avdraget för pensionssparande höjs till ett basbelopp fr.o.m. år 2005. Förslaget har remitterats till skatteutskottet och behandlas inte i detta ärende.

Utskottets ställningstagande

Inom regeringskansliet pågår för närvarande ett arbete med utformningen av de regler som behövs i ett system för individuell kompetensutveckling. En promemoria med förslag till skatteregler har upprättats inom finansdepartementet och remissbehandlats över sommaren. Avsikten är att ett förslag med såväl skatteregler som övrig lagstiftning skall presenteras under hösten 2002. Avsikten är att de nya reglerna skall kunna tillämpas fr.o.m. den 1 juli 2003.

Enligt utskottets mening bör resultatet av regeringens arbete avvaktas. Utskottet avstyrker motion Sk382 yrkande 7.

Gåvor till ideell verksamhet

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslaget om en avdragsrätt för gåvor till internationellt bistånd.

Jämför avvikande mening 2 (fp).

Motion

Folkpartiet liberalerna föreslår i motion Sk382 yrkande 14 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) att en avdragsrätt för gåvor till internationellt bistånd införs för att uppmuntra människor att dela med sig av sitt välstånd.

Utskottets ställningstagande

Det är enligt utskottets mening viktigt att det finns en demokratisk process bakom det stöd som samhället ger till frivilligarbete i kyrkliga organisationer, idrottsorganisationer, humanitära organisationer, internationellt biståndsarbete, m.m. En avdragsrätt för gåvor till den här typen av verksamhet skulle minska utrymmet för det samhälleliga stödet och öka dessa viktiga verksamheters beroende av enskilda personers förmögenheter, förmåga och vilja att bidra.

Det är vidare önskvärt att skattesystemet så långt möjligt hålls fritt från inslag som inte hänger samman med dess grundläggande funktion att utgöra en säker bas för finansieringen av den gemensamma sektorn. Att belasta skattemyndigheterna med en kontroll av den här typen av stöd är enligt utskottets mening inte lämpligt. En ytterligare nackdel med att lämna stödet som ett skatteavdrag är att det inte på vanligt sätt blir föremål för en årlig och samlad prövning i samband med budgetberedningen.

Utskottet avstyrker motionsförslaget.

Kapital och företagsbeskattning

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om slopad skatt på aktieutdelning, riskkapitalavdrag, starta-eget-avdrag, höjd bolagsskatt och slopad arvsskatt på arbetande kapital i fåmansföretag.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

Frågan om s.k. enkelbeskattning och dess inverkan på företagsinvesteringarna har utretts av 1992 års företagsskatteutredning. Utredningen avvisade i betänkandet En lättnad i dubbelbeskattningen av mindre företags inkomster (SOU 1996:119) ett generellt slopande av dubbelbeskattningen som ett medel att förbättra villkoren för företagande.

Genom lagstiftning under hösten 1996 (prop. 1996/97:45, bet. 1996/97:SkU13), som har kompletterats under våren 1997 (prop. 1996/97:150, bet. 1996/97:FiU20), har riksdagen genomfört lättnader i beskattningen av utdelning och kapitalvinst på aktier i onoterade företag fr.o.m. 1998 års taxering. Lättnaderna ersatte det riskkapitalavdrag som införts tidigare.

Motioner

Moderata samlingspartiet föreslår i motion Fi287 yrkande 26 av Lennart Hedquist m.fl. (m) att skatten på aktieutdelningar slopas fr.o.m. 2004 års taxering.

Folkpartiet liberalerna anför i motion Sk382 yrkande 24 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) att beskattningen av aktieutdelningar bör avskaffas i etapper och de föreslår att den halveras för privatpersoner under de närmste två åren.

Kristdemokraterna föreslår i motion Fi256 yrkandena 19 och 20 av Alf Svensson m.fl. (kd) och motion Sk383 yrkandena 2, 6 och 14 av Per Landgren m.fl. (kd) att beskattningen av aktier avskaffas stegvis med en halvering av fysiska och juridiska personers utdelningsskatt år 2004 och med sikte på ett fullständigt slopande år 2005. Ett permanent riskkapitalavdrag för köp av aktier i onoterade bolag upp till 100 000 kr införs fr.o.m. år 2003. Bolagskatten höjs till 30 % som en finansiering av avvecklad förmögenhetsskatt m.m.

I *Centerpartiets* motion Fi286 yrkandena 16, 17 och 22 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås en avdragsrätt för starta-eget-sparande på upp till 40 000 kr om året, totalt högst 120 000 kr och ett personligt riskkapitalavdrag på högst 40 000 kr per år i tre år för start av företag utan hjälp av starta-eget-sparande. Motionärerna föreslår vidare att arvsskatten för arbetande kapital i fåmansföretag slopas.

Utskottets ställningstagande

I finansplanen anför regeringen att starka och livskraftiga företag är av avgörande betydelse för att Sverige skall präglas av uthållig tillväxt och rättvisa, och att det är angeläget att förbättra de skattemässiga villkoren för företagen. Det finns i dag drygt 800 000 företag i Sverige, varav drygt 600 000 enmansföretag. Dessa företag utgör en viktig del i näringslivet och deras vikt och betydelse för den svenska ekonomin kommer enligt vad som anförs sannolikt att öka ytterligare de kommande åren. Reglerna om beskattning av småföretagsägares utdelning och kapitalvinst som löne- och kapitalinkomst är viktiga, och regeringen vill under mandatperioden genomföra en förändring av dessa regler för att öka avkastningen för den som tar risken att starta ett eget företag och/eller expandera sin verksamhet. Regeringen avser även att ändra reglerna så att fler företag får lägre skatt vid generationsskiften.

Enligt utskottets mening visar de utredningar som gjorts på området att en slopad skatt på aktieutdelningar inte är ett verksamt medel för att förbättra de större företagens villkor. Tillgången till en internationell kapitalmarknad gör att beskattningen av sparande endast i begränsad omfattning inverkar på företagets investeringsbenägenhet. Utskottet anser att en generell sänkning av skatten på ägarnas sparande i aktier inte är en effektiv metod för att förbättra villkoren för företagandet och avstyrker därför motionsyrkandena om slopad skatt på aktieutdelning.

För små och medelstora företag som inte i alla avseenden har tillgång till den internationella kapitalmarknaden kan emellertid inte bortses från att den personliga kapitalbeskattningen inverkar på avkastningskravet och därmed i viss mån fungerar som en skatt på företagets investeringar. Detta förhållande har beaktats i samband med att riksdagen på senare år beslutat om en rad ändringar i syfte att förbättra villkoren för nyföretagande och entreprenörskap. En lättnad i beskattningen av utdelningar och kapitalvinster på aktier i onoterade bolag infördes hösten 1996 och har utvidgats genom olika beslut under åren 1997 och 1998. Även villkoren för finansiering med egna vinstmedel har förbättrats. Enskilda näringsidkare fick vid 1999 års taxering utvidgade möjligheter till reservering genom avsättning till periodiseringsfond, och denna möjlighet har ytterligare förbättrats som ett resultat av en mer ingående undersökning av hur företagen använder periodiseringsfonderna (prop. 1999/2000:1 Förslag till statsbudget, finansplan m.m.). Mot denna bakgrund finns det enligt utskottets mening inte någon anledning att överväga att införa ett särskilt avdrag för investeringar i onoterade aktier. Utskottet avstyrker därför förslaget om ett permanent riskkapitalavdrag.

Enligt utskottets mening är det viktigt att skattereglerna inte lägger hinder i vägen för nyföretagande och entreprenörskap och att avkastningen för den som tar risken att starta ett eget företag eller att expandera sin verksamhet är tillräcklig. Särskilda stimulanser i samband med nystart av företag ger emellertid inte denna effekt utan skapar tvärtom en risk för att livskraftiga företag slås ut i konkurrensen med nystartade och skattegynnade företag, något som

inte på sikt kan anses vara förenligt med kravet på stabila och goda regler för företagen. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att tillstyrka förslagen om olika former av starta-eget-avdrag.

När det gäller förslaget om avskaffad arvsskatt vid generationsskiften i företag bör regeringens förslag avvaktas.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi287 yrkande 26, Sk382 yrkande 24, Fi256 yrkandena 19 och 20, Sk383 yrkandena 2, 6 och 14 och Fi286 yrkandena 16, 17 och 22.

Avyttring av fåmansföretag genom andelsbyte

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om olika åtgärder i anslutning till fåmansbolagsägares andelsbyten.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

Det förekommer att fåmansbolag avyttras genom byte mot andelar i ett annat företag. Om likviden till högst 10 % utgörs av kontanter och det är frågan om uppköp av ett helt företag är det möjligt att få uppskov med beskattningen av den vinst som uppkommer. Vinsten delas normalt upp i en tjänstebeskattad och en kapitalbeskattad del som en följd av de regler som gäller för fåmansföretag (3:12-reglerna). Om de mottagna andelarna sjunker i värde får förlusten på vanligt sätt dras av i inkomstslaget kapital. Skatteeffekten av detta avdrag är dock lägre än den beskattning som träffar den tjänstebeskattade delen av vinsten. Kravet på skatt för den uppskjutna vinsten kvarstår även om de mottagna andelarna helt skulle förlora sitt värde. De komplikationer som kan uppkomma för den enskilde i fall som dessa har uppmärksammats under år 2001.

Skatteutskottet behandlade i sitt yttrande över budgetpropositionen hösten 2001 (yttr. 2001/02:SkU1y) och under motionsbehandlingen våren 2002 (bet. 2001/02:SkU15) motioner som tog upp de problem som uppkommer när en företagare får betalt för sitt företag i andelar som sedan förlorar sitt värde. Vid den senare behandlingen hade ett analysarbete påbörjats i Finansdepartementet och den då aktuella motionen avstyrktes med hänvisning till detta arbete.

Finansdepartementet presenterade den 12 april 2002 en promemoria om 3:12-reglerna och reglerna om andelsbyten. I promemorian redovisades fyra tänkbara lösningar på problemet. I tre modeller mildras beskattningen av uppskovsbeloppet på olika sätt om de tillbytta andelarna sjunker i värde. I den fjärde modellen betraktas andelsbytet inte som en försäljning, utan beskattningen sker först när det tillbytta andelarna avyttras och då efter särskilda regler.

I april 2002 tog skatteutskottet upp frågan till förnyade överväganden med anledning av att det arbete som pågick visat sig vara så komplicerat att beredningen inte beräknades kunna slutföras under våren. För att de berörda småföretagarna skulle få besked i någon form om hur regelsystemet bör förändras föreslog utskottet att riksdagen skulle tillkännage för regeringen att den skall återkomma till riksdagen med ett förslag till en retroaktivt verkande lagändring som eliminerar de effekter som uppstår i förlustsituationer till följd av att ett tjänstebelopp skall tas upp till beskattning av den som genom ett uppskovsgrundande andelsbyte har avyttrat andelar i ett fåmansföretag. Utskottet uttalade att regeringen senast i augusti 2002 skulle återkomma till riksdagen med en proposition. Riksdagen biföll den 16 maj 2002 utskottets förslag (bet. 2001/02:SkU29).

Regeringen har aviserat att en proposition kommer att avlämnas till riksdagen under hösten. Regeringen har den 14 oktober 2002 överlämnat en lagrådsremiss om utvidgning av reglerna om framskjuten beskattning vid vissa andelsbyten till Lagrådet.

Motioner

I *Moderata samlingspartiets* motion Sk417 yrkandena 14 och 15 av Lennart Hedquist m.fl. (m) anför motionärerna att riksdagen bör lagstifta på egen hand om regeringen inte lägger fram något förslag, och motionärerna föreslår att riksdagen fattar beslut om att en försäljning av fåmansbolag där likvid erhållits i andelar och med villkor om att andelarna inte får säljas förrän vid en senare tidpunkt i sin helhet skall beskattas i inkomstslaget kapital. Beslutet bör gälla från och med den 1 januari 1999. Motionärerna anför vidare att även kontantbegränsningen vid uppskov ger orimliga effekter eftersom beräkningen utgår från andelarnas nominella värde, och de föreslår att regeringen får återkomma med ett förslag om att denna regel avskaffas från och med den 1 januari 1999.

I *Folkpartiet liberalernas* motion Sk382 yrkande 22 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) anför att de problem som uppkommer vid uppskovsgrundande avyttring av fåmansföretag mot andelar också kan uppkomma i närliggande fall, och de begär ett tillkännagivande om att regeringen bör beakta detta förhållande vid sin utformning av den aviserade propositionen.

I *Centerpartiets* motion Fi286 yrkande 23 av Maud Olofsson m.fl. (c) anför att det blivit uppenbart att 3:12-reglerna ge upphov till problem för dem som sålt företag och fått betalt i andelar som sedan sjunkit i värde. Motionärerna noterar att regeringen lämnat en lagrådsremiss i ärendet men anser att riksdagen under alla omständigheter måste fatta ett beslut vid behandlingen av budgetpropositionen för år 2003. De föreslår därför att beskattningen av vinster vid andelsbyten ändras på ett sådant sätt att andelsägare kan välja om beskattning skall ske vid andelsbytet eller vid den slutliga försäljningen.

I motion Fi261 av Per Rosengren (v) anför att de problem som visat sig uppkomma vid uppskovsgrundande andelsbyten också kan uppkomma i andra fall. Gäller avyttringen konvertibler eller teckningsoptioner eller lägger kon-

tantbegränsningsregeln hinder i vägen kan beskattningskonsekvenserna bli desamma. Motionären begär ett tillkännagivande om att det bör utredas om en begränsning till uppskovsfallen inte leder till att lika fall behandlas olika.

Utskottets ställningstagande

Regeringen avlämnar i dagarna en proposition till riksdagen med förslag om ändrade regler för beskattningen av vissa andelsbyten. Regeringen föreslår att metoden med uppskov ersätts med en beskattning där mottagna andelar övertar det omkostnadsbelopp som de avyttrade andelarna har. Vinst eller förlust beskattas först när de mottagna andelarna avyttras. De nya reglerna skall under vissa förutsättningar få tillämpas retroaktivt på andelsbyten som skett under tiden den 1 januari 1999–den 31 december 2002. Av den lagrådsremiss som ligger till grund för propositionen framgår att engångseffekterna i form av utebliven skatteintäkt beräknas till 283 miljoner kronor, medan den varaktiga effekten beräknas till 9 miljoner kronor per år i utebliven skatteintäkt. Det påpekas att uppskattningarna är behäftade med stor osäkerhet.

Utskottet ser positivt på att regeringen nu har avlämnat en proposition med det förslag till en retroaktivt verkande lagändring som riksdagen begärt. Som framgått redan i samband med riksdagens beställning rör det sig om ett komplicerat lagstiftningsärende som kräver en noggrann beredning. Utskottet avser att ta ställning till den närmare utformningen av de föreslagna lagändringarna under den fortsatta riksdagsbehandlingen.

När det gäller de olika motionsförslagen om att riksdagen nu skall fatta beslut om olika förändringar anser utskottet att den fortsatta riksdagsbehandlingen av regeringens förslag bör avvaktas. Utskottet avstyrker därför dessa motionsyrkanden.

I vissa motioner begärs tillkännagivanden om att regeringen bör utreda om inte ytterligare grupper kan ha liknande problem och ta ställning till behovet av en utvidgning av lagstiftningsärendet till dessa grupper. Även dessa frågor bör enligt utskottets mening anstå i avvaktan på den fortsatta riksdagsbehandlingen. Utskottet avstyrker även dessa motionsyrkanden.

Utskottet återkommer till dessa frågor under inkomstberäkningen.

Beskattning av royaltyinkomster

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om skattefrihet och kapitalbeskattning av royalty.

Jämför avvikande meningarna 1 (m) och 3 (kd).

Bakgrund

Royalty skall enligt huvudregeln beskattas i inkomstslaget näringsverksamhet. Om royalty grundar sig på anställning eller på uppdrag eller tillfällig

verksamhet som inte ingår i en näringsverksamhet skall den dock tas upp i inkomstslaget tjänst.

Motioner

I *Moderata samlingspartiets* motion Fi287 yrkande 27 av Lennart Hedquist m.fl. (m) anförs att den nuvarande beskattningen av royalty från uppfinningar och patent driver uppfinningsrika innovatörer i landsflykt i stället för att slå vakt om deras kompetens för att utveckla nya idéer i Sverige. Motionärerna föreslår att royalty beskattas i inkomstslaget kapital fr.o.m. år 2003.

I *Kristdemokraternas* motion Sk383 yrkande 12 av Per Landgren m.fl. (kd) anförs att Sverige har en onormalt stor export av patent och uppfinningar som exploateras i andra länder, och de föreslår att royaltyinkomster befrias från skatt de två första åren för att därefter beskattas som inkomst av kapital.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör det undvikas att införa särskilda skattestimulan- ser för viss typ av verksamhet. Förslag om skattefrihet under begränsad tid för royaltyinkomster har tidigare föreslagits av Innovationsutredningen (SOU 1993:84), men har inte ansetts vara aktuella att genomföra. Utskottet avstyr- ker motionerna Fi287 yrkande 27 och Sk383 yrkande 12.

Fastighetsskatten

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om frysta taxeringsvärden, sänkt fastighetsskatt, och omläggningen till en kommunal avgift, m.m.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

Uttaget av fastighetsskatt på bostäder har sedan år 1996 kraftigt begränsats genom en rad successiva beslut. Det omräkningsförfarande som då infördes har inte tillämpats som avsett, utan taxeringsvärdena har i princip varit oför- ändrade under åren 1997–2000. När ”frysningen” av taxeringsvärdena upp- hörde år 2001 sänktes i stället skattesatsen för småhus och är nu 1,0 % (prop. 2001/02:1, bet. 2001/02:FiU1).

Riksdagen beslutade under hösten 2001 om en begränsningsregel för fas- tighetsskatten (prop. 2001/02:3, bet. 2001/02:SkU3). Regeln, som bygger på Fastighetsbeskattningskommitténs förslag, tar sikte på hushåll med låga in- komster som är bosatta i fastigheter med höga taxeringsvärden och innebär att fastighetsskatten under vissa förutsättningar inte skall överstiga fem procent av hushållets sammanlagda inkomster.

Vidare har Fastighetstaxeringsutredningens förslag om att omräkningsförändringen vid fastighetstaxeringen skall tas bort genomförts. I stället har det införts ett system för småhus-, hyreshus- och lantbruksenheter som innebär att förenklade fastighetstaxeringar skall ske mitt emellan de allmänna fastighetstaxeringarna. För småhus innebär det att en förenklad fastighetstaxering skall ske första gången år 2006. Allmän fastighetstaxering för småhus kommer att ske år 2003 och år 2009. Småhusen omräknas sista gången år 2002 (prop. 2001/02:43, bet. 2001/02:SkU11).

Regeringen har vidare aviserat ett förslag om en s.k. dämpningsregel som syftar till att höjda taxeringsvärden inte omedelbart skall slå igenom på uttaget av fastighetsskatt. Meningen är att endast en tredjedel av höjningen skall slå igenom under taxeringsåret och lika mycket under vart och ett av de två därpå följande åren.

Motioner

I *Moderata samlingspartiets* motion Fi287 yrkande 18 delvis, 19 och 21 av Lennart Hedquist m.fl. (m) föreslås att taxeringsvärdena fryses på 1997 års nivå, att fastighetsskatten för småhus bestäms till 0,9 % år 2002 och 0,8 % år 2003 och att begränsningsregeln och dämpningsregeln upphävs. I motion Fi245 yrkande 1 av Karin Enström (m) begärs ett tillkännagivande om att fastighetsskatten bör avskaffas omedelbart.

I *Folkpartiet liberalernas* motion Sk382 yrkandena 8–10 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) begärs ett tillkännagivande om att fastighetsskatten måste avvecklas på sikt, systemet för taxering reformeras och likformighet mellan boendeformer upprättas. Motionärerna föreslår att taxeringsvärdena fryses till 1997 års nivå och att skatten på reavinst vid bostadsrätts- och fastighetsförsäljning höjs från 20 % till 30 %.

I *Kristdemokraternas* motioner Fi256 yrkandena 13 och 14 av Alf Svensson m.fl. (kd), Fi254 yrkandena 1–3 av Per Landgren m.fl. (kd) och Bo216 yrkande 6 av Annelie Enochson (kd) anförs att fastighetsskatten bör slopas helt för småhus (egna hem), bostadshyreshus (hyresrätter och bostadsrättsföreningar) och kommersiella lokaler och industrienheter. Kommunerna skall i stället ges rätt att ta ut en fast avgift per småhus, per bostadslägenhet samt per kvadratmeter lokalyta för kommersiella lokaler och industrienheter. Den totala kommunala avgiften får inte överstiga kommunernas självkostnader för gator/vägar och parkering, räddningstjänst samt fysisk planering. Reavinstskatten vid försäljning av privatbostadsfastighet och bostadsrätt höjs till den generella nivån på 30 %.

I *Centerpartiets* motion Fi286 yrkandena 9 och 11 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås att 2003 års fastighetstaxeringsvärden räknas om med en medianmodell där köpeskillingar i den undre och övre kvartilen tas bort. Motionärerna räknar med att detta sänker taxeringsvärdena med ca 10 %. De föreslår vidare att begränsningsregeln upphävs eftersom den bygger på en omodern sambeskattningsprincip och inte behövs.

Utskottets ställningstagande

Regeringen har i juni 2002 tillsatt en parlamentarisk kommitté, Egendoms-skatteskommittén (Fi 2002:06), som skall utreda fastighetsskatten, förmögenhetsskatten samt arvs- och gåvoskatten. Uppdraget skall vara avslutat vid utgången av år 2003. Kommittén ges möjlighet att pröva lösningar som kan innebära avsteg från nu gällande principer för fastighetsbeskattningen. En förutsättning är dock att de fördelningspolitiska konsekvenserna är acceptabla. En viktig utgångspunkt är en likformig beskattning av olika typer av tillgångar. Kommittén har fått i uppdrag att åstadkomma ett regelsystem som både är enkelt och rättvist.

Enligt utskottets mening är fastighetsskatten en del av kapitalinkomstbeskattningen och en viktig inkomstkälla för att finansiera den offentliga välfärden. Den beräknas i år ge intäkter till staten på drygt 20 miljarder kronor. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att tillstyrka tillkännagivanden eller beslut som innebär att fastighetsskatten helt eller delvis avskaffas. I övrigt anser utskottet att resultatet av Egendomsskatteskommitténs arbete bör avvaktas.

Utskottet avstyrker med det anförda de aktuella motionsyrkandena.

Förmögenhetsskatt**Utskottets delförslag i korthet**

Utskottet avstyrker motionsförslagen om slopad sambeskattnings, sänkta skattesatser, avskaffande av förmögenhetsskatten, m.m.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

För fysisk person, dödsbo och familjestiftelse är skattesatsen 1,5 %. För annan juridisk person är skattesatsen 1,5 promille.

Skatt påförs på den del av förmögenheten som överstiger ett fribelopp. Makar och hemmavarande barn under 18 år som inte själva skall lämna självdeklaration sambeskattas. Vid 2003 års inkomsttaxering är gränsen för uttag av förmögenhetsskatt 1 500 000 kr för ensamstående och 2 000 000 kr för sambeskattade par.

Arbetande kapital i företag är fritt från förmögenhetsskatt, och befrielsen gäller i princip också arbetande kapital som innehas via aktier. Aktier på börsens A-lista betraktas dock i flertalet fall som en kapitalplacering och värderas då till 80 % av marknadsvärdet.

Regeringen beslutade i juni 2002 att tillsätta en parlamentarisk kommitté, Egendomsskatteskommittén (Fi 2002:06), som skall utreda fastighetsskatten på småhus m.m., förmögenhetsskatten samt arvs- och gåvoskatten. Kommittén skall avsluta uppdraget senast vid utgången av 2003.

Motioner

I *Moderata samlingspartiets* motion Fi287 yrkandena 18 delvis och 22–24 av Lennart Hedquist m.fl. (m) anförs att förmögenhetsskatten ökar avkastningskravet på investeringar som görs i Sverige, och de föreslår att den avskaffas år 2004. Ett första steg tas år 2003 då sambeskattningen slopas och fribeloppet höjs till två miljoner kronor per person. Vidare skall 1997 års fastighetstaxeringsvärden ligga till grund för förmögenhetsbeskattningen fr.o.m. år 2003. I motion Fi245 yrkande 2 av Karin Enström (m) begärs ett tillkännagivande om att förmögenhetsskatten bör slopas omedelbart. Också i motion A315 yrkande 2 av Anders G Högmark m.fl. (m) föreslås att sambeskattningen av förmögenhet slopas.

I *Folkpartiet liberalernas* motion Sk382 yrkandena 11 och 12 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) anförs att sambeskattningen av makar i förmögenhetsbeskattningen är en restprodukt i skattesystemet från den tid då kvinnor inte betraktades som egna ekonomiska subjekt, och de föreslår att sambeskattningen slopas år 2003. Vidare bör fribeloppet höjas till 2,1 miljoner kronor med sikte på ett fullständigt avskaffande av förmögenhetsskatten.

I *Kristdemokraternas* motioner Fi256 yrkandena 21 och 22 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Sk383 yrkande 3 av Per Landgren m.fl. (kd) föreslås att effekten av sambeskattningen av förmögenhet avvecklas helt genom att fribeloppet för sambeskattade par höjs till 3 000 000 kr. Därefter föreslår motionärerna att förmögenhetsskatten avvecklas med 0,5 procentenhet per år så att den blir 1,0 % år 2004 och 0,5 % år 2005.

I *Centerpartiets* motion Fi286 yrkandena 13 och 14 av Maud Olofsson m.fl. (c) anförs att starka skäl talar för att förmögenhetsskatten bör fasas ut ur det svenska skattesystemet. Sambeskattningen av förmögenhet är en kvarleva från ett gammalt patriarkalt samhälle med familjeförsörjare och bör avskaffas redan år 2003. Vidare innebär förmögenhetsskatten också en dubbelbeskattning av det egna boendet. Innan förmögenhetsskatten är helt avskaffad bör därför förmögenhetsskatten endast beräknas på halva taxeringsvärdet från 2003.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid sina tidigare ställningstaganden till frågan om sambeskattning av förmögenhet ansett att en övergång till särbeskattning skulle medföra en oönskad stimulans för skattemotiverade överföringar inom familjen och att ett system med skilda fribelopp för ensamstående respektive sambeskattade par därför är att föredra. Utskottet har inte ändrat uppfattning i denna del och är därför inte berett att tillstyrka förslagen om slopad sambeskattning.

Regeringen beslutade i juni 2002 att tillsätta en parlamentarisk kommitté, Egendomsskattekommittén (Fi 2002:06), som skall utreda fastighetsskatten på småhus m.m., förmögenhetsskatten samt arvs- och gåvoskatten. Bakgrunden är bl.a. att reglerna kritiserats för bristande enhetlighet i behandlingen av

olika tillgångar och för de fördelningspolitiska effekterna. Kommittén skall avsluta uppdraget senast vid utgången av 2003. Utskottet anser att resultatet av denna utredning bör avvaktas och avstyrker därför motionsförslagen om slopad förmögenhetsskatt m.m.

En skattelättnad för studentbostäder och äldreboendestäder

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om halverad byggmoms och om slopad uttagsbeskattning av fastighetsskötsel.
Jämför avvikande meningarna 3 (kd) och 4 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (avsnitt 8.6.2) att en sänkning av mervärdesskattekostnaden bör prövas för studentbostäder och äldreboendestäder. I syfte att tillgodose huvudsakligen ungdomarnas bostadsbehov vill regeringen även pröva förutsättningarna för att på ett kostnadseffektivt sätt minska boendekostnaderna genom en sänkning av mervärdesskattekostnaderna för produktion av mindre hyreslägenheter.

När det gäller den närmare avgränsningen av de byggprojekt som kan komma i fråga för en sänkning av mervärdesskattekostnaden krävs enligt vad som anförs noggranna överväganden. Reglerna bör ges en sådan utformning att de inte leder till senareläggning av byggprojekt som redan nu kan påbörjas. Kravet på förutsebarhet och klarhet i skattelagstiftningen måste beaktas. Byggherren måste redan vid projekteringen av ett nytt bygge ha möjlighet att bedöma skattekonsekvenserna. Även kontrollaspekterna är av stor vikt. För att utröna om sänkningen får avsedd verkan, bör åtgärden tidsbegränsas till att gälla projekt som påbörjas före utgången av 2006 och utvärderas tillsammans med de övriga stöd som finns för de aktuella bostadstyperna. Vid analysen av på vilket sätt mervärdesskattesänkningen lämpligen bör genomföras bör förutsättningarna för en återbäring av mervärdesskatten i form av en skattereduktion övervägas.

Motioner

Kristdemokraterna föreslår i motion Fi256 yrkande 26 av Alf Svensson m.fl. (kd) att mervärdesskatten på byggande halveras med start den 1 oktober 2003. För att inte gå emot EU:s regler föreslår motionärerna att skattesänkningen utformas så att byggföretaget efter deklaration erhåller en skattereduktion som motsvarar hälften av den erlagda byggmomsen, dvs. 10 % av byggkostnaden. Avsikten är att skattereduktionen skall ses som en del av skattesystemet och inte som ett bidrag.

I *Centerpartiets* motion Fi286 yrkande 15 av Maud Olofsson m.fl. (c) anförs att en uttagsskatt på företag som driver fastighetsskötsel i egen regi in-

fördes vid 1990 års skattereform och att detta bl.a. har drabbat många allmännyttiga och kooperativa bostadsföretag. Motionärerna föreslår att uttagskatten slopas så att beskattningen av hyresboendet blir lägre och inte missgynnas i jämförelse med andra boendeformer.

Utskottets ställningstagande

Det finns ett starkt behov att ytterligare stimulera produktionen av vissa typer av hyreslägenheter som studentlägenheter, äldreboendestäder och mindre hyreslägenheter. I dag används investeringsbidrag t.ex. för att stimulera produktionen av studentlägenheter och hyreslägenheter och detta har haft en god effekt när det gäller att få fram en produktion av lägenheter till rimligare kostnader. Det har också lett till att ett antal aktörer har etablerat sig på marknaden och nu bygger bostäder där kostnaderna är rimligare än vad kostnaderna är i den traditionella produktionen.

Utskottet har ingen invändning mot regeringens bedömning att en moms-sänkning bör prövas som en kompletterande stimulans på detta område. När det gäller motionsförslaget om att riksdagen nu skall fatta beslut om en liknande stimulans anser utskottet att regeringens förslag bör avvaktas. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

När det gäller uttagsbeskattningen av viss fastighetsskötsel är bakgrunden till bestämmelsen att många fastighetsförvaltande företag, bl.a. bostadsförvaltningsföretagen, inte är skyldiga att ta ut mervärdesskatt i sin verksamhet och därför inte heller kan dra av den skatt som fristående fastighetsskötare debiterar. För att undvika att bostadsförvaltarna och andra momsbefriade företag av skatteskäl helt går över till fastighetsskötsel i egen regi har sådan egenregiverksamhet belagts med moms om kostnaden överstiger 150 000 kr. Regeln tillkom i samband med 1990 års skattereform (prop. 1989/90:11).

Enligt utskottets mening syftar uttagsbeskattningen till att förhindra konkurrensnedvidande effekter av den mervärdesskattefrihet som gäller för bostadsförvaltare och vissa andra fastighetsförvaltare. Utskottet är inte berett att tillstyrka att denna beskattningsregel slopas.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi256 yrkande 26 och Fi286 yrkande 15.

Mervärdesskatten på böcker och tidskrifter

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om höjd moms på tidskrifter och om en utredning av mervärdesskatten på kulturområdet. Jämför avvikande meningarna 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

Riksdagen har under hösten 2001 beslutat sänka mervärdesskatten på böcker och tidskrifter från 25 % till 6 % fr.o.m. den 1 januari 2002 (prop. 2001/02:45, bet. 2001/02:SkU12).

Motioner

I *Kristdemokraternas* motion Fi256 yrkandena 27 och 29 av Alf Svensson m.fl. (kd) anføres att den nyligen genomförda sänkningen av mervärdesskatten på tidskrifter inte kan ses som en angelägen skattesänkning, och de föreslår att mervärdesskatten på tidskrifter återställs till 25 %. De begär också ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda hur kulturmomsen generellt skall kunna sänkas till 6 %.

Också *Centerpartiets* motion Fi286 yrkande 31 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås att mervärdesskatten på tidskrifter höjs till 25 %. Motionärerna anför att momsen på tidskrifter bör återställas till sin gamla nivå i avvaktan på en översyn av momsen inom hela kulturområdet.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening talar både det kulturpolitiska syftet och administrativa och praktiska skäl för att både böcker och tidskrifter bör ingå i området med reducerad mervärdesskatt. Området har utformats i nära anslutning till det utrymme som finns i punkt 6 i bilaga H till sjätte mervärdesskattedirektivet. Utskottet ser inte någon anledning att ändra denna gränsdragning och avstyrker därför motionsyrkandena om höjd mervärdesskatt för tidskrifter.

När det gäller yrkandena om en översyn av momsen inom kulturområdet har utskottet i betänkande 2001/02:SkU18 tagit upp de problem som områdena med nedsatt mervärdesskatt orsakar och konstaterat att systemet kommit att bli alltmer svåröverskådligt och krångligt. Gränsdragningen mellan varor och tjänster som beskattas på normal nivå, 12-procentsnivån, 6-procentsnivån respektive undantas från beskattning framstår i en del fall som svårbegriplig, godtycklig och orättvis. Skattemyndigheterna tvingas till grannlaga avgöranden om huruvida olika varor och verksamheter skall hänföras till den ena eller den andra gruppen. En av lagstiftningstekniska och praktiska skäl motiverad önskan att göra gränsen för ett lågbeskattat område så snäv som möjligt för att underlätta tillämpningen ger ibland upphov till känsliga och vidlyftiga rättvisediskussioner, när ett besläktat och närliggande område beskattas på en högre nivå. Företag och andra näringsidkare lägger ibland ned avsevärda

ansträngningar och betydande kostnader på att få till stånd en förmånligare mervärdesbeskattning av just de varor och tjänster som det företaget eller den näringsidkaren producerar, dvs. att få med dessa varor och tjänster i en lågbeskattad sektor. Mot denna bakgrund föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en översyn av tillämpningsområdet för de reducerade skattesatserna. Riksdagen biföll utskottets förslag (bet. 2001/02:17).

Regeringen anför i budgetpropositionen (avsnitt 8.6.1) att det pågår ett arbete med att ta fram direktiv till utredningen och att avsikten är att utredningen skall tillsättas under hösten 2002.

Enligt utskottets mening bör resultatet av den aviserade utredningen av tillämpningsområdet för de reducerade skattesatserna avvaktas. Utskottet avstyrker motionsförslaget om en utredning om enhetlig kultur moms.

Skatt på lågpriscigarett

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om minimipunktskatt på cigaretter på 90 % och avslår motionsförslaget om en högre minimiskatt.

Jämför avvikande mening 3 (kd).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.5.2, punkt 36) att en minimipunktskatt införs den 1 mars 2003 på cigaretter som har ett lägre detaljhandelspris än cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin. Skatten bestäms till 90 % av den sammanlagda skatten på cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin. Vidare införs en skyldighet för tillverkare att lämna uppgifter till Riksskatteverket om försäljning av cigaretter i de olika priskategorierna.

Regeringen anför att ett antal s.k. lågpriscigarett lanserats på den svenska marknaden under senare tid. Cigaretterna har ett pris som per paket ligger ca 10 kr under priset på ett cigarettpaket i den mest efterfrågade priskategorin. Dessa lågpriscigaretters andel av marknaden har successivt ökat och de står för närvarande för ca 10 % av cigarettkonsumtionen i landet. Även i andra medlemsstater har denna kategori av cigaretter tagit marknadsandelar. Det låga priset på dessa cigaretter medför en risk för att cigarettroknigen kommer att öka. Regeringen anser därför att det finns skäl att införa en minimipunktskatt för cigaretter som har ett lägre detaljhandelspris än cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin. Enligt EG-reglerna skulle det vara möjligt att ta ut en minimipunktskatt på 100 % av den sammanlagda skatten på cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin. Regeringen bedömer dock att det inte är lämpligt att fastställa en minimipunktskatt på 100 % med hänsyn till att en sådan höjning av punktskatten på lågpriscigarett skulle kunna öka risken för smuggling av cigaretter. En för låg minimipunktskatt skulle dock

inte få någon större effekt på cigarettkonsumtionen. Vid en samlad bedömning utifrån nuvarande förhållanden har regeringen funnit att en minimipunktskatt som uppgår till 90 % av den punktskatt som tas ut på cigaretter i den mest efterfrågade priskategorin bör införas.

Motion

I *Kristdemokraternas* motion Sk397 av Ragnwi Marcelind (kd) anförs att möjligheten att införa en minimiskatt på cigaretter bör utnyttjas till 100 %. Med en skatt på 90 % kan lågpriscigaretterna fortfarande vara hela 8 kr billigare än den mest säljande priskategorin och risken är överhängande att lågpriscigaretterna fortsätter att locka unga rökare. Med en skatt på 100 % ökar priset med ytterligare 2 kr, och det finns då en möjlighet att lågpriscigaretterna på sikt kan försvinna helt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till invändning mot regeringens förslag om att införa en minimiskatt på cigaretter för att på det sättet dämpa den ökande andelen för dessa cigaretter. I likhet med regeringen gör utskottet bedömningen att skatten bör bestämmas till en nivå som tar hänsyn både till behovet att dämpa efterfrågan och till risken för smuggling om skattesatsen skulle sättas för högt. Utskottet instämmer därför i regeringens slutsats att en nivå som uppgår till 90 % av den punktskatt som tas ut på cigaretter i den mest efterfrågade kategorin är lämplig.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motion Sk397.

Privatinförselkvoter

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om höjda kvoter för privatinförsel.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.5.1, punkterna 37 och 38) att den mängd spritdrycker, vin och öl som privatpersoner kan föra in till Sverige från ett annat EU-land utan att skatt skall betalas i Sverige ökas från den 1 januari 2003. Från denna tidpunkt kan en privatperson föra in 5 liter spritdryck, 52 liter vin och 64 liter öl utan att svensk skatt skall betalas. Kvoterna för s.k. starkvin och för tobaksprodukter ändras inte.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot förslaget och tillstyrker därför propositionen i denna del.

Skatten på alkoholdrycker**Utskottets delförslag i korthet**

Utskottet avstyrker motionsförslagen om sänkta skatter på öl, vin och sprit.

Jämför avvikande mening 1 (m).

Bakgrund

Skattesatsen på öl över 2,8 volymprocent är 1,47 kr för varje volymprocent alkohol och liter. Vid en alkoholhalt på 5 % är skatten 7,35 kr per liter.

Skatten på lättvin tas ut i ”trappsteg” och uppgår till 22,08 kr per liter för vin över 8,5 och upp till 15 volymprocent.

Skatten på sprit är 501,75 kr per liter ren alkohol. Skatten på 1 liter starksprit är ca 200 kr.

Motioner

I *Moderata samlingspartiets* motioner Fi207 yrkandena 1–4 av Lennart Hedquist m.fl. (m) och Fi287 yrkandena 30–32 av Lennart Hedquist m.fl. (m) anför motionärerna att de höga skatterna och de ökande införselkvoterna gör att skatteinkomsterna minskar och att den svenska bryggerinäringen slås ut, och de föreslår en sänkning av de svenska alkoholskatterna mot nuvarande danska nivå. En sådan sänkning är enligt motionärernas mening statsfinansiellt neutral. Skatten på vin med en alkoholhalt på 8,5–15,0 volymprocent sänks från 22,08 kr till 9 kr per liter, med motsvarande ändring för vin med annan alkoholhalt. Skatten på öl sänks från 1,47 kr till 85 öre per volymprocent och skatten på sprit sänks från 501,75 kr till 375 kr per liter ren alkohol.

Utskottets ställningstagande

Sverige håller fast vid en restriktiv alkoholpolitik som syftar till att begränsa alkoholens skadeverkningar genom en minskad totalkonsumtion. Politiken utgörs främst av en kombination av höga skatter och restriktioner som på olika sätt begränsar tillgängligheten samt information, opinionsbildning och behandlingsinsatser.

EU-medlemskapet och den ökade internationella rörligheten har medfört ändrade förutsättningar för alkoholpolitiken. Prioriteringar måste därför göras till de områden där insatserna ger störst effekt. Strävan är att hålla fast vid de mest verkningsfulla alkoholpolitiska medlen så länge de har effekt och ta bort

sådana restriktioner som bedöms ha mindre alkoholpolitisk betydelse och som ifrågasätts från EG-rättslig synpunkt.

Riksdagen har i den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador (prop. 2000/01:20, bet. 2000/01:SoU8) antagit åtgärder för att Sverige fortsättningsvis, även vid höjda införselkvoter, skall kunna behålla målet om att begränsa alkoholens skadeverkningar och verka för att minska den totala alkoholkonsumtionen.

Utskottet anser att ett av de viktigaste alkoholpolitiska medlen fortfarande är prispolitiken och att det inte är lämpligt att genomföra sådana skattesänkningar som föreslås i de nu aktuella motionerna. Utskottet avstyrker motionerna Fi207 yrkandena 1–4 och Fi287 yrkandena 30–32.

Grön skatteväxling – höjd koldioxidskatt och elskatt

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om höjd skatt på koldioxid och el med den utvidgning som föreslås i motion Fi230.

Utskottet avstyrker motionsförslagen om en begränsning av industrins koldioxidskatterabatt och om införande av en kväveoxidskatt.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 3 (kd) och 4 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitten 8.4.1.1–3, punkt 33) att koldioxidskatten på bränslen höjs med 16 %. För bensin och dieselolja sänks energiskattesatserna lika mycket som koldioxidskattesatserna höjs. Drivmedel som endast belastas med koldioxidskatt undantas från koldioxidskattehöjningen. Tillverkningsindustrin och jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna kompenseras genom att koldioxidskattelättnaden för dessa näringar höjs från 70 % till 74 %. Energiskatten på el höjs med 2,1 öre per kWh.

Samtliga energi- och koldioxidskattesatser höjs motsvarande förändringarna i konsumentprisindex under perioden juni 2001–juni 2002. Höjningarna träder i kraft den 1 januari 2003.

Regeringen anför att det är viktigt att fortsätta att öka tyngden av koldioxidskatten i förhållande till energiskatten. Eftersom det är angeläget att åstadkomma en begränsning av koldioxidutsläppen föreslås en höjning av koldioxidskatten med 16 %. Tillsammans med den årliga indexuppräknings innebär det att koldioxidskatten höjs från 63 till 74 öre per kg utsläppt koldioxid. Energiskatten ändras inte för bränslen som används för uppvärmning. För bensin och dieselolja sänks dock energiskatten med samma belopp per liter som motsvarar koldioxidskattehöjningen. När gasol, metan och naturgas används som drivmedel belastas de inte med någon energiskatt. För att även skatten på dessa drivmedel skall vara oförändrad undantas de från höjningen av koldioxidskatten.

Vidare anføres att höjningen av koldioxidskatten på fossila bränslen begränsar användningen av dessa, men att det relativa priset på el samtidigt sjunker. Det kan medföra att elanvändningen ökar och motiverar att energiskatten på el höjs för att motverka detta. Samtidigt med den föreslagna höjningen av koldioxidskatten föreslås därför en energiskattehöjning på el med 2,1 öre per kWh för samtliga energiskattesatser på el.

Motioner

I motion Fi230 yrkande 12 delvis av Britt Bohlin m.fl. (s, v, mp) anføres att regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet träffat överenskommelse om att den av regeringen föreslagna gröna skatteväxlingen på 2,6 miljarder kronor skall utvidgas så att den får en total omslutning på 3 miljarder kronor och att detta skall ske genom ytterligare höjningar av koldioxidskatten på bränslen och energiskatten på el. De tillkommande intäkterna skall användas till ytterligare höjningar av grundavdraget, riktade till personer i de lägsta inkomstskikten. På samma sätt som i budgetpropositionen undantas tillverkningsindustri, jordbruk och vattenbruk från höjningen genom en höjning av den procentuella koldioxidskattelättnaden för dessa sektorer och skatteuttaget för drivmedel neutraliseras. Mot denna bakgrund föreslår motionärerna att koldioxidskatten höjs med 19 % och att samtliga energiskattesatser på el höjs med på 2,5 öre/kWh.

Moderata samlingspartiet hemställer att förslagen om höjda skatter på koldioxid och el avslås. Yrkandena framställs i motion Fi287 yrkandena 12 och 13 av Lennart Hedquist m.fl. (m) och motion N301 yrkande 9 av Mikael Odenberg m.fl. (m).

Även *Kristdemokraterna* föreslår en grön skatteväxling på 3 miljarder kronor år 2003. Motionärerna tillstyrker höjningarna av koldioxidskatten, energiskatten, avfallsskatten och skatten på naturgrus och föreslår i motion Fi256 yrkande 32 av Alf Svensson m.fl. (kd) att skatten på el höjs med 0,5 öre mer än vad regeringen föreslagit. Skatteväxlingen finansierar motionärernas förslag om ett grundavdrag på 26 500 kr.

I *Centerpartiets* motion Fi286 yrkandena 25 och 26 Maud Olofsson m.fl. (c) anføres att de senaste två årens skatteväxling har lett till att skillnaden mellan de enskildas och industrins koldioxidskatt ökat och motionärerna föreslår att denna skillnad nu reduceras genom att industrins rabatt minskas med 2 miljarder kronor. Vidare anføres att kväveoxidutsläppen stadigt har ökat och att därför även avgifterna på utsläpp av kväveoxid bör öka. Motionärerna föreslår att kväveoxidskatt skall tas ut med 10 kr per kilo NOx i pannor med en större effekt än 5 megawatt och med en nyttiggjord energiproduktion större än 20 gigawatt.

Utskottets ställningstagande

En fortsatt grön skatteväxling utgör en central del i regeringens strategi för att omvandla Sverige till ett ekologiskt hållbart samhälle. Det främsta syftet med

skatteväxlingen är att bidra till att fastställda miljömål uppnås genom en ökad miljöstyrning via skattesystemet. Genom miljöskatter sätter man ett pris på miljön och det blir dyrare att släppa ut föroreningar. Härigenom får hushållen ekonomiska motiv att välja en mer miljövänlig och resurssnål livsstil medan företagen stimuleras att utveckla en mer miljövänlig teknik.

En grön skatteväxling innebär inte en höjning av det totala skatteuttaget då höjningar av de miljörelaterade skatterna balanseras av sänkningar av skatterna på arbete. I 2000 års ekonomiska vårproposition bedömdes det samlade utrymmet för grön skatteväxling under perioden 2001–2010 vara 30 miljarder kronor. Genom förslag i budgetpropositionerna för 2001 och 2002 har därefter en skatteväxling på sammanlagt drygt 5 miljarder kronor genomförts.

Regeringens bedömning avseende det totala utrymmet för grön skatteväxling fram till 2010 kvarstår. En fortsatt grön skatteväxling måste genomföras stegvis och varsamt, och de olika stegen bör löpande följas upp vad gäller effekterna för miljön, för individer och inkomstfördelning och för det svenska näringslivets konkurrenskraft.

En ökad miljörelatering av skattesystemet förutsätter också en rationell energiskattestruktur, baserad på lättförståeliga och brett accepterade principer samtidigt som skattesystemet måste vara förenligt med Sveriges medlemskap i EU. Som en integrerad del i den gröna skatteväxlingen arbetar därför ett par utredningar med att ta fram underlag för en reformering av energi- och miljöskattestrukturen: Skattenedsättningskommittén (dir. 2001:29) om nedsättning av energiskatt för näringslivet och Vägtrafikskatteutredningen (dir. 2001:12) om vägtrafikbeskattningen.

Enligt utskottets mening bör ytterligare ett steg nu tas i den gröna skatteväxlingen, och härvid bör växlingen utvidgas till 3 miljarder kronor på det sätt som föreslås i motion Fi230. Härigenom skapas ytterligare utrymme för en sänkning av inkomstskatten genom ett högre grundavdrag.

Utskottet tillstyrker att regeringens förslag genomförs med de ändringar som föreslås i motion Fi230 yrkande 12 delvis. Härvid avstyrker utskottet motionerna Fi287 yrkandena 12 och 13 och N301 yrkande 9 samt motion Fi256 yrkande 32.

När det gäller förslaget om en neddragning av koldioxidskatterabatten för tillverkningsindustrin och jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna anser utskottet att resultatet av Skattenedsättningskommitténs arbete bör avvaktas.

Enligt utskottets mening utgör den kväveoxidavgift som i dag tas ut på större anläggningar ett exempel på ett väl fungerande ekonomiskt styrmedel inom miljöpolitiken, och utskottet är inte berett att tillstyrka att det i stället läggs en skatt på dessa anläggningar.

Utskottet avstyrker med det anförda även motion Fi286 yrkandena 25 och 26.

Kraftvärmebeskattningen

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en övergång till industribeskattning för kraftvärmeverken, ändrade turordningsregler för bränslen och en utfasning av avdraget för egen elförbrukning, men framhåller samtidigt att kommissionens godkännande bör avvaktas innan beslut fattas i ärendet.

Jämför avvikande mening 4 (c).

Bakgrund

I energipropositionen (prop. 2001/02:143) bedömde regeringen att möjligheterna bör undersökas att införa ändringar i energibeskattningen för kraftvärmeanläggningar som innebär att skattereglerna likställs med dem som gäller för industriellt mottryck. I kraftvärmeverk får i dag avdrag göras för hälften av energiskatten på den del av bränsleförbrukningen som hänförs till värmeproduktion. Om i stället industrins avdragsregler införs för denna bränsleförbrukning innebär det att hela energiskatten och 74 % av koldioxidskatten på bränslen får dras av.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.4.2.1–3, punkt 33) att avdrag skall få göras för hela energiskatten och 74 % av koldioxidskatten på bränslen som förbrukas för värmeproduktion i kraftvärmeverk. Vidare föreslås att turordningen mellan bränslena inte skall få väljas fritt vid beräkning av skatteavdragen i kraftvärmeverk. I stället införs regler om proportionering. Sådana regler införs också i andra sammanhang där turordningen fått väljas fritt. Slutligen förelås att avdraget för energiskatt på el som produceras i kraftvärmeverk och som används i egen verksamhet som består av el-, gas-, värme- eller vattenförsörjning slopas den 1 maj 2003. En begränsning av avdragsrätten sker dock redan den 1 januari 2003.

Regeringen anför att en förutsättning för skatteavdraget vid produktion av värme i kraftvärmeverk är att el- och värmeproduktionen sker integrerat och samtidigt, dvs. att produktionen sker i en sammanhållen process och att förhållandena vid varje tillfälle är avgörande. Reglerna för nedsättning av energiskatter är föremål för översyn av en parlamentarisk kommitté, Skattenedsättningskommittén (dir. 2001:29). Kommittén, som tillsattes som ett led i arbetet med att förverkliga strategin för fortsatt grön skatteväxling, skall redovisa sitt arbete senast den 31 december 2002. Den föreslagna ändringen får därför ses som temporär i avvaktan på kommitténs förslag.

Regeringen anför vidare att det fordras en prövning av kommissionen om de höjda avdragen är tillåtliga enligt EU:s regler om statsstöd innan en förändring av skattebestämmelserna kan genomföras. Sverige har redan anmält

förslaget om ändrade bränsleavdrag i samband med en pågående granskning av energiskattenedsättningarna för industrin.

En central fråga är enligt vad som anförs hur den här föreslagna generella stimulansen för kraftvärmens skall kunna uppnås utan att biobränslenas konkurrenskraft försämras. För att via skattereglerna minska risken för en ökad fossilanvändning på bekostnad av biobränsleanvändningen föreslås att de regler som gäller för beräkning av skatteavdragen ändras. Kraftvärmeproducenten får enligt dagens regler välja hur den gemensamma bränsleförbrukningen fördelas på elproduktion respektive värmeproduktion. Det har därvid varit gynnsamt att så långt möjligt hänföra beskattade fossila bränslen till elproduktionen, eftersom skatteavdragsbeloppet då blir större. Om flera beskattade bränslen använts samtidigt har de också fått turordnas sinsemellan. I stället bör regler om proportionering införas. Sådana regler bör också införas när el framställs samtidigt med både kraftvärme- och kondenskraftteknik i sammankopplade system. Likaså om värme levereras till utomstående som omfattas av nedsättningsreglerna för industri, jordbruk, skogsbruk och vattenbruk.

Vid elproduktion i kraftvärmeverk finns det en alternativ möjlighet att i stället för bränsleavdrag göra avdrag för energiskatten på den del av den egenproducerade el som används i kraftvärmeproducentens egen verksamhet som består av el-, gas-, värme- eller vattenförsörjning. Med nuvarande skattesatser på bränslen och el har det varit fördelaktigt att utnyttja detta avdrag om biobränslen och andra obeskattade bränslen har använts för elproduktionen. Det har visat sig att denna avdragsmöjlighet har utnyttjats i allt större omfattning under de senaste åren. Uppenbarligen är det utnyttjandet av avdraget för el i elpannor och värmepumpar som ökar. Elcertifikatsutredningen konstaterade i sitt slutbetänkande *Handel med elcertifikat* (SOU 2001:77) att ett bibehållande av denna avdragsrätt kombinerat med ett certifikatsystem kunde ses som ett dubbelt stöd för att främja förnybar elproduktion. Avdraget motverkar också syftet med de förhöjda skattesatserna på stora elpannor under vinterhalvåret om avdrag får göras för sådan elanvändning. Ett slopat avdrag bör minska elanvändningen för värmeproduktion, vilket stämmer överens med målen inom energipolitiken.

Motioner

I motion Fi230 yrkande 14 av Britt Bohlin m.fl. (s, v, mp) anförs att förslagen om ändrad beskattning av kraftvärme i kombination med planerna på handel med elcertifikat bör leda till en utbyggnad av biobränslebaserad kraftvärme. Motionärerna begär ett tillkännagivande om att det är viktigt att regeringen noga följer utvecklingen och snabbt återkommer till riksdagen med förslag till ändringar om effekterna inte skulle bli de eftersträfvade.

Centerpartiet anför i motion N394 yrkandena 2 och 3 av Åsa Torstensson m.fl. (c) att det finns en risk att förslaget kommer att gynna användningen av fossila bränslen för all producerad kraftvärme, inte bara för kraftproduktionen. För att mota denna risk bör skatteavdrag för värmeproduktion endast

medges för en mängd bränslen som motsvarar den producerade elenergin. I den fortsatta energiomställningen och utvecklingen av förnybara bränslen är det angeläget med en tydlig redovisning av de energipolitiska konsekvenserna av förändrade regler för beskattningen av kraftvärmeverk.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening har den tekniska utformningen av skattestimulansen för kraftvärmeverken fått till följd att stimulansen för denna produktionsform urholkats under senare år. De höjda energi- och koldioxidskatterna har inneburit en förbättring av biobränslenas konkurrenskraft medan förutsättningarna för den fossilbaserade kraftvärmens försämrats. Med dagens energiskatter är det inte lönsamt att bygga nya fossileldade kraftvärmeanläggningar och kraftvärmeverken klarar inte längre av konkurrensen från t.ex. kolkondenskraftverk.

Även de befintliga kraftvärmeanläggningarna har i dag lönsamhetsproblem. Anledningen till att den faktiska elproduktionen varit lägre än den möjliga är att elpriset på den nordiska elbörsen ofta varit lägre än de rörliga elproduktionskostnaderna i kraftvärmeanläggningarna. Detta gäller inte bara under sommaren utan även under vår och höst då behov av värmeproduktion finns. För fjärrvärmeföretaget är det då mer lönsamt att för värmeproduktionen t.ex. använda en biobränsleldad hetvattenpanna eller, i de fall annan värmeproduktionsanläggning saknas, enbart producera värme i kraftvärmeverket. Fjärrvärmeföretag med gaseldade kraftvärmeverk väljer i stor utsträckning att i stället producera värme i gaseldade hetvattenpannor, eftersom de ofta är bundna av särskilda kontrakt med gasleverantören. Sådana kontrakt innebär skyldighet att köpa en viss mängd naturgas eller åtminstone betala för gasen under kontraktperioden.

Bristande lönsamhet i de fossileldade kraftvärmeverken kan på sikt leda till att dessa, liksom tidigare kondenskraftverken, läggs ned. Detta skulle leda till att försörjningstryggheten i det svenska elsystemet försämrats, framför allt i södra Sverige, samtidigt som miljöeffekterna skulle vara negativa eftersom det rör sig om anläggningar med ofta mycket hög verkningsgrad såsom naturgaseldade kombicykelanläggningar och PFBC (trycksatt fluidiserad bädd). På marginalen skulle bortfallande elproduktion ersättas med import av miljömässigt sämre elproduktion i kolkraftverk.

Det finns av dessa skäl anledning att genomföra en omläggning av den nuvarande skatterabatten för kraftvärmetekniken. Som regeringen föreslår är det härvid lämpligt att låta kraftvärmeverk få samma skatteregler som industriellt mottryck. En sådan förändring kommer att leda till högre elproduktion i befintliga kraftvärmeverk och även till en förbättring av förutsättningarna för investeringar i ny kraftvärme. I befintliga gaseldade kraftvärmeverk i södra Sverige kan elproduktionen komma att öka med ca 1 TWh. Därtill kommer en ökning med 1,5 TWh om det planerade gaskraftvärmeverket i Göteborg

byggs. Den ökade inhemska elproduktionen skulle leda till minskad elimport med minskade koldioxidutsläpp i vår omvärld som följd.

Enligt utskottets mening är det viktigt att den omläggning som nu genomförs kan ske med bibehållen konkurrenskraft för biobränslen och då särskilt för de biobränsleeldade kraftvärmeverken. För dessa verk finns i dag särskilda bidragsformer. Sedan år 1991 har investeringsstöd utgått till biobränsleeldade kraftvärmeanläggningar. De anläggningar som fått investeringsstöd i enlighet med 1991 års energipolitiska program är förpliktigade att använda totalt minst 85 % biobränsle under en femårsperiod. För de större anläggningarna uppgår elproduktionen till ca 30 % av tillförd bränsleenergi. Därmed begränsas andelen fossilt bränsle i dessa anläggningar till ca 50 % av det bränsle som används för elproduktion. I de anläggningar som fått stöd i 1997 års program måste biobränslen utgöra minst 70 % av den totala förbrukningen under en femårsperiod. Anläggningsägaren skall vidare förbinda sig att under samma tid för framställning av el endast använda biobränslen. Det senare kravet innebär med nuvarande skatteregler att det ger lägst produktionskostnad att använda 100 % biobränslen i de anläggningar där detta är tekniskt möjligt vid samtliga driftfall.

Ett införande av ett system med elcertifikat innebär en förbättrad konkurrenssituation för den biobränslebaserade kraftvärmens. Även med en övergång till industribeskattning för den fossila kraftvärmens skulle biokraftvärme rent generellt vara mer konkurrenskraftig, och sameldningen med fossila bränslen för elproduktion i de kraftvärmeverk som kan använda både fossila bränslen och biobränslen kommer enligt de bedömningar som redovisats i proposition 2001/02:146 i allmänhet inte längre att vara lönsamt.

För att ytterligare minska risken för en ökad fossilanvändning finns det som regeringen anför anledning att ändra de särskilda turordningsregler som gäller för beräkning av skatteavdragen. Med dagens regler är det fördelaktigt att så långt möjligt hänföra beskattade fossila bränslen till elproduktionen, eftersom skatteavdragseffekten då blir större. Om en proportionering används i stället stängs möjligheten att få fullt avdrag för fossila bränslen i kraftvärmeverk. Eftersom kraftvärmeverken ibland drivs som fjärrvärmeverk bör samma regler gälla överallt där turordningsreglerna nu tillämpas.

Vad slutligen gäller kraftvärmeverkens elavdrag vid produktion av el som används i egen verksamhet har utskottet inte funnit anledning till erinran mot regeringens förslag.

Utskottet ställer sig sammanfattningsvis bakom de förslag till omläggning av kraftvärmebeskattningen som regeringen lägger fram. Med hänsyn till att utskottet tillstyrkt en utvidgning av den skatteväxling som föreslås i propositionen bör bestämmelserna om kraftvärmerabatten justeras till den nya nivå som gäller efter utvidgningen.

Det finns anledning att framhålla att den föreslagna omläggningen är temporär. Skattnedsättningskommittén genomför en översyn av reglerna för nedsättning av energiskatter och skall redovisa sitt arbete senast den 31 december 2002.

I motion N394 föreslås att kraftvärmerabatten skall kopplas hårdare till elproduktionen för att på det sättet säkra att rabatten inte utnyttjas av verk som i huvudsak producerar värme. Motionärernas förslag innebär att rabatt skall medges med stöd av en schablon som anger hur mycket värme som åtgår för att producera en viss mängd el i olika typer av kraftvärmeverk. Motionärerna framhåller vidare att det i fortsättningen bör finnas tydliga redovisningar av de energipolitiska konsekvenserna vid förändringar i kraftvärmebeskattningen.

Det är enligt utskottets mening viktigt att reglerna är utformade på ett sådant sätt att rabatten verkligen förbehålls verk som använder sig av den effektiva tekniken med samtidig framställning av värme och kraft. Som framgår av vad regeringen anför har detta också varit utgångspunkten vid utformningen av de lagregler som föreslås. Regeringen anför att en förutsättning för skatteavdraget vid produktion av värme i kraftvärmeverk skall vara att el- och värmeproduktionen sker integrerat och samtidigt, dvs. att produktionen sker i en sammanhållen process, och att förhållandena vid varje tillfälle är avgörande. Den värme som berättigar till skatteavdrag skall således i ett första steg ha använts för elgenerering. Lagreglerna har utformats i enlighet härmed.

Enligt utskottets mening ger regeringens förslag ett bra regelstöd för att se till att skatterabatten förbehålls tekniken med samtidig framställning av värme och kraft, och utskottet ser inte något egentligt behov av en kompletterande schablon. Härtill kommer att en schablonisering av rabatten skulle introducera en önskad styrning på området, med potentiellt negativa effekter på den framtida utvecklingen av kraftvärmetekniken. Utskottet är mot denna bakgrund inte berett att tillstyrka att regeringens förslag kompletteras med en schablon och avstyrker därför motion N394 yrkande 2.

Som anförts i motion Fi230 är de sammanlagda effekterna av förslagen, särskilt på kort sikt, svårbedömda. En risk kan finnas att effekten i vissa fall inte blir den eftersträvade. Enligt utskottets mening är det viktigt att regeringen noga följer utvecklingen och snabbt återkommer till riksdagen med förslag till ändringar i beskattningen eller reglerna för certifikatshandeln om effekterna inte skulle bli de eftersträvade. I sammanhanget vill utskottet också framhålla att det är angeläget att förändringar på detta område åtföljs av en tydlig redovisning av de energipolitiska konsekvenserna. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Utskottet tillstyrker således motionerna Fi230 yrkande 14 och N394 yrkande 3.

Förändringarna i kraftvärmerabatten skall godkännas av kommissionen innan de kan genomföras. Regeringen har också informerat kommissionen om ändringarna i avsikt att hinna få ett besked i så god tid att reglerna kan träda i kraft den 1 januari 2003. Enligt utskottets mening bör besked om kommissionens inställning avvaktas innan ärendet föreläggs riksdagen för beslut i denna del.

Kalk- och cementbranschens koldioxidskatt

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en förlängning av kalk- och cementindustrins begränsningsregel för koldioxidskatt.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.4.3, punkt 33) att den övergångsvis gällande begränsningsregeln avseende kalk- och cementbranscherna m.m. (1,2-procentsregeln) förlängs ytterligare ett år.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot förslaget och tillstyrker propositionen i denna del.

Beskattningen av alternativa drivmedel

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om att koldioxidneutrala drivmedel skall befrias från både energiskatt och koldioxidskatt. Jämför avvikande meningarna 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

Riksdagen (prop. 2001/02:1, bet. 2001/02:FiU1) har nyligen tagit del av regeringens bedömning i budgetpropositionen för 2002 om hur en strategi fr.o.m. 2003 för nedsättning av skatten på alternativa drivmedel skall utformas. Huvudkomponenterna i strategin innefattar skattelättnader i form av dels energi- och koldioxidskattebefrielse för pilotprojektdispenser i enskilda fall, dels en generell koldioxidskattebefrielse för koldioxidneutrala drivmedel med stöd av ett beslut enligt artikel 8.4 i mineraloljedirektivet.

Budgetpropositionen

Regeringen bedömer (avsnitt 8.4.5) att det är angeläget att den strategi för skattenedsättning för alternativa drivmedel som lades fast i budgetpropositionen för 2002 kan börja tillämpas så snart erforderliga godkännanden har erhållits från rådet och kommissionen. Konkurrenskraftiga och konkurrensneutrala villkor för de alternativa drivmedlen under år 2003 beaktas i särskild ordning i avvaktan på EG-beslut.

Motion

Kristdemokraterna föreslår i motion Fi256 yrkandena 30 och 31 av Alf Svensson m.fl. (kd) att både energi- och koldioxidskatten på biodrivmedel

slopas. Motionärerna anför att regeringens skattestrategi för alternativa drivmedel innebär att koldioxidneutrala drivmedel skall befrias från koldioxidskatt från 2003. Producenter och intressenter på området menar dock att en befrielse från energiskatten är nödvändig om det skall finnas en chans för ökad produktion av alternativa bränslen.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening bör utgångspunkten för de skattebefrielser som skall gälla mer långsiktigt vara att de bränslen som kan betraktas som koldioxidneutrala befrias från koldioxidskatt men inte från energiskatt. Strategin för nedsättning av skatten på alternativa drivmedel bör således ligga fast. En ökad konkurrenskraft för de koldioxidneutrala drivmedlen uppnås genom att koldioxidskatten ges en ökad tyngd vid energibeskattningen, något som ingår i strategin för en grön skatteväxling. Utskottet avstyrker motion Fi256 yrkandena 30 och 31.

Skatten på drivmedel, m.m.

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om sänkta skatter på drivmedel, veteranlastbilar och veteranfartyg.

Jämför avvikande meningarna 1 (m) och 3 (kd).

Motioner

Moderata samlingspartiet föreslår att skatten på bensin och diesel sänks med 70 öre per liter inklusive moms den 1 januari 2003. Sådana yrkanden framställs i motion Fi287 yrkande 14 av Lennart Hedquist m.fl. (m) och N304 yrkande 4 delvis av Mikael Odenberg m.fl. (m).

Kristdemokraterna föreslår att skatten på diesel sänks med 31 öre per liter inklusive moms för att underlätta för de svenska åkerierna och att skatten på bensin sänks med 31 öre per liter inklusive moms i stödområde A. Motionärerna anför att det är rimligt att ta ut en lägre skatt på bensin i de områden där avstånden är längre. Yrkandena framställs i motionerna Fi256 yrkande 17 och 18 av Alf Svensson m.fl. (kd), Sk383 yrkandena 8 och 9 av Per Landgren m.fl. (kd) och N307 yrkande 3 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd).

I motion Fi227 av Ulla Löfgren och Elisabeth Nyström (m) anför motionärerna att gamla bilar är befriade från fordonsskatt när de uppnår veteranålder, och motionärerna föreslår en motsvarande befrielse från dieselskatt för fartyg som är 50 år eller äldre.

I motion MJ377 yrkande 2 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) föreslås att det utreds om veteranlastbilar kan befrias från vägavgifter och fordonsskatt när de inte regelmässigt går i yrkesmässig trafik.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att skatterna på bl.a. bensin och diesel utgör viktiga styrmedel i miljöpolitiken som syftar till att minska utsläppen av koldioxid och andra växthusgaser. Utskottet konstaterar att regeringen på sikt avser (avsnitt 8.4.1.1) att verka för att inslaget av rörliga skatter i vägtrafikbeskattningen ökar och att regeringen anser att det är viktigt att bensin och dieselolja för privat bruk beskattas på ett likartat sätt. Regeringen avvaktar dock den pågående Vägtrafikskatteutredningens förslag om förändringar av drivmedelskatten och utredningens analys om för- och nackdelar med en kilometerskatt. Utskottet ser inga skäl att sänka skatten på bensin och diesel.

När det gäller förslaget om en dieselskattebefrielse för äldre fartyg i privat bruk ser utskottet inte heller någon anledning att införa en sådan.

Veteranlastbilar är enligt gällande regler befriade från fordonsskatt och vägavgifter om de inte används kommersiellt. Någon utredning med denna inriktning behövs därför inte.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Fi287 yrkande 14, N304 yrkande 4 delvis, Fi256 yrkandena 17 och 18, Sk383 yrkandena 8 och 9, N307 yrkande 3, Fi227 och MJ377 yrkande 2.

Kärnkraftsproducerad el**Utskottets delförslag i korthet**

Utskottet avstyrker motionsförslagen om en sänkning av skatten på kärnkraftverk och en övergång från effektskatt till skatt på producerad energi.

Jämför avvikande mening 1 (m).

Bakgrund

Skatt på termisk effekt i kärnkraftverk tas ut månadsvis med 5 514 kr per megawatt – motsvarande ca 181 kr per megawatt och dygn – av kärnkraftsreaktorns högsta tillåtna termiska effekt. Om en reaktor har varit ur drift under en sammanhängande period av mer än 90 kalenderdygn, får för varje dygn utöver de 90 första göras avdrag med 181 kr per megawatt av den termiska effekten. Skatten ersatte fr.o.m. den 1 juli 2000 en tidigare skatt på energi som producerats i kärnkraftverk.

Motion

I *Moderata samlingspartiets* motion Fi287 yrkandena 15 och 16 av Lennart Hedquist m.fl. (m) anför motionärerna att miljöskatter skall tas ut i produktionsledet medan energiskatter skall tas ut i konsumentledet. Då erhålls en konkurrensneutral beskattning mellan olika energiproducenter och mellan olika bränslen. Skatten på kärnkraftsproducerad el bryter mot denna princip och bör på sikt tas bort. Motionärerna föreslår att skatten sänks med 0,5 öre

per kWh 2003. De föreslår vidare att den omvandlas från en effektskatt till en skatt på producerad energi.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte berett att sänka skatten på kärnkraftverk. När det gäller valet av beskattningsmetod för kärnkraftverken har en omläggning från en produktionsskatt till den nuvarande effektskatten genomförts under år 2000 för att på det sättet minska risken för snedvridningar inom elproduktionssystemet. Utskottet är inte berett att nu tillstyrka en återgång till den tidigare beskattningstekniken.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi287 yrkandena 15 och 16.

Grön skatteväxling – höjd avfallsskatt

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om höjd avfallsskatt, m.m. och gör ett uttalande om behovet av en skatt på förbränning av avfall. Förslagen om beslut och tillkännagivanden till regeringen om en skatt på förbränning av avfall avstyrks.

Jämför avvikande mening 4 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.4.1.4 och 8.4.4, punkt 34) att skatten på avfall som deponeras höjs från 288 till 370 kr per ton avfall. Vidare föreslås att avdrag för skatt på avfall som är avsett för sluttäckning inom en avfallsanläggning skall medges redan när avfallet förs in till en skattepliktig anläggning, om det förvaras skilt från övrigt avfall och utgörs av jord, grus, lera, skiffer, kalkstoft, kalksten eller annan sten. Ändringen träder i kraft den 1 januari 2003.

Regeringen anför att höjningen ger både enskilda, kommuner och producenter ett ökat ekonomiskt incitament att minska mängden avfall som deponeras. Skattehöjningen, som är ett led i den gröna skatteväxlingen, ligger i linje med den avfallsstrategi som utvecklats inom EU och som primärt syftar till att styra bort mängden avfall från deponering genom minskning av mängden avfall och en ökad grad av återanvändning och återvinning.

Motioner

I motion Fi230 yrkande 15 av Britt Bohlin m.fl. (s, v, mp) anför motionärerna att höjningen av avfallsskatten aktualiserar en skatt på förbränning av avfall för att få en utveckling som mer överensstämmer med strategin på avfallsområdet. Frågan om en skatt på avfallsförbränning bör bli föremål för en fortsatt

analys som möjliggör ett slutligt ställningstagande i samband med den till våren 2003 planerade kretsloppspropositionen.

I *Centerpartiets* motion Fi286 yrkande 27 av Maud Olofsson m.fl. (c) anför motionärerna att förbränningen av osorterat avfall ökar och de föreslår att en skatt på förbränning av osorterat avfall införs för att säkerställa målet om minskade avfallsmängder.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot förslaget om höjd skatt på avfall och om avdrag för sluttäckningsmaterial och tillstyrker därför dessa förslag.

Sveriges strategi för att minska de miljöproblem som är förknippade med produktion och hantering av avfall innehåller en prioritering, den s.k. avfallsstrategin. I första hand skall produktionen av avfall minskas och i andra hand skall återanvändning och materialåtervinning väljas. Först därefter skall förbränning eller energiåtervinning och i sista hand deponi användas.

Det är enligt utskottets mening angeläget att beskattningen av avfall får en utformning som resulterar i en miljömässigt motiverad balans mellan alternativen som ingår i avfallsstrategin. Ett problem med en ensidig höjning av skatten på deponi kan vara att avfallsförbränning gynnas i alltför stor utsträckning. Alternativ som återanvändning, materialåtervinning och biologisk behandling som har högre prioritet i avfallshierarkin kan därmed få svårt att konkurrera.

För närvarande byggs kapaciteten för avfallsförbränning ut mycket snabbt. Detta medför miljöproblem med framför allt stora askmängder och kondensat som måste deponeras. För att få en utveckling som mer överensstämmer med strategin på avfallsområdet och som ger en miljömässigt motiverad balans mellan olika alternativ anser utskottet att en skatt på avfallsförbränning bör bli föremål för en fortsatt analys för att möjliggöra ett slutligt ställningstagande till en förbränningsskatt och dess nivå.

Avfallsskatteutredningen (SOU 2002:9), som analyserade frågan men som inte hade som uppgift att presentera ett förslag till förbränningsskatt, har varit ute på remiss. Utredningen, remissvaren samt prisutvecklingen på olika typer av behandling av avfall bör beaktas vid analysen av den nivå på skatten som kan anses mest lämplig för att avfallsstrategin skall kunna förverkligas. Till våren 2003 förbereds en kretsloppsproposition som kommer att innehålla förslag som syftar till att nå de miljömål som riksdagen antagit.

Frågan om avfallsskatt bör enligt utskottets mening behandlas i samband med kretsloppspropositionen.

Eftersom det anförda omfattas av den överenskommelse som gäller mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet utgår utskottet från att regeringen beaktar vad utskottet anförut utan något särskilt tillkännagivande från riksdagens sida och avstyrker därför förslaget om ett tillkännagivande med detta innehåll.

Utskottet avstyrker även motionsförslaget om att riksdagen nu skall fatta beslut om att införa en skatt på förbränning av avfall.

Med det anförda tillstyrker utskottet propositionen i denna del. Motionerna Fi230 yrkande 15 och Fi286 yrkande 27 avstyrks.

Grön skatteväxling – höjd naturgrusskatt

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om höjd naturgrusskatt och gör ett uttalande om behovet av ytterligare höjningar. Utskottet avstyrker ett förslag om ett tillkännagivande till regeringen i frågan.

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.4.1.5, punkt 35) att skatten på naturgrus höjs från 5 till 10 kr per ton naturgrus.

Regeringen anför att syftet med lagen om skatt på naturgrus är att åstadkomma bättre hushållning med naturgrus och påskynda utvecklingen mot användning av alternativa material. Enligt Naturvårdsverkets bedömning skulle så mycket som 70–80 % av naturgrusprodukterna kunna ersättas med alternativa material, t.ex. bergkrossprodukter. Det är generellt sett dubbelt så dyrt att tillverka bergkrossprodukter som naturgrus. Skattesatsen har varit oförändrad sedan skatten infördes. Vid en samlad bedömning anser regeringen att skattesatsen nu bör omprövas i syfte att uppnå större miljöstyrande effekt. Regeringen föreslår att skatten på naturgrus höjs från 5 kr till 10 kr per ton naturgrus.

Motioner

I motion Fi230 yrkande 13 av Britt Bohlin m.fl. (s, v, mp) anføres att det är osäkert om den föreslagna fördubblingen av naturgrusskatten är tillräcklig för att reducera användningen till 12 miljoner ton per år. Regeringen bör därför senast under våren 2003 återkomma till riksdagen med det förslag på ytterligare höjning som behövs för att det av riksdagen uppställda målet skall nås.

I motion T288 yrkande 2 av Ulla Löfgren och Anders G Högmark (m) anføres att kostnaden för att bygga och underhålla vägar har ökat som en följd av höjd skatt på diesel, kraven på miljökonsekvensbeskrivningar, m.m. En översyn bör genomföras för att underlätta öppnandet av kommersiella naturgrustäkter, dieselskatten sänkas och förslaget om en fördubbling av naturgrusskatten avslås.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har med anledning av regeringens miljömålsproposition 2000/01:130 satt upp målet att uttaget av naturgrus i landet skall vara högst 12 miljoner ton per år. I dag är det ungefär dubbelt så stort.

Naturgrus är i många delar av landet en mycket knapp naturresurs. Därför måste användningen av naturgrus minimeras till de områden där inga andra alternativ finns. En hushållning med naturgrus är angelägen bl.a. för att skydda det grundvatten som finns i grusavlagringar.

Naturgrusskatten är enligt utskottets mening ett viktigt styrmedel när det gäller att minska naturgrusanvändningen, och utskottet har därför inte någon invändning mot regeringens förslag om en höjning av naturgrusskatten. Utskottet tillstyrker propositionen i denna del och avstyrker motion T288 yrkande 2.

Det är emellertid enligt utskottets mening osäkert om den föreslagna höjningen är tillräcklig för att målet om ett uttag på 12 miljoner ton skall nås. Ytterligare höjningar kan behövas och troligen också andra åtgärder, t.ex. stöd till utveckling av ersättningsmaterial och ny teknik. Regeringen bör därför senast under våren 2003 återkomma till riksdagen med de förslag på ytterligare höjning av naturgrusskatten som kan vara motiverad för att det av riksdagen uppsatta målet skall uppnås. I det sammanhanget bör också uppmärksammas att tillgången på naturgrus varierar mellan olika delar av landet liksom efterfrågan. Vidare kan effekterna på grundvattenmagasin och dricksvattenförsörjning av uttag av naturgrus också variera. Dessa faktorer, liksom effekterna för olika slag av företag, bör beaktas i den fortsatta analys som skall göras.

Eftersom det anförda omfattas av den överenskommelse som gäller mellan regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet utgår utskottet från att regeringen beaktar vad utskottet anförut utan något särskilt tillkännagivande från riksdagens sida. Även motion Fi230 yrkande 13 avstryks därför.

Reklamskatten

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet uttalar att det är viktigt att arbetet med att fasa ut reklamskatten fortsätter och utgår från att regeringen prövar frågan inför nästa års budget och då påbörjar en stegvis avveckling av reklamskatten. Utskottet anser emellertid att det inte behövs något beslut eller tillkännagivande i saken och avstyrker därför motionsyrkandena.

Bakgrund

Skatt tas ut på annons som är avsedd att offentliggöras i landet och för reklam som är avsedd att spridas inom landet i annan form än annons. Skattskyldig är

den som yrkesmässigt offentliggör reklam eller annons. Skattesatsen för annons i allmän nyhetstidning är 4 % av beskattningsvärdet och annars 11 % av beskattningsvärdet. Reklamskatt tas inte ut på direktreklam, dvs. reklamtrycksaker, inte heller på reklam i kommersiell TV och radio eller på reklam via Internet. Reklamskatten beräknas för år 2002 inbringa 1 173 miljoner kronor.

Riksdagen beslutade våren 1998 att fr.o.m. år 1999 avskaffa reklamskatten på reklamtrycksaker eftersom den var svår att tillämpa och kontrollera (prop. 1997/98:150, bet. 1997/98:FiU20). Skatteutskottet erinrade i sitt yttrande (1997/98:SkU4y) till finansutskottet om att det rådde bred enighet om att reklamskatten borde avskaffas. Skatteutskottet delade dock regeringens uppfattning att det vid detta tillfälle saknades ekonomiskt utrymme för att helt avskaffa skatten. Utskottet framhöll dock att åtgärden kunde leda till nya nackdelar för reklam i annan form och försämra konkurrensförhållandena exempelvis för gratistidningar och s.k. annonsblad. Utskottet förutsatte att regeringen noga skulle följa utvecklingen och återkomma till dessa frågor så snart som utvecklingen motiverade detta. Finansutskottet ställde sig bakom skatteutskottets förslag.

Våren 2002 anförde skatteutskottet i betänkande 2001/02:SkU20 att utskottet under flera år har ansett att reklamskatten har sådana tekniska och konkurrensmässiga brister att skatten bör avvecklas men att det hittills av statsfinansiella skäl varit nödvändigt att dröja med en sådan åtgärd. Utskottet anförde att frågan om reklamskattens avveckling borde prioriteras i den kommande budgetberedningen, men delade samtidigt finansutskottets uppfattning att detta borde ske med beaktande av de budgetpolitiska målen. Riksdagen biföll utskottets begäran om ett tillkännagivande till regeringen av denna innebörd.

Budgetpropositionen

Regeringen anför i budgetpropositionen (avsnitt 8.5.3) att frågan om avskaffande av reklamskatten har prioriterats i budgetberedningen men att regeringen har funnit, med beaktande av de budgetpolitiska målen, att förutsättningar för finansiering av ett avskaffande av den resterande reklamskatten för närvarande inte föreligger.

Motioner

I ett antal motioner framställs yrkanden om reklamskattens avskaffande. Motionärerna anför att skatten inte är konkurrensneutral och att den ger upphov till svårigheter i tillämpningen och kontrollen, och de hänvisar till de orättvisor som den förorsakar på vissa områden. Motionärerna framställer både yrkanden om ett omedelbart avskaffande och yrkanden om att en gradvis utfasning av skatten. Sådana yrkanden framställs i motionerna Fi287 yrkande 28 av Lennart Hedquist m.fl. (m), Sk417 yrkande 8 av Lennart Hedquist m.fl. (m), Kr297 yrkande 13 av Kent Olsson m.fl. (m), Fi203 av Marietta de Pour-

baix-Lundin (m), Fi205 av Cristina Husmark Pehrsson och Anne Marie Brodén (m), Fi228 av Gunnar Axén och Per Bill (m), Fi268 av Carl-Axel Roslund (m), Fi277 av Kenth Högström m.fl. (s), Fi251 av Johan Pehrson (fp), Sk295 av Gunnar Andréén (fp), Fi229 av Ingvar Svensson (kd), Fi252 av Sven Bergström och Håkan Larsson (c), Sk346 yrkande 2 av Jörgen Johansson och Jan Andersson (c), Fi243 av Christina Nenes och Göte Wahlström (s) och Sk223 av Rigmor Stenmark (c).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har senast under våren 2002 klargjort sin uppfattning att reklamskatten bör avskaffas och att detta är en fråga som bör prioriteras vid budgetberedningen. Utskottet är medvetet om att de prioriteringar som sker i budgetarbetet innebär att endast de åtgärder och behov som från allmän synpunkt framstår som mest angelägna kan få den högsta prioriteten och kan därför ha förståelse för svårigheterna att finna en möjlighet att direkt avskaffa den resterande reklamskatten i det nuvarande budgetläget.

Med hänsyn till att det sedan länge råder enighet om att reklamskatten bör avskaffas anser utskottet att det är viktigt att arbetet härmed, som regeringen påbörjat genom att slopa reklamskatten på trycksaker, fortsätter i en rimlig takt. För att komma vidare i detta arbete bör en stegvis avveckling av reklamskatten övervägas. På så sätt skulle det bli möjligt att visa att den kritik som riktas mot reklamskatten tas på allvar samtidigt som hänsyn kan tas till de statsfinansiella förutsättningarna. Utskottet utgår från att regeringen inför nästa års budget ånyo prövar frågan och då påbörjar en stegvis avveckling av reklamskatten.

Med det anförda avstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena.

Jordbruk och skogsbruk

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet avstyrker motionsförslagen om sänkta eller slopade skatter på diesel, handelsgödsel, el, m.m. i jordbruk och skogsbruk.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 3 (kd) och 4 (c).

Bakgrund

Sedan den 1 juli 2000 omfattas jordbrukssektorn av samma skattelättnader som tillverkningsindustrin vid förbrukning av el och bränslen. På bränslen som används för uppvärmning och drift av stationära motorer vid yrkesmässig jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksverksamhet (inklusive växt-husnäringen) utgår således ingen energiskatt, och en reducerad koldioxidskatt motsvarande 30 % av den generella nivån tas ut. De reducerade skattesatserna gäller dock inte för bensin (oavsett användning) eller andra bränslen som

förbrukas för drift av motordrivna fordon. Ingen energiskatt betalas heller på el som förbrukas i dessa sektorer.

Företag med stor energiförbrukning kan få viss ytterligare nedsättning av koldioxidskatten. Om den koldioxidskatt som belastar ett företag överstiger 0,8 % av försäljningsvärdet sätts skatten ned så att den överskjutande skattebelastningen inte överstiger 24 % av det överskjutande skattebeloppet för bränslet (0,8-procentsregeln). EG-rätten innehåller dock minimiskattesatser som inte får underskridas.

Motioner

Moderata samlingspartiet föreslår att skatten på diesel för arbetsredskap i jord- och skogsbruk samt för entreprenadmaskiner sänks till 53 öre per liter från den 1 januari 2003 och att skatten på kväve i handelsgödsel tas bort från samma datum. Motionärerna anför att den svenska dieselskatten ligger högre än i andra länder och utgör en tung börda för dessa näringar. Även den svenska skatten på handelsgödsel leder till en internationell konkurrensnackdel. Dessa yrkanden framställs i motionerna Fi287 yrkandena 10 och 11 av Lennart Hedquist m.fl. (m) och MJ268 yrkandena 4 och 5 av Per Westerberg m.fl. (m).

Kristdemokraterna föreslår i motion Sk383 yrkande 7 av Per Landgren m.fl. (kd) en sänkning av dieselskatten till 1 kr per liter för jordbruket. Motionärerna anför att högre skatter och avgifter har försatt svensk jordbruksnäring i en ohållbar konkurrenssituation.

I *Centerpartiets* motion Fi286 yrkandena 28–30 av Maud Olofsson m.fl. (c) anför motionärerna att likställandet av el- och eldningsolja beskattningen med industrins nivåer har blivit en halvmesyr. Genom underliga gränsdragningar har småbrukarna ställts utanför nedsättningen. Motionärerna föreslår att gränsen på 1 000 kr för att få del av nedsättningen på el- och eldningsolja skatten slopas. Vidare leder dieselskattehöjningarna till att konkurrenskraften försämras, och motionärerna föreslår därför att skatten på diesel för jord- och skogsbruksmaskiner sänks till EU-genomsnittet, dvs. 1 kr per liter. Slutligen anför att handelsgödselkostnaderna är betungande i jämförelse med motsvarande kostnader i konkurrentländerna och att regeringens modell för kompensation för kostnaderna kräver ansökningar, godkännanden från EU och en hel del onödig administration. De föreslår att kväveskatten på handelsgödsel slopas. I motion MJ487 yrkande 2 av Jan Andersson m.fl. (c) framställs ett yrkande med samma inriktning.

Utskottets ställningstagande

Skattenedsättningskommittén (Fi 2001:09) skall se över utformningen av nedsättningssystemet för bl.a. jordbruks-, skogsbruks- och vattenbruksnäringarna (inklusive trädgårdsnäringen). Översynen skall omfatta beskattningen av såväl fossila bränslen som el. Kommittén skall bl.a. utreda förutsättningarna för en annan avgränsning av området för energiskattenedsättning för de kon-

kurrensutsatta sektorerna än vad som gäller i dag och särskilt beakta gränstytorna mot andra sektorer samt el- och värmeproduktionen. Konsekvenserna för de berörda verksamheterna när det gäller bl.a. deras konkurrenskraft skall analyseras.

Beskattningen av dieselolja för jordbrukets arbetsmaskiner ses med förtur över av Vägtrafikskatteutredningen (Fi 2001:8), (dir. 2001:12). Utredningen har i en promemoria i februari 2002 i ett preliminärt ställningstagande ansett att om dieseloljebeskattningen för arbetsmaskiner skall sänkas bör det ske till den s.k. uppvärmningsnivån, vilket skulle motsvara sänkt skatt med 62 öre per liter. Det slutliga ställningstagandet i frågan tas när utredningen utrett de grundläggande principerna för trafikbeskattningen.

Utskottet är mot den angivna bakgrunden inte berett att tillstyrka förslaget om en sänkning av jordbrukets och skogsbrukets dieselskatt.

För skatten på el gäller som huvudregel att återbetalningen sker på årsbasis, med möjlighet för företag med förbrukning i större omfattning att få återbetalning kvartalsvis. Vad gäller återbetalning av elskatt finns det en administrativ gräns som innebär att endast den del av skattebeloppet som överstiger 1 000 kr per år betalas tillbaka.

Enligt utskottets mening har de regler som nu gäller för nedsättning av skatterna på eldningsolja och el utformats med industrin som förebild och återbetalningsreglerna har med de anpassningar som krävs på grund av de något annorlunda förutsättningarna en liknande utformning. Utskottet är inte berett att tillstyrka att dessa regler nu ändras och avstyrker därför motionsyrkandet om slopad 1 000-kronorsgräns.

Skatterna på bekämpningsmedel och gödselmedel infördes båda 1984. Gödselmedelsskatten är 1,80 kr för varje helt kilo kväve, förutsatt att andelen kväve i medlet är minst 2 %, och 30 kr för varje helt gram kadmium i gödselmedel, till den del kadmiuminnehållet överstiger 5 gram per ton fosfor. Bekämpningsmedelsskatten är 20 kr för varje helt kilo verksam beståndsdel i bekämpningsmedlet.

Uppburen skatt på bekämpningsmedel och kväve i handelsgödsel återförs till jordbruksnäringen via ett särskilt anslag. Huvuddelen av den återförda skatten används till åtgärder för att minska växtnäringens förluster från jordbruket och minska miljöriskerna inom växtskyddsområdet. En mindre del av beloppet återförs kollektivt till jordbruksnäringen för bl.a. informations-, utbildnings-, rådgivnings- och utvecklingsinsatser med syfte att främja hållbara produktionsmetoder. Skatten på bekämpningsmedel återförs kollektivt för forsknings- och utvecklingsinsatser med syfte att främja en hållbar utveckling inom jordbruket och trädgårdsnäringen.

En särskild utredare tillkallades i juni 2001 med uppgift att utvärdera skatterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel. Utredaren skall dels analysera och bedöma skatternas påverkan på användningen, dels bedöma vilka effekter de har på miljön. Därutöver skall utredaren se över om skatterna bör förändras så att de fungerar som effektivare styrmedel på miljöområdet utan

att kraven på kostnadseffektivitet eftersätts. Uppdraget skall redovisas senast den 30 november 2002.

Utskottet är mot denna bakgrund inte heller berett att tillstyrka förslagen om slopad skatt på handelsgodsel.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi287 yrkandena 10 och 11, MJ268 yrkandena 4 och 5, Sk383 yrkande 7, Fi286 yrkandena 28–30 och MJ487 yrkande 2.

Bredbandsinstallation

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en ettårig förlängning av skattereduktionen för bredbandsinstallation och avstyrker motionsförslagen om att skattereduktionen skall avskaffas.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp) och 4 (c).

Bakgrund

Den som installerar bredband och tar installationen i bruk mellan den 1 januari 2001 och den 31 december 2002 kan få en skattereduktion. Skattereduktionen uppgår till 50 % av de utgifter som överstiger 8 000 kr per hus eller, i fråga om hyreshus, 8 000 kr per ansluten bostad eller lokal. Skattereduktionen utgår med högst 5 000 kr per hus, bostad eller lokal. Om ansökan kommit in senast den 1 mars 2002 avräknas skattereduktionen på skattebesked för 2002. Kommer ansökan in senast den 1 mars 2003 avräknas reduktionen på skattebeskedet för 2003 (prop. 2000/01:24 och bet. 2000/01:SkU8).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 8.7.3, punkt 30) att möjligheten för fysiska och juridiska personer att få skattereduktion för utgifter för vissa anslutningar för tele- och datakommunikation förlängs med ett år.

Regeringen anför att det har visat sig att bredbandsutbyggnaden har blivit försenad. Detta beror bl.a. på det förändrade marknadsläget och den korta grävsäsongen i landets norra delar. Hitintills har endast ca 1 230 ansökningar om skattereduktion kommit in till skattemyndigheten. Mot denna bakgrund är regeringen av uppfattningen att tiden måste utsträckas ytterligare ett år för att möjliggöra för fysiska och juridiska personer att kunna ansöka om skattereduktion för utgifter för bredbandsanslutningar. Regeringen föreslår därför att skattereduktionen även ges vid debiteringen av slutlig skatt på grund av 2004 års taxering.

Motioner

Moderata samlingspartiet föreslår i motion Fi287 yrkande 36 av Lennart Hedquist m.fl. (m) att skattereduktionen för installation av bredband avskaffas.

Folkpartiet liberalerna avslår i motion Fi232 yrkande 26 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) förslaget om en ettårig förlängning av bredbandsreduktionen.

Centerpartiet föreslår i motion Fi286 yrkande 33 av Maud Olofsson m.fl. (c) att bredbandsreduktionen slopas. Motionärerna anför att skattelättnaden för utbyggnad av bredband bör slopas som ett led i en övergång till en utbyggnad grundad på ett statligt ansvarstagande för infrastrukturen i hela landet fram till varje enskild abonnent.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte berett att tillstyrka att staten tar över ansvaret för utbyggnaden av bredband och anser därför att skattereduktionen för installation av bredband skall finnas kvar. Utskottet har inte funnit någon anledning till erinran mot regeringens förslag om en ettårig förlängning av bredbandsreduktionen och tillstyrker därför att förslaget genomförs. Utskottet avstyrker motionerna Fi287 yrkande 36, Fi232 yrkande 26 och Fi286 yrkande 33.

Miljöförbättrande åtgärder på bostäder**Utskottets delförslag i korthet**

Utskottet tillstyrker förslaget i motion Fi230 om ett ROT-avdrag för miljöförbättrande åtgärder på bostäder.

Bakgrund

En skattereduktion för byggnadsarbeten har tillämpats under perioden den 15 februari 1993–den 31 december 1994 (prop. 1992/93:150, bet. 1992/93:SkU36) och under perioden den 15 april 1996–den 31 mars 1999 (prop. 1995/96:229, bet. 1995/96:SkU32). Syftet har varit att åstadkomma en stimulans av verksamheten inom byggsektorn och på så sätt motverka den då aktuella arbetslösheten.

Motion

I motion Fi230 yrkande 16 av Britt Bohlin m.fl. (s, v, mp) anför motionärerna att ett ROT-avdrag för installationer av typen pelletsbrännare, treglasfönster, isolerglasfönster etc. bör införas under taxeringsåren 2004–2006 och de hemställer att riksdagen begär att regeringen snarast lägger förslag om en sådan skattereduktion. Syftet är att stimulera miljöförbättrande åtgärder på permanentbostäder.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner ingen anledning att rikta någon invändning mot förslaget om att i miljöpolitiskt syfte införa en särskild skattereduktion i form av ett s.k. ROT-avdrag. Avdraget kan kopplas till att olika slags installationer genomförs, exempelvis av pelletsbrännare, treglasfönster och isolerglasfönster. Den exakta avgränsningen av vilket slag av installationer som skall omfattas bör ske med beaktande av miljönytta och energieffektivisering, samt att kapa effekttoppar, hos olika alternativ. Avdraget bör utformas på ett kostnads-effektivt sätt och i princip ej ges för installationer som ändå skulle ha genomförts. Som ett exempel kan nämnas installation av isolerglasfönster vid nybyggnation. Lagstiftningen bör enligt utskottets mening vara tidsbegränsad och gälla under inkomsttaxeringarna 2004–2006. För åtgärden bör en finansiell ram om 50 miljoner kronor per år avsättas.

Riksdagen har med anledning av Riksdagens revisorers granskning av tidigare ROT-avdrag uttalat att eventuellt nya åtgärder liknande ROT-avdraget måste analyseras noggrant innan de införs, följas upp medan de är i kraft samt utvärderas inom rimlig tid, liksom att de erfarenheter som kommit fram av ROT-avdragets tillämpning under 1990-talet bör vägas in. I uttalandet framhölls också att man i ett sådant analys- och utvärderingsarbete också bör ta hänsyn till relevanta genus- och jämställdhetsperspektiv (försl. 2001/02:RR8, bet. 2001/02:SkU28).

Enligt utskottets mening bör riksdagen begära att regeringen snarast lägger förslag om en skattereduktion i enlighet med vad som anförts. Utskottet tillstyrker således motion Fi230 yrkande 16.

Lagförslagen

Utskottets ställningstagande i det föregående innebär att de lagförslag som regeringen lagt fram behöver omarbetas och att ytterligare lagförslag bör upprättas.

Beräkning av statsbudgetens inkomster för 2003**Utskottets delförslag i korthet**

Utskottet tillstyrker att regeringens inkomstberäkning godkänns med vissa justeringar och avstyrker godkännande av Moderata samlingspartiets, Folkpartiet liberalernas, Kristdemokraternas och Centerpartiets inkomstberäkningar.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Budgetpropositionen

Regeringen föreslår (avsnitt 5.4 och bilaga 1, punkt 7) att riksdagen godkänner att statsbudgetens inkomster budgetåret 2003 beräknas till 701 miljarder kronor, varav 637 miljarder kronor från inkomstiteln Skatter m.m.

Motioner

Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna begär i sina partimotioner godkännande för sina respektive inkomstberäkningar. Sådana yrkanden framställs i motionerna Fi231 yrkande 4 av Bo Lundgren m.fl. (m), Fi232 yrkande 4 av Lars Leijonborg m.fl. (fp), Fi233 yrkande 6 av Alf Svensson m.fl. (kd) och Fi234 yrkande 11 av Maud Olofsson m.fl. (c).

Kristdemokraterna anför i motion Fi256 yrkande 24 av Alf Svensson m.fl. (kd) att de föreslagit totalt 125 miljoner kronor till skatteförvaltning och uppbörd för en ökad skattekontroll och förstärkt tullbevakning 2003 och att de som en effekt av detta räknar med att skatteintäkterna ökar med 480 miljoner kronor år 2003 och därefter med åtminstone 1 140 miljoner kronor per år. Motionärerna anför att tidigare dokumenterade erfarenheter (bl.a. av Riksdagens revisorer) visar att satsningar på detta område ger minst sex gånger pengarna tillbaka kassamässigt.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har i det föregående föreslagit att riksdagen avvaktar kommissionens godkännande innan ett beslut fattas om den föreslagna omläggningen av kraftvärmebeskattningen. Utskottet har vidare tillstyrkt förslaget i motion Fi230 om en utvidgning av skatteväxlingen från 2,6 till 3,0 miljarder kronor. Dessa förändringar i regeringens förslag bör enligt utskottets mening föranleda en justering av inkomstberäkningen.

Utskottet har vidare funnit att det förslag om ändrade regler för beskattningen av vissa andelsbyten som riksdagen beställt i april 2002 och som i dagarna avlämnas till riksdagen (prop. 2002/03:15 Utvidgning av reglerna om framskjuten beskattning vid vissa andelsbyten) inte har beaktats vid inkomstberäkningen. I den lagrådsremiss som numera föreligger har engångseffekterna i form av utebliven skatteintäkt beräknats till 283 miljoner kronor, medan den varaktiga effekten beräknas till 9 miljoner kronor per år i utebliven skatteintäkt. Det påpekas i lagrådsremissen att uppskattningarna är behäftade med stor osäkerhet.

Med de ändringar som kan föranledas av det anförda tillstyrker utskottet att regeringens inkomstberäkning godkänns. Utskottet avstyrker motionsyrkandena om godkännande av Moderata samlingspartiets, Folkpartiet liberalernas, Kristdemokraternas och Centerpartiets inkomstberäkningar.

När det gäller effekterna av ett resurstillskott till skatteförvaltningen framstår ett så direkt samband som motionärerna räknar med för år 2003 inte som

realistiskt. En ökning av anslaget kräver tid innan den kan ge effekt och innebär också en omställning som i sig kan vara effektivitetsänkande. Enligt utskottets mening bör man vid jämförelser mellan de olika budgetalternativ som föreligger i ärendet inte räkna med denna typ av effekter på inkomsterna under det aktuella budgetåret. Med det anförda avstyrker utskottet även det nu aktuella motionsyrkandet.

UTGIFTSRAMAR

Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Utskottets delförslag i korthet

Utskottet tillstyrker regeringens förslag om utgiftsram för 2003 och preliminär utgiftsram för 2004.

Jämför avvikande meningarna 1 (m), 2 (fp), 3 (kd) och 4 (c).

Propositionen

Utgiftsområde 3 omfattar skatteförvaltningen, Tullverket och exekutionsväsendet. Riksskatteverket är chefsmyndighet inom skatteförvaltningen och exekutionsväsendet. De nämnda myndigheternas verksamhet ingår i politikområdet Skatt, tull och exekution. Ytterligare en myndighet med verksamhet inom detta politikområde är Kustbevakningen (utgiftsområde 6), som har ett självständigt ansvar för tullkontrollen till sjöss.

Regeringen föreslår att riksdagen skall besluta om en utgiftsram för utgiftsområde 3 på ca 8 266 miljoner kronor för 2003 och godkänna en preliminär utgiftsram på 8 471 miljoner kronor för 2004.

Riksdagen har för år 2002 anvisat 8 059 miljoner kronor till utgiftsområdet. Förändringarna i utgiftsområdesramarna jämfört med tidigare beräkningar förklaras i huvudsak av pris- och löneomräkningar och att Tullverket för 2003 tillförs 15 miljoner kronor för att möjliggöra en effektivare bekämpning av narkotikasmuggling och annan gränsöverskridande organiserad brottslighet. En fortsatt satsning på narkotikabekämpning och annan gränsöverskridande organiserad brottslighet skall tillföra Tullverket ytterligare 10 miljoner kronor 2004.

Målet för politikområdet Skatt, tull och exekution är att eftersträva skatte-, tull- och avgiftsintäkter skall säkerställas på ett rättssäkert och ekonomiskt effektivt sätt samtidigt som enkelhet skall eftersträvas och brottslighet motarbetas.

I propositionen redovisas hur målen skall uppnås inom de olika myndighetsområdena och hur verksamheterna bör utvecklas. Det framhålls vara av stor vikt att myndigheterna långsiktigt arbetar med åtgärder för att kunna hantera en med tiden allt större och mer komplicerad arbetsmängd med mindre personalresurser. Det är därför viktigt att all verksamhet effektiviseras och att den utvecklas ytterligare. De olika delarna i förändringsarbetet skall stödja varandra i utvecklingen av moderna, effektiva och ändamålsenliga förvaltningar. Det skall bl.a. uppnås genom kontinuerlig IT-, metod- och kompetensutveckling. Myndigheterna bör fortsätta att sträva efter att vara ledande bland myndigheter beträffande utveckling och användning av IT i

verksamheten. Myndigheterna skall också sträva efter en hög servicenivå och förenklingar för allmänhet, näringsliv och andra myndigheter.

Att öka den elektroniska och automatiska hanteringen av dokument och information ses som en viktig del i arbetet för att kunna frigöra resurser som i stället kan koncentreras till områden med högre risk. Arbetet med att öka den elektroniska hanteringen av dokument och information bör således fortgå. I detta arbete är ett ökat användande av exempelvis Internet som ett komplement till nuvarande system en viktig del.

I det europeiska och övriga internationella administrativa samarbetet inom myndighetsområdena prioriteras insatser för regel- och procedurförenklingar, rationell användning av IT, informationsutbyte och utbildningsinsatser. För att effektivisera verksamheten är arbetet med förenklingar av regler och procedurer viktigt. Regeringen understryker betydelsen av myndigheternas arbete med förenklingar av det egna regelverket samt förslag till förenklingar av de nationella och internationella regelverken.

I propositionen framhålls vidare bl.a. vikten av att det pågående samarbetet med Kustbevakningen, polisen och andra berörda myndigheter och institutioner fortsätter att utvecklas. Ett sådant samarbete är nödvändigt för att uppnå en effektiv och ändamålsenligt gränskontroll.

Motionerna

I motion Fi231 av Bo Lundgren m.fl. (m) föreslås att utgiftsramen för de nu aktuella åren minskas med 89 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag (yrkandena 5 i denna del och 6 i denna del). Med hänsyn till tullens viktiga funktion inte minst i narkotikabekämpningen är det enligt motionen viktigt att tullens kontrollorganisation är tillräckligt stor och att den utökas. En förstärkning med 26 miljoner kronor föreslås. Samtidigt anförs att det principiellt är felaktigt att tullen disponerar vissa offentligrättsliga avgifter för att finansiera delar av sin verksamhet, vilken enligt motionen helt bör finansieras via statsbudgeten. Motionärerna vill i förhållande till regeringens förslag minska utgiftsramen för Riksskatteverket med 75 miljoner kronor och till kronofogdemyndigheterna med 40 miljoner kronor. Motionärerna hänvisar till att deras förslag till ändringar i skattesystemet innebär att en del av de allra krångligaste skatterna att administrera och driva in skall avskaffas.

I motion Fi232 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) föreslås att utgiftsramen för de båda åren ökas med 75 miljoner kronor utöver vad regeringen har föreslagit (yrkandena 6 i denna del och 7 i denna del). Av ökningen hänförs 50 miljoner kronor till ökade resurser till skattemyndigheterna. Tullen bör enligt motionen få ökade resurser för insatser mot den illegala införseln av alkohol och narkotika.

I syfte att förstärka kontroll och spaning kring illegal införsel av narkotika, vapen, alkohol, tobak och andra skattepliktiga varor föreslås i motion Fi233 av Alf Svensson m.fl. (kd) en anslagsökning för tullen med 5 miljoner kronor per år utöver vad regeringen föreslagit. Motionärerna anser att också skatte-

kontrollen bör förstärkas för att motverka den svarta ekonomins utbredning. Enligt motionen bör skattemyndigheterna förstärkas med 120 miljoner kronor år 2003 och 190 miljoner kronor år 2004. Samtidigt beräknar motionärerna att ett genomförande av deras förslag om avskaffad fastighetsskatt och förmögenhetsskatt leder till besparingar i skatteadministrationen motsvarande 140 miljoner kronor 2003 och 190 miljoner kronor 2004. Sammantaget innebär förslaget i förhållande till regeringens förslag en minskning av utgiftsramen för 2003 med 15 miljoner kronor (yrkande 8 i denna del) och en ökning av utgiftsramen för 2004 med 5 miljoner kronor (yrkande 9 i denna del).

I motion Fi234 av Maud Olofsson m.fl. (c) föreslås ökade resurser för tullverksamheten med 20 miljoner kronor och en neddragning i skatteförvaltningens verksamhet motsvarande 50 miljoner kronor. Sammantaget för utgiftsområdet föreslås i motionen att utgiftsramarna för 2003 och 2004 fastställs till ett 30 miljoner kronor respektive 50 miljoner kronor lägre belopp än vad regeringen har föreslagit (yrkandena 6 i denna del och 7 i denna del).

Utskottets ställningstagande

Regeringens förslag till ramar för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution och de förändringar däri som fyra av partierna föreslår framgår av följande tabell (miljoner kronor).

År	Propositionen	Moderata samlingspartiet	Folkpartiet	Kristdemokraterna	Centerpartiet
2003	8 266	-89	+75	-15	-30
2004	8 471	-89	+75	+5	-50

De gemensamma prioriteringarna inom politikområdet utgår i regeringens förslag från att berörda myndigheter svarar för väsentliga delar av samhällets viktigaste regelsystem. Av stor betydelse är att myndigheterna kan få allmänhet och företag att känna förtroende för rättssäkerheten och rättstryggheten i dessa regelsystem samt att allmänhet och företag därmed frivilligt efterlever regelsystemen. I det löpande arbetet skall myndigheterna kontinuerligt arbeta för att höja effektiviteten i verksamheten samtidigt som servicen till allmänhet och företag skall förbättras.

Skatteförvaltningen skall enligt regeringens förslag även fortsättningsvis prioritera förstärkt skattekontroll. I detta ingår bl.a. en fördjupad kontroll av företag som hanterar stora skatteunderlag och insatser mot den s.k. svarta ekonomin. Under de senaste åren har nivån på skattekontrollen varit otillräcklig och skatteförvaltningen har tillförts resurser för att höja nivån på kontrollen. I årets budgetproposition konstateras att den nedåtgående trenden i kontrollverksamheten har vänt, något som återspeglas i bl.a. en ökning av antalet revisioner samt antalet ändrade deklARATIONER efter skrivbordsgransk-

ning och revision. Regeringen gör bedömningen att de resurstillskott som gjorts och den kontinuerliga effektiviseringen av arbetet varit bidragande till förbättringarna.

Exekutionsväsendet skall bl.a. prioritera verksamheten i enlighet med en ny individspolicy som gäller fr.o.m. 2002. Skatteförvaltningen och exekutionsväsendet skall fortsätta att effektivisera borgenärsarbetet.

Insatser mot narkotika och storskalig illegal införsel av alkohol och tobak skall ges hög prioritet hos Tullverket och Kustbevakningen. Tullen har under 2001 gjort fler beslag av narkotika än tidigare samtidigt som mängden beslagtagna narkotika av vissa preparat har minskat. Beslagen av alkohol och tobak har minskat under året. Det samhällsekonomiska värdet av samtliga beslag har minskat jämfört med 1999 och 2000. En positiv omständighet är dock att träffsäkerheten har fortsatt att öka, vilket bekräftar att det pågående förbättringsarbetet ger resultat. Den förbättrade träffsäkerheten torde kunna vara ett resultat av de förbättringar som skett av Tullverkets underrättelse- och riskanalytiskt arbete. Även användandet av hotbildsanalyser torde kunna ha gett positiva effekter för träffsäkerheten. Eftersom det inte finns några indikationer på att mängden narkotika i samhället minskar är det emellertid oroande att mängden beslagtagna narkotika inte har ökat. Samma bedömning kan göras när det gäller illegalt införd alkohol och tobak. Även om den information som finns avseende 2002 visar att beslagmängderna till viss del gått upp finns det enligt utskottets mening goda skäl för den resursförstärkning som regeringen föreslår i syfte att förbättra insatserna för att komma åt den illegala införseln.

Utskottet har följaktligen inget att erinra med anledning av de överväganden som ligger till grund för regeringens förslag till utgiftsramar för 2003 och 2004. Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionerna. Utskottet kan dock konstatera att de förslag om förstärkningar på tullsidan som har lagts fram i motionerna i syfte att förstärka kontrollen av illegal införsel av främst narkotika och alkohol torde bli väl tillgodosedda genom de resursförstärkningar som regeringen har föreslagit. Med hänsyn till vad som anförts i en av motionerna om resurser för att motverka den svarta ekonomins utbredning vill utskottet framhålla att insatser mot den svarta ekonomin också har en framträdande plats i de prioriteringar som ligger till grund för regeringens förslag.

Stockholm den 12 november 2002

På skatteutskottets vägnar

Arne Kjörnsberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Arne Kjörnsberg (s), Anna Grönlund (fp), Lennart Hedquist (m), Per Erik Granström (s), Ulla Wester (s), Per Landgren (kd), Marie Engström (v), Anne-Marie Pålsson (m), Lennart Axelsson (s), Gunnar Andrén (fp), Roger Karlsson (c), Inger Nordlander (s), Ulf Sjösten (m), Catharina Bråkenhielm (s), Barbro Feltzing (mp) och Fredrik Olovsson (s).

Avvikande meningar

1. Skattefrågor i budgetpropositionen – m

av Lennart Hedquist (m), Anne-Marie Pålsson (m) och Ulf Sjösten (m).

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Inriktningen

Vi vill sänka skatter som hämmar tillväxt och entreprenörskap för att ge alla en bättre välfärdsutveckling och avvecklar därför förmögenhetsskatten och dubbelbeskattningen av riskkapital och stoppar skattediskrimineringen av fåmansföretag. På sikt vill vi avskaffa den statliga inkomstskatten eftersom den utgör en extra beskattning av utbildning och kompetens.

Ett av våra viktigaste skattepolitiska mål är att alla skall kunna leva på sin lön. Vi genomför därför en rad skattesänkningar som ökar medborgarnas inflytande över sina liv. Människor skall ges möjlighet att klara av sina egna grundläggande behov innan de börjar betala skatt. Därför höjer vi grundavdraget rejält för alla. Varje människa skall ha rätt att bestämma över sitt eget liv och fatta de avgörande besluten själv.

Det är viktigt att sänka skatterna för både lätttrörliga skattebaser och låg- och medelinkomsttagare. I dagens värld, då både människor och kapital är lätttrörliga, riskerar man annars att allt högre skatter måste tas ut på allt färre skattebaser och till sist blir låginkomsttagare, basal konsumtion och fastigheter det enda som är möjligt att beskatta.

Sänkt inkomstskatt

Vi genomför en *inkomstskattereform* som ger ökad social trygghet och motverkar fattigdomsfällor. Fler jobb görs möjliga och den sociala rörligheten ökar. Skattereformen har sin tyngdpunkt hos låg- och medelinkomsttagarna och innehåller tre skattesänkningar.

Människor skall ges möjlighet att klara av sina egna grundläggande behov innan de börjar betala skatt. Därför bör grundavdraget höjas rejält. På sikt vill vi att de första 50 000 kr skall vara befriade från inkomstskatt.

Det är orimligt att skattesystemet inte tar hänsyn till försörjningsbördan. Framför allt är det barnfamiljer som har det svårt att få ekonomin att gå ihop. Utöver dagens barnbidrag vill vi därför införa ett extra grundavdrag på 15 000 kr per år och barn upp till 16 år vid den kommunala beskattningen. För de som inte kan tillgodogöra sig avdraget utgår ett motsvarande bidrag.

Beskattningen skall utformas så att fler motiveras att arbeta. Vi vill därför införa ett förvärvsavdrag för pensionsgrundande inkomster. Förvärvsavdrag såväl som grundavdrag görs mot den kommunalt beskattningsbara inkomsten.

Dessa tre skattesänkningar är så omfattande att de inte fullt ut kan genomföras omedelbart. Nästa år bör grundavdraget för alla höjas rejält och det extra barnavdraget för barn börja införas. Förvärvsavdraget växlas mot dagens skattereduktion.

- År 2003 införs ett grundavdrag på 23 000 kr som år 2004 höjs till 24 200 kr. Grundavdraget trappas upp med 20 % över 70 000 kr och trappas ned med 10 % över 120 000 kr. Över 170 000 kr uppgår grundavdraget till 18 200 kr respektive 19 200 kr.
- Ett grundavdrag för barn införs med 12 000 kr per barn och år fr.o.m. nästa år. Det ökas till 15 000 kr år 2004.
- Ett förvärvsavdrag med 13 % av den pensionsgrundande inkomsten införs. Skattereduktionen för allmän pensionsavgift växlas mot detta förvärvsavdrag. Växlingen är neutral ur skattesynpunkt för medborgarna.

Skattesänkingsstrategin inriktar sig nästan uteslutande på att i första hand sänka inkomstskatten för dem som tjänar allra minst. Det är de unikt höga skatterna på låga inkomster, ytterligare förvärrat av de mycket kraftiga kommunala och landstingskommunala skattehöjningar som nu föreslagits, som skapar beroendet av bidrag och som dämpar viljan att arbeta. Vi föreslår också ett avskaffande av värnskatte som fungerar som en straffskatt på kunskap och heltidsarbete och som riskerar att få vår mest välutbildade arbetskraft att söka sig utomlands eller minska sitt arbetskraftsdeltagande. Värnskatte tas bort år 2003 och brytpunkten justeras upp till den nivå där pensionsavgifter inte längre tas ut år 2004.

Det måste också skapas förutsättningar för vanliga människor att kunna köpa *hushållstjänster*. Det ökar välfärd och flexibilitet. Stressen minskar och ett större utbud av arbete skapas. För tjänster utförda i hemmet skall enligt vår mening en skattereduktion på 50 % av arbetskostnaden på maximalt 50 000 kr per hushåll införas. Det leder till att svarta jobb blir vita och gör att människor kan känna att både tiden och pengarna räcker till.

För människor som bor i glesbygd är bilen helt avgörande för möjligheten att arbeta. Då de lokala arbetsmarknaderna blir allt större kommer arbetspendlingen att spela en allt större roll, vilket t.ex. den regionalpolitiska utredningen påpekat. Avdraget för *resor med bil till och från arbetet* täcker inte kostnaderna för bilresor. Allteftersom bränslepriset ökat har värdet av avdraget urholkats. Det ger heller inte en rimlig möjlighet att kompensera värdeminskningen på bilen. Avdraget bör därför nästa år höjas till 20 kr per mil. Avdraget skall också omfatta resor för att hämta och lämna barn.

Bristerna i det offentliga pensionssystemet blir alltmer uppenbara. Det egna sparandet till en trygg ålderdom bör underlättas. Avdraget för avgift till pensionsförsäkring ökar vi därför till ett prisbasbelopp.

De särskilda reglerna för utländska experter tas bort, skattereduktionen för fackföreningsavgifter slopas och avgiften till arbetslöshetsförsäkringen blir åter avdragsgill.

Sänkt fastighetsskatt

Fastighetsskatten är i dag en skatt på en fiktiv avkastning på husets taxeringsvärde utan någon koppling till en verklig inkomst. Skatten drabbar alla boendeformer i Sverige. Bostadsrättsföreningar betalar skatt på värdet av fastigheten, och för hyresrätter gäller i regel att en halv månadshyra per år utgörs av fastighetsskatt. Fastighetsskatten för småhus varierar starkt, och skattens storlek beror i hög grad på var fastigheten är belägen. Taxeringsvärdena som tidigare varit frysta under flera år höjdes kraftigt förra året. De höjdes ytterligare i år och regeringen räknar med en årlig ökningstakt på 5 %. För att folk skall ha råd att bo kvar måste, som ett första steg, de tidigare lägre taxeringsvärdena återställas.

Vi vill avskaffa fastighetsskatten. Procentsatsen för fastighetsskatten bör därför sänkas successivt tills fastighetsskatten är avskaffad.

- År 2003 återgår taxeringsvärdena till den lägre nivå de hade år 2000.
- Skattesatsen för småhus bestäms till 0,9 % år 2003 och 0,8 % år 2004.
- Begränsningsregeln och dämpningsregeln behövs inte och slopas.
- Schablonintäktsbeskattningen för bostadsrättsföreningar bör slopas omedelbart.

Sänkt skatt på företagande

Det finns flera skatter som är speciellt hämmande för tillväxt och företagande, särskilt skatter som minskar tillgången på kapital i Sverige. Det rör sig om skatter som hämmar sparandet, men allvarligare är de skatter som driver kapital och företag ur landet. Det rör sig också om skatter som hindrar uppkomsten av nya företag och försvårar för de redan existerande. Sverige skall ha ett så attraktivt skatteklimate som kapital och människor söker sig hit.

Skatten på *förmögenheter* har slopats i de flesta länder. I Sverige tas förmögenhetsskatt ut även vid förhållandevis låga förmögenheter. Skattesatsen är internationellt sett hög. Det gör att Sverige kommit i en särdeles ogynnsam position vad gäller konkurrens om kapital. Skatten ökar avkastningskravet på investeringar som görs här. Sambeskattningen i förmögenhetsbeskattningen tas bort 2003. Fribeloppet per person blir därmed 2 miljoner kronor. Förmögenhetsskatten slopas 2004.

Svenska *aktieägare* missgynnas i förhållande till utländska ägare, vilka i de flesta fall inte drabbas av någon beskattning av aktieutdelningarna. Detta medför också att det utländska ägandet i svenska företag ökar, vilket i sin tur ökar benägenheten att flytta företagen eller delar av verksamheten ur Sverige. Skatten på aktieutdelningar slopas därför fr.o.m. 2004 års vinster.

Fåmansbolagsbeskattningen har lett till absurda konsekvenser. Skatt måste betalas på fiktiva vinster. Många nya bolag inom t.ex. IT-branschen har köpts upp av andra bolag. Aktielikviden har oftast varit i form av aktier i det köpande bolaget. Säljarna har förbundit sig att behålla de nya aktierna en viss

tid. Reavinsten beräknas efter likviddagen, men säljarna kan få visst uppskov med att betala skatten. Sjunger värdet på det köpande företags aktier uppstår en kapitalförlust, som säljaren inte har några möjligheter att göra avdrag för. Eftersom fåmansbolagsdelägaren skall ta upp halva vinsten som inkomst finns ingen möjlighet att kvitta kapitalförlusten mot denna del av den fiktiva realisationsvinsten. Detta innebär att skatteskulden kan bli mycket stor med små möjligheter för säljaren att betala. En privat konkurs kan bli resultatet!

Ett enigt skatteutskott begärde under våren 2002 att regeringen skulle komma med förslag till sådan lagändring att denna pomperipossaeffekt förhindras och att förslaget skulle läggas senast i augusti 2002. Regeringen har till sist aviserat att ett förslag kommer att läggas. I avvaktan på att regeringen lägger sitt förslag är vår utgångspunkt att beskattningen av vinster och förluster i dessa fall helt och hållet skall beskattas som inkomst av kapital och att denna ändring skall tillämpas fr.o.m. den tidpunkt då andelsbyteslagstiftningen trädde i kraft, dvs. 1999.

Den s.k. *kontantbegränsningsregeln* innebär att uppskov med beskattning i samband med fusion eller utbyte med aktier i onoterade bolag endast får ske om en eventuell kontantersättning i samband med transaktionen motsvarar högst 10 % av de mottagna aktiernas nominella värde. Även denna regel ger upphov till sådana marginaleffekter i beskattningen att den måste avskaffas. Vi föreslår därför att regeringen får återkomma med förslag om avskaffande av kontantbegränsningsregeln med retroaktiv verkan fr.o.m. den 1 januari 1999.

Inkomster från *royalty* på patent skall kunna beskattas som inkomst av kapital. Här framstår tydligt likheterna mellan humankapitalet och realkapitalet. I dag beskattas royaltyinkomsterna som inkomst av tjänst, vilket driver uppfinningsrika innovatörer ut ur landet i stället för att vi slår vakt om deras kompetens att utveckla nya idéer i Sverige.

Den svenska beskattningen av *jordbrukets* produktionsmedel är även den extremt hög. Eftersom livsmedelspolitiken är den samma i hela EU framstår den svenska skattebelastningen här i sin klaraste dager. Vi vill sänka beskattningen av diesel till samma nivå som den i våra främsta konkurrentländer. Skatten på diesel för jord- och skogsbruket och entreprenadmaskiner sänks till 53 öre per liter. Skatten på handelsgödsel tas bort.

Sänkta energiskatter m.m.

Enligt vår mening skall miljöskatter tas ut i produktionsledet medan energiskatter skall tas ut i konsumentledet. Då erhålls en konkurrensneutral beskattning mellan olika energiproducenter och mellan olika bränslen. I Sverige finns en skatt som bryter mot denna princip. Det är den extra energiskatt som tas ut på el producerad i kärnkraftverk. På sikt bör den tas bort. Redan nästa år bör den sänkas med motsvarande 1 000 kr/MW och månad.

För många svenskar är bilen det enda möjliga transportmedlet. Det gäller för resor från och till arbetet, för att hinna hämta och lämna barn på dagis eller för socialt umgänge på fritiden. Oavsett var i Sverige man befinner sig

underlättar bilen vardagen och är till glädje på fritiden. Hög bränslebeskattning medför att arbetsresor försvåras och att utrymmet för umgänge med familj och vänner krymper. Höga bränsleskatter motiveras ofta med miljöargument. De har emellertid endast marginell påverkan på konsumtionen av bränsle. Eftersom transporterna är nödvändiga äger de rum trots den höga kostnaden. Skatten på såväl bensin som på diesel bör sänkas. Den skall inte vara avsevärt högre i Sverige än genomsnittligt i Europa. Energiskatten på bensin och diesel skall sänkas med 70 öre per liter inklusive momseffekten 2003.

Förslagen om höjd *elskatt* och höjd *koldioxidskatt* avvisas, liksom fördubblingen av skatten på *naturgrus*.

Övriga skatteförändringar

När de skattefria införselkvantiteterna från andra EU-länder stiger är det givetvis viktigt att anpassa de svenska *alkoholskatterna* till omvärldens nivåer. Den danska nivån kan tjäna som riktmärke. Sänks inte alkoholskatterna kommer allt större mängder av den i Sverige konsumerade alkoholen att antingen köpas utomlands eller smugglas in i Sverige. I Sverige har redan bryggerinäringen kommit i svårigheter på grund av de höga svenska punktskatterna. Regeringens passivitet missgynnar svensk industri och svenska konsumenter. Vi vill anpassa dessa skatter till den danska nivån på alkoholskatter och föreslår att skatten på vin med en alkoholhalt på 8,5 till 15,0 volymprocent alkohol sänks från 22,08 kr till 9 kr per liter, med motsvarande ändring för vin med annan alkoholhalt, att skatten på öl sänks från 1,47 kr till 85 öre per volymprocent och att skatten på sprit sänks från 501,75 kr till 375 kr per liter ren alkohol, allt per den 1 januari 2003.

Skatt på annonser och *reklam* infördes i början av 1970-talet för att finansiera ökningen av presstödet och för att få en enhetlig beskattning av annonser och reklam. Svårigheter i tillämpningen och kontrollen av skatten på annonser och reklam har lett till att den del av skatten som avser reklamtrycksaker redan har avskaffats. Skatten är inte konkurrensneutral och de svårigheter i tillämpningen och kontrollen som var skälet till att reklamskatten på reklamtrycksaker avskaffats gäller precis i lika stor utsträckning för de delar av reklamskatten som finns kvar. En enig riksdag beslöt i våras att sloandet av reklamskatten skulle prioriteras i föreliggande budget. Detta har regeringen underlåtit. Endast svepskäl motiverar detta flagranta nonchalerande av riksdagen. Vi anser att reklamskatten bör avskaffas från den 1 januari 2003.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Moderata samlingspartiets förslag.

Med det anförda tillstyrks motionerna Fi207 yrkandena 1–4, Fi231 yrkandena 9 och 11, Fi287 yrkandena 1–16, 18, 19, 21–24, 26–28, 30, 33 och 36–38, Sk417 yrkandena 14 och 15, MJ268 yrkandena 4 och 5, N301 yrkande 9, N304 yrkande 4, A315 yrkande 2 och tillstyrks delvis motionerna Fi203,

Fi205, Fi228, Fi268, Sk382 yrkande 8, Sk417 yrkande 8, Kr297 yrkande 13 och T288 yrkande 2.

Vi står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi231 yrkande 4.

Ramarna för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Inte minst med tanke på tullens funktion i narkotikabekämpningen är det viktigt att tullens kontrollorganisation är tillräckligt stor och att den utökas. För att uppnå detta bör det göras en höjning av anslagsnivån samtidigt som tullen inte bör disponera och i sin kontrollverksamhet vara beroende av medel som kommer in via offentligrättsliga avgifter. Vi tillstyrker den förstärkning av anslagsnivån med 26 miljoner kronor som föreslås i motion Fi231 av Bo Lundgren m.fl. (m). Vi tillstyrker också att utgiftsramarna för Riksskatteverket och kronofogdemyndigheterna minskas med 75 respektive 40 miljoner kronor. Moderaternas förslag till ändringar i skattesystemet innebär att en del av de allra krångligaste skatterna att administrera och driva in skall avskaffas. Totalt kan därför ramarna för utgiftsområdet minskas med 89 miljoner kronor för 2003 och 2004.

2. Skattefrågor i budgetpropositionen – fp

av Anna Grönlund (fp) och Gunnar Andrén (fp).

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Inriktningen

Sverige behöver en ny skattepolitik.

Den liberala skattepolitiken vill bryta vanmakten genom att ge den enskilda människan större makt över sin egen vardag. Genom att se till att småbarnsföräldrar får ägna mer tid till barnen i stället för till tvätten, genom att anställda ges möjlighet till makt och delaktighet i arbetslivet och genom att lönen räcker hela månaden kan vanmakten bytas till makt över vardagen.

Den fortsatta inriktningen av skattepolitiken skall ha som utgångspunkt att det totala skattetrycket kan och måste sänkas. Det skall ske främst genom ytterligare sänkningar av marginalskatterna och genom de lättnader inom kapitalbeskattningen som behovet av ekonomisk tillväxt, internationellt samarbete och ett ekologiskt uthålligt samhälle kräver.

Skatterna skall först och främst sänkas så att det lönar sig bättre att arbeta. Samtidigt bör skattesystemet förenklas t.ex. genom att de nuvarande komplicerade reglerna för grundavdraget, de särskilda skattereduktionerna och avdragsbegränsningen för pensionsavgiften försvinner. Det är viktigt att komma ihåg att det finns höga marginaleffekter även utanför skattesystemet, t.ex. i bostadsbidraget, socialbidragen, studiemedelssystemet, varför arbetet mot höga marginaleffekter inte kan begränsas till skattesystemet.

Vi ser det också som nödvändigt att fullständigt avskaffa dubbelbeskattningen av aktiesparande, avskaffa förmögenhets- och fastighetsskatten samt sänka kapitalinkomstskatten. Med allt rörligare skattebaser kommer takten i och inriktningen av sänkningen att vara beroende av vad som sker i vår omvärld. Även om EU inte bestämmer enskilda länders skattesatser är det naturligt att det som sker i dessa frågor i EU-länderna påverkar också kapitalskatterna i Sverige. Stora sänkningar av kapitalbeskattningen i vår omvärld kommer att påverka vilka kapitalskatter som Sverige kan ha utan att förlora de fördelar som vårt internationella varu- och tjänsteutbyte under lång tid gett oss.

För att lösa de problem som återfinns i det nuvarande skattesystemet räcker det inte att lappa och laga. Folkpartiet vill därför se en omfattande ny skattereform i samma anda som skattereformen 1990/91. Denna måste genomföras med kontinuerlig uppmärksamhet på den rådande situationen i de offentliga finanserna. Naturligtvis kan också saker inträffa som gör att valet av skattesänkningar kan behöva korrigeras. I det senare avseendet måste hänsyn tas till att ingenjörer, sjuksköterskor, läkare, företagare m.fl. kommer att ha en arbetsmarknad utomlands.

Det måste löna sig att arbeta och verka i Sverige.

Folkpartiet är förespråkare för grön skatteväxling. Från 1993 till 1999 har andelen miljöskatter minskat med 1 procentenhet till 5,3 % av de totala skatterna, vilket ger Sverige en låg andel miljöskatter jämfört med många andra EU-länder. Detta beror främst på de höga skatterna på arbete. Under perioden 1993–2000 ökade skatten på arbete med 270 miljarder kronor medan miljöskatterna bara ökade med 13 miljarder kronor. Folkpartiet stöder förslaget om höjd el- och koldioxidskatt, växlad mot sänkt inkomstskatt, men anser att inkomstskattesänkningen bör läggas ut mer generellt.

Folkpartiet anser att skatten på arbete, såväl inkomstskatter som arbetsgivaravgift, skall sänkas. Den viktigaste miljöförbättrande förändringen är att arbeta för gemensam koldioxidskatt i EU. Vi föreslår också en skatt på soppförbränning.

Makt över den egna inkomsten

Vi liberaler tycker att det är bra att man sänker inkomstskatterna, men beklagar att regeringen valt en form som inte tillräckligt tar itu med de strukturella problemen som marginalskafterna, utan i stället ägnar sig åt att urholka enkelheten i skattesystemet.

Vi föreslår därför en ny skattereform för ett nytt århundrade.

Grunden måste vara att återgå till principerna för 1990/91 års skattereform. I en större skatteomläggning bör huvudinriktningen vara att ha så breda skattebaser som möjligt och därmed skapa förutsättningar för låga skattesatser.

I stället för dagens modell med grundavdrag som trappas upp och ned vill vi pröva möjligheten av en generell och lägre skattesats för de lägre inkomstnivåerna. Vi vill koncentrera skatteförändringarna till de för tillväxt och jobb

mest skadliga inslagen, marginalsatserna. Genom avskaffad värnsskatt, höjd brytpunkt för statlig skatt och successivt borttagande av den s.k. LO-puckeln vill vi uppnå den grundläggande principen: De flesta skall bara betala 30 % i skatt, de med högst inkomster skall betala 50 % på de högre inkomstdelarna. Marginaleffekterna minskas såväl genom inkomstskattesänkningar som genom växling av inkomstprövat bostadsbidrag mot generellt barnstöd och genom enhetliga taxor för barnomsorg.

- Brytpunkten för statlig skatt bör höjas upp till gränsen för egenavgifterna (ca 313 000 kr/år) bl.a. för att undvika att, som i dag sker, personer som betalar både statlig skatt och egenavgifter får marginaleffekter om ca 55 %. År 2003 höjs brytpunkten i ett första steg till ca 26 000 kr/månad. På sikt måste det dock vara så att bara 10 % av de skattskyldiga skall betala statlig skatt, vilket var skatteuppgörelsens utgångspunkt.
- Värnsskatten skall avskaffas. Den är ett brott mot skattereformen. Motivet är inte minst att denna beskattning leder till flykt av människor med goda kunskaper, viktiga för företag och vårt land, till andra länder.
- Ett förvärsavdrag mot kommunalskatten införs. Detta sänker skatten och gör det mera lönsamt att arbeta även vid lägre inkomster. Inledningsvis föreslås ett förvärsavdrag på 3 % av inkomsten.
- En skattereduktion, lika för alla, införs för att garantera att alla får del av en skattesänkning. Skattereduktionen bör till en början vara 300 kr per år och person och stiger år 2004 till 600 kr. Den innefattar även pensionärer.

Vårt skatteförslag innefattar utöver ovanstående mer principiellt inriktade förslag till förändringar vidhållandet av andra kända fp-profilinslag i skattepolitiken.

Folkpartiet fortsätter att avvisa avdragsrätt för *fackliga avgifter*. Avdrag skall endast kunna medges för kostnader för inkomstens förvärvande. Detta kan medlemskap i fackförening ej ses såsom. Avgifterna till a-kassan höjs men blir avdragsgilla. För den enskilde innebär detta ingen nettoförändring, men systemen kommer att fungera bättre.

I ett dynamiskt arbetsliv är det av stor vikt för den enskildes frihet att *kompetensutveckling* är något man kan råda själv över. Att inte enbart vara beroende av att arbetsgivaren önskar satsa på fortbildning och kompetensutveckling för att man skall vara attraktiv på arbetsmarknaden – och för att man skall kunna ha ett utvecklande och intressant arbete – är därför en frihetsfråga. Vi föreslår därför att dagens pensionssparande utvidgas, genom att avdragsrätt för sparande medges upp till ett basbelopp, att sparandet kan tas ut för att finansiera kompetensutveckling och att ett kvarstående personligt sparande kan tas ut vid pensionering.

Många svenskar känner i dag att de vill dela med sig av sitt välstånd. Sveriges *internationella bistånd* till världens fattiga länder ligger långt under den nivå på 1 % av BNI som riksdagen har fattat beslut om. Samtidigt vet vi att behovet av stöd är stort, och ständigt ökar. Dagligen får vi bevis på det

enorma behov som finns i olika delar av vår värld. För att människor skall uppmuntras att dela med sig av sitt välstånd vill vi införa en avdragsrätt för gåvor till internationellt bistånd.

Folkpartiet vill avskaffa regeringens skattereduktion för *bredbandsanslutning*.

Makt till barnfamiljerna

Många barnfamiljer upplever att tiden inte räcker till, och många vill lösa tidsbristen genom att köpa *hushållsnära tjänster*. Det höga skatteuttaget hindrar efterfrågan och utbud från att mötas på en laglig marknad. Sverige har den industrialiserade världens högsta skatteuttag på arbete. Folkpartiet anser att det enklaste och bästa sättet att förändra situationen är att införa en skattereduktion för hushållens köp av den här typen av tjänster via en skattereduktion i företaget för halva totala arbetskostnaden. Det är enkelt, obyråkratiskt och rättvist. Fördelarna med en marknad för hushållsnära tjänster där obeskattat arbete inte förekommer är många. De som i dag arbetar utan att betala skatt och avgifter får möjlighet att inordna sig i ett legalt system och som alla andra få del av förmånerna i socialförsäkringssystemen: sjukförsäkring, pension m.m. Valfriheten ökar. Människor får större möjlighet att välja mellan att arbeta mer och köpa tjänster till hemmet, eller att arbeta mindre och i stället göra mer av hemarbetet själv.

Den könsuppdelade arbetsmarknaden kan brytas upp ytterligare, vilket ur ett jämställdhetsperspektiv är starkt önskvärt.

Vid beskattningen bör hänsyn tas till den extra försörjningsbördan och lägre bärkraft som föräldrar har. Utökningen av det generella barnstödet bör därför ske i form av *en skattereduktion för barn* som motsvarar en barnbidragshöjning med mellan 900 och 1 000 kr per barn och år. I kombination med en nedtrappning av den del av bostadsbidraget som i praktiken utgör ett rent inkomstprövat barnbidrag sänks marginaleffekten med 20 % i de inkomstlägen där maxtaxan inte fått någon större betydelse. Skattereduktionen motsvarar i storleksordningen 3 000 kr i höjt grundavdrag, men tillfaller även föräldrar som inte kan utnyttja grundavdragshöjningar. Tillsammans med förbättrad föräldraförsäkring och införande av barnkonto utgör detta viktiga delar i en politik för ökad egenmakt, bättre jämställdhet och större ekonomiska marginaler för barnfamiljerna.

Det är en förlegad syn på förutsättningarna för förvärvsarbete som ligger bakom det faktum att *resor till barnomsorg* inte kan räknas med när avdraget för resa till och från arbetet beräknas. Det kan mycket väl vara så att omvägen via barnomsorg avsevärt förlänger en förälders resa till och från arbetet, vid beaktande av bussbyten eller väntetider på tåg. Därför bör tid för hämtning och lämning av barn i barnomsorgen räknas in när rätt till avdrag för resor till och från arbetet bedöms.

Makt över boendet

För många människor är det huvudsakliga sparandet lagt i boendet. Fastighetsskatt och i många fall förmögenhetsskatt gör att detta blir orimligt högt beskattat, boendekostnaderna ibland oöverstigliga.

Dagens beskattningsform är oacceptabel. En huvudprincip i all beskattning måste vara skatt efter bärkraft. Därför måste nuvarande fastighetsskatt avvecklas på sikt. Fastighetsskatten uppfattas också som orättvis. Samma hus har olika höga taxeringsvärden i olika delar i landet och beskattas därför olika. För människor som byggt sina hus med egen arbetskraft, framstår det därtill som minst sagt märkligt att staten skall ha pengar för detta.

Vi anser att sänkningen av fastighetsbeskattningen skall ske stegvis och inledas omgående. Hela systemet för taxering måste reformeras och likformighet mellan olika boendeformer upprättas. I dagsläget måste dock insatser genomföras omedelbart.

Vårt omedelbara förslag är att taxeringsvärdena fryses till 1997 års nivå. På dessa skall skattesatserna 1,0 % för småhus och 0,5 % för flerfamiljshus tillämpas. Folkpartiet beräknar att en återgång till 1997 års taxeringsvärden skulle innebära ett skattebortfall på drygt 6 miljarder kronor. Därmed kan begränsningsregeln avvecklas.

Eftersom Folkpartiet föreslår en betydande sänkning av fastighetsskatten, föreslår vi samtidigt att *skatten på kapitalvinst* vid försäljning av bostadsrätt och fastighet höjs från 20 till 30 %. Detta skall dock inte påverka gällande uppskottsregler. Det är av sociala skäl viktigt att stimulera rörligheten på bostadsmarknaden.

Makt över egna besparingar

Förmögenhetsskatten blir för många människor ett oöverstigligt belopp att betala. Den drabbar särskilt äldre personer som kanske ägnat ett långt liv åt att amortera på sitt hus och i stället finner att tusentals, kanske tiotusentals, kronor skall betalas i förmögenhetsskatt.

Sambeskattningen av makars förmögenhet är en restprodukt i skattesystemet från den tid då kvinnor inte betraktades som egna ekonomiska subjekt. Detta är helt oacceptabelt. Folkpartiet menar att det finns starka jämställdhetsskäl – och praktiska skäl – för att avskaffa sambeskattningen. Folkpartiet anser att sambeskattningen bör avskaffas år 2003. Fribeloppet bör höjas snabbare än regeringen anger, till 2,1 miljoner kronor med sikte på ett fullständigt avskaffande av förmögenhetsskatten. Detta är viktigt ur ett mer långsiktigt tillväxtperspektiv och för att göra Sverige till ett attraktivt land att investera och spara i, även för svenskar.

Mer makt åt den enskilde småföretagaren

För att få fler människor i arbete krävs det bra förutsättningar för befintliga företag att överleva och växa och för nya att starta. Det är de små företagen som främst står för tillväxten. Därför måste småföretagarens makt stärkas.

Folkpartiet har länge argumenterat för att införa regler som avskaffar *dubbelbeskattningen på utdelningar* i alla företag. De nya reglerna skall utformas i enlighet med de regler som gällde under år 1994 och som infördes på initiativ av den dåvarande borgerliga regeringen. Den dubbla beskattningen gör det inte bara svårare för småföretagen att skaffa riskkapital, den hindrar dessutom de små företagen att växa med hjälp av egna överskott. Det naturliga för en företagare är att expandera med eget kapital.

Den dubbla beskattningen är främst en skatt riktad mot enskilda aktieägare och företagsägare som expanderar. De stora ägarinstitutionerna är undantagna medan de mer än fem miljoner individer som äger aktier främst via aktiefonder drabbas.

Man kan inte undgå intrycket att syftet är att hindra människor att skaffa sig en ekonomisk buffert mot oförutsedda händelser. Den socialistiska synen är att människorna skall vara så starkt beroende av de politiska beslutens godtycke som möjligt.

Avskaffandet av dubbelskatten på utdelningar bör ske i etapper. Under de närmaste två åren kan dubbelskatten för privatpersoner halveras. Detta är ett första viktigt steg för att på sikt kunna avveckla denna straffskatt på risksparande helt.

De s.k. *3:12-reglerna* ger upphov till en pomperipossaeffekt vid *andelsbyten*. Riksdagen har därför under våren 2002 uttalat att regeringen skall återkomma med en proposition som eliminerar de effekter som uppstår i förlustsituationer till följd av att ett tjänstebelopp skall tas upp till beskattning av den som genom ett uppskovsgrundande andelsbyte har avyttrat andelar i ett fåmansföretag. Det bör dock noteras att samma effekter kan uppstå också i andra fall, och vi anser därför att det är nödvändigt att få ett helhetsgrepp om pomperipossaeffekterna.

Vi föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Folkpartiets förslag.

Med det anförda tillstyrks motionerna Fi232 yrkande 26, Fi251, Fi286 yrkande 7, Fi287 yrkande 29, Sk295 samt Sk382 yrkandena 1–4, 7–12, 14, 22, 24 och 26.

Vi står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi232 yrkande 4.

Ramarna för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Vi tillstyrker förslaget i motion Fi232 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) om att utgiftsramarna för 2003 och 2004 höjs med 75 miljoner kronor utöver vad regeringen har föreslagit. Av höjningen skall 50 miljoner kronor tillföra

skattemyndigheterna resurser för förbättringar i skattekontrollen. Resten av höjningen bör användas för att ge tullen möjlighet att öka sina insatser mot den illegala införseln av alkohol och narkotika.

3. Skattefrågor i budgetpropositionen – kd

av Per Landgren (kd).

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Inriktningen

Syftet med skatter är att solidariskt finansiera vår gemensamma välfärd samt att styra den ekonomiska utvecklingen och tillväxten i en socialt och ekologiskt hållbar riktning. Alla heltidsarbetande måste kunna leva på sin egen lön. Strävan måste därför vara att utforma skattepolitiken så att den stimulerar arbete, sparande, hederlighet och företagande. En marknadsekonomi baserad på etiska principer och styrd av ekologiska och sociala hänsyn är den bästa grunden för ett gott samhälle.

En målsättning för kristdemokratisk ekonomisk politik är att skapa stabila och goda villkor för fler och växande företag och därigenom öka sysselsättningen. En ökad sysselsättning är en förutsättning för att minska det resurslöseri som arbetslösheten innebär. Dessutom förstärker det skatteunderlaget och minskar de offentliga utgifterna.

I princip alla medborgare som är i förvärsaktiv ålder och som har en inkomst bör vara med och betala skatt till våra gemensamma kostnader för till exempel skola, vård och rättsväsende. Det ger en delaktighet och ett delansvar i den offentliga verksamheten. Dagens inkomstskatter drabbar låg- och medelinkomsttagare mest. Därför måste inkomstskattens nivåer huvudsakligen fastställas med utgångspunkt från låg- och medelinkomsttagarens perspektiv. Kristdemokraterna vill arbeta för lägre inkomstskatter så att alla kan leva på sin egen lön och få en ökad beslutanderätt över sina inkomster. Vidare behöver förändringar göras för att de val människor gör, exempelvis att öka eller minska sin arbetstid, inte påverkas negativt av kombinationen av statliga regler och bidrag. Det första handlar alltså om att sänka det totala skattestrycket, det andra om att minska marginaleffekterna.

Om Sverige långsiktigt skall vara ett land för företagande, investeringar och tillväxt, går det inte att ha kvar skatter som gör att kapital, företag och kompetens har starka incitament att lämna landet. Vår snart unika förmögenhetsskatt och dubbelbeskattning driver kapitalet ur landet, utom för de allra rikaste som fått amnesti för sina aktiemiljarder. Dubbelbeskattningen av just svenska företagsinvesteringar leder till att en utländsk köpare kan betala dubbelt så mycket som en svensk köpare och ändå få samma avkastning på sin investering efter skatt.

En ekologisk anpassning av skattesystemet måste ske där skatten på arbete sänks samtidigt som skatten på energi, miljöfarliga utsläpp och ändliga naturresurser hålls på en högre nivå. Samarbetet inom EU är ett nödvändigt instrument för att skapa förutsättningar för en skatteväxling som inte snedvrider konkurrensförhållandena mellan de länder som har ett stort handelsutbyte. Vi anser att det är viktigt att övergå till majoritetsbeslut inom EU på miljöområdet, bl.a. för att förbättra möjligheterna för en gemensam minimiavgift på koldioxidutsläpp. Eftersom Sverige redan har världens högsta miljöskatter skulle en europeisk miniminivå för koldioxid samtidigt förbättra svenska företags konkurrenssituation.

Medborgarna måste ha en etiskt förankrad vilja att betala skatt och att bidra till samhällsutvecklingen. Vi vill föra en skattepolitik som är långsiktigt stabil, är enkel, främjar en god ekonomisk utveckling samt en god hushållning av skattemedlen. Därmed kan skattemoralen bibehållas och benägenheten till svartarbete minska.

En skattepolitik där alla ges möjlighet att leva på sin lön

Ett viktigt mål för en kristdemokratisk politik är att så många som möjligt skall kunna leva på sin egen lön. En heltidsanställd person skall inte behöva vara beroende av bidrag för att få hushållsekonomin att gå ihop. Vi föreslår en rad inkomstskattesänkningar och andra skattesänkningar som riktar sig främst till förvärvsarbete.

- För det första föreslås ett kraftigt höjt och rakt grundavdrag om 26 500 kr vid beräkningen av den kommunala inkomstskatten. Effekten blir jämfört med regeringens förslag en skattesänkning med ca 385 kr per månad, eller 4 600 kr per år.
- För det andra införs en skattereduktion för låg- och medelinkomsttagare på 4 000 kr per år för pensionsgrundande inkomster upp till 276 000 kr. Reduktionen trappas därefter ned med 2,5 procentenheter på överstigande inkomster och upphör vid årsinkomster på 436 000 kr.
- För det tredje föreslås ett generellt statligt förvärvsavdrag om 5 % av inkomst av anställning eller näringsverksamhet. Avdraget beräknas mot kommunalskatten och ersätter regeringens kompensation för pensionsavgiften.
- För det fjärde halveras värnskatten från och med 2004. Den bör avskaffas helt fr.o.m. år 2005. Det bör vara en viktig princip att ingen skall behöva betala mer än hälften av en inkomstökning i skatt.

För att finansiera delar av grundavdragshöjningen till 26 500 kr per år genomförs en grön skatteväxling som uppgår till 3 miljarder kronor fr.o.m. 2003. Regeringens höjningar av koldioxidskatten, energiskatten, avfallsskatten och naturgrusskatten tillstyrks och energiskatten på el höjs med 2,6 öre per kWh. Dessa tre miljarder går oavkortat till det höjda grundavdraget.

Gränsen för *reseavdraget* för resor till och från jobbet sänks från 7 000 till 5 000 kr. Avdragsrätten skall även gälla för den del av resan som görs till eventuell barnomsorg. Detta innebär att resekostnader på ytterligare 2 000 kr blir avdragsgilla jämfört med i dag. Förslaget skall ses som ett stöd för personer i glesbygd och andra som inte har möjlighet att utnyttja kollektiva alternativ till bilen.

En skattereduktion på 50 % för *hushållens köp av tjänster* föreslås. På så sätt elimineras nästan hela den extra skattekil som uppstår när extern arbetskraft anlitas av hushållen med redan skattade pengar. Betydligt fler samhälls-ekonomiskt motiverade byten (köp) av tjänster kommer till stånd, eftersom de även blir privatekonomiskt lönsamma. Effektiviteten i ekonomin kommer därmed att öka. Samtidigt kan den svarta sektorn trängas tillbaka, när det blir möjligt att både köpa och sälja privata hushållstjänster vitt och lagligt.

Skatteförslag för trygghet i boendet

Fastighetsskatten drabbar alla boende oavsett inkomst och betalningsförmåga, tvärt emot den skatteprincip som borde gälla i Sverige: skatt efter bärkraft. För personer med låga inkomster utgör fastighetsskatten ett hot mot äganderätten.

De omräkningar av taxeringsvärdena som skett sedan år 2000 slår mycket hårt mot en del bostadsområden. Genom att tillåta att taxeringsvärdena skjuter i höjden i många områden accepterar regeringen kraftiga höjningar inte bara av fastighetsskatten utan också av förmögenhetsskatten för stora grupper som inte har så stora marginaler att leva på. Vi föreslår därför att taxeringsvärdena återgår till de som gällde före höjningarna från år 2000.

Vi föreslår vidare att den statliga fastighetsskatten slopas helt för småhus (egna hem) och bostadshyreshus (hyresrätter och bostadsrättsföreningar), kommersiella lokaler och industrienheter och att kommunerna i stället ges rätt att ta ut en fast avgift per småhus, per bostadslägenhet samt per kvadratmeter lokalyta för kommersiella lokaler och industrienheter. Ett starkt motiv för en kommunal fastighetsavgift är det incitament kommunerna får för utveckling av infrastrukturen, ett offensivt bostadsbyggande och en bra näringspolitik. När även företagssektorns lokaler och industrier utgör en del av avgiftsunderlaget i kommunerna, blir effekten ett långt större incitament än i dag att verka för det lokala näringslivet och nya arbetstillfällen. En ytterligare aspekt är att kommunerna genom en kommunal avgift får intäkter från fritidsbebyggelse som i vissa kommuner är omfattande, men som inte genererar några kommunala intäkter i dagens system.

Kapitalvinstskatten vid försäljning av privatbostadsfastighet och bostadsrätt höjs till den generella nivån på 30 %. Nuvarande uppskavsregel vid anskaffande av ersättningsbostad föreslås vara oförändrad.

Sänkta företagsskatter för ett ökat företagande och fler jobb

Grundbulten i kristdemokratisk ekonomisk politik är att ge stabila och goda villkor för fler och växande företag och att därigenom öka sysselsättningen,

minska arbetslösheten och trygga välfärden. Skatteregler och lagstiftning måste stimulera sparande. En minimimålsättning är att sparandet kan resultera i en real avkastning även efter skatt. Villkoren för sparande får inte försvåra för sparkapitalet att kanaliseras till företagssektorn för att nyttiggöras till investeringar i näringslivet.

Förmögenhetsbeskattningen som tidigare kunnat motiveras av fördelningspolitiska skäl får i dag helt andra effekter än de tänkta. Detta har tydliggjorts bl.a. genom att regeringen befriat huvudägarna i aktiebolag från förmögenhetsskatt. Utformningen av dagens förmögenhetsskatt är orimlig också i andra avseenden. För den händelse att ett gift par tillsammans har en förmögenhet som överstiger 2 000 000 miljoner kronor skall förmögenhetsskatt betalas. Om ett sammanboende par utan barn har motsvarande förmögenhet skall de däremot inte sambeskattas, eftersom de var och en kan ha nettotillgångar på 1 500 000 miljoner kronor innan skatten börjar tas ut. Detta innebär alltså att äktenskapet i detta avseende ekonomiskt straffbeskattas i förhållande till ett samboförhållande.

Vi väljer att börja med att helt avveckla effekten av sambeskattningen av förmögenhet och höjer fribeloppet för sambeskattade par till 3 000 000 kr år 2003. Därefter avvecklas förmögenhetsskatten med 0,5 procentenheter per år så att den blir 1,0 % 2004 och 0,5 % 2005.

Skattesystemet måste utformas så att avkastningen på riskvilligt kapital i företag inte beskattas hårdare än annan kapitalavkastning. *Dubbelbeskattningen av avkastning på aktier* måste därför avvecklas, precis som skett i nästan samtliga övriga OECD-länder. Sverige kan inte långsiktigt ha en väsentligt högre beskattning än den omvärld vi konkurrerar med. Vi föreslår att avvecklingen sker stegvis med en halvering av fysiska och juridiska personers utdelningsskatt 2004 med sikte på ett fullständigt slopande år 2005. För att finansiera dessa skattesänkningar höjs *bolagsskatten* till 30 %.

Personer som köper nyemitterade aktier i onoterade bolag fr.o.m. år 2003 skall ha möjlighet till ett *riskkapitalavdrag*. Avdrag skall få göras mot inkomst av kapital likaväl som mot inkomst av tjänst. Det skall även gälla vid köp av aktier i egna och närståendes fåmansföretag. Avdragsrätten skall gälla investeringar upp till en nivå av 100 000 kr och medges även för indirekta riskkapitalinvesteringar via ett företag eller en fond som gör de direkta investeringarna. Denna form möjliggör bättre riskspridning för enskilda investerare. Riskkapitalavdraget skall vara permanent. Avdragsrätten skall ses som en kompensation för den större risk det innebär att köpa aktier i små, onoterade företag.

Rättvisa konkurrensvillkor

Allt sedan Sverige blev medlem av EU har det svenska *jordbruket* omfattats av samma jordbrukspolitik som EU, men den svenska regeringen har genom högre skatter och avgifter försatt svensk jordbruksnäring i en ohållbar konkur-

renssituation. För att skapa rimliga konkurrensförutsättningar föreslår vi en sänkning av dieselskatten till 1 krona per liter.

Den svenska åkerinäringen lider för närvarande svårt av de sämre konkurrensvillkor som gäller för svenska åkeriägare jämfört med andra i EU. Åkerinäringen har visat att den totala kostnaden behöver minska med ca 20 % för att svenska inrikesåkerier skall kunna konkurrera på liknande kostnadsvillkor som bl.a. danska åkerier har. Vi föreslår en sänkning av dieselskatten för att underlätta för de svenska åkerierna med 25 öre per liter (31 öre inklusive moms).

Innovationsklimatet måste förbättras. Sverige har en onormalt stor export av patent och uppfinningar som exploateras i andra länder. Vi vill öka exploatering och produktion av patent och uppfinningar i Sverige och föreslår därför att *royaltyinkomster* befrias från skatt de två första åren för att därefter beskattas som inkomst av kapital.

Det är i år 30 år sedan *reklamskatten* infördes i Sverige. Med åren har allt fler insett att denna punktskatt inte längre kan vara kvar. Den är inte konkurrensneutral, då den endast belastar vissa medier som dagspress och tidskrifter, men däremot inte radio, TV och direktreklam och den är rättsosäker, oförutsägbar och svårtillämpad. Mot den bakgrunden gav riksdagen våren 2002 regeringen till känna att frågan om reklamskatten borde prioriteras vid beredningen av budgeten för år 2003. I budgetpropositionen anser sig regeringen ha prioriterat frågan men har ändå inte funnit att förutsättningar föreligger för att avskaffa reklamskatten.

Detta rättfärdigar dock inte ett bibehållande av denna orättvisa skatt. Om det saknas förutsättningar för att avskaffa reklamskatten i sin helhet bör i stället en partiell avveckling inledas. Detta kan t.ex. ske genom att skattesatsen etappvis sänks eller genom att grundavdraget (den s.k. rätten till återbetalning) för dagstidningar och tidskrifter, höjs. Vi anser att riksdagen bör ge regeringen till känna att en successiv avveckling av reklamskatten bör inledas på sikt.

Ökad miljörelatering av skattesystemet

Ett effektivt sätt att bekämpa miljöhoten är att använda olika former av ekonomiska styrmedel. En ökad användning av miljörelaterade skatter skapar ett ekonomiskt utrymme som bör användas för att sänka skatten på arbete, s.k. skatteväxling. Då kan både en bättre miljö och ökad sysselsättning uppnås.

För att finansiera delar av grundavdragshöjningen till 26 500 kr per år föreslås *en grön skatteväxling* som uppgår till 3 miljarder kronor fr.o.m. 2003. Regeringens förslag i budgetpropositionen om skattehöjningar på 2,6 miljarder kronor tillstyrks. Höjningarna gäller således koldioxidskatten, energiskatten, avfallsskatten och skatten på naturgrus. För att uppnå en växling på 3 miljarder föreslår vi att energiskatten på el höjs med 2,6 öre per kWh. Dessa 3 miljarder kronor går oavkortat till ett höjt grundavdrag.

Vi föreslår att *biodrivmedel* befrias från koldioxid- och energiskatt. Regeringen har i sin skattestrategi för alternativa drivmedel aviserat att de tänker ta

bort koldioxidskatten på koldioxidneutrala drivmedel från 2003. Producenter och intressenter på området menar dock att utan att också ta bort energiskatten finns ingen chans för ökad produktion av alternativa bränslen. Ett kristdemokratiskt mål är att användningen av fossila drivmedel skall halveras senast till år 2020. För att nå detta krävs även slopad energiskatt för att öka produktion och försäljning av förnybara drivmedel.

Övriga skatteförslag

Riksdagen har beslutat att vissa kulturaktiviteter skall mervärdebeskattas med en reducerad skattesats om 6 %. Det innebär bl.a. att entréavgifter till olika kultur- och nöjesevenemang kommer att beskattas olika vilket vi ser som olyckligt. Kristdemokraterna eftersträvar en så likformig beskattning som möjligt och föreslår att regeringen får i uppdrag att utreda hur *kultur Momsen* generellt skall kunna sänkas till 6 %. *Mervärdesskatten på tidskrifter* bör återgå 25 %.

Att Sverige har OECD-områdets lägsta bostadsbyggande beror i betydande grad på det faktum att vi har ett högt skattetryck i Sverige och dessutom lägger extra hård beskattning på nyproduktion av bostäder. Det rimliga är att slopa fastighetsskatten samt lindra skatteeffekten vid nyproduktion av flerbostadshus motsvarande en halvering av *byggmomsen*. Tekniskt kan byggföretag efter deklaration erhålla en skattereduktion som motsvarar hälften av den erlagda byggmomsen, dvs. 10 % av byggkostnaden. En förutsättning för att en sådan skattereduktion skall fungera på samma sätt som sänkt moms är att den gäller all nyproduktion av flerbostadshus, är utan tidsbegränsning samt är obyråkratisk och utan osäkerhet om den utbetalas eller ej. Skattereduktionen är att betrakta som en del av skattesystemet och inte ytterligare ett i raden av bidrag riktade till byggsektorn. Vi föreslår att en minskad skatt på nyproduktion av flerbostadshus motsvarande en halvering av byggmomsen införs från den 1 oktober 2003.

Vi föreslår sänkt *bensinskatt* med 25 öre (31 öre inklusive moms) per liter i stödområde A. Eftersom avstånden är längre i de delarna av Sverige är det rimligt att en lägre skatt tas ut på bensin i sådana områden.

Under år 2001 introducerades de så kallade *lågpriscigaretterna* i Sverige. Det finns starka folkhälsoskäl till varför cigarettpriset skall hållas på en rimligt hög nivå. Regeringen har föreslagit att en minimiskatt på 90 % införs, och detta innebär att ett paket lågpriscigaretter, trots minimiskatten, fortfarande kan komma att vara hela 8 kr billigare än ett paket i den mest säljande priskategorin. Sätts däremot minimiskatten till 100 % ökar priset med ytterligare 2 kr till ca 31–32 kr. Detta innebär inte att prisskillnaden försvinner helt, men den väsentligt minskade prisdifferensen gör lågpriscigaretterna betydligt mindre attraktiva, vilket kan leda till att lågpriscigaretterna på sikt kan försvinna. Vi anser att det är angeläget av såväl folkhälso- som skatteskal att lågpriscigaretterna försvinner från butikshyllorna. Vi föreslår att EU-reglerna används fullt ut och minimipunktskatten bestäms till 100 %.

Vi har föreslagit totalt 125 miljoner kronor till skatteförvaltning och upp-
börd för en ökad skattekontroll och förstärkt tullbevakning 2003. Som en
effekt av detta räknar vi försiktigtvis med att skatteintäkterna ökar med 480
miljoner kronor år 2003 och därefter med åtminstone 1 140 miljoner kronor
per år.

Vi föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken
som överensstämmer med Kristdemokraternas förslag.

Med det anförda tillstyrks motionerna Fi229, Fi233 yrkande 7, Fi254 yr-
kandena 1–3, Fi255 yrkandena 1–8, Fi256 yrkandena 2–14, 17–24, 26, 27, 29,
30, 32 och 33, Fi286 yrkande 7, Fi287 yrkande 29, Sk383 yrkandena 2, 3, 6–
8, 12 och 14, Sk397, N307 yrkande 3 och Bo216 yrkande 6.

Vi står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motionerna Fi233
yrkande 6 och Fi256 yrkande 1.

Ramarna för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Vi tillstyrker förslaget i motion Fi233 av Alf Svensson m.fl. (kd) om att för-
stärka kontroll och spaning kring illegal införsel av narkotika, vapen, alkohol,
tobak och andra skattepliktiga varor med 5 miljoner kronor per år utöver vad
regeringen föreslagit. Vi anser att också skattekontrollen bör förstärkas för att
motverka den svarta ekonomins utbredning och tillstyrker förslaget om att
skattemyndigheterna förstärks med 120 miljoner kronor år 2003 och 190
miljoner kronor år 2004. Kristdemokraternas förslag om avskaffad fastighets-
skatt och förmögenhetsskatt leder till besparingar i skatteadministrationen
motsvarande 140 miljoner kronor 2003 och 190 miljoner kronor 2004. Sam-
mantaget kan därför utgiftsramen för 2003 minskas med 15 miljoner kronor
medan utgiftsramen för 2004 bör ökas med 5 miljoner kronor.

4. Skattefrågor i budgetpropositionen – c

av Roger Karlsson (c).

Skatteförslagen och inkomstberäkningen

Inriktningen

Skattepolitiken måste utformas så att den ger goda förutsättningar för fler
företag att startas och växa, större ekonomiskt utrymme för landets familjer
och inriktas på förbättringar för dem som bäst behöver ökat ekonomiskt ut-
rymme, inte på dem som ropar högst. Därför bör skattesänkningar riktade mot
småföretagande och uthållig tillväxt, låg- och medelinkomsttagare samt bo-
ende prioriteras i skattepolitiken framgent.

Skattesystemet skall gynna arbete och kunskap samt bidra till att stärka
människors ställning på arbetsmarknaden. Det bör därför finnas en rejäl pre-
mie för människor som tar sig från bidragsberoende för att i stället kunna leva
på en förvärvsinkomst. Som ett led i detta bör en övergång ske från grundav-

drag till en skatterabatt som är lika för alla och förenad med en särskild skatterabatt på förvärvsinkomster. I huvudsak skall denna reduktion rikta sig till människor med låga och normala inkomster.

Boendet utgör en väsentlig del av de flesta familjers utgifter. En viktig uppgift för skattesystemet är att göra det möjligt för människor att ordna bra boende till en rimlig kostnad. Effekter i fastighetsskatten som får orimliga följder för enskilda människor måste därför tas bort. En omedelbar reform av fastighetsbeskattningen där dagens höga skatteuttag på fastigheten ersätts av ett lägre uttag i form av en beskattning av en schablonintäkt är nödvändig. Denna första sänkning bör följas upp genom att fastighetsskatten även framgent sänks successivt.

Kostnaden för arbetskraft påverkar utan tvekan efterfrågan på densamma. Precis som för varor och tjänster borde denna enkla insikt vara vägledande för en politik som syftar till att sänka beskattningen av människors arbete. En inkomstskattereform som ökar människors incitament att ta arbete bör därför förenas med en lägre beskattning på företag.

Beskattningen av företagande och arbete skall utformas så att den stimulerar företagande och uthållig tillväxt. Skatternas miljöstyrande effekter bör därför successivt öka. Verksamheter som påverkar miljö och hälsa skall på sikt bära den fulla kostnaden för sina externa effekter och inte kunna vältra över kostnaderna på samhället. Principen om att förorenaren betalar är ett viktigt inslag i en sådan politik.

En skattepolitik som belönar investeringar i arbete och miljö men också styr bort från utnyttjande av ändliga naturresurser och skadliga utsläpp, bidrar till omställningen av Sverige till ett modernt land där miljöhänsyn är en avgörande del i den framtida tillväxten.

Inkomstskatterna

Centerpartiet vill ersätta dagens lappande och lagande och specialdestinerade sänkningar med en inkomstskattereform som ger möjlighet för fler att leva på sin lön och som stimulerar arbete framför bidrag. Det förutsätter en tydlig premie för dem som tar sig från bidragsberoende till eget arbete, och det ger utrymme att minska bidragsberoendet för dem som redan är förvärvsarbetande. Den nuvarande konstruktionen av grundavdraget med en grundnivå samt en upp- och nedtrappning i inkomstkikten med låga och medelstora inkomster, ger upphov till negativa marginaleffekter.

- Från och med 2003 ersätts grundavdraget med en rak skatterabatt på 9 000 kr. Denna skatterabatt skall komma alla till del, oavsett om inkomsten kommer från lön, företagsinkomst, a-kassa, sjukpenning eller pension. Effekten av en rak skatterabatt på 9 000 kr är, för den person som bara betalar kommunalskatt, ungefär lika stor som effekten av ett grundavdrag på 30 000 kr. När ekonomiskt utrymme kan frigöras bör skatterabatten lika för alla höjas till 10 000 kr.

- En särskild skatterabatt utformad för att minska bidragsberoendet och slå undan marginaleffekter i lägre inkomstskikt bör införas. Vi föreslår att en förvärvsrabatt på 9 600 kr, riktad framför allt till låginkomsttagare, införs från år 2003. Förvärvsrabatten skall enbart ges på inkomster från förvärvsarbete eller företagande. Förvärvsrabatten skall fasas in med 10 % av arbetsinkomsten upp till en årlig arbetsinkomst på 96 000 kr, vilket ger en maximal rabatt på skatten om 9 600 kr. Den maximala förvärvsrabatten ligger sedan kvar upp till en årlig arbetsinkomst på 180 000 kr och trappas därefter ned med 5 % av överstigande förvärvsinkomst upp till 276 000 kr. Däröver blir förvärvsrabatten 4 800 kr.

Förvärvsrabatten bör förstärkas ytterligare genom att uppgå till högst 10 800 kr, vilket innebär en infasning upp till en årsinkomst på 108 000 kr. Den innebär också att alla förvärvsarbetande med höga inkomster får en förvärvsrabatt på 5 400 kr.

Reformen innebär att olika slags specialkonstruktioner som skattereduktionen för fackföreningsavgifter blir obehövliga.

Hushållens ekonomi

För att efterfrågan på *hushållstjänster* skall ta fart måste priset sänkas rejält genom att skattekillen minskas eller slopas helt. Centerpartiet föreslår därför att en skattereduktion på 50 % av arbetskostnaden för ROT-arbeten och hushållstjänster som utförs i hemmet införs. Förslaget kan beskrivas som en utvidgning av det så kallade ROT-systemet, dvs. den skattereduktion som tidigare tillämpades för reparationer, ombyggnad och tillbyggnad. De tjänster som utförs i det egna hemmet eller på den egna tomten skall berättiga till skattelättnad. Det innebär att skatten sänks för ett antal hushållstjänster där det är lätt att ”göra det själv” och där någon vit marknad knappast förekommer, exempelvis städning, gräsklippning och barntillsyn. Vi föreslår att den maximala skattereduktionen skall vara 25 000 kr per hushåll och år.

Kostnaderna för framför allt drivmedel har ökat kraftigt. Det är därför nödvändigt att höja *reseavdraget* ytterligare. Avdragsrätten bör år 2004 höjas från dagens 16 kr per mil till 20 kr per mil. En höjd avdragsrätt gör att människor har en fortsatt möjlighet att bo kvar eller flytta till mindre orter där arbetsresorna ofta är långa. Ett höjt reseavdrag ökar även den regionala rörligheten på arbetsmarknaden och bidrar därmed till ett större arbetskraftsutbud även i mindre orter. Resekostnaden för *barnomsorg* bör vara avdragsgill.

Fastighets- och förmögenhetsskatt

Boendeskatterna måste sänkas. Utgångspunkten är att människorna skall få lägre boendekostnader och att det skapas neutralitet mellan boendeformer.

Grundproblemet vid taxeringen är att några få höga huspriser bidrar till att dra upp taxeringsvärdena för närliggande fastigheter. Den fastighetstaxering som nu genomförs inför 2003 måste syfta till mer rättvisa taxeringsvärden

och rimligare skatteuttag på bostäder. Centerpartiet anser därför att en omräkning av taxeringsvärdena bör ske genom att marknadsvärdena beräknas med hjälp av ett medianvärde där köpeskillingar i den undre och övre kvartilen räknas bort, vilket är lätt att administrera via datakörningar. Förfarandet skulle öka rättvisan och leda till generellt sett lägre taxeringsvärden. Taxeringsvärdena på hela beståndet skulle bli 10 % lägre. Förutom ett förändrat taxeringsförfarande bör skatteuttaget på fastigheter minskas. Från 2004 föreslår vi att uttagsprocenten i fastighetsskatten sänks till 0,9.

Förslaget innebär att regeringens åtgärder för att mildra effekterna av den förda politiken blir obehövlige. Riksdagen bör därför återta det tidigare beslutet om en begränsningsregel.

Även om det finns en jämlikhetsambition i beskattningen av förmögenheter, talar starka skäl för att *förmögenhetsskatten* bör fasas ut ur det svenska skattesystemet. Hälften av förmögenhetsskatten tas ut på små förmögenheter i form av egna hem, samtidigt som stora förmögenheter i aktiekapital enligt gällande regler inte beskattas över huvud taget. Då det inte är ett alternativ att utöka kretsen för förmögenhetsbeskattning i en alltmer internationaliserad ekonomi bör förmögenhetsskatten successivt fasas ut.

Sambeskattningen av förmögenhet kan bäst beskrivas som en kvarleva från ett gammalt patriarkalt samhälle med familjeförsörjare. Sambeskattningen av inkomster slopades redan i början av 1970-talet och det är nu hög tid att fullfölja detta genom att 2003 slopa sambeskattningen av förmögenheter. För många villaägare innebär förmögenhetsskatten också en dubbelbeskattning av det egna boendet. Innan förmögenhetsskatten är helt avskaffad bör därför förmögenhetsskatt endast beräknas på *halva taxeringsvärdet* från 2003.

I finansieringen av 1990 års skattereform ingick bl.a. en särskild skatt, en s.k. uttagsskatt, på företag som driver *fastighetsskötsel* i egen regi. Detta har bl.a. drabbat många allmännyttiga och kooperativa bostadsföretag, och det leder till ökade hyreskostnader. Centerpartiet anser att uttagsskatten bör slopas. Då blir beskattningen av hyresboendet lägre och missgynnas inte i jämförelse med andra boendeformer. Riksdagen bör besluta att slopa uttagsskatten på fastighetsarbete i egen regi.

Hållbar tillväxt

Människors vilja att investera egen tid och egna pengar i företag måste premieras. Det risktagande många gör måste också kunna leda till god avkastning. För att förbättra möjligheten för fler att starta eget och spara pengar för att kunna göra detta, vill Centerpartiet lätta beskattningen av riskkapital för små företag. Ett led i detta är att möjliggöra ett *skattefritt sparande* på upp till 40 000 kr om året, totalt högst 120 000 kr som grundplåt till det egna företaget.

För dem som finansierar starten av företag med egna sparade eller lånade pengar utan att utnyttja möjligheten till starta-eget-sparande, bör motsvarande möjlighet finnas att göra ett *personligt riskkapitalavdrag* på högst 40 000 kr

om året i tre år. Riksdagen bör besluta att införa ett personligt riskkapitalavdrag från 2003.

Centerpartiets alternativ innebär också att arbetsgivaravgifterna sänks ytterligare, med betoning på de små företagens villkor. Genom en konstruktion där avgifterna sänks för en viss lönesumma i alla företag undviks tröskel-effekter samtidigt som effekten blir stor för företag med få anställda. Reduktionen av arbetsgivaravgiften ökas till 8 procentenheter från 2003.

Familjeföretag får ofta arvs- och gåvoskatteproblem vid *generationsskiften*, och det är de efterkommande generationerna som får problemen. Flera undersökningar har visat att endast en mindre del av familjeföretagen når den andra eller tredje generationen. Därför måste reglerna utformas så att arbetande kapital kan hållas intakt även vid arvsskiften. Redan nu bör arvsskatten slopas för arbetande kapital i fåmansföretag.

Ett särskilt problem som blev uppenbart framför allt i samband med IT-branschens tillväxt och tillbakagång är den beskattning enligt 3:12-reglerna som drabbar dem som sålt företag och fått betalt i aktier som sedan sjunkit i värde. Då dessa andelsbyten beskattas efter värdet vid överlåtelsen och inte då värdet realiserats, har många tvingats betala ytterligt betungande skatter på fiktiva vinster, samtidigt som deras aktier i många fall förlorat i det närmaste hela sitt värde. I många avtal av denna typ är avtalsparterna bundna av avtalet och förhindrade att omedelbart realisera värdet, vilket innebär att det inte alltid är ett frivilligt val. Centerpartiet noterar att regeringen lämnat en lagrådsremiss i ärendet. Oaktat utgången måste ett beslut fattas i samband med behandlingen av 2003 års budgetproposition. Riksdagen bör därför besluta att ändra beskattningen av vinster vid andelsbyten, så att aktieägare kan välja beskattning antingen vid tiden för andelsbytet eller vid försäljning.

Miljöstyrande skatter och handel med utsläppsrättigheter

En skattestrategi för *alternativa drivmedel* måste utarbetas. Potentialen för produktion av etanol och andra biodrivmedel är stor i Sverige och det är angeläget att fler projekt får möjlighet att starta. För att skapa sådana möjligheter avsätter Centerpartiet 1 050 miljoner kronor fr.o.m. 2004 som ett första steg för att långsiktigt kunna skattebefria biobränslen. Satsningen innebär 150 miljoner kronor per år för pilotprojekt utöver vad regeringen avsätter.

De senaste två åren har skillnaden i koldioxidbeskattning mellan enskilda och industrier ökat som en följd av regeringens skatteväxling och den ökning av *industrins koldioxidskatterabatt* som regelmässigt genomförs. Centerpartiet anser att denna skillnad bör minska och föreslår därför att industrins nedsättning av koldioxidskatten minskas med 2 miljarder.

Kväveoxidutsläppen har stadigt ökat. De ger en negativ miljöpåverkan och bör därför motarbetas. Centerpartiet anser att delmålet bör uppnå en 40-procentig minskning till 2005. En *kväveoxidskatt* bör tas ut med 10 kr per kilo NOx för pannor med en större effekt än 5 MW och med en nyttiggjord energiproduktion större än 20 GW.

Sedan den 1 januari 2000 finns det en skatt på deponering av avfall. Meningen är att avfallsmängderna i samhället skall minska. Men i stället för att avfall deponeras går allt större mängder till förbränning osorterat. Sverige står därmed inför en stor utbyggnad av kapaciteten för att bränna avfall. Centerpartiet anser att det bör införas en *skatt på förbränning av osorterat avfall* för att säkerställa den intention om minskade avfallsmängder som finns i och med deponeringsskatten.

Tillsammans med de förslag på höjda miljöskatter som finns i regeringens budgetproposition och i motion Fi230 innebär Centerpartiets förslag på miljöskattehöjningar en inkomstförstärkning på 5,25 miljarder. Dessa höjda miljöskatter används i en grön skatteväxling för att delfinansiera Centerpartiets förslag om sänkta arbetsgivaravgifter och sänkt inkomstskatt.

Svenskt *jord- och skogsbruk* är en avgörande sektor i fråga om att skapa förutsättningar för livskraft i hela landet. Den gröna sektorn bidrar starkt till att skapa sysselsättning och intäkter i stora delar av Sverige. Skogsindustrin i sig är fortfarande den största nettoexportören i Sverige. Ett led i en strategi för livskraft i hela landet måste därför också handla om hur den gröna sektorn kan få goda villkor att utvecklas.

Likställandet av el- och eldningsoljebeskattningen med industrins nivåer blev tyvärr en halvmesyr. Genom underliga gränsdragningar ställdes småbrukarna utanför nedsättningen. Riksdagen bör därför besluta att gränsen på 1 000 kr för att få del av nedsättningen av el- och eldningsoljeskatten skall slopas.

För många jordbrukare har dieselskattehöjningarna inneburit att man ytterligare förlorar i konkurrenskraft i förhållande till sina kolleger i Finland och Danmark. Svenska jordbruksmaskiner betalar i dag en "vägtrafikavgift" om 1,12 kr per liter *diesel*. Det är inte rimligt. Trots upprepade löften om kompensation och sänkt dieselskatt för jord- och skogsbruket har inga konkreta förslag kommit. Riksdagen bör besluta om att sänka skatten på diesel för jord- och skogsbruksmaskiner till EU-genomsnittet, dvs. 1 krona per liter.

Precis som dieselkostnaderna utgör en tung börda är kostnaderna för *handelsgödsel* betungande i jämförelse med konkurrentländerna. Regeringens modell för kompensation av kostnaderna kräver ansökningar och godkännanden innebär vidare en hel del onödig administration. Den enklaste modellen är otvivelaktigt att sänka skatten, vilket förutom att begränsa administrationen minskar kraven på godkännanden från EU. För att också framgent fortsätta miljöomställningen föreslår vi också att medel avsätts för odling i balans. Riksdagen bör besluta om att slopa kväveskatten på handelsgödsel.

Kraftvärmebeskattningen

Det finns en risk att de generösa skattelättnaderna för all producerad kraftvärme kommer att gynna användningen av fossila bränslen framför biobränslen. Ett sätt att mota denna risk är att begränsa skatteavdraget för bränsle som använts för värmeproduktion i ett kraftvärmeverk genom att ange att den

mängd bränsle som berättigar till nedsättning högst får utgöra en viss del av mängden producerad elenergi. En sådan begränsning skulle gynna effektiva kraftvärmeverk. Den kan t.ex. utformas på ett sådant sätt att den ger fullt eller nästan fullt industriavdrag för värmeproduktionen i effektiva naturgaseldade kraftvärmeverk med kombicykel, samtidigt som mindre effektiva ångkraftvärmeverk som använder kol, olja eller naturgas bara får dra av skatt för ungefär hälften av den totala bränslemängd som allokerats till värmeproduktionen. Skattestimulansens verkningsområde skulle på detta sätt kunna begränsas och de negativa effekterna på biobränslenas konkurrensförmåga skulle minska.

Jag anser att riksdagen bör komplettera regeringens förslag med en sådan begränsningsregel och att den bränslemängd som berättigar till industribeskattning bör bestämmas till 80 % av den bränslemängd som använts för elproduktionen.

Regeringens förslag innebär vidare att turordningsreglerna för bränslen ersätts med en proportionering vid leverans av fjärrvärme till industrin. Detta förslag återfinns inte i den promemoria som ligger till grund för propositionen och har således inte remissbehandlats. Under beredningen av ärendet har utskottet uppvaktats av bl.a. Svenska Fjärrvärmeföreningen som framhållit att förslaget i denna del är oväntat och att det skulle öka de berörda verkens kostnader. Den indirekta skattehöjningen för de industrier som är anslutna till fjärrvärme beräknas av föreningen till 300 miljoner kronor.

Turordningsreglerna för leverans av värme till industrin har tillkommit för att ge fjärrvärmeverken möjlighet att leverera värme till industrin på de skattevillkor som gäller för industrins egna pannor. Om reglerna avskaffas finns det en uppenbar risk att användningen av egna pannor inom industrin ökar. Jag avstyrker förslaget om en övergång till proportionering när det gäller leverans av värme till industrin.

Övriga skatter

Centerpartiet välkomnade sänkningen av bokmomsen som skedde för ett år sedan. I samband med detta efterlyste vi också en översyn av momsen inom hela kulturområdet. I avvaktan på denna menar vi att momsen på tidskrifter bör återställas.

Centerpartiet har i flera motioner presenterat förslag om ett statligt ansvarstagande för infrastrukturen för att skapa likvärdiga villkor i hela landet och för att främja konkurrensen mellan operatörer. Som ett led i en övergång till en sådan strategi bör riksdagen avvisa regeringens skattelättnad för utbyggnad av bredband.

Jag föreslår att riksdagen fattar beslut om en inriktning av skattepolitiken som överensstämmer med Centerpartiets förslag.

Med det anförda tillstyrks motionerna Fi230 yrkande 12 delvis, Fi234 yrkande 12, Fi286 yrkandena 1–9, 11, 13–17, 22, 23, 25–31 och 33, MJ487 yrkande 2 samt N394 yrkandena 2 och 3.

Jag står bakom den inkomstberäkning som redovisas i motion Fi234 yrkande 11 med dels den ändring som föranleds av att jag avstyrker regeringens förslag om en övergång från turordning till proportionering när det gäller värmeleveranser till industrin, dels den ändring som föranleds av att jag tillstyrker förslagen i motion Fi230 yrkande 12 delvis om ytterligare höjning av koldioxidskatten och elskatten.

Ramarna för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Jag tillstyrker förslaget i motion Fi234 av Maud Olofsson m.fl. (c) att tillföra tullverksamheten ökade resurser med 20 miljoner kronor för ökade insatser för gränskontroll. Förenklingar vid ett genomförande av de skatteförslag som Centerpartiet lägger fram medger samtidigt en neddragning i skatteförvaltningens verksamhet motsvarande 50 miljoner kronor. Sammantaget för utgiftsområdet föreslås i motionen att utgiftsramarna för 2003 och 2004 fastställs till ett 30 miljoner kronor respektive 50 miljoner kronor lägre belopp än vad regeringen har föreslagit.

BILAGA 5

Justitiekottets protokollsutdrag 2002/03:4.3

JUSTITIEUTSKOTTET

SVERIGES
RIKSDAG

Utdrag ur

PROTOKOLL **UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2002/03:4**

DATUM Tisdagen den 5 november 2002

§ 3 **Ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet**

Utskottet behandlar fråga om yttrande till finansutskottet över proposition 2002/03:1, del 1 yrkandena 8 och 10 samt motionerna 2002/03:Fi231 yrkandena 5 och 6, 2002/03:Fi232 yrkandena 7 och 11, 2002/03:Fi233 yrkandena 8 och 9 samt 2002/03:Fi234 yrkandena 6 och 7.

Utskottet beslutar om följande yttrande. Utskottet tillstyrker de i proposition 2002/03:1 framlagda förslagen om utgiftsram för år 2003 och preliminär utgiftsram för år 2004 såvitt avser utgiftsområde 4. Därmed avstyrker utskottet bifall till motionerna 2002/03:Fi231 yrkandena 5 och 6, 2002/03:Fi 232 yrkandena 7 och 11, 2002/03:Fi233 yrkandena 8 och 9 samt 2002/03:Fi234 yrkandena 6 och 7.

Mot beslutet anføres avvikande meningar av Beatrice Ask, Jeppe Johnsson och Cecilia Magnusson (alla m) som i stället tillstyrker bifall till motion 2002/03:Fi231 i berörda delar, av Johan Pehrson och Torkild Strandberg (båda fp) som i stället tillstyrker bifall till motion 2002/03:Fi232 i berörda delar, av Ingemar Vänerlöv (kd) som i stället tillstyrker bifall till motion 2002/03:Fi233 i berörda delar och av Johan Linander (c) som i stället tillstyrker bifall till motion 2002/03:Fi234 i berörda delar.

VID PROTOKOLLET

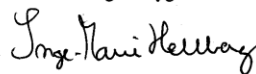
Inge-Marie Hellberg

JUSTERAT

Den 12 november 2002

Johan Pehrson

Rätt utdraget intygas

Inge-Marie Hellberg

Exp. 2002-11-12
FiU

BILAGA 6

Utrikesutskottets yttrande 2002/03:UU2y

Ramarna för utgiftsområde 5 Internationell samverkan
och utgiftsområde 7 Internationellt bistånd m.m.

Till finansutskottet

Finansutskottet har genom beslut den 10 oktober 2002 berett övriga berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2002/03:1 Budgetpropositionen för 2003 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2003, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, förslag till utgiftstak för staten för åren 2002–2004, låneramar (yrkandena 1–15 och 27–38) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Utrikesutskottet väljer att i det följande yttra sig över *propositionens yrkanden 8 och 10 (båda delvis)* samt över *motionerna 2002/03:Fi231 (m) yrkandena 5 och 6 (båda delvis), 2002/03:Fi232 (fp) yrkandena 6 och 7 (båda delvis), 2002/03:Fi233 (kd) yrkandena 8 och 9 (båda delvis) samt 2002/03:Fi234 (c) yrkandena 6 och 7 (båda delvis)*.

Propositionen

Riksdagen beslutade i juni 2001 att riksdagen inte längre skall ta ställning till en preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden och inte heller till förslag till utgiftstak för år tre efter förslag i den ekonomiska vårpropositionen. Sådana förslag skall i stället presenteras i budgetpropositionen. Som en följd av riksdagens beslut innehöll 2002 års ekonomiska vårproposition i stället för förslag till preliminära utgiftsramar för åren 2003–2005, som information till riksdagen, en konsekvensberäkning av utgifterna per utgiftsområde för åren 2003 och 2004, men däremot inget förslag om utgiftstak för 2005.

Regeringens förslag till utgiftsramar för åren 2003 och 2004 samt skillnader i förhållande till beräkningen i 2002 års ekonomiska vårproposition redovisas i tabell 6.5 (nedan). Fördelningen på utgiftsområden för år 2004 skall betraktas som preliminär och är baserad på antaganden om den ekonomiska utvecklingen och på nu gällande regelsystem.

Regeringen utgår vid utformningen av budgetförslaget från att tidigare beslutade utgiftstak för 2003 och 2004 ligger fast. Utgiftstaket har dock i propositionen anpassats till vissa tekniska förändringar.

Regeringen föreslår att riksdagen såvitt avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för 2003

8. beslutar om fördelning av utgifter för 2003 på utgiftsområden i enlighet med vad regeringen föreslår (avsnitt 6.2, tabell 6.5),

10. godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2004 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 6.2, tabell 6.5).

Tabell 6.5 Utgifter 2003 och 2004

Tusental kronor 2003. Miljoner kronor 2004 och differenser mot konsekvensberäkningen i 2002 års ekonomiska vårproposition (VP2002).

UO		2003	2004	Differenser mot VP2002	
				2003	2004
5	Internationell samverkan	1 284 511	1 282	117	109
7	Internationellt bistånd	17 140 303	19 547	62	547

I propositionen redovisas mera i detalj och kommenteras också, på följande sätt, utvecklingen vad avser utgiftsområdena 5 och 7.

Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Miljoner kronor

Utfall	Anslag	Prognos	Förslag	Beräknat
2001 ²	2002 ¹	2002	2003	2004
3 015	1 315	1 348	1 285	1 282

1 Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2002 års ekonomiska vårproposition och förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition.

2 Fr.o.m. 2002 slås Utrikesdepartementets och Regeringskansliets förvaltningsanslag ihop och redovisas under utgiftsområde 1.

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Utrikes- och säkerhetspolitik.

Förändringen av utgiftsområdesramen jämfört med beräkningen av utgifterna per utgiftsområde i 2002 års ekonomiska vårproposition förklaras i huvudsak av att anslagen för bidrag till internationella organisationer, främst fredsbevarande operationer inom FN, tillförs 120 miljoner kronor. Förändringar utöver detta förklaras av pris- och löneomräkning samt valutaomräkning.

Den beräknade utgiftsområdesramen 2004 är 33 miljoner kronor lägre än anslaget för 2002 enligt tabellen ovan.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 1 285 miljoner kronor 2003.

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

Utfall	Anslag	Prognos	Förslag	Beräknat
2001	2002 ¹	2002	2003	2004
16 989	14 844	16 501	17 140	19 547

¹ Inklusivt tilläggsbudget i samband med 2002 års ekonomiska vårproposition och förslag till tilläggsbudget i föreliggande proposition.

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Internationellt utvecklingssamarbete samt Samarbete med Central- och Östeuropa.

Biståndsramen för 2003 uppgår till 0,81 % av bruttonationalinkomsten (BNI). År 2004 ökas den till att motsvara 0,86 % av BNI. Därutöver tillförs biståndet 200 miljoner kronor.

Förändringen av utgiftsområdesramen jämfört med beräkningen av utgifterna per utgiftsområde i 2002 års ekonomiska vårproposition förklaras i huvudsak av en högre BNI-prognos samt av förändrade biståndsavräkningar.

Den beräknade utgiftsområdesramen 2004 är 4 703 miljoner kronor högre än anslag för 2002 enligt tabellen ovan. Det förklaras huvudsakligen av ökad biståndsram som andel av BNI.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 17 140 miljoner kronor 2003.

Motionerna

I partimotionerna 2002/03:Fi231 (m) yrkandena 5 och 6 (båda delvis), 2002/03:Fi232 (fp) yrkandena 6 och 7 (båda delvis), 2002/03:Fi233 (kd) yrkandena 8 och 9 (båda delvis) samt 2002/03:Fi234 (c) yrkandena 6 och 7 (båda delvis) föreslås från propositionen avvikande fördelning av utgifterna för budgetåret 2003 respektive preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden för budgetåret 2004. Förslagen i dessa motioner, jämte regeringens förslag, framgår av tabellerna i bilagan till detta yttrande.

Utskottets överväganden

I partimotionerna 2002/03:Fi231 (m) yrkandena 5 och 6 (båda delvis), 2002/03:Fi232 (fp) yrkandena 6 och 7 (båda delvis), 2002/03:Fi233 (kd) yrkandena 8 och 9 (båda delvis) samt 2002/03:Fi234 (c) yrkandena 6 och 7 (båda delvis) föreslås beträffande utgiftsområdena 5 och 7, i flertalet fall, från propositionen avvikande fördelning av utgifterna för budgetåret 2003 respektive preliminär fördelning av utgifterna på utgiftsområden för budgetåret 2004. Förslagen i dessa motioner, jämte regeringens förslag, framgår av tabellerna i bilagan till detta yttrande.

Utskottet anser regeringens förslag rörande utgiftsområdena 5 och 7 (*propositionens yrkanden 8 och 10, båda delvis*) vara väl avvägda vad avser såväl budgetåret 2003 som budgetåret 2004, varför de bör tillstyrkas. I konsekvens härmed menar utskottet att partimotionerna 2002/03:Fi231 (m) yrkandena 5 och 6 (*båda delvis*), 2002/03:Fi232 (fp) yrkandena 6 och 7 (*båda delvis*), 2002/03:Fi233 (kd) yrkandena 8 och 9 (*båda delvis*) samt 2002/03:Fi234 (c) yrkandena 6 och 7 (*båda delvis*) i de delar som avviker från regeringens förslag bör avstyrkas.

Stockholm den 7 november 2002

På utrikesutskottets vägnar

Urban Ahlin

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Urban Ahlin (s), Berndt Ekholm (s), Carl B Hamilton (fp), Holger Gustafsson (kd), Lars Ohly (v), Kent Härstedt (s), Göran Lindblad (m), Anders Sundström (s), Cecilia Nilsson Wigström (fp), Agne Hansson (c), Kenneth G Forslund (s), Ewa Björling (m), Veronica Palm (s), Lotta N Hedström (mp), Inger Segelström (s), Ronny Olander (s) och Kent Olsson (m).

Avvikande meningar

1. Ramarna för utgiftsområdena 5 och 7

Göran Lindblad, Ewa Björling och Kent Olsson (alla m) anför:

Utskottet förordar de ramar för *utgiftsområdena 5 och 7* för budgetåret 2003 och den preliminära fördelning av utgifterna för samma utgiftsområden för budgetåret 2004 som, vad avser redovisningen av Moderata samlingspartiets förslag, framgår av bilagan till föreliggande yttrande och med de motiveringar som framgår av motion 2002/03:Fi231 (m) yrkandena 5 och 6 (båda delvis).

2. Ramarna för utgiftsområde 7

Carl B Hamilton och Cecilia Nilsson Wigström (båda fp) anför:

Utskottet förordar den ram för *utgiftsområde 7* för budgetåret 2003 och den preliminära fördelning av utgifterna för samma utgiftsområde för budgetåret 2004 som, vad avser redovisningen av Folkpartiets förslag, framgår av bilagan till föreliggande yttrande och med de motiveringar som framgår av motion 2002/03:Fi232 (fp) yrkandena 6 och 7 (båda delvis).

3. Ramarna för utgiftsområdena 5 och 7

Holger Gustafsson (kd) anför:

Utskottet förordar de ramar för *utgiftsområdena 5 och 7* för budgetåret 2003 och den preliminära fördelning av utgifterna för samma utgiftsområden för budgetåret 2004 som, vad avser redovisningen av Kristdemokraternas förslag, framgår av bilagan till föreliggande yttrande och med de motiveringar som framgår av motion 2002/03:Fi233 (kd) yrkandena 8 och 9 (båda delvis).

4. Ramarna för utgiftsområdena 5 och 7

Agne Hansson (c) anför:

Utskottet förordar de ramar för *utgiftsområdena 5 och 7* för budgetåret 2003 och den preliminära fördelning av utgifterna för samma utgiftsområden för budgetåret 2004 som, vad avser redovisningen av Centerpartiets förslag, framgår av bilagan till föreliggande yttrande och med de motiveringar som framgår av motion 2002/03:Fi234 (c) yrkandena 6 och 7 (båda delvis).

Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Absoluta tal

	Bå 2003 <i>(Mkr)</i>	Bå 2004 <i>(Mkr)</i>
Propositionen	1285	1282
Moderata samlingspartiet	1298	1300
Folkpartiet	1285	1282
Kristdemokraterna	1255	1252
Centerpartiet	1271	1268

Regeringens förslag och differenser gentemot detta

	Bå 2003 <i>(Mkr)</i>	Bå 2004 <i>(Mkr)</i>
Propositionen	1285	1282
Moderata samlingspartiet	+13	+18
Folkpartiet	0	0
Kristdemokraterna	-30	-30
Centerpartiet	-14	-14

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Absoluta tal

	Bå 2003 <i>(Mkr)</i>	Bå 2004 <i>(Mkr)</i>
Propositionen	17140	19547
Moderata samlingspartiet	15045	15538
Folkpartiet	18076	20331
Kristdemokraterna	17640	20147
Centerpartiet	17631	20177

Regeringens förslag och differenser gentemot detta

	Bå 2003 <i>(Mkr)</i>	Bå 2004 <i>(Mkr)</i>
Propositionen	17140	19547
Moderata samlingspartiet	-2095	-4009
Folkpartiet	+936	+784
Kristdemokraterna	+500	+600
Centerpartiet	+491	+630

BILAGA 7

Försvarsutskottets yttrande 2002/03:FöU1y

Ramar för utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2002/03:1 Budgetpropositionen för 2003 (volym 1) i vad avser bl.a. utgifternas fördelning på utgiftsområden jämte motioner.

Försvarsutskottet behandlar i detta yttrande förslagen i budgetpropositionen och tillhörande motioner som avser ramen för utgiftsområde 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet*.

Regeringen

Regeringen föreslår att till utgiftsområde 6 *Försvar samt beredskap mot sårbarhet* för år 2003 fördelas 44 703 miljoner kronor.

Regeringen beräknar vidare den preliminära ramen för år 2004 till 44 825 miljoner kronor.

Utgiftsområdet byter vidare namn till *Försvar samt beredskap mot sårbarhet* och omfattar fr.o.m. 2003 politikområdena Totalförsvar respektive Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Förändringen av utgiftsområdesramen jämfört med beräkningen av utgifterna per utgiftsområde i 2002 års ekonomiska vårproposition förklaras i huvudsak av den slutjustering av statliga avtalsförsäkringar som gjorts. Den beräknade utgiftsområdesramen 2004 är 1 021 miljoner kronor lägre än anslaget för 2002. Minskningen är i huvudsak en följd av gällande försvarsbeslut.

Motionerna

Moderata samlingspartiet framhåller i motion Fi231 att Sverige behöver en framåtblickande säkerhets- och försvarspolitik som förmår ta till vara grundläggande nationella intressen. Försvarspolitikerna måste ge handlingsfrihet och utgå från en trovärdig försvarsförmåga. Huvudmålsättningen att trygga Sveriges säkerhet skall förenas med förmågan att delta i internationella krishanteringsinsatser. Sverige behöver således både ett starkt nationellt försvar och en betydande militär förmåga att kunna hantera kriser tillsammans med andra

nationer. Mot denna bakgrund anser Moderata samlingspartiet att det inte är godtagbart att försvarets och de enskilda förbandens förmåga att lösa sina uppgifter bara är på gränsen till det godtagbara. Ambitionen måste ligga väsentligt högre. Detta bör åstadkommas genom bättre och mer omfattande utbildnings- och övningsverksamhet i sammansatta förband. Förbanden behöver modern materiel som är interoperabel i samverkan med andra nationer inom ramen för av FN, Nato och EU ledda insatser.

Moderata samlingspartiet anser vidare att försvaret långsiktigt skall utvecklas på samma ekonomiska nivå som under de senaste försvarsbeslutsperioderna. Detta innebär bl.a. att en del moderna förband som nu successivt avvecklas i stället bör vidmakthållas. Moderata samlingspartiet avvisar regeringens ökade satsningar inom den civila delen av totalförsvaret då partiet anser att den ökning av resurser som i första hand krävs för att motstå framtida hot mot det öppna samhället bör gå till det militära försvaret. Sammanlagningen av anslagen 6:3–6:12 till ett enda anslag innebär en försämring av spårbarheten, vilket minskar riksdagens inflytande över utvecklingen av det civila försvaret.

Moderata samlingspartiet föreslår därför att den funktionella indelningen redovisas som anslagsposter inom anslaget 6:5 *Civilt försvar*. Vidare anser man även att resurser för förmågan att delta i internationella insatser inte får förväxlas med rena insatskostnader, då dessa ej är utbytbara. Moderata samlingspartiet föreslår därför att kostnaderna för ”Fredsförämjande truppinsatser” bör utformas som ett beredskapsanslag. Anslaget skall omfatta alla kostnader som uppstår när insatsen väl påbörjas.

Moderata samlingspartiet föreslår följande ramar för utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet.

- År 2003 45 802 miljoner kronor
- År 2004 47 173 miljoner kronor

Folkpartiet liberalerna påpekar i motion Fi232 att det till grundutbildningen inkallats fler värnpliktiga än vad som varit motiverat. För att upprätthålla balansen mellan behov, kvalitet och effektivitet föreslås att viss utbildning av nya värnpliktiga ställs in, för år 2003 motsvarande en minskning av anslaget 6:1 *Förbandsverksamhet m.m.* om 500 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag.

Folkpartiet liberalerna påpekar även att anslagens fördelning de närmaste åren påverkas kraftigt av betalningar för JAS 39-systemet och anser att den puckel materielanslaget utgör, främst på grund av JAS 39-anskaffningen, bör jämnas ut genom att JAS-leveranser och betalningar bör sträckas ut i tid. Utöver redan uppboundna materiel- och anläggningskostnader bör det finnas utrymme att minska anslaget avseende materielleveranser med 500 miljoner kronor för år 2003. Anslaget till Kustbevakningen ökas med 70 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag för att skärpa kontrollen av efter-

levnaden av fiskekvoter och fångstmetoder vid fiske. Anslaget har också som syfte att påbörja systemet med uppbyggnaden av miljölotsar.

Folkpartiet föreslår mot bakgrund av ovanstående följande ramar för utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet.

- År 2003 43 774 miljoner kronor
- År 2004 43 895 miljoner kronor

Kristdemokraterna framhåller i motion Fi233 att vårt moderna men sårbara samhälles motståndskraft mot nya typer av hot kräver god krishanteringsförmåga utmed hela skalan fred-kris-krig. Då materielanslaget har uppvisat ett stort anslagssparande anser *Kristdemokraterna* det befogat att minska det med 250 miljoner kronor år 2003. Det bör dock ökas de efterföljande två åren med 125 miljoner kronor vardera året. Detta skapar budgetmässigt utrymme för en ökad satsning på förbandsverksamheten år 2003 med 100 miljoner kronor. *Kristdemokraterna* anser att det behövs en utökning av övningsverksamheten. Försvarsmaktens anpassningsförmåga ligger bl.a. i övningsverksamheten som är helt nödvändig för att behålla och inspirera kvalificerad personal.

Kustbevakningens kontrollverksamhet och övervakning genom hög närvaro till sjöss har en förebyggande verkan. Därför bör Kustbevakningens resurser förstärkas. *Kristdemokraterna* avsätter därför 20 miljoner kronor per år utöver regeringens förslag under anslag 7:1 för detta ändamål. Sammantaget kan ramen för utgiftsområdet därmed minskas med 130 miljoner kronor år 2003 och utökas med 145 miljoner kronor år 2004.

Kristdemokraterna föreslår följande ramar för utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet.

- År 2003 44 574 miljoner kronor
- År 2004 44 970 miljoner kronor

Centerpartiet framhåller i motion Fi234 att partiet ställer sig bakom regeringens förslag och hänvisar till försvarsöverenskommelsen.

Försvarsutskottets överväganden

Ramar

Sammanställning av de olika partiernas budgetförslag (förändring i miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag).

<i>Miljoner kronor</i>	2003	2004
Regeringen	44 704	44 825
Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet de gröna	±0	±0
Moderata samlingspartiet	+1 098	+2 348
Folkpartiet liberalerna	-930	-930
Kristdemokraterna	-130	+145
Centerpartiet	±0	±0

Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet de gröna delar regeringens uppfattning om försvarsutgifterna för budgetåret 2003 samt preliminärt för budgetåret 2004.

I samband med den säkerhetspolitiska kontrollstation som genomfördes våren 1999 beslutade riksdagen bl.a. om de ekonomiska riktlinjerna för utgiftsområdet under perioden 2000–2004. Riksdagens beslut om de ekonomiska ramarna för utgiftsområdet innebär bl.a. att ramen för utgiftsområdet under perioden för varje år skall vara 4 miljarder kronor lägre än den ram för 2001 som riksdagen godkände våren 1998 (prop. 1998/99:74, bet. 1998/99:FöU5, rskr. 1998/99:224). Vidare beslutades ett omställningsbidrag på 3 miljarder kronor 2002 och på 1 miljard kronor 2003. Bidraget skall bl.a. användas för de kostnader som hänger samman med de strukturförändringar inom Försvarsmaktens krigs- och grundorganisation som riksdagen beslutade om våren 2000 (prop. 1999/2000:30, bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168).

Utskottet konstaterar att regeringens förslag ligger i linje med riksdagens tidigare beslut om försvarsutgifternas successiva reducering. Utskottet tillstyrker sålunda förslag till utgiftsram för år 2003 samt preliminär ram för år 2004. Förslagen till ramar av Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna bör inte ligga till grund för budgetberedningen.

Utskottet anser att regeringens förslag beträffande ram för utgiftsområde 6 Försvar och beredskap mot sårbarhet bör bifallas av riksdagen och att motionerna Fi231, Fi232 och Fi233 bör avslås i dessa delar.

Politikområden

Försvarsutskottet vill framhålla att regeringen tidigare år har begärt riksdagens *godkännande av inriktningen av verksamheten*, t.ex. för var och en av Försvarsmaktens verksamheter på en nivå som numera motsvarar *verksamhetsgrenar* (förbandsverksamhet, beredskap, incidentinsatser, stöd till samhället, internationella insatser, materielanskaffning samt forskning och utveckling). Denna ordning har bl.a. haft sin utgångspunkt i riksdagens finansmakt.

Enligt regeringens intentioner är det numera endast på *politikområdesnivå* som riksdagen fortsättningsvis bör *godkänna mål* för verksamheten.

Utskottet vill peka på den förändring av styr- och uppföljningsprocessen som nu föreslås. Utskottet är inte främmande för att det inom många utskotts beredningsområden är en väl avvägd nivå att på politikområdesnivå godkänna mål för verksamheten och därmed inriktningen av medelsanvändningen.

Förändringen kommer dock för försvarsutskottets del att innebära att utskottets insyn och påverkansmöjligheter jämfört med hittills gällande ordning, kommer att minska t.ex. inom politikområdet Totalförsvar som föreslås omfatta ca 43,5 miljarder kronor. Utskottet kan förutse ett behov av att ibland förse medelsanvändningen inom vissa anslag med olika villkor för att därigenom utöva riksdagens finansmakt. Sambandet mellan anslagsvillkor och godkända mål för politikområden bör studeras.

Försvarsutskottet föreslår mot den bakgrunden att finansutskottet – som ett led i arbetet med att utveckla statsbudgeten – följer upp och värderar erfarenheterna i utskotten av att godkänna verksamheten och medelsanvändningen på politikområdesnivå.

Stockholm den 12 november 2002

På försvarsutskottets vägnar

Eskil Erlandsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Eskil Erlandsson (c), Tone Tingsgård (s), Gunnar Hökmark (m), Allan Widman (fp), Ola Rask (s), Michael Hagberg (s), Erling Wälivaara (kd), Berit Jóhannesson (v), Berndt Sköldestig (s), Rolf Gunnarsson (m), Britt-Marie Lindkvist (s), Heli Berg (fp), Åsa Lindestam (s), Karin Enström (m), Peter Jonsson (s), Lars Ångström (mp) och Marie Nordén (s).

Avvikande meningar

1. Gunnar Hökmark, Rolf Gunnarsson och Karin Enström (alla m) anför:

Vi anser att det inte är tillräckligt att försvarets och de enskilda förbandens förmåga att lösa sina uppgifter bara är på gränsen till det godtagbara. Ambitionen måste vara väsentligt högre. Utbildningen av de enskilda soldaterna, sjömännen och befälen skall leda till en god förmåga att lösa uppgifter under så säkra och trygga former som möjligt. Vi kan inte godta de risker en alltför låg förmåga att klara de ställda uppgifterna innebär för soldater, sjömän och officerare när förbanden sätts in för försvar av Sverige eller i internationella operationer.

Till skillnad från regeringen anser vi att det inte går snabbt att återupprätta en stark svensk försvarsförmåga i händelse av att situationen förvärras eller att behovet av att lösa ytterliga internationella uppgifter ökar. Alltför stora osäkerheter är förenade med anpassningsdoktrinen för att kunna inteckna denna och på så sätt motivera uteblivna militära satsningar i dag.

Med det anförda föreslår vi att riksdagen bifaller motion Fi231 (m) yrkande 5 såvitt avser utgiftsområde 6.

2. Allan Widman och Heli Berg (båda fp) anför:

Försvarsanslaget används något förenklat till två ändamål, personal och materiel. Folkpartiet liberalerna har länge påpekat att det till grundutbildningen inkallats fler värnpliktiga än vad som varit motiverat. Vi har förespråkatt att färre soldater genomgår grundutbildning. För att upprätthålla balansen mellan behov, kvalitet och effektivitet bör viss utbildning av nya värnpliktiga ställas in, för år 2003 motsvarande en minskning av anslaget 6:1 Förbandsverksamhet m.m. om 500 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. Vid en fortsatt positiv hotbildsutveckling kommer vi att återkomma till frågan om utbildningens dimensionering i samband med nästa försvarsbeslut.

De närmaste åren påverkas anslagets fördelning kraftigt av betalningar för JAS-systemet. Folkpartiet liberalerna har stött JAS-anskaffningen och anser fortfarande att det i rådande läge är mest kostnadseffektivt att fullfölja programmet, även om det i efterhand kan sägas att kostnaden blivit oproportionerlig i förhållande till det totala, relativt sett sänkta, försvarsanslaget. I likhet med vad vi tidigare föreslagit bör allt göras för att den puckel materielanslaget utgör, främst på grund av JAS-anskaffningen, jämnas ut. JAS-leveranser och -betalningar bör alltså sträckas ut i tiden. En lösning är att nytillverkade flygplan säljs eller leasas till andra länder. Även vissa andra materielanskaffningar bör på motsvarande sätt förskjutas i tiden. Utöver redan uppbundna materiel- och anläggningskostnader bör det, även mot bakgrund av minskad grundutbildning för året, finnas utrymme att minska anslaget avseende materielleveranser om 500 miljoner kronor för år 2003.

Anslaget till Kustbevakningen bör ökas med 70 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag i syfte att skärpa kontrollen av efterlevnaden av fiskekvoter och fångstmetoder vid fiske. Anslaget har också som syfte att påbörja systemet med uppbyggnaden av miljölotsar.

3. Erling Wälivaara (kd) anför:

Jag anser att vårt moderna men sårbara samhälles motståndskraft mot nya typer av hot kräver god krishanteringsförmåga utmed hela skalan fred-kris-krig. Då materielanslaget har uppvisat ett stort anslagssparande anser vi kristdemokrater det befogat att minska det med 250 miljoner kronor år 2003. Det bör dock ökas de efterföljande två åren med 125 miljoner kronor vardera året. Detta skapar budgetmässigt utrymme för en ökad satsning på förbandsverksamheten år 2003 med 100 miljoner kronor. Vi kristdemokrater anser att det behövs en utökning av övningsverksamheten. Försvarsmaktens anpassningsförmåga ligger bl.a. i övningsverksamheten som är helt nödvändig för att behålla och inspirera kvalificerad personal.

Kustbevakningens kontrollverksamhet och övervakning genom hög närvaro till sjöss har en förebyggande verkan. Därför bör Kustbevakningens resurser förstärkas. Vi kristdemokrater avsätter därför 20 miljoner kronor per år utöver regeringens förslag under anslag 7:1 för detta ändamål. Sammantaget kan ramen för utgiftsområdet därmed minskas med 130 miljoner kronor år 2003 och utökas med 145 miljoner kronor år 2004.

Vi kristdemokrater föreslår därför att ramarna för utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet för budgetåren 2003 och 2004 skall vara 44 574 miljoner kronor respektive 44 970 miljoner kronor.

BILAGA 8

Socialförsäkringsutskottets yttrande 2002/03:SfU1y

Ramar för utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12 m.m.

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 10 oktober 2002 beslutat att bereda övriga utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2002/03:1 Budgetpropositionen för 2003 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2003, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, förslag till utgiftstak för staten för åren 2002–2004, låneramar (yrkandena 1–15 och 27–38) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Budgetpropositionen är ett resultat av samarbetet mellan s, v och mp.

De delar av propositionen som utskottet yttrar sig över är regeringens förslag till dels fördelning av statsbudgetens utgifter på utgiftsområdena 8, 10, 11 och 12, dels beräkningen av utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten och beräkningen av statsbudgetens inkomster i de delar som avser utskottets beredningsområde samt regeringens förslag till lagar om ändring i socialavgiftslagen (2000:980) och lagen (1994:1920) om allmän löneavgift (lagförslag 3.2 och 3.3).

Utskottet yttrar sig vidare i motsvarande delar över följande motioner

Fi230 yrkande 1 av Britt Bohlin m.fl. (s, v, mp)

Fi231 yrkandena 4–6 av Bo Lundgren m.fl. (m)

Fi232 yrkandena 4, 6 och 7 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

Fi233 yrkandena 6, 8 och 9 av Alf Svensson m.fl. (kd)

Fi234 yrkandena 6, 7, 11 och 12 av Maud Olofsson m.fl. (c)

Fi256 yrkandena 15 och 16 av Alf Svensson m.fl. (kd)

Fi286 yrkandena 18–20 av Maud Olofsson m.fl. (c)

Fi287 yrkande 39 av Lennart Hedquist m.fl. (m)

Sk382 yrkande 25 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

Sk383 yrkande 5 av Per Landgren m.fl. (kd)

Den tidigare ordningen, som innebar att riksdagen med anledning av den ekonomiska vårpropositionen preliminärt bestämde ramen för utgiftsområdena under våren året innan det aktuella budgetåret, har ändrats genom att vårpropositionen numera endast innehåller regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. I stället för förslag till preliminära utgiftsramar för 2003–2005 innehöll således 2002 års ekonomiska vårproposition – som information till riksdagen – en konsekvensberäkning av

utgifterna per utgiftsområde för 2003 och 2004, men däremot inget förslag om utgiftstak för 2005.

Utskottet konstaterar dock att riksdagen under hösten 2001 fastställde en preliminär fördelning av utgifterna på de nu aktuella utgiftsområdena för 2003 och 2004 (prop. 2001/02:1, bet. 2001/02:FiU1, rskr. 2001/02:34 och 35). Utgiftsramen för utgiftsområde 8 fastställdes preliminärt till 5 165 miljoner kronor för 2003 och till 4 646 miljoner kronor för 2004. För utgiftsområde 10 fastställdes den preliminära ramen för 2003 till 116 929 miljoner kronor och för 2004 till 122 215 miljoner kronor. För utgiftsområde 11 fastställdes ramen för 2003 och 2004 preliminärt till 51 855 miljoner kronor respektive 51 334 miljoner kronor och för utgiftsområde 12 till 52 289 miljoner kronor 2003 och 53 816 miljoner kronor 2004.

Såvitt gäller preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2005 framgår av propositionen att beredningstiden för ställningstagande avseende den långsiktiga budgetpolitiken inte har varit tillräcklig till följd av 2002 års val. Regeringen avser därför att i samband med 2003 års ekonomiska vårproposition återkomma med sin bedömning av utgiftstaket för 2005.

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Propositionen

Utgiftsområdet består av politikområdena Integrationspolitik, Storstadspolitik, Migrationspolitik och Minoritetspolitik.

Integrationspolitiken omfattar frågor om invandrades introduktion, ersättning till kommunerna för mottagande av flyktingar och frågor om svenskt medborgarskap. Åtgärder för att den etniska och kulturella mångfalden i samhället skall tillvaratas och för att främja lika rättigheter och skyldigheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund ingår i området liksom åtgärder för att förebygga och motverka etnisk diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. Inom politikområdet finns myndigheterna Integrationsverket, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) samt Nämnden mot diskriminering.

Storstadspolitiken är i sin tur ett tvärsektoriellt politikområde och omfattar frågor om hur en god utveckling skall främjas i storstädernas utsatta bostadsområden.

Migrationspolitiken innefattar flyktingpolitik, invandring till Sverige, mottagande av asylsökande, utlänningars rätt att vistas i Sverige samt internationellt arbete inom det migrationspolitiska området. I politikområdet ingår myndigheterna Migrationsverket och Utlänningsnämnden.

Slutligen finns politikområdet Minoritetspolitik med frågor om skydd och stöd för de nationella minoriteterna och de historiska minoritetsspråken.

I budgetpropositionen föreslås en utgiftsram på 7 128 370 000 kr för budgetåret 2003.

Ökningen i utgiftsramen jämfört med beräkningen av utgifterna per utgiftsområde i 2002 års ekonomiska vårproposition förklaras till stor del

bero på volymförändringar till följd av antaganden om ett ökat antal asylsökande. Det leder till att utgifterna för mottagandet av asylsökande ökar.

Den preliminära fördelningen för budgetåret 2004 föreslås beräknas till 7 031 000 000 kr.

I budgetpropositionen anges att regeringen enligt preliminära prognoser beräknar antalet asylsökande till ca 28 000 år 2002 för att därefter minska till ca 27 000 asylsökande 2003.

I budgetpropositionen anges att harmoniseringen av migrations- och asylpolitiken är en förutsättning för en solidarisk flyktingpolitik inom Europeiska unionen. Behovet av en helhetssyn i dessa frågor har vunnit ökat erkännande och omfattar allt fler länder i EU:s närområde. Problem med människosmuggling och människohandel har direkta effekter på EU:s medlemsstater. Insatser görs för att förbättra de migrationspolitiska rättsordningarna också i länderna i närområdet utanför EU. Syftet är att stärka asylrätten och att motverka illegal transitmigration och människosmuggling.

Regeringen redovisade i våras (skr. 2001/02:129 Integrationspolitik för 2000-talet) utvecklingen av integrationspolitiken sedan den beslutades 1997 och den framtida inriktningen av integrationspolitiken. Inriktningen på integrationspolitiken skall fortsätta, men genomförandet skall förbättras och utvecklas inom olika samhällsområden bl.a. inom arbetsmarknads- och utbildningspolitiken. Ett könsperspektiv skall i framtiden också anläggas på integrationspolitiken.

Inom ramen för den satsning på att öka sysselsättningen bland invandrare som riksdagen beslutade om i vårpropositionen 2000 disponerar Integrationsverket särskilda medel under åren 2001–2003 för att förbättra introduktionen för invandrare.

Regeringen beslutade i november 2001 om en översyn av mottagande av och introduktion för flyktingar (dir. 2001:87). Utredningen skall se över vilka hinder som finns för att flyktingar skall få en individuellt anpassad introduktion, bli självförsörjande och delaktiga i samhällslivet. Översynen skall ha ett helhetsperspektiv och avse både den praktiska verksamhetens organisation och innehåll samt lagar och andra författningar. Utredningen skall vara klar den 31 mars 2003.

Regeringen avser att lägga fram en proposition våren 2003 om en förstärkt diskrimineringslagstiftning. Lagstiftningen om etnisk diskriminering kommer att ändras till följd av EG-direktiv om etnisk och religiös diskriminering som skall vara genomfört senast den 19 juli 2003.

Regeringen har i syfte att ytterligare utveckla och stimulera försöksverksamhet med lokal antidiskrimineringsverksamhet avsatt 4 miljoner kronor under 2002.

Det antirasistiska arbetet har förstärkts med 10 miljoner kronor fr.o.m. 2002 bl.a. genom medel som Integrationsverket disponerar. I samband med förstärkningen bedömde regeringen att formerna och organisationen för hur det antirasistiska arbetet bäst kan bedrivas på sikt borde ses över. En särskild arbetsgrupp inom Regeringskansliet tillsattes därför i början av 2002 och överlämnade i juni 2002 rapporten Ett centrum mot rasism och andra former

av intolerans (Ds 2002:26) till regeringen. Arbetet har genomförts i samråd med representanter för Vänsterpartiet och Miljöpartiet. I rapporten föreslås att ett centrum etableras i form av en ideell förening som skall ha till huvudsaklig uppgift att samordna olika insatser, informera och bedriva opinionsbildning.

Regeringen avser göra en samlad avstämning och utvärdering av den hittills utförda storstadspolitiken. Värderingsarbetet blir ett viktigt underlag inför regeringens ställningstagande till storstadspolitikens fortsatta utformning. Regeringen avser återkomma till riksdagen under 2003 om storstadspolitikens utveckling. Mot denna bakgrund har inga nya medel beräknats från 2004.

Beträffande minoritetspolitiken anges i budgetpropositionen att flera av de organisationer som representerar de nationella minoriteterna inte har tillräckliga medel för att tillvarata gruppens intressen. Några av organisationerna får betydande stöd från andra håll, t.ex. Integrationsverket, medan andra organisationer inte har någon sådan möjlighet. Regeringen har inrättat en arbetsgrupp med uppgift att göra en samlad översyn av minoritetsorganisationernas möjligheter till stöd. Eventuella förändringar bör ske genom omfördelning av befintliga medel. Regeringen har även inrättat en arbetsgrupp med uppgift att samordna frågor inom ramen för minoritetspolitiken inom Regeringskansliet. Regeringen gör dessutom i budgetpropositionen en bedömning att utgiftstaket för 2003 riskerar att överskridas om åtgärder inte vidtas, och bl.a. skall uppräkningen av anslagen för förvaltnings- och investeringsändamål minskas med 0,7 % för 2003.

Motionerna

Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet

I motion Fi230 yrkande 1 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 100 000 kr.

Motionärerna anser att DO bör tillföras medel för utökade arbetsuppgifter i och med en ny diskrimineringslagstiftning som planeras träda i kraft den 1 juli 2003. Dessutom har DO tillsyn enligt lagen om likabehandling av studenter i högskolan som trädde i kraft den 1 mars 2002.

Moderaterna

I motion Fi231 yrkandena 5 och 6 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 327,4 miljoner kronor för budgetåret 2003 och med 126,5 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna anser att Integrationsverket bör avvecklas. Därefter skall resurser ges till organisationer som arbetar för att hjälpa personer som vill lämna rasistiska grupper, som arbetar mot rasism samt för att hjälpa utsatta kvinnor med invandrarbakgrund. Dessa medel bör i stället distribueras genom anslag till utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och omsorg. Vidare menar motionärerna att anslaget Hemutrustningslån kan minskas genom ändrade regler. Anslaget Ombudsmannen mot etnisk diskriminering bör föras över till utgiftsområde 14 Arbetsliv. Motionärerna anser att anslaget till storstadssats-

ningen bör upphöra och andra metoder skall prövas, bl.a. avreglering av arbetsmarknad och bostadsmarknad, för att öka förutsättningarna för arbete, utbildning och social rörlighet. Regler och villkor för småföretagare bör ändras, anser motionärerna, då företagare med invandrabakgrund är en växande grupp. Enligt motionärerna skall anslaget till Migrationsverket ökas. Målet bör vara att väntetiden för beslut om uppehållstillstånd uppgår till maximalt sex månader.

Folkpartiet

I motion Fi232 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 484 miljoner kronor för budgetåret 2003 och med 662 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna anser att Integrationsverket kan minska i omfattning. De menar att en dominerande del av de projekt som finansieras inom anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna inte har en tillfredsställande effektivitet och förankring bland de berörda. Därför bör anslaget upphöra. Vidare anser motionärerna att Migrationsverket bör tillföras 70 miljoner kronor och att anslaget Offentligt biträde bör tillföras 18 miljoner kronor. Genom ökade satsningar på snabbare behandling av asylärenden kan handläggningstiderna förkortas och kostnaderna för mottagande av asylsökande minskas.

Kristdemokraterna

I motion Fi233 yrkandena 8 och 9 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 275,5 miljoner kronor för budgetåret 2003 och med 72 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna föreslår en nedläggning av Integrationsverket fr.o.m. den 1 juni 2003. Vissa av Integrationsverkets uppgifter bör övertas av Migrationsverket och DO. DO bör tillföras medel för att kunna ges ett speciellt ansvar för opinionsbildning när det gäller diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. Motionärerna föreslår att de lokala och regionala diskrimineringsombudsmännen avskaffas. Anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna bör upphöra, och motionärerna hänvisar till att Kristdemokraterna sammantaget avsätter 3,5 miljarder kronor mer än regeringen i statsbidrag till kommuner för 2003–2004. Motionärerna anser även att anslaget till Migrationsverket bör ökas med 10 miljoner kronor för att ytterligare förkorta handläggningstiderna. Verket bör inte pröva uppehållstillstånd för adopterade barn samt för nyfödda till föräldrar med uppehållstillstånd – varigenom resurser frigörs. Slutligen anser motionärerna att systemet med förhandlingar och avtal med kommunerna bör avskaffas. Stödet till den nyanlända personen bör i stället bestå av en utvecklingspeng. Utvecklingspengen skall administreras av Riksförsäkringsverket, RFV, och fördelas av försäkringskassan. Medel för detta tillförs utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.

Centerpartiet

I motion Fi234 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 540 miljoner kronor för budgetåret 2003 och med 460 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna anser att det på anslaget Kommunersättningar vid flyktingmottagande bör göras en engångsvis indragning av anslagssparande på 100 miljoner kronor. Anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna bör avvecklas. Motionärerna anser att det bör göras besparingar i Migrationsverkets administration med 50 miljoner kronor. Anslaget Mottagande av asylsökande kan genom effektiviseringar i mottagandet, förkortade handläggningstider och ökade möjligheter för flyktingar att delta i arbete ge en besparing om 100 miljoner kronor. Slutligen föreslår motionärerna att Utlänningsnämnden avvecklas vid halvårsskiftet och att förvaltningsdomstolarna övertar asylärendena.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till dels förslag till utgiftsram för budgetåret 2003, dels förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2004. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	s, v, mp	m	fp	kd	c
2003	7 128	+ 0,1	- 327	- 484	- 275	- 540
2004	7 031		- 126	- 662	- 72	- 460

Utskottet kan liksom tidigare (se senast yttr. 2001/02:SfU8y) konstatera att antalet asylsökande är av avgörande betydelse för kostnadernas utveckling inom området.

Enligt preliminära prognoser i budgetpropositionen beräknas antalet asylsökande till 28 000 år 2002 och 27 000 år 2003. Migrationsverket uppgav vid sitt besök i utskottet den 5 november att verkets prognoser däremot uppgår till 33 000 asylsökande för både år 2002 och år 2003. Enligt både regeringen och Migrationsverket beror ökningen av antalet asylsökande främst på Sveriges operativa inträde i Schengensamarbetet, men även på den skarpa debatten i några andra Schengenländer.

Prognosen för antalet asylsökande är dock alltid mycket osäker och olika händelser kan påverka antalet ansökningar. Utskottet utgår vid sin bedömning av ramen därför från att antalet asylsökande under 2003 blir ca 27 000 men förutsätter att medel anvisas på tilläggsbudget redan våren 2003 om dessa antaganden inte håller.

Utskottet vill även påpeka att det är viktigt att de medel som anvisas för migrationspolitiken används rationellt. Långa handläggningstider blir särskilt kostsamma i asylärenden, inte bara på grund av att de sökande under tiden vistas i Migrationsverkets mottagandesystem utan också på grund av den psykiska press som sökandena under tiden tvingas leva under.

Utskottet har i betänkande 2001/02:SfU13 vid behandlingen av ett förslag från Riksdagens revisorer framhållit att det är nödvändigt att anlägga ett flerårigt synsätt på resursfördelningen till migrationspolitiken. Inte minst i asylprövningen, där det måste ställas höga krav på personalens kompetens, finns det gränser för hur mycket verksamheten med kort varsel kan utökas.

Utskottet delade revisorernas uppfattning att det behövs ett förbättrat underlag för bedömning av behovet av och utnyttjandet av resurser för asylprocessen. Detta gav riksdagen som sin mening regeringen till känna (rskr. 2001/02:251 och 2001/02:252).

Utskottet vill även påpeka att Migrationsverkets förvaltningsanslag fr.o.m. innevarande budgetår har ökat med ca 50 miljoner kronor, vilket medför att Migrationsverket genom denna längre planeringsram fått bättre förutsättningar att korta handläggningstiderna och därigenom påverka även kostnaderna i mottagandesystemet. Ytterligare medel har även anvisats på tilläggsbudget.

Vad gäller utgiftsområdet i övrigt anser utskottet att anslaget till DO bör vara kvar inom utgiftsområdet och vill hänvisa till att beslut om ändringar i utgiftsområdesindelningen bör fattas under våren före det aktuella budgetåret (bet. 2000/01:KU4). Någon sådan ändring har inte beslutats av riksdagen (se bet. 2001/02:KU37).

När det gäller införandet av en ny instans- och processordning i utlänningsärenden konstaterar utskottet att det för närvarande pågår ett beredningsarbete inom Regeringskansliet. Utskottet inväntar därmed regeringens förslag.

Vidare delar utskottets regeringens bedömning att behov föreligger av utvärdering av arbetet med storstadspolitiken. I avvaktan på den utvärdering som regeringen avser att göra ställer sig utskottet bakom den nuvarande satsningen inom anslaget utvecklingsinsatser i storstadsregionerna.

Enligt utskottet finns det skäl att ge utrymme för en utökning av anslaget 10:5 Ombudsmannen mot etnisk diskriminering i enlighet med motion Fi230 yrkande 1.

I övrigt delar utskottet regeringens bedömning av utgifternas storlek.

Utskottet föreslår således att ramen för utgiftsområde 8 för budgetåret 2003 fastställs till 7 128 470 000 kr.

Utskottet godtar regeringens förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2004.

Utskottet tillstyrker motion Fi230 yrkande 1 och avstyrker motionerna Fi231 yrkandena 5 och 6, Fi232 yrkandena 6 och 7, Fi233 yrkandena 8 och 9 och Fi234 yrkandena 6 och 7.

Utgiftsområde 10

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ersättning vid arbetsoförmåga. Politikområdet omfattar sjukpenning, rehabilitering, närståendepenning, sjuk- och aktivitetsersättning (förtidspension/sjukbidrag t.o.m. 2002), ersättning vid

handikapp och arbets- och kroppsskador, kostnader för sysselsättning av vissa personer med aktivitets- och sjukersättning samt anslagen för Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

I propositionen föreslås en utgiftsram på 119 398 miljoner kronor för budgetåret 2003. I förhållande till utgiftsramen för 2002 (114 921 miljoner kronor inkl. såväl tilläggsbudget beslutad under våren 2002 som förslag till tilläggsbudget i den nu föreliggande propositionen) har ramen ökats. Även i förhållande till beräkningen i 2002 års vårproposition (118,3 miljarder kronor) har ramen för utgiftsområdet ökats. Utgiftsökningen beror i huvudsak på stigande utgifter för förtidspensioner (aktivitets- och sjukersättning fr.o.m. 2003) och sjukskrivningar.

Regeringen föreslår vidare att den preliminära fördelningen för budgetåret 2004 beräknas till 125 421 miljoner kronor. I förhållande till beräkningen i vårpropositionen (123,5 miljarder kronor) har ramen ökats. En del av utgiftsökningen (ca 1 500 miljoner kronor) förklaras av att regeringen avser att föreslå en höjning av inkomsttaket i sjukförsäkringen från 7,5 till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2003, om det statsfinansiella läget så medger. Andra förklaringar är bl.a. ökade kostnader för sjuk- och aktivitetsersättning (ca 3 miljarder kronor). Därtill antas antalet personer med aktivitets- och sjukersättning öka 2003.

De senaste åren har ohälsan ökat dramatiskt i Sverige. För att möta den kraftiga ökningen av antalet sjukskrivna och förtidspensionerade presenterade regeringen för ett år sedan ett åtgärdsprogram i elva punkter för bättre hälsa i arbetslivet. Det arbetet fortsätter och intensifieras nu.

I propositionen föreslås ett mål för att bryta ohälsoutvecklingen och för ökad hälsa i arbetslivet. Målet är att antalet sjukdagar skall halveras till 2008. Parallellt skall antalet nya aktivitets- och sjukersättningar minska. Hänsyn skall tas till den demografiska utvecklingen under perioden.

Enligt regeringen måste arbetet med att halvera antalet sjukdagar särskilt fokusera på kvinnors arbetsplatser, arbetsmiljöer och arbetsvillkor.

Utredningarna inom området har hittills inte kunnat ge några enkla och entydiga svar på varför sjukfrånvaron ökar. Det mesta pekar enligt regeringen på att det är ett flertal faktorer som samspelar: en åldrande arbetskraft, hårdare krav i arbetslivet, försämringar i den psykiska arbetsmiljön, ändrade attityder, brister i försäkringskassornas och arbetsgivarnas rehabiliteringsansvar, väntetider inom hälso- och sjukvården osv. Nya analyser kan inte väntas ge tydligare svar. Därför måste åtgärderna mot ohälsan utformas under viss osäkerhet, följas noga och löpande omprövas och förbättras. Enligt regeringen kommer det att krävas insatser inom en rad olika områden under flera års tid för att målet skall kunna uppnås.

För att minska utgifterna för utgiftsområdet och för att uppnå målet avser regeringen att lägga fram förslag om bl.a. starkare ekonomiska drivkrafter för de enskilda arbetsgivarna att ta ett större ansvar för arbetsvillkoren och för att integrera det förebyggande arbetet i verksamheten samt förslag som tydliggör läkarnas roll vid sjukskrivningar. Sammantaget antas åtgärderna medföra att antalet sjukdagar minskar med ca 10 % mellan 2002 och 2003, vilket i sin tur

minskar utgifterna för utgiftsområdet med ca 5 miljarder kronor. År 2004 antas antalet sjukdagar minska med ytterligare 5 %. Antalet förtidspensioner (sjuk- och aktivitetsersättning fr.o.m. 2003) antas öka med ca 2 000 år 2003.

Ett generell besparingskrav på 0,7 % föreslås också vad gäller anslag för förvaltnings- och investeringsändmål fr.o.m. 2003. Såvitt gäller anslagen för socialförsäkringsadministrationen innebär det en neddragning med ca fem miljoner kronor per år (anslaget 19:7 Riksförsäkringsverket) respektive med 38 miljoner kronor per år (anslaget 19:8 Allmänna försäkringskassor).

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi231 yrkandena 5 och 6 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 9 318 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 13 215 miljoner kronor.

Motionärerna framhåller att utgifterna för sjukpenning och rehabilitering har ökat dramatiskt under flera år. Till skillnad från regeringen anser de dock inte att sjukfrånvaron kan minskas enbart genom åtgärder på arbetsplatserna. Eftersom ersättningsnivåer och karensdagar historiskt sett har visat sig påverka antalet ersatta sjukpenningdagar föreslår de att en andra karensdag införs den åttonde frånvarodagen samt att den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas på ett genomsnitt av de två föregående årens inkomst.

När det gäller utbildning av läkare i försäkringsmedicin anser motionärerna att den måste förbättras. Det av regeringen föreslagna resurstillskottet på 20 miljoner kronor per år är otillräckligt och de föreslår att RFV får ytterligare 30 miljoner kronor för sådan utbildning.

Motionärerna föreslår vidare att sjukskrivningar till följd av trafikskador skall brytas ut ur sjukpenningförsäkringen och i stället föras över till trafikförsäkringen.

För att ge försäkringskassorna möjlighet att upphandla rehabiliteringstjänster av annat landsting än det egna, av privata företag eller vid behov utomlands föreslås att 520 miljoner kronor, utöver vad regeringen föreslagit, tillförs försäkringskassorna för detta ändamål.

Genom ökade kontrollinsatser kan enligt motionärerna antalet felaktiga förtidspensioneringar minska.

Motionärerna motsätter sig de nyligen införda lägre beviskraven i arbetsskadeförsäkringen och anser att ett arbetsskadeobligatorium bör införas för arbetsgivare. Arbetsgivare kan då teckna en privat arbetsskadeförsäkring som premiesätts efter de risker olika verksamheter skapar. Detta leder till att arbetsgivare får ökade incitament att förebygga arbetsskador.

Vidare motsätter de sig en höjning av taket i sjukförsäkringen och föreslår i stället att sjuk- och rehabiliteringspenning utges för lönedelar upp till 7,5 inkomstbasbelopp.

Folkpartiet

I motion Fi232 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 4 625 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 7 395 miljoner kronor.

Motionärerna föreslår att försäkringskassorna tillförs 500 miljoner kronor, utöver vad regeringen har föreslagit, för inköp av rehabiliteringstjänster. Härigenom kan utgifterna för sjukfrånvaron minska i förhållande till vad som är möjligt med regeringens förslag. Vidare tillförs försäkringskassorna 50 miljoner kronor för åtgärder mot felaktiga utbetalningar.

Motionärerna anser vidare att de sjukpenningkostnader som trafiken förorsakar skall överföras till trafikförsäkringen. Samtidigt kompenseras individerna för de ökade trafikförsäkringskostnaderna genom en skattereduktion.

Motionärerna föreslår också att närståendepenningen förbättras genom att antalet dagar utökas från nuvarande 60 dagar till 120 dagar.

I syfte att hålla tillbaka kostnaderna föreslås att höjningen av taket i sjukförsäkringen skjuts upp till den 1 januari 2004.

Kristdemokraterna

I motion Fi233 yrkandena 8 och 9 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 5 930 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 11 298 miljoner kronor.

Trots att antalet långtidssjukskrivna och förtidspensionerade ökat mycket kraftigt de senaste åren har regeringen varit handlingsförlamad. Enligt regeringens egen utredare, Gerhard Larsson, ger varje satsad krona på rehabilitering i längden minst 9 kronor tillbaka. Motionärerna anser därför att den nya rehabiliteringsförsäkring som föreslås i kommittébetänkandet SOU 2000:78 i alla väsentliga huvuddrag bör genomföras från den 1 juli 2003. En ökad totalkostnad under det första året reformen genomförs balanseras åren därefter med en nettovinst i form av lägre utbetalningar av sjukpenning och förtidspension.

Motionärerna föreslår att ytterligare en karensdag införs i sjukersättningsystemet samtidigt som högriskskyddet på tio dagar bibehålls. Den sjukpenninggrundande inkomsten bör vidare beräknas på snittinkomsten under de två senaste åren samtidigt som skattepliktiga förmåner och semesterersättning görs SGI-grundande. De avvisar den aviserade höjningen av taket i sjukförsäkringen.

Motionärerna förespråkar en ny modell för trafikförsäkringen där samtliga personskadekostnader i samband med trafikolyckor förs över till trafikförsäkringen. Den besparing som uppstår återförs delvis till trafikanterna genom sänkt fordonsskatt.

Motionärerna vill vidare avskaffa systemet med förhandlingar och avtal för kommunplacering av flyktingar och föreslår i stället att en utvecklingspeng införs som följer individen och som administreras av RFV. RFV:s anslag ökas därför med 10 miljoner kronor 2003. Slutligen föreslår de att RFV får ett sparkrav på 2,5 %.

Centerpartiet

I motion Fi234 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 5 880 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 11 740 miljoner kronor.

Det finns enligt motionärerna all anledning att kritisera regeringens passivitet vad gäller att komma till rätta med den ökande sjukfrånvaron. För att minska antalet sjukskrivningar föreslår de att Rehabiliteringsutredningens förslag i kommittébetänkandet SOU 2000:78 genomförs. Vidare föreslår de att sjukpenning växlas mot rehabiliteringsersättning och rehabiliteringsstöd. Erfarenheter från försöksverksamhet visar enligt motionärerna att en offensiv användning av sjukförsäkringsmedel till rehabilitering betalar sig flera gånger om genom minskade sjukskrivningar.

Motionärerna föreslår vidare att en grundpenning på 200 kr per dag införs i sjukförsäkringen. Den skall möjliggöra en rimlig levnadsstandard och bör därför ligga på en högre nivå än den skäligen levnadsnivån enligt socialtjänstlagen. Den sjukpenninggrundande inkomsten bör vidare baseras på historisk inkomst.

Därutöver motsätter sig motionärerna en höjning av taket i sjukförsäkringen liksom de ändrade bevisreglerna i arbetsskadeförsäkringen. De anser slutligen att en besparing kan göras inom socialförsäkringsadministrationen på 70 miljoner kronor.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till förslag till utgiftsram för budgetåret 2003 och förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2004. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	Fp	kd	c
2003	119 398	– 9 318	– 4 625	– 5 930	– 5 880
2004	125 421	– 13 215	– 7 395	– 11 298	– 11 740

Sjukfrånvaron och kostnaderna härför har ökat dramatiskt under senare år. Det är särskilt de långa sjukfallen (365 dagar eller mer) som har ökat. Även antalet förtidspensioner ökar kraftigt.

Av Riksförsäkringsverkets (RFV) budgetunderlag för 2003–2005 framgår att antalet långa sjukfall ökade med ca 19 000 mellan 1999 och 2000, en ökning med 27 %. Mellan 2000 och 2001 var ökningen av antalet långa sjukfall ca 22 000, vilket motsvarar en ökning på 24 %. För sjukfall kortare än ett år uppgick ökningen mellan 1999 och 2000 till 20 % och mellan 2000 och 2001 till 9 %. Antalet nybeviljade förtidspensioner eller sjukbidrag ökade med 16 % till drygt 55 000 under 2001 jämfört med 2000.

Av RFV:s statistikuppgifter den 21 oktober 2002 framgår att 326 000 personer erhöll ersättning från sjukförsäkringen under september 2002. Av dessa

var ca 62 % kvinnor. I september 2002 var antalet personer som uppbar ersättning från sjukförsäkringen 15 000 fler än i september 2001, en ökning med 4,9 %. Mellan september 2000 och september 2001 var ökningen 13,4 %. Enligt RFV innebär det att trenden med en avtagande ökningstakt nu håller i sig. Av dem som var sjukskrivna i slutet av juli 2002 hade 117 500 varit sjukskrivna i mer än ett år. Det var ca 1 700 fler än månaden innan och 15 200 fler än i juli 2001. Det senare är en ökning med 15 %. Antalet personer med förtidspension eller sjukbidrag uppgick i oktober 2002 till 479 000, varav 58 % kvinnor. Antalet förtidspensionärer och sjukbidragsmottagare var 29 200 fler än i oktober 2001. Antalet nybeviljade förtidspensioner och sjukbidrag under perioden januari–september 2002 var 48 400, en ökning med ca 24 % jämfört med motsvarande period förra året. Enligt RFV innebär det en fortsatt hög ökningstakt.

Utskottet konstaterar att till anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. har för innevarande budgetår anvisats dels 45 705 miljoner kronor i den sedvanliga budgetbehandlingen, dels på tilläggsbudget ytterligare 2,5 miljarder kronor. Därtill föreslås i den förevarande propositionen att anslaget för 2002 ökas med ytterligare 2 miljarder kronor. Såvitt gäller anslaget 19:2 Förtidspensioner har för innevarande år anvisats 47 838 miljoner kronor, vartill kommer förslag i den förevarande propositionen om ytterligare 2 miljarder kronor i tilläggsbudget. Utskottet har tillstyrkt budgetpropositionens förslag om tilläggsbudget (prot. den 5 november 2002 nr 2002/03:4).

Av RFV:s kvartalsredovisning den 31 oktober 2002 framgår att prognoserna för 2002 visar att inga sakanslag inom RFV:s ansvarsområde beräknas överskridas med högre belopp än högsta tillåtna anslagskredit. I prognosen har då beaktats såväl beslutade som i budgetpropositionen föreslagna tilläggsanslag. När det däremot gäller prognosen för 2003 beräknas belastningen på anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. bli 54 425 miljoner kronor, vilket är 7 481 miljoner kronor högre än det i budgetpropositionen föreslagna anslagsbeloppet och 8 672 miljoner kronor högre än tillgängliga medel. Såvitt gäller anslaget 19:2 Aktivitets- och sjukersättningar beräknas anslagsbelastningen för 2003 bli 60 666 miljoner kronor, vilket är 2 641 miljoner kronor högre än det i budgetpropositionen föreslagna anslagsbeloppet och 4 032 miljoner kronor högre än tillgängliga medel. RFV framhåller dock att man vid beräkningarna inte har tagit hänsyn till i budgetpropositionen föreslagna åtgärdsprogram för ökad hälsa i arbetslivet.

Utvecklingen på området är således fortsatt alarmerande. Trots att ökningstakten vad gäller antalet långa sjukfall har avtagit är antalet långa sjukfall alltfjämt alldeles för högt. När det gäller antalet nybeviljade förtidspensioner finns inga tecken på en avtagande ökningstakt.

Utskottet har vid flera tillfällen uttryckt sin stora oro över utvecklingen av sjukfrånvaron, senast i betänkande 2001/02:SfU18 Krisplan mot ohälsa. Utskottet konstaterade då att orsakerna till den kraftigt ökande sjukfrånvaron är komplex och att någon enkel lösning på problemet inte står att finna. Enligt vad som anges i propositionen är det flera faktorer som samspelar, t.ex. en åldrande arbetskraft, hårdare krav i arbetslivet, ändrade attityder och brister i

försäkringskassornas och arbetsgivarnas rehabiliteringsansvar. Även andra faktorer kan enligt utskottet ha betydelse, såsom ersättningssystemens utformning, den ökande förvärvsfrekvensen bland kvinnor kombinerat med att männen inte tar sin del av ansvaret för barn och hem samt läkarnas roll i sjukskrivningsprocessen.

För att komma till rätta med problemet anser utskottet i likhet med regeringen att det krävs insatser under flera år på många olika områden, där åtgärder för bättre arbetsmiljö, inklusive inflytande på arbetsplatsen för de anställda, tydligare arbetsgivaransvar och en förnyelse av den arbetslivsinriktade rehabiliteringen är viktiga komponenter. Andra komponenter kan vara att få till stånd en ändring av läkarnas sjukskrivningsmönster, satsningar på en utbyggnad av företagshälsovården och förebyggande arbete i form av folkhälsoarbete och friskvård. Enligt utskottet kräver sjukfrånvarons komplexitet både ett brett perspektiv på frågan och krafttag från alla berörda parter, såsom arbetsgivare, sjukskrivande läkare, försäkringskassan och andra aktörer verkamma på området.

Det av regeringen presenterade elvapunkturprogrammet för bättre hälsa i arbetslivet innefattar bl.a. ovannämnda komponenter. Enligt vad som anförs i propositionen har arbetet resulterat i att regeringen nu preciserat ett mål för ökad hälsa i arbetslivet, nämligen att antalet sjukdagar skall halveras till 2008 och att antalet nya aktivitets- och sjukersättningar samtidigt skall minska.

Regeringens fortsatta strategi för ökad hälsa i arbetslivet innefattar också en satsning på ca 750 miljoner kronor per år under 2003 och 2004. Insatserna består bl.a. av starkare ekonomiska drivkrafter för de enskilda arbetsgivarna att ta ett större ansvar för arbetsvillkoren och för att integrera det förebyggande arbetet i verksamheten samt ökade resurser för socialförsäkringsadministrationen, rätt till egen kontaktperson för långtidssjukskrivna, fler försäkringsläkare hos försäkringskassorna, förstärkt utbildning för läkare i försäkringsmedicin, obligatorisk rehabiliteringsutredning, i vissa fall inhämtande av läkarintyg från annan läkare efter åtta veckors sjukskrivning och beviljande av sjukersättning (tidigare förtidspension) för högst tre år i taget. Som framgår av propositionen antas förslagen medföra att antalet sjukdagar minskar med 10 % mellan 2002 och 2003, vilket minskar utgifterna med ca 5 miljarder kronor. 2004 antas antalet sjukdagar minska med ytterligare ca 5 %.

En annan betydelsefull åtgärd i sammanhanget är den finansiella samordning mellan lokala och regionala aktörer som skall införas under 2003. I avvaktan på den aviserade lagstiftningen om finansiell samordning har regeringen i proposition 2002/03:2 lämnat förslag om en förstärkt samverkan inom rehabiliteringsområdet (Frisam). Högst 5 % av de beräknade utgifterna för sjukpenning skall få användas för sådan samverkan.

Utskottet kommer att i samband med behandlingen av anslagen inom utgiftsområdet att ta ställning till regeringens förslag om nytt mål liksom till frågan om finansiell samordning.

När gäller partiernas förslag till förändringar inom utgiftsområde 10 har utskottet avstyrkt liknande motionsförslag, bl.a. i betänkande 2001/02:SfU1. Det gäller t.ex. frågan om införandet av en grundpenning i sjukförsäkringen

liksom ytterligare en karensdag, beräkningen av sjukpenninggrundande inkomst, förbättringar av närståendepenningen och överföring av vissa sjukförsäkringskostnader till trafikförsäkringen. Utskottet, som nu har att ta ställning till ramen för utgiftsområde 10, finner inte anledning att i detta läge frånga sina tidigare ställningstaganden.

Såvitt gäller motionsyrkandet om en ny rehabiliteringsförsäkring noterar utskottet att regeringen i budgetpropositionen har förklarat sin avsikt att förutsättningslöst studera möjligheterna att införa en sådan försäkring. Utskottet anser att regeringens beredning av frågan bör avvaktas.

När det gäller höjning av förmånstaket i sjukförsäkringen ansåg utskottet, likaledes i betänkande 2001/02:SfU1, att det är nödvändigt att taket höjs. Regeringen har aviserat en höjning av taket fr.o.m. den 1 juli 2003, under förutsättning att det statsfinansiella läget så tillåter. Utskottet, som finner det rimligt att i ramen för utgiftsområdet även beakta förslaget om en höjning av taket, finner i övrigt inte skäl att föregripa regeringens ställningstagande i frågan.

I några av motionerna föreslås ett återinförande av de tidigare beviskraven i lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring. Utskottet, som konstaterar att beviskraven så sent som den 1 juli 2002 har sänkts (prop. 2001/02:81, bet. 2001/02:SfU10, rskr. 2001/02:213), anser inte att det finns skäl att föreslå riksdagen att ändra sitt tidigare beslut i frågan.

Sammanfattningsvis vill utskottet anföra följande. Även om RFV:s prognos för utgiftsutvecklingen för 2003 inger oro inser utskottet svårigheten att redan nu bedöma utvecklingen för nästa år. RFV har dessutom inte haft möjlighet att ta hänsyn till de av regeringen aviserade förslagen för att komma till rätta med problemet med den ökande sjukfrånvaron. Som redan nämnts har regeringen aviserat förslag som antas medföra att antalet sjukdagar minskar med 10 % och utgifterna med ca 5 miljarder kronor mellan 2002 och 2003. Mot bakgrund härav anser utskottet att regeringens förslag till utgiftsram för budgetåret 2003 får godtas liksom förslaget till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2004. Motionerna Fi231 yrkandena 5 och 6, Fi232 yrkandena 6 och 7, Fi233 yrkandena 8 och 9 samt Fi234 yrkandena 6 och 7 avstyrks med det anförda.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Propositionen

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomisk äldrepolitik. I politikområdet ingår samtliga anslag inom utgiftsområdet. Från och med 2003 innefattar anslagen garantipension till ålderspensionärer och efterlevande, omställningspension, änkepension i form av tilläggspension, bostadstillägg till pensionärer, delpension samt äldreförsörjningsstöd.

Målet för politikområdet är att personer med låg eller ingen inkomstrelaterad pension skall garanteras ett värdesäkrat grundskydd. Regeringen föreslår

att målet fr.o.m. 2003 även skall omfatta att efterlevande make skall ges ett rimligt ekonomiskt stöd för att klara omställningen efter dödsfall.

Utgiftsområdet kommer 2003 att påföras markant ökade utgifter. Utgifterna beräknas till 52 547 miljoner kronor, vilket är 18 781 miljoner kronor högre än för 2002. I huvudsak finns det två förklaringar till denna förändring. För det första förs utgifterna för den bosättningsbaserade delen av folkpensionen till pensionärer som även uppbär ATP från ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till utgiftsområde 11. För det andra ersätts folkpension, pensionstillskott och det särskilda grundavdraget av en fullt beskattad garantipension. De sammanlagda utgiftsökningarna med anledning härav beräknas till ca 16 miljarder kronor. Förändringen förklaras även av att inkomstprövningen av folkpension från änkepension avskaffas och att ett äldreförsörjningsstöd införs fr.o.m. den 1 januari 2003. Utgiftsökningar med anledning härav beräknas till sammanlagt ca 1,5 miljarder kronor.

I propositionen föreslås att ramen för utgiftsområdet för budgetåret 2003 fastställs till 52 547 miljoner kronor. Vidare föreslås att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen för budgetåret 2004 till 51 762 miljoner kronor. Det är en ökning med 23 miljoner kronor av utgiftsramen för 2003 jämfört med beräkningen i 2002 års ekonomiska vårproposition och förklaras av prognosjusteringar.

I propositionen framhålls att politikområdet förändras avsevärt fr.o.m. 2003 i och med att det reformerade ålderspensionssystemet då träder i full kraft. Den första åldersgruppen som omfattas av det reformerade ålderspensionssystemet, dvs. personer som är födda 1938, fyller då 65 år och kan beviljas garantipension. Det reformerade pensionssystemet innebär att Sverige nu har ett modernt och politiskt stabilt pensionssystem som automatiskt följer den ekonomiska och demografiska utvecklingen. Systemet, som bygger på livsinkomstprincipen, dvs. att varje inbetald avgift ger rätt till pension, ger människor en större möjlighet att själva påverka storleken på sin framtida pension.

Det nuvarande grundskyddet, folkpension, pensionstillskott samt särskilt grundavdrag (SGA), upphör helt att utgå fr.o.m. januari 2003. Det nya grundskyddet, garantipensionen, är högre än folkpension och pensionstillskott men är samtidigt fullt beskattad. För de personer som är födda 1937 eller tidigare med rätt till ålderspension enligt det gamla folkpensions- och ATP-systemet sker anpassningen av reglerna genom att dagens grundskydd i form av folkpension, pensionstillskott och det särskilda grundavdraget även för denna grupp ersätts med en fullt beskattad garantipension. Vid omvandling till garantipension skall denna, efter avdrag för skatt, motsvara den tidigare pensionen. Ett påslag görs för att garantera att ingen skall förlora på övergången till en beskattad pension.

För dem som beviljas efterlevandepension på grund av ett dödsfall som inträffar 2003 eller senare, förlängs den period som omställningspension kan betalas ut i två steg. För efterlevande utan barn förlängs perioden från sex till tio månader fr.o.m. 2003 och till tolv månader fr.o.m. 2005. För familjer med

barn i åldrarna 12–18 år förlängs omställningspensionen från 6 månader till 22 månader från 2003 och till 24 månader från 2005.

Särskild efterlevandepension kan inte beviljas om dödsfallet inträffar efter 2002, men de som vid utgången av 2002 erhåller förmånen får behålla den enligt övergångsregler.

Sedan april 1997 inkomstprövas änkepension i form av folkpension och pensionstillskott. Eftersom både folkpension och pensionstillskott upphör att utgå från 2003, avskaffas samtidigt denna inkomstprövning.

Ändrade regler avseende bostadstillägg till pensionärer m.fl. träder i kraft den 1 januari 2003 och är en anpassning till det reformerade ålderspensions-systemet. Samtidigt ändras inkomstbegreppet så att det i huvudsak kommer att följa skattelagstiftningen. Genom förändringarna överensstämmer inkomstbegreppet i princip med det som gäller för bostadsbidrag för barnfamiljer.

Ett äldreförsörjningsstöd införs fr.o.m. 2003. Stödets syfte är att minska socialbidragsberoendet hos äldre personer. Stödet, som är helt inkomstprövat, garanterar alla som har fyllt 65 år och som bor i Sverige en viss lägsta levnadsnivå samt ersättning för skälig bostadskostnad.

Som en del av pensionsomläggningen 2003 omfattas alla personer av samma inkomstskatteregler. Pensionärer skall således betala skatt enligt samma regler som gäller för löntagare. Regeringen föreslår i budgetpropositionen vissa förändringar av grundavdragsreglerna som bl.a. syftar till att rikta inkomstskattesänkningarna till låg- och medelinkomsttagare. Dessa inkomstskattesänkningar kommer således även pensionärer till del.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi231 yrkandena 5 och 6 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – minskningar av utgiftsramarna för budgetåren 2003 och 2004 med 570 miljoner kronor vardera.

Motionärerna föreslår beträffande bostadstillägg för pensionärer m.fl. (BTP) att 90 % av bostadskostnaden mellan 100 kr och 4 500 kr skall kunna ersättas. Motionärerna framhåller att utformningen av BTP har verkat kostnadsdrivande på framför allt kommunernas hyressättning. För pensionärer med full BTP innebär förslaget som mest en försämring med 144 kr i månaden. Detta kompenseras av Moderaternas förslag om höjning av grundavdraget, vilket innebär att en pensionär med garantipension får ca 130 och 156 kr mer i månaden efter skatt 2003 respektive 2004.

Folkpartiet

I motion Fi232 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 125 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 170 miljoner kronor.

Motionärerna anser att omställningspensionen för efterlevande utan barn skall utges under tolv månader fr.o.m. den 1 juli 2003 samt att innehav av fritidsfastighet inte skall påverka inkomstprövningen av BTP.

Kristdemokraterna

I motion Fi233 yrkandena 8 och 9 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 125 miljoner kr och för budgetåret 2004 med 540 miljoner kronor.

Motionärerna anser att omställningspensionen för efterlevande utan barn skall utges under tolv månader fr.o.m. den 1 juli 2003 samt att innehav av fritidsfastighet inte skall påverka inkomstprövningen av BTP.

Centerpartiet

I motion Fi234 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 1 160 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 510 miljoner kronor.

Motionärerna anser att garantipensionen skall höjas med 1 500 kr per år från 2003. Vad avser BTP skall 80 % av bostadskostnaden upp till 4 000 kr kunna ersättas.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till dels förslag till utgiftsram för budgetåret 2003, dels förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2004. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	Fp	kd	c
2003	52 547	– 570	+ 125	+ 125	– 1 160
2004	51 762	– 570	+ 170	+ 540	– 510

Under 1990-talet fick alla, även pensionärerna, bidra till saneringen av statens finanser. Bland annat skrevs det dåvarande basbeloppet inte upp helt i linje med inflationen, vilket påverkade pensionerna åren 1993–1998. Dock prioriterades ett bibehållt skydd för de sämst ställda pensionärerna. De som enbart haft folkpension och pensionstillskott har till och med fått reala förbättringar. Bostadstillägg och pensionstillskott har höjts, vilket i första hand gynnat dem som har låga pensioner. Samtidigt som samhällsekonomin har förbättrats har villkoren för pensionärerna återställts och förbättrats. Därutöver är fr.o.m. 2002 ATP-pensionerna för ålderspensionärer knutna till den allmänna inkomstutvecklingen i stället för till prisutvecklingen genom s.k. följsamhetsindexering. Efter de besparingar som genomfördes under 1990-talet har höjningar av bostadstillägget till pensionärer och det särskilda grundavdraget kunnat prioriteras både 2001 och 2002. Även nivån i det särskilda bostadstillägget har förbättrats fr.o.m. 2001. Därtill har den särskilda skattereduktionen på förvärvsinkomster utvidgats till att gälla pensionsinkomster från 2002.

Utvidgningen har gjorts för att kompensera pensionärerna för de besparingar som tidigare gjorts på basbeloppet. Framför allt har nämnda justeringar i regelverken kommit att beröra dem med låg eller ingen ATP.

De omfattande regelförändringar inom utgiftsområdet som börjar gälla fr.o.m. 2003 har riksdagen redan beslutat om. Regeringen föreslår i budgetpropositionen inga nya regelförändringar inom utgiftsområdet. Utskottet noterar dock att inkomstprövningen av änkepensionerna upphör och att regeringen föreslagit skattelättnader även för pensionärer fr.o.m. 2003. Oaktat de satsningar som således har beslutats om fr.o.m. 2003 och som även föreslagits i form av skattelättnader, förutsätter utskottet att regeringen även fortsättningsvis följer utvecklingen av pensionärernas ekonomiska situation.

Riksdagen har beslutat att omställningspensionen skall förlängas från sex till tio månader fr.o.m. 2003. Regeringen har vidare aviserat sin avsikt att återkomma med förslag som förlänger omställningspensionen till tolv månader från 2005. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att utskottet i betänkande 1999/2000:SfU13 har förutsatt att regeringen återkommer med förslag till riksdagen om det visar sig ekonomiskt möjligt att tidigare lägga den aviserade förlängningen till tolv månader.

Utskottet tillstyrker den av regeringen föreslagna utgiftsramen för budgetåret 2003 samt den preliminära fördelningen av utgifterna för budgetåret 2004. Utskottet avstyrker motionerna Fi231 yrkandena 5 och 6, Fi232 yrkandena 6 och 7, Fi233 yrkandena 8 och 9 samt Fi234 yrkandena 6 och 7.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Propositionen

Politikområdet Ekonomisk familjepolitik omfattar utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn samt anslag 21:1 Bostadsbidrag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande. Statens övriga ekonomiska stöd till barnfamiljerna är studiebidragen (utgiftsområde 15) och maxtaxa inom barnomsorgen (utgiftsområde 16).

I utgiftsområde 12 ingår allmänna barnbidrag inklusive flerbarnstillägg och förlängt barnbidrag, föräldraförsäkring inklusive havandeskapspenning, underhållsstöd, bidrag till internationella adoptioner, barnpension och efterlevandestöd till barn, vårdbidrag till funktionshindrade barn samt pensionsrätt för barnår.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 52 889 miljoner kronor budgetåret 2003. Utgiftsramen uppgår till ca 800 miljoner kronor mer jämfört med beräkningen i 2002 års vårproposition. Denna förändring kan framför allt förklaras av en ny befolkningsprognos.

Regeringen föreslår i denna proposition att den nivå i föräldraförsäkringen som ersätter dagar med belopp motsvarande förälderns sjukpenning höjs från 120 till 150 kr fr.o.m. den 1 januari 2003. Regeringen aviserar även en höjning till 180 kr per dag fr.o.m. 2004, om det statsfinansiella läget så medger.

Vidare avser regeringen att föreslå en höjning av inkomsttaket i föräldraförsäkringen från 7,5 till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2003, om det statsfinansiella läget så medger.

Den preliminära fördelningen för budgetåret 2004 beräknas till 55 077 miljoner kronor.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi231 yrkandena 5 och 6 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 2 477 miljoner kronor för budgetåret 2003 och en minskning med 577 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna motsätter sig regeringens förslag att höja taket i föräldraförsäkringen, liksom den redan införda extra mamma/pappamånaden i föräldraförsäkringen. Vidare anser motionärerna att den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) i föräldraförsäkringen bör baseras på de två föregående årens inkomst.

Enligt motionärerna bör underhållsstödet ses över. Man räknar med att en sådan översyn leder till besparingar för staten. Vad gäller bidrag till internationella adoptioner tillförs medel så att bidrag skall kunna utges med 50 % av kostnaden för adoption av barn, dock högst 55 000 kr. Medel avsätts även för en månads retroaktivitet i samband med ansökan om vårdbidrag för funktionshindrade barn.

Motionärerna föreslår, utanför politikområdet, ett grundavdrag i den kommunala beskattningen på 12 000 kr per barn 2003 och 15 000 kr per barn 2004.

Från 2004 föreslår motionärerna att en barnomsorgspeng införs för de familjer som inte utnyttjar kommunalt finansierad barnomsorg. Den föreslagna barnomsorgspengen skall utgå med 3 000 kr skattefritt per månad för barn mellan ett och tre år. Eftersom föräldralediga kan utnyttja denna barnomsorgspeng när barnet blir ett år, föreslås att de 90 garantidagarna i föräldraförsäkringen avskaffas fr.o.m. 2004.

Folkpartiet

I motion Fi232 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en minskning av utgiftsramen med 110 miljoner kronor för budgetåret 2003 och en ökning med 2 730 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna föreslår att en s.k. jämställdhetsbonus införs. Den innebär att en högre ersättning, 90 %, utgår för varje månad som den ena föräldern tar ut i föräldraförsäkringen och som motsvaras av en månad som den andra föräldern också tar ut. Taket i föräldraförsäkringen föreslås höjas till 10 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 januari 2004, dvs. inte från den 1 juli 2003.

Vidare anser motionärerna att utgifterna inom underhållsstödet kan hållas tillbaka bl.a. genom att det gemensamma föräldraansvaret markeras. Enligt motionärerna kan även vissa besparingar göras inom utgiftsområdet genom att åtgärder vidtas mot felaktiga utbetalningar.

Utanför utgiftsområdet föreslås från 2003 en skattereduktion för barnfamiljer med ca 80 kr per månad och barn.

Från 2004 föreslår motionärerna att ett barnkonto på 40 000 kr per barn under förskoleåldern införs. Enligt motionärerna kan besparingar då göras genom att garantidagarna avskaffas.

Kristdemokraterna

I motion Fi233 yrkandena 8 och 9 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen med 1 741 miljoner kronor för budgetåret 2003 och en ökning med 3 616 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna föreslår att ett barnomsorgskonto på 80 000 kr för barn som fyller 1 år införs från den 1 juli 2003. Kontobeloppet, som inte är skattepliktigt, föreslås trappas av i förhållande till hur mycket kommunalt finansierad barnomsorg som nyttjas. Maximalt föreslås 40 000 kr per år kunna tas ut.

Motionärerna föreslår vidare att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs till 180 kr per dag 2003 och till 200 kr per dag 2004. Dessutom föreslås en höjning av ersättningsnivån i föräldraförsäkringen till 90 % samt en höjning av ersättningstaket till 11 prisbasbelopp fr.o.m. den 1 juli 2003. Motionärerna föreslår även att två kontaktdagar per barn och år införs för barn mellan 4 och 15 år, i stället för den nuvarande ordningen. Kontaktdagarna betalas ut med det föreslagna beloppet enligt grundnivån.

Den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) föreslås beräknas som genomsnittet av de senaste två årens inkomst. Enligt motionärerna leder det till att kostnaderna för föräldraförsäkringen minskar.

Till följd av den föreslagna reformen med barnomsorgskonto, som träder in då barnet fyller 1 år, tillsammans med övriga förändringar av föräldraförsäkringen, anser motionärerna att de 90 garantidagarna kan tas bort, liksom den extra mamma/pappamånaden.

Motionärerna föreslår även att vårdbidrag skall utges till biståndsarbetare med funktionshindrade barn. 500 000 kr anslås för detta ändamål.

Centerpartiet

I motion Fi234 yrkandena 6 och 7 föreslås – i förhållande till regeringens förslag – en ökning av utgiftsramen med 460 miljoner kronor för budgetåret 2003 och en ökning med 1 470 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Motionärerna föreslår ett fördubblat barnbidrag för barn i åldrarna ett till fem år, i fyra steg fram till 2006. Under 2003 föreslås en ökning med 200 kr per månad och sedan med ytterligare 250 kr per månad under 2004, 2005 och 2006. Vidare föreslås att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs till 200 kr per dag och att taket i föräldraförsäkringen höjs till 11 prisbasbelopp.

Beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) föreslås förändras så att den grundas på historisk inkomst, vilket enligt motionärerna leder till minskade utgifter.

Motionärerna anser även att ersättningen för de 90 garantidagarna bör höjas från 60 kr till 90 kr per dag. Dessutom begär motionärerna att regeringen

utreder samt lägger fram förslag om en s.k. jämställdhetsbonus i föräldraförsäkringen.

Utskottets bedömning

Utskottet har att ta ställning till såväl förslag till utgiftsram för budgetåret 2003 som förslag till preliminär fördelning av utgifterna för budgetåret 2004. Förslagen redovisas i tabellen nedan. Beloppen anges i miljoner kronor.

År	Regeringen	m	Fp	kd	c
2003	52 889	- 2 477	-110	+ 1 741	+ 460
2004	55 077	- 577	+ 2 730	+ 3 616	+ 1 470

Den ekonomiska krisen och besparingarna under 1990-talet träffade barnfamiljerna relativt hårt. De senaste årens ekonomiska återhämtning i kombination med ökad sysselsättning och sänkta skatter för låg- och medelinkomsttagare har dock gynnat barnfamiljerna. Dessutom har riksdagen under de senaste åren beslutat om en rad insatser inom politikområdet i syfte att förbättra situationen för barnfamiljerna, bl.a. höjda barnbidrag och utbyggnad av föräldraförsäkringen. Även åtgärder vidtagna utanför politikområdet, t.ex. införandet av maxtaxan inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen, har fått och kommer att få stor betydelse för barnfamiljernas ekonomi.

Barnfamiljernas disponibla inkomster beräknas öka med 12,5 % under perioden 1999–2002. Enligt regeringens beräkningar kommer sammanboende med barn att få en starkare inkomstutveckling jämfört med genomsnittet. Ensamstående med barn beräknas också stärka sina inkomster, även om inkomstutvecklingen för denna grupp blir svagare än för genomsnittet. Utskottet delar regeringens bedömning att trenden pekar mot en fortsatt god utveckling. Samtidigt välkomnas regeringens avsikt att långsiktigt verka för att minska marginaleffekterna och därigenom minska risken för att familjer med låga inkomster hamnar i s.k. fattigdomsfällor.

Ytterligare en positiv utveckling är det ökade barnafödandet. Under innevarande år beräknas antalet födda barn uppgå till 94 800, vilket är det högsta antalet födda barn under de senaste sex åren. För första gången sedan 1996 beräknas antalet födda barn per kvinna överstiga 1,6 barn. Utvärderingar som RFV gjort visar även en positiv utveckling vad gäller pappors uttag av föräldrapenningdagarna – från ca 7 % under 1990 till nära 14 % 2001.

Utskottet noterar att regeringen föreslår att målet för den ekonomiska familjepolitiken skall vara att skillnaderna i de ekonomiska villkoren mellan familjer med och utan barn skall minska inom ramen för den generella välfärden. Den generella välfärdspolitiken utjämnar ekonomiska resurser och levnadsförhållanden. Det familjeekonomiska stödet bör, enligt regeringen, utformas så att barnfamiljernas handlingsutrymme och möjligheter att själva påverka sin ekonomiska situation ökar, samtidigt som stödet till de mest utsatta grupperna förblir starkt. Regeringen överväger en strukturell omlägg-

ning av familjepolitiken i denna riktning. Regeringen betonar även att barnens bästa måste vara utgångspunkten för familjepolitikens utformning.

Utskottet ställer sig bakom regeringens föreslagna höjning av grundnivån i föräldraförsäkringen, i syfte att förbättra för de föräldrar som saknar inkomst, har låg inkomst eller inte uppfyller kvalifikationsvillkoren. Höjningen avser de dagar som ersätts med ett belopp som motsvarar föräldrarnas sjukpenninggrundande inkomst och innebär att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs från 120 kr till 150 kr per dag fr.o.m. den 1 januari 2003. Regeringens aviserade förslag att höja grundnivån i föräldraförsäkringen till 180 kr per dag fr.o.m. 2004, om det statsfinansiella läget så medger, välkomnas också. Utskottet ser även positivt på regeringens avsikt att höja inkomsttaket i föräldraförsäkringen till 10 prisbasbelopp den 1 juli 2003, om det statsfinansiella läget så medger.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag och avstyrker motionerna Fi231 yrkandena 5 och 6, Fi232 yrkandena 6 och 7, Fi233 yrkandena 8 och 9 samt Fi234 yrkandena 6 och 7.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Propositionen

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten omfattar AP-fonden (fördelningssystemet) och premiepensionssystemet. AP-fondens utgifter består fr.o.m. 2003 av ålderspension i form av tilläggspension och inkomstpension samt av administrationskostnader för ålderspensionssystemet. Premiépension betalas ur premiepensionssystemet.

Det reformerade ålderspensionssystemet införs successivt och skall vara helt genomfört fr.o.m. 2003. Det berör i första hand personer födda 1938 eller senare. Den inkomstrelaterade pensionen i det nya systemet består av inkomstpension och premiépension. Under 2001 gjordes de första utbetalningarna av inkomst- och premiépension. Personer födda före 1938 får sin pension anpassad till nya regler på så sätt att tilläggspensionen fr.o.m. 2003 utgörs av den tidigare ATP-pensionen med ett tillägg motsvarande den ATP-baserade folkpensionen. För dem som är födda 1938–1953 gäller att tilläggspension uppbärs enligt den andel respektive årskull berörs av det gamla pensionssystemet.

Från och med år 2003 kommer utgifterna på ca 7 miljarder kronor för den bosättningsbaserade delen av folkpensionen till pensionärer som också uppbär tilläggspension att föras från Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom. Detta medför att utgifterna inte ökar nämnvärt mellan åren 2002 och 2003.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner beräkningen av utgifterna för Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten till 155 953 miljoner kronor för budgetåret 2003.

De totala utgifterna för ålderspensioner vid sidan av statsbudgeten för 2003 beräknas bli 1 800 miljoner kronor högre än beräkningen i 2002 års

ekonomiska vårproposition. Ökningen förklaras dels av ett högre antagande om inkomstindex vilket ökar utgifterna med ca 1 000 miljoner kronor, dels av ett högre antagande om kostnaderna för administration av AP-fonderna med ca 800 miljoner kronor.

Det inkomstgrundade ålderspensionssystemet är en fristående försäkringsgren vid sidan av statsbudgeten. Fördelningssystemets finansiella stabilitet säkras genom reglerna för automatisk balansering. Den automatiska balanseringen avser indexomräkningen av pensionsbehållningar och pensioner och säkrar att systemets skulder på sikt aldrig överskrider systemets tillgångar.

RFV lämnade hösten 2002 den första årsredovisningen, som avsåg 2001, för det inkomstgrundade pensionssystemet. Denna visade att fördelningssystemets tillgångar, avgiftstillgång och buffertfond översteg systemets skulder.

De faktorer som hittills styrt utgiftsutvecklingen är prisbasbeloppets utveckling, antalet personer med intjänad pension och den genomsnittliga pensionen för de nyblivna pensionärerna. I samband med att de reformerade intjänandereglererna trädde i kraft 1999 introducerades en ny faktor, inkomstindex, som avspeglar de genomsnittliga reala förändringarna för de tre föregående åren samt prisförändringen det närmast föregående året. Genom införandet av inkomstindex som centralt index i pensionssystemet utgör inte prisbasbeloppet längre en lika viktig faktor för utgiftsutvecklingen som tidigare.

Inkomstindexets förändring påverkar utgifterna genom den följsamhetsindexering som, med början den 1 januari 2002, sker varje årsskifte av inkomstpension och tilläggspension. ATP för ålderspensionärer födda 1936 och tidigare följsamhetsindexeras fr.o.m. 2002 och födda 1937 och senare efter 65 års ålder fr.o.m. 2003. Följsamhetsindexeringen innebär att pensionerna huvudsakligen skall följa den allmänna löneutvecklingen i samhället. Detta innebär att även pensionärerna får ta del av eventuella reallönehöjningar. Likaså gäller det motsatta förhållandet. Om den allmänna standardutvecklingen i form av löner i framtiden sjunker kommer också pensionerna att anpassas efter detta.

Följsamhetsindexeringen innebar för 2002 att ATP-pensionen räknades upp med 3,28 %, vilket innebar en ökning på ca 0,56 % mer än om pensionen följt prisutvecklingen (prisbasbeloppet). Merutgifter till följd av följsamhetsindexeringen uppgår till ca 563 miljoner kronor för 2002.

Utgiftsutvecklingen för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten kännetecknas av en underliggande trend av höjda utgifter med tiden. Orsaken till detta är de nyblivna pensionärernas genomsnittligt högre pension och att det totala antalet pensionärer med ATP har ökat.

Utbetalningarna från premiepensionssystemet under de närmast kommande åren kommer att utgöra en mycket liten del av de totala pensionsutgifterna.

Utskottets bedömning

Det utgiftstak som fastställs för staten inkluderar ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. Så har det varit sedan utgiftstaket infördes 1997.

Frågan om hur ålderspensionsutgifterna bör hanteras i budgeten och i förhållande till utgiftstaken aktualiserades i och med att det inkomstgrundade ålderspensionssystemet gjorts finansiellt stabilt genom regler för automatisk balansering. Enligt regeringen (prop. 2000/01:70) krävde frågan ett helhetsperspektiv på den statliga budgetprocessen. Regeringen hänvisade till att det inom Regeringskansliet övervägdes slutsatser och eventuella åtgärder med anledning av vad Utredningen om utvärdering av budgetprocessen föreslagit i betänkande SOU 2000:61 samt att det inom det s.k. Vestaprojektet pågick ett arbete med att i vissa avseenden ändra redovisningsprinciperna för statsbudgeten. Hur utgiftstak och saldomål skulle komma att anpassas till de nya principerna var ännu inte avgjort. Mot bakgrund av detta föreslog regeringen ingen förändring av nuvarande ordning.

Vid behandlingen av nämnda proposition tillade utskottet (bet. 2000/01:SfU13) att det nya ålderspensionssystemet är ett s.k. avgiftsdefinierat system, som är fristående från statsbudgeten och i sin helhet finansieras med en specialdestinerad och fast pensionsavgift. Med föreslagna regler för automatisk balansering skulle pensionssystemet därtill bli långsiktigt finansiellt stabilt. Varken den allmänna ekonomiska utvecklingen eller demografiska förändringar skulle därutöver kunna föranleda politiska beslut som begränsar pensionsutgifternas storlek. Det var enligt utskottets mening därför viktigt att osäkerhet inte i något sammanhang uppkom om det inkomstrelaterade ålderspensionssystemets autonomi. För den händelse denna del av pensionssystemet även fortsättningsvis skulle ingå under ett utgiftstak var det enligt utskottet viktigt att innebörden av ett sådant utgiftstak i förhållande till pensionssystemet tydligt klargörs.

I betänkande 2001/02:SfU1 s. 27 pekade utskottet åter på frågan.

I årets budgetproposition har regeringen ett specifikt yrkande avseende ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten, nämligen att riksdagen skall godkänna beräkningen av utgifterna för 2003.

Utskottet, som konstaterar att regeringens förslag inte har föranlett några motionsyrkanden, har inget att erinra mot denna beräkning. Av budgetpropositionen framgår emellertid inte om riksdagens godkännande av beräkningen avses få någon förändrad innebörd jämfört med tidigare. Utskottet föreslår därför att finansutskottet beaktar det anförda vid sitt ställningstagande till propositionen i denna del.

Statsbudgetens inkomster

Socialförsäkringarna finansieras av allmän pensionsavgift, socialavgifter, statlig ålderspensionsavgift och allmänna skattemedel.

Den nya socialavgiftslagen (2000:980), som trädde i kraft den 1 januari 2001, innebär främst en lagteknisk och språklig bearbetning av de tidigare bestämmelserna om socialavgifter samt en anpassning till den nya socialförsäkringslagen (1999:799). Socialavgifter utgörs av arbetsgivaravgifter och egenavgifter och tas ut för att finansiera systemen för social trygghet.

Arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivare och andra personer som ger ut ersättning som är avgiftspliktig enligt 2 kap. socialavgiftslagen. Avgiftspliktig ersättning är främst löner, arvoden och andra skattepliktiga förmåner. Avgiftsunderlaget för beräkning av arbetsgivaravgifter består av summan av de avgiftspliktiga ersättningar som har utgetts under en kalendermånad. Arbetsgivaravgifterna uppgår till 30,13 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgiften utgör 8,80 %, arbetsmarknadsavgiften 5,84 % och arbetsskadeavgiften 1,38 %.

Egenavgifter betalas av fysiska personer som har avgiftspliktig inkomst enligt 3 kap. socialavgiftslagen. I första hand betalas egenavgifter för överskott av näringsverksamhet i vilken den som har inkomsten har arbetat i inte oväsentlig utsträckning. Egenavgifterna uppgår till 28,32 % av avgiftsunderlaget, varav sjukförsäkringsavgiften utgör 9,53 %, arbetsskadeavgiften 1,38 % och arbetsmarknadsavgiften 3,30 %.

Vid beräkning av arbetsgivaravgifterna gäller att en arbetsgivare varje månad får göra avdrag med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 3 550 kr, vilket motsvarar en årlig lönesumma på 852 000 kr. När det gäller beräkning av egenavgifter får avdrag göras med 5 % av avgiftsunderlaget, dock högst med 9 000 kr per år, vilket motsvarar ett avgiftsunderlag på 180 000 kr.

Sverige hade tidigare även en regional nedsättning av socialavgifterna men tvingades upphöra med nedsättningen med anledning av att EG-kommissionen i december 2000 inte fann stödet förenligt med EG:s statsstödsregler. Dessa regler tillät driftsstöd i Sverige endast i form av bidrag till transport av varor. Sverige utnyttjade denna möjlighet genom stödformen regionalt transportbidrag. I övrigt kunde driftsstöd endast lämnas inom ramen för s.k. försumbart stöd. Det innebär att offentligt stöd till ett enskilt företag inte får uppgå till mer än sammanlagt 100 000 euro under en treårsperiod. En sådan period kan sedan följas av en ny treårsperiod.

Genom lagen (2001:1170) om utvidgning av de särskilda avdragen enligt socialavgiftslagen (2000:980), som trädde i kraft den 1 januari 2002, infördes en regional stimulans för företagandet i stödområde A. Lagen är utformad så att den ryms inom ramen för det s.k. försumbara stödet. Företag inom sektorerna kol och stål, jordbruk, vattenbruk och fiske samt transport är därmed uteslutna. Stimulansen lämnas genom utvidgade avdrag på 10 %, utöver avdragen på 5 %, vid beräkningen av arbetsgivaravgifter och egenavgifter. Avdragen är maximerade på samma sätt som avdragen på 5 %. Det utvidgade avdraget avseende arbetsgivaravgifter är därför maximerat till 7 100 kr per månad och avseende egenavgifter till 18 000 kr per år.

Den 23 juli 2002 upphörde Fördraget om upprättande av Europeiska kol- och stålgemenskapen att gälla. Det innebär att det inte längre finns något EG-rättsligt hinder att låta verksamhet inom kol- och stålindustrin omfattas av det särskilda avdraget. Regeringen har i proposition 2002/03:5 Vissa mervärdesskattefrågor m.m. lagt fram ett förslag om upphävande av bestämmelsen att lagen inte skall tillämpas på verksamhet inom kol- och stålindustri.

Arbetsgivare och egenföretagare skall också enligt lagen (1994:1920) om allmän löneavgift betala allmän löneavgift med 2,69 %.

Propositionen

I budgetpropositionen föreslås att riksdagen för budgetåret 2003 godkänner en i en särskild bilaga redovisad beräkning av statsbudgetens inkomster. Inkomsten av socialavgifter och löneskatter beräknas uppgå till 260 miljarder kronor.

Åren 2002 till 2004 beräknas de sammanlagda intäkterna öka med ca 16 miljarder kronor per år. I huvudsak beror utvecklingen på antagen förändring i lönesumman.

Stödet till företagen i form av nedsatta socialavgifter beräknas 2002 uppgå till totalt 6,7 miljarder kronor. Under prognostiden 2003–2004 förväntas nedsättningarna öka med ca 0,2 miljarder kronor per år.

Jämfört med beräkningen i 2002 års ekonomiska vårproposition ökar intäkterna med 7,2 miljarder kronor år 2003. Ökningen förklaras i huvudsak av en högre lönesumma.

I propositionen framhålls att ett syfte med den förändrade avgiftsstruktur som riksdagen beslutat med anledning av budgetpropositionen för år 1998 (prop. 1997/98:1, bet. 1997/98:FiU1, rskr. 1997/98:36) var att inom ramen för ett i princip oförändrat avgiftsuttag skapa bättre samstämmighet mellan inkomster och utgifter i bl.a. sjukförsäkringssystemet. Regeringen föreslår ändringar av enskilda avgiftssatser medan det totala avgiftsuttaget skall vara oförändrat. Underlaget för socialavgifterna beräknas till totalt ca 1 033 miljarder kronor för 2003.

För 2003 beräknas de kostnader som sjukförsäkringsavgiften skall täcka uppgå till 110,14 miljarder kronor. Regeringen föreslår därför att sjukförsäkringsavgiften i arbetsgivaravgifterna höjs till 11,08 % av avgiftsunderlaget och till 11,81 % av avgiftsunderlaget i egenavgifterna.

För 2003 beräknas de kostnader som arbetsskadeavgiften skall täcka uppgå till 6,72 miljarder kronor. Regeringen föreslår därför att arbetsskadeavgiften i arbetsgivaravgifterna och i egenavgifterna sänks till 0,68 % av avgiftsunderlaget.

För 2003 beräknas de kostnader som arbetsmarknadsavgiften skall täcka uppgå till 36,83 miljarder kronor. Regeringen föreslår därför att arbetsmarknadsavgiften i arbetsgivaravgifterna sänks till 3,70 % av avgiftsunderlaget och till 1,16 % av avgiftsunderlaget i egenavgifterna.

Eftersom de ovan föreslagna förändringarna således inte skall leda till någon förändring av det sammantagna uttaget av arbetsgivaravgifter och egenavgifter, föreslår regeringen en höjning av den allmänna löneavgiften med 0,56 procentenheter till 3,25 % av avgiftsunderlaget.

Förändringarna i avgiftsnivåerna föreslås gälla fr.o.m. den 1 januari 2003.

Motionerna

Moderaterna

I motion Fi287 yrkande 39 begärs att företag inom sektorerna jordbruk, vattenbruk och fiske med driftställe i stödområde A också skall omfattas av den

regionala nedsättningen av socialavgifterna. I motion Fi231 yrkande 4 finns ett likartat yrkande.

Folkpartiet

I motion Sk382 yrkande 25 begärs ett tillkännagivande om att underlaget för den generella nedsättningen av arbetsgivar- och egenavgifterna skall höjas för arbetsgivaravgifterna till 1,5 miljoner kronor och för egenavgifterna till över 300 000 kr. I motion Fi232 yrkande 4 finns ett likartat yrkande dock med de skillnaderna att aktuellt underlag avseende arbetsgivaravgifterna skall höjas till över 1 miljon kronor och att en motsvarande ökning skall ske vad avser egenavgifterna. Förslagen beräknas minska statens inkomster med 1 300 miljoner kronor för 2003 och med 1 250 miljoner kronor för 2004.

Kristdemokraterna

I motion Sk383 yrkande 5 begärs ett tillkännagivande om generell nedsättning av arbetsgivar- och egenavgifter med 7 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr respektive 250 000 kr fr.o.m. 2004. Samma yrkande framställs i motionerna Fi233 yrkande 6 och Fi256 yrkande 15. Förslaget beräknas minska statens inkomster med 3 160 miljoner kronor för 2004.

I motion Fi256 yrkande 16 begärs ett beslut om höjda arbetsgivaravgifter med 0,47 procentenheter, varav 0,25 procentenheter på sjukförsäkringsavgiften med anledning av införande av ytterligare en karensdag, 0,12 procentenheter på föräldraförsäkringsavgiften med anledning av ökade förmåner inom föräldraförsäkringen och 0,10 procentenheter på allmän löneavgift med anledning av växling mot lägre inkomstskatt. Förslaget beräknas öka statens inkomster med 4 680 miljoner kronor för 2003 och med 4 930 miljoner kronor för 2004.

Centerpartiet

I motion Fi286 yrkande 18 begärs att den generella nedsättningen av arbetsgivar- och egenavgifterna skall uppgå till 8 % upp till nuvarande maximala underlag. Motionärerna anför att förslaget främjar de mindre företagen. Förslaget innebär en minskning av statens inkomster med 3 700 miljoner kronor för 2003 och med 2 800 miljoner kronor för 2004. I motion Fi234 yrkandena 11 och 12 finns motsvarande yrkanden.

I motion Fi286 yrkande 19 begärs att nedsättningen av arbetsgivaravgifterna skall beräknas på den årliga lönesumman och inte som i dag på en månadsvis lönesumma. Enligt motionärerna behövs en sådan ändring för företag med stora säsongsvariationer. I samma motion yrkande 20 begärs ett beslut om riktade sänkningar av arbetsgivaravgifterna från 2003 för inrättande av övergångsmarknader. Motionärerna anser att sådana riktade sänkningar är nödvändiga för att ge arbetslösa förutsättningar att få anställning. Sistnämnda förslag innebär inkomstminskningar för staten med 750 miljoner kronor för 2003 och med 1 250 miljoner kronor för 2004. I motion Fi234 yrkande 11 och 12 finns motsvarande yrkanden.

Utskottets bedömning

När det gäller Folkpartiets, Kristdemokraternas och Centerpartiets krav på sänkta arbetsgivaravgifter anser utskottet att det inte finns utrymme vare sig för en generell sänkning av socialavgifterna eller en höjning av underlagen för avgiftsnedläggning.

Utskottet noterar i övrigt att Riksdagens revisorer – på förslag av utskottet – gjorde en granskning av den nedsättning av socialavgifterna om 5 % som infördes den 1 januari 1997. Revisorerne konstaterade i förslag till riksdagen (2001/02:RR2) att syftet med stödet är att stimulera nyanställningar och uppmuntra egenföretagande. Konstruktionen av stödet innebar dock att sysselsättningseffekterna blev begränsade, medan de statsfinansiella konsekvenserna blev stora. Orsaken härtill var framför allt att nedsättningen endast i begränsad omfattning påverkade företagens anställningsbeslut. Revisorerne ansåg att regeringen borde ges i uppdrag att inom ett år redovisa effekterna av nedsättningen av socialavgifterna och att utvärderingen i första hand borde avse sysselsättningseffekter. Revisorerne föreslog att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen detta till känna.

Frågan behandlades i betänkande 2001/02:FiU1. Finansutskottet anförde att regeringen i proposition 2001/02:45 hade föreslagit en utökad nedsättning av socialavgifterna i stödområde A. Mot bakgrund av att den generella nedsättningen av socialavgifterna varit i kraft en relativt begränsad tidsperiod samt att regeringen avsåg att föreslå förändringar i nedsättningen gjorde utskottet bedömningen att en sådan utvärdering som revisorerne efterlyste för närvarande inte var påkallad. En utvärdering borde ske när det utvidgade systemet varit i kraft ett par år. Därmed avstyrkte utskottet revisorerne yrkande.

Beträffande Kristdemokraternas krav på höjda procentsatser för vissa socialavgifter är förslaget knutet till reformer i form av införande av ytterligare en karensdag, höjda föräldraförsäkringsförmåner och sänkt inkomstskatt. Eftersom utskottet inte anser att dessa reformer skall genomföras kan utskottet inte tillstyrka förslaget.

Beträffande Centerpartiets yrkande om att reduktionen av arbetsgivaravgifterna skall beräknas på den årliga lönesumman har utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 2000/01:SfU5 avstyrkt ett liknande motionsyrkande. I betänkandet behandlade utskottet regeringens proposition 2000/01:8 Ny socialavgiftslag, vari anfördes att betalningsperioden för arbetsgivaravgifter enligt socialavgiftslagen av både systematiska och pedagogiska skäl borde vara densamma som i skattebetalningslagen. Utskottet ansåg att bestämmelserna om månadsvis beräkning och betalning av arbetsgivaravgifterna av administrativa skäl då inte kunde ändras. Utskottet vidhöll i yttrande 2001/02:SfU1 denna inställning. Utskottet finner inte skäl att nu göra en annan bedömning.

Vad gäller Moderaternas förslag om ökad nedsättning av socialavgifterna i Norrland konstaterar utskottet att lagen om utvidgning av de särskilda avdragen enligt socialavgiftslagen faller inom ramen för det s.k. försumbara stödet enligt EG-regler. I lagen undantas därför företag inom bl.a. sektorerna kol-

och stålindustri, jordbruk, vattenbruk och fiske. Enligt utskottets mening är det viktigt att stödet ges en utformning som är förenlig med de regler som gäller inom EU för statsstöd. Utskottet noterar att regeringen lämnat förslag om upphävande av bestämmelsen att lagen inte skall tillämpas på verksamhet inom kol- och stålindustri.

Det regionala avdraget vid beräkning av arbetsgivaravgifterna skall i första hand avse sjukförsäkringsavgiften och därefter föräldraförsäkringsavgiften. Detsamma gäller avdraget från egenavgifterna som dessutom skall avse arbetsskadeavgiften och efterlevandepensionsavgiften. Utskottets principiella inställning är att det bör finnas ett tydligt samband mellan de socialavgifter som erläggs och de olika förmåner som dessa avgifter skall finansiera. Ett sådant samband är lagfäst i den nya lagen om fördelning av socialavgifter. En regional nedsättning av socialavgifter avsedd att bl.a. stimulera småföretagandet i det aktuella stödområdet måste betraktas som en del av regionalpolitiken. Mot bakgrund av detta och att det dessutom finns avgifter/löneskatter som inte har till syfte att finansiera förmåner inom socialförsäkringen kan det ifrågasättas, och särskilt vid en eventuell utvidgning av avdraget, om det är lämpligt att för en regional åtgärd ta i anspråk avgifter som är avsedda att finansiera vissa preciserade sociala förmåner som sjukpenning och föräldrapenning.

Utskottet kan således inte tillstyrka Moderaternas motionsförslag.

Med dessa påpekanden godtar utskottet, såvitt avser socialavgifter och löneskatter, regeringens beräkning av statsbudgetens inkomster för budgetåret 2003. Utskottet avstyrker i motsvarande delar motionerna Fi287 yrkande 39, Fi231 yrkande 4, Sk382 yrkande 25, Fi232 yrkande 4, Sk383 yrkande 5, Fi256 yrkandena 15 och 16, Fi233 yrkande 6, Fi286 yrkandena 18–20 och Fi234 yrkandena 11 och 12.

Motion om höjning av det allmänna grundavdraget

I motion Fi230 (s, v, mp) yrkande 12 begärs beträffande det allmänna grundavdraget bl.a. en höjning av det lägsta skiktet från 40,3 % till 42,3 % av prisbasbeloppet. Med anledning härav finner utskottet anledning att anföra följande.

För varje år som en person har varit försäkrad och har haft inkomster här i landet som är pensionsgrundande, skall hans eller hennes pensionsgrundande inkomst fastställas. Detta gäller dock endast om summan av de inkomster som är pensionsgrundande uppgått för år 2002 till minst 29,3 % och fr.o.m. 2003 till minst 40,3 % av det för intjänandeåret gällande prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Allmän pensionsavgift tas ut för finansiering av försäkringen för inkomstpension och tilläggspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension och tilläggspension i form av ålderspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Avgiften betalas av den enskilde och beräknas på ett underlag som består av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete till den del summan av inkomsterna inte överstiger 8,07

inkomstbasbeloppet. Avgiften utgör för närvarande 7 % av avgiftsunderlaget. Avgiften betalas inte av den vars inkomster för året understiger 29,3 % vid 2003 års taxering och därefter 40,3 % av prisbasbeloppet.

Statlig ålderspensionsavgift tas ut för finansiering av försäkringen för inkomstgrundad ålderspension. Avgiften betalas med 10,21 % på vissa socialförsäkringsersättningar m.m. till den del dessa ersättningar tillsammans med övriga pensionsgrundande inkomster inte överstiger 8,07 inkomstbasbelopp. Dessutom skall statlig ålderspensionsavgift betalas på pensionsgrundande belopp (fiktiv inkomst som grundar pensionsrätt bl.a. för föräldrar till små barn) och fr.o.m. 2003 på inkomstrelaterad ålderspension och inkomstrelaterad sjukersättning och inkomstrelaterad aktivitetsersättning enligt 8 kap. lagen om allmän försäkring med 18,5 %. Avgiften betalas inte på ersättningar och inkomster som för år 2002 understiger 29,3 % och därefter 40,3 % av prisbasbeloppet.

Enligt nuvarande bestämmelser i lagen (2001:1227) om självdeklaration och kontrolluppgifter är bl.a. fysisk person skyldig att lämna självdeklaration när hans eller hennes intäkter av tjänst och av aktiv näringsverksamhet under beskattningsåret uppgått till sammanlagt 29,3 % och fr.o.m. nästa beskattningsår minst 40,3 % av prisbasbeloppet. Det innebär att inkomster som understiger denna gräns inte läggs till grund för taxering. En höjning av det allmänna grundavdraget 2003 från 40,3 % till 42,3 % av prisbasbeloppet bör få till följd att gränsen för skyldigheten att lämna självdeklaration och kontrolluppgift skall höjas till 42,3 % av prisbasbeloppet. Därmed kommer inkomster som understiger denna gräns inte att läggas till grund för taxering.

Eftersom taxeringen tjänar som underlag för beräkning av avgifter och av pensionsgrundande inkomst tvingas utskottet konstatera att ett höjt allmänt grundavdrag medför, förutom att den nedre inkomstgränsen för betalning av allmän pensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift måste höjas i motsvarande mån, att detsamma gäller för gränsen för fastställande av pensionsgrundande inkomst.

Utskottet har i yttrande 2001/02:SfU1y kommenterat då föreslagna ändringar av den pensionsgrundande inkomsten och pensionsavgifter till följd av en höjning av det allmänna grundavdraget till 40,3 % av prisbasbeloppet. Utskottet ansåg det olyckligt om en annars vällovlig skatteväxling ledde till att enskilda personers ålderspension påverkades. Även om förslagen innebar att pensionsavgift inte skulle betalas om inkomsterna understeg detta belopp, kunde förändringar av grundavdraget och därmed deklarationsskyldigheten medföra att enskilda personer fick svårt att bilda sig en uppfattning om vilka inkomster som skulle komma att läggas till grund för den framtida pensionen. Utskottet godtog dock regeringens förslag om höjd gräns för fastställande av pensionsgrundande inkomst liksom förslagen avseende pensionsavgifterna. Om ytterligare höjning av det allmänna grundavdraget skulle bli aktuell, fanns det, enligt utskottets mening, skäl att överväga om den indirekta kopplingen mellan ett höjt grundavdrag och den nedre gränsen för att fastställa pensionsgrundande inkomst kan bibehållas. Med detta påpekande tillstyrkte utskottet regeringens förslag till ändringar i lagen om allmän pensionsavgift,

lagen om inkomstgrundad ålderspension och lagen om statlig ålderspensionsavgift.

Enligt utskottets mening bör en höjning av det allmänna grundavdraget från 40,3 % till 42,3 % av prisbasbeloppet medföra att riksdagen antar motsvarande följdändringar vad avser pensionsgrundande inkomst, allmän pensionsavgift och statlig ålderspensionsavgift. Utskottet anser vidare att regeringen bör överväga om den indirekta kopplingen mellan ett höjt grundavdrag och den nedre gränsen för att fastställa pensionsgrundande inkomst skall bibehållas. Det sistnämnda bör ges regeringen till känna.

Stockholm den 12 november 2002

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Tomas Eneroth

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Eneroth (s), Sven Brus (kd), Ronny Olander (s), Sten Tolgfors (m), Bo Könberg (fp), Anita Jönsson (s), Mona Berglund Nilsson (s), Ulla Hoffmann (v), Mariann Ytterberg (s), Anita Sidén (m), Lennart Klockare (s), Linnéa Darell (fp), Birgitta Carlsson (c), Kerstin Kristiansson Karlstedt (s), Anna Lilliehöök (m), Göte Wahlström (s) och Mona Jönsson (mp).

Avvikande meningar

1. Moderata samlingspartiet

Sten Tolgfors, Anita Sidén och Anna Lilliehöök (alla m) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Moderata samlingspartiet anser att anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna bör upphöra och att andra metoder som är effektivare och bättre skall prövas. Vi menar att en av de viktigaste uppgifterna är att skapa social och geografisk rörlighet i det svenska samhället. Detta kan uppnås bl.a. genom att bostadsmarknaden och arbetsmarknaden avregleras. Anslaget Integrationsåtgärder bör avvecklas och medel till organisationer som arbetar mot bl.a. rasism och diskriminering bör istället distribueras genom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och omsorg. Vi motsatte oss att ett särskilt integrationsverk inrättades och anser att verket skall läggas ned. Anslaget Ombudsmannen mot etnisk diskriminering bör flyttas till utgiftsområde 14 Arbetsliv. Anslaget Hemutrustningslån kan minskas genom ändrade regler. Slutligen föreslår vi att anslaget till Migrationsverket ökas. Målet bör vara att väntetiden för beslut om uppehållstillstånd uppgår till maximalt sex månader.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi231 yrkandena 5 och 6 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 327,4 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 126,5 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Utgifterna för sjukpenning och rehabilitering har ökat dramatiskt under de senaste åren. Till skillnad från regeringen anser vi att sjukfrånvaron inte kan minskas enbart genom åtgärder på arbetsplatserna.

Ersättningsnivåer och karensdagar har historiskt sett visat sig påverka antalet ersatta sjukpenningdagar. Vi föreslår att en andra karensdag införs den åttonde frånvarodagen.

Vi anser att utbildningen av läkare i försäkringsmedicin behöver förbättras. Det av regeringen föreslagna resurstillskottet på 20 miljoner kronor per år är otillräckligt, och vi tillför därför RFV ytterligare 30 miljoner kronor för sådan utbildning.

Vi föreslår vidare att den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas på ett genomsnitt av de två föregående årens inkomst och att sjukskrivningar till följd av trafikskador bryts ut ur sjukpenningförsäkringen och i stället förs över till trafikförsäkringen.

För att ge försäkringskassorna möjlighet att upphandla rehabiliteringstjänster av annat landsting än det egna, av privata företag eller vid behov utom-

lands föreslår vi att 520 miljoner kronor, utöver vad regeringen föreslagit, tillförs försäkringskassorna för detta ändamål.

Genom ökade kontrollinsatser kan enligt vår mening antalet felaktiga förtidspensioneringar minska och fler människor återvända till arbetslivet.

Vi motsätter oss de nya lägre beviskraven i arbetsskadeförsäkringen och anser i stället att ett arbetsskadeobligatorium bör införas för arbetsgivare. Arbetsgivare kan då teckna en privat arbetsskadeförsäkring som premiesätts efter de risker olika verksamheter skapar. Detta leder till att arbetsgivare får ökade incitament att förebygga arbetsskador.

Vidare motsätter vi oss en höjning av taket i sjukförsäkringen och föreslår att sjuk- och rehabiliteringspenning utges för lönedelar upp till 7,5 inkomstbasbelopp.

I enlighet med motion Fi231 yrkandena 5 och 6 föreslår vi en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 9 318 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 13 215 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Vi anser att 90 % av bostadskostnaden mellan 100 kr och 4 500 kr skall kunna läggas till grund för det generella bostadstillägget. Enligt vår uppfattning har utformningen av bostadstillägget verkat kostnadsdrivande på framför allt kommunernas hyressättning. För pensionärer med full BTP innebär förslaget som mest en försämring med 144 kr i månaden. Detta kompenseras av Moderaternas förslag om höjning av grundavdraget, vilket innebär att en pensionär med garantipension får ca 130 och 156 kronor mer i månaden efter skatt 2003 respektive 2004.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi231 yrkandena 5 och 6 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramarna för budgetåren 2003 och 2004 med 570 miljoner kronor per år.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Vi anser att statens stöd till familjer och barn präglas av alltför mycket detaljreglering och vill återge barnfamiljerna valfriheten. Det görs bäst genom att barnfamiljerna får mer pengar att fritt förfoga över. Vi föreslår därför, utanför politikområdet, att ett grundavdrag införs i den kommunala beskattningen på 12 000 kr per barn 2003. För att främja valfriheten motsätter vi oss dessutom den redan införda extra mamma/pappamånaden i föräldraförsäkringen.

Vidare motsätter vi oss regeringens aviserade höjning av taket i föräldraförsäkringen. Vi anser att den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) i föräldraförsäkringen skall baseras på de två föregående åren. Underhållsstödet bör ses över.

Vi tillför medel för att adoptionsbidrag skall kunna utges med 50 % av kostnaden för adoptionen av ett barn, dock högst 55 000 kr. Medel avsätts för en månads retroaktivitet i samband med ansökan om vårdbidrag för funktionshindrade barn.

Från och med 2004 föreslår vi att en barnomsorgspeng införs för de familjer som inte utnyttjar kommunalt finansierad barnomsorg. Barnomsorgspengen skall, enligt vårt förslag, utgå med 3 000 kr skattefritt per månad för barn mellan ett och tre år. Eftersom föräldralediga kan utnyttja denna barnomsorgspeng när barnet fyller ett år, anser vi att de tre extra garantimånaderna i föräldraförsäkringen kan avskaffas fr.o.m. 2004.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi231 yrkandena 5 och 6 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 2 477 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 577 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Nedsättningen av arbetsgivaravgifterna med 15 % inom stödområde A är en form av regionalpolitik som är att föredra framför bidragspolitik. Vi anser emellertid att fler branscher i stödområdet bör få sänkta avgifter, såsom jordbruk, vattenbruk och fiske.

Med det anförda anser vi att motionerna Fi287 yrkande 39 och Fi231 yrkande 4 bör tillstyrkas.

2. Folkpartiet liberalerna

Bo Könberg och Linnéa Darell (båda fp) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Folkpartiet anser att en dominerande del av de projekt som finansieras inom anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna inte haft en tillfredsställande effektivitet och förankring bland de berörda och anser därför att anslaget bör upphöra. Vi anser också att Integrationsverket kan minska i omfattning. Dessutom bör Migrationsverket tillföras 70 miljoner kronor och anslaget Offentligt biträde tillföras 18 miljoner kronor. Genom ökade satsningar på snabbare behandling av asylärenden förkortas handläggningstiderna och kostnaderna för mottagande av asylsökande minskar.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi231 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 484 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 662 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Om inte ökningen av sjukskrivningar och förtidspensioneringar kan stoppas och pressas tillbaka är det enligt vår uppfattning ett hot mot hela välfärdssystemet. Genom att tillföra försäkringskassorna 500 miljoner kronor, utöver vad regeringen har föreslagit, för inköp av rehabiliteringstjänster kan utgifterna för sjukfrånvaron minska i förhållande till vad som är möjligt med regeringens förslag. Vidare tillför vi försäkringskassorna 50 miljoner kronor för åtgärder mot felaktiga utbetalningar. En finansiell samordning mellan bl.a. försäkringskassan och sjukvården för att korta ned sjukskrivningstider och få

bort vårdköer är också en viktig åtgärd för att komma till rätta med problemet med den ökande sjukfrånvaron. Upp till 10 % av bl.a. sjukpenningmedlen bör avsättas för sådan finansiell samordning.

Vi anser att de sjukpenningkostnader som trafiken förorsakar bör bekostas av trafikförsäkringen. Samtidigt kompenserar vi individerna för de ökade trafikförsäkringskostnaderna genom en skattereduktion.

Vi vill också att närståendepeningen förbättras genom att antalet dagar utökas från nuvarande 60 dagar till 120 dagar.

I syfte att hålla tillbaka kostnaderna föreslår vi att höjningen av taket i sjukförsäkringen skjuts upp till den 1 januari 2004.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi232 yrkandena 6 och 7 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 4 625 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 7 395 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Enligt vår mening bör tiden för omställningspensionen för efterlevande utan barn utökas till tolv månader redan från den 1 juli 2003. Vi anser vidare att fritidsfastigheter inte skall ingå i årsinkomsten vid beräkning av bostadstillägg.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi232 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 125 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 170 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

För oss liberaler är det oerhört viktigt att ansvaret för hem och familj delas lika mellan föräldrarna. I vår strävan att få fler pappor att ta ut sin föräldradeltidighet vill vi därför införa en jämställdhetsbonus. Den innebär att en högre ersättning, 90 %, utgår för varje månad som den ena föräldern tar ut och som motsvaras av en månad som den andra föräldern också tar ut. Vi anser även att taket i föräldraförsäkringen bör höjas, dock först den 1 januari 2004.

Enligt vår mening kan besparingar göras inom anslaget underhållsstöd, bl.a. genom att det gemensamma föräldraansvaret markeras och genom att rätten till bidrag minskar för vårdnadshavare med goda inkomster. Ytterligare besparingar inom utgiftsområdet kan göras genom att åtgärder vidtas mot felaktiga utbetalningar.

Utanför utgiftsområdet föreslår vi från 2003 en skattereduktion för barnfamiljer med ca 80 kr per månad och barn.

För att ge barnfamiljerna större frihet föreslår Folkpartiet att ett barnkonto på 40 000 kr per barn införs 2004 för barn i förskoleåldern. Då kan besparingar göras genom att garantidagarna avskaffas.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi232 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 110 miljoner kronor och en ökning med 2 730 miljoner kronor 2004.

Statsbudgetens inkomster

Vi anser att underlaget för den 5-procentiga nedsättningen av socialavgifterna skall höjas vad avser arbetsgivaravgifterna till över en miljon kronor och vad avser egenavgifterna till över 300 000 kronor till en sammanlagd kostnad av 1 300 miljoner kronor för 2003 och 1 250 miljoner kronor för 2004.

Med det anförda anser vi att motionerna Sk382 yrkande 25 och Fi232 yrkande 4 bör tillstyrkas.

3. Kristdemokraterna

Sven Brus (kd) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Projekt som finansieras inom anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna har kritiserats bl.a. för att det inte haft avsedd verkan. Kristdemokraterna anser att anslaget bör upphöra och att de generella statsbidragen till kommunerna i stället bör öka. Vi menar vidare att Integrationsverket bör läggas ned från den 1 juni 2003. Vissa av verkets uppgifter bör i stället övertas av Migrationsverket samt Ombudsmannen mot etnisk diskriminering. Migrationsverkets anslag ökas därför med 10 miljoner kronor. DO bör tillföras ytterligare medel för att kunna få en central roll i arbetet mot diskriminering, främlingsfientlighet och rasism. För detta ändamål ökas DO:s anslag med 6 miljoner kronor. I samband med detta avslås de projektmedel som utgår till lokala och regionala diskrimineringsombudsmän. Inom ramen för utgiftsområdet föreslår vi att Migrationsverket inte skall pröva uppehållstillstånd för adopterade samt för nyfödda till föräldrar med uppehållstillstånd i Sverige. Detta innebär ett ekonomiskt utrymme om 4–5 miljoner kronor per år som kan användas till att förkorta handläggningstiderna för asylsökande. Vidare avser Kristdemokraterna att använda de 10 miljoner kronor som finns inom ramen för sysselsättning av invandrare till en projektverksamhet med jobbguider. Slutligen anser vi att systemet med förhandlingar och avtal med kommuner bör avskaffas och att stödet i stället skall bestå av en utvecklingspeng. Medel för detta tillförs utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi233 yrkandena 8 och 9 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 275,5 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 72 miljoner kronor

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Den minskning av anslaget till rehabilitering som skett på senare år har lett till att försäkringskassorna tvingats omfördela sina resurser till att i princip enbart betala ut sjukpenning. Insatserna för rehabilitering har därmed fått stå tillbaka. Trots att antalet långtidssjukskrivna och förtidspensionerade ökat mycket kraftigt de senaste åren har regeringen varit handlingsförlamad. Enligt

regeringens egen utredare, Gerhard Larsson, ger varje satsad krona på rehabilitering i längden minst nio kronor tillbaka.

Enligt vår uppfattning bör den nya rehabiliteringsförsäkring som föreslås i kommittébetänkandet SOU 2000:78 i alla väsentliga huvuddrag genomföras från den 1 juli 2003. En ökad totalkostnad under det första året reformen genomförs balanseras åren därefter med en nettovinst i form av lägre utbetalningar av sjukpenning och förtidspension.

För att finansiera ökade satsningar på vård och omsorg föreslår vi att ytterligare en karensdag införs i sjukersättningsystemet samtidigt som högriskskyddet på 10 dagar bibehålls. Vidare förslår vi att den sjukpenninggrundande inkomsten beräknas på snittinkomsten under de två senaste åren samtidigt som skattepliktiga förmåner och semesterersättning görs SGI-grundande.

Vi avvisar den aviserade höjningen av taket i sjukförsäkringen bl.a. mot bakgrund av regeringens prognoser om den ekonomiska utvecklingen de närmaste åren.

Vidare förespråkar vi en ny modell för trafikförsäkringen där samtliga personskadestnader i samband med trafikolyckor förs över till trafikförsäkringen. Den besparing som uppstår återförs delvis till trafikanterna genom sänkt fordonsskatt.

Vi vill också avskaffa systemet med förhandlingar och avtal för kommunplacering av flyktingar och föreslår i stället att en utvecklingspeng införs som följer individen och som administreras av RFV. RFV:s anslag ökas därför med 10 miljoner kronor 2003. Slutligen föreslår vi att RFV får ett sparkrav på 2,5 %.

I enlighet med motion Fi233 yrkandena 8 och 9 föreslår vi en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 5 930 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 11 298 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Enligt vår mening bör tiden för omställningspensionen för efterlevande utan barn utökas till tolv månader redan från den 1 juli 2003. Vi anser vidare att fritidsfastigheter inte skall ingå i årsinkomsten vid beräkning av bostadstillägg. Kristdemokraterna arbetar för att pensionerna för de sämst ställda pensionärerna skall öka med motsvarande 1 000 kr i månaden (före skatt) jämfört med nivån 2002. Från och med 2003 kommer de sämst ställda pensionärerna att få en högre pension med anledning av den pensionsreform som Kristdemokraterna står bakom. Dessutom kommer vårt grundavdrag att förstärka det ekonomiska utrymmet ytterligare för dem med lägst pension. Sammantaget innebär det nya pensionssystemet och Kristdemokraternas skattesänkning att pensionerna för dem med lägst pension förbättras med ca 620 kr per månad efter skatt eller ca 900 kr före skatt. Kristdemokraterna har avsatt ett budgetutrymme för att under 2004 kunna ta det sista steget för att uppnå en förbättring med totalt 1 000 kr före skatt.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi233 yrkandena 8 och 9 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 125 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 540 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Kristdemokraterna framhåller familjens rätt att själv avgöra barnomsorgsform inklusive egen omsorg i hemmet. För att möjliggöra detta föreslår vi att ett barnomsorgskonto på 80 000 kr för barn som fyller ett år införs från den 1 juli 2003. Kontobeloppet, som inte skall vara skattepliktigt, föreslås trappas ned i förhållande till hur lång tid barnet har kommunalt finansierad barnomsorg. Maximalt föreslås att 40 000 kr per år skall kunna tas ut.

Vi anser vidare att föräldraförsäkringen måste stärkas ytterligare. Vi föreslår därför att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs från dagens 120 kr per dag till 180 kr per dag 2003 och till 200 kr per dag 2004. För att 90 % av alla heltidsarbetande skall omfattas fullt ut av föräldraförsäkringen vill vi höja taket från dagens 7,5 prisbasbelopp till 11 prisbasbelopp. För att även låg- och medelinkomsttagare skall få del av höjningen föreslår vi dessutom att ersättningsnivån höjs från 80 % till 90 %. Såväl höjningen av taket som ersättningsnivån föreslås gälla från den 1 juli 2003. Den sjukpenninggrundande inkomsten bör, enligt vår mening, beräknas som genomsnittet av de senaste två årens inkomst, vilket leder till minskade kostnader för föräldraförsäkringen.

Vidare föreslår vi att två kontaktdagar per barn och år införs för barn mellan 4 och 15 år. Dessa dagar föreslås ersätta den nuvarande kontaktdagen och skall utbetalas med det föreslagna beloppet enligt grundnivån. Till förmån för barnomsorgskontot som föreslås inträda efter föräldraförsäkringens första år slopas de 90 garantidagarna samt den extra mamma/pappamånaden. Jämfört med dagens system ger det skattefria barnomsorgskontot bättre ekonomiska förutsättningar för den som önskar förlänga sin föräldraledighet efter det första året. Barnomsorgskontot kan dessutom användas till att förkorta arbetstiden när barnen är små. Kristdemokraterna föreslår vidare att vårdbidrag skall utges till biståndsarbetare med funktionshindrade barn och anslår 500 000 kr per år för detta ändamål.

Från och med 2004 föreslår Kristdemokraterna en höjning av barnbidraget från 950 kr till 1 050 kr per månad för barn mellan 13 och 16 år.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi233 yrkandena 8 och 9 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 1 741 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 3 616 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Vi anser att arbetsgivaravgifterna skall sänkas med 10 procentenheter på lönesummor upp till 900 000 kr. Inledningsvis blir sänkningen fr.o.m. 2004 7 procentenheter. För egenföretagare bör den nedsättningsberättigade lönesumman utökas till 250 000 kr. För att kunna genomföra reformer anser vi att

vissa sociala avgifter skall höjas på kort sikt. Således anser vi att sjukförsäkringsavgiften skall höjas med 0,25 procentenheter med anledning av införande av en andra karensdag, att föräldraförsäkringsavgiften skall höjas 0,12 procentenheter med anledning av höjda förmåner inom föräldraförsäkringen och att den allmänna löneavgiften skall höjas 0,10 procentenheter med anledning av växling mot lägre inkomstskatt.

Med det anförda anser vi att motionerna Sk383 yrkande 5, Fi233 yrkande 6 och Fi256 yrkandena 15 och 16 bör tillstyrkas.

4. Centerpartiet

Birgitta Carlsson (c) anser att utskottets yttrande i nedan angivna avseenden borde ha följande lydelse:

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Centerpartiet anser att det bör göras en engångsvis indragning av anslagssparande på anslaget Kommunersättningar vid flyktingmottagande. Anslaget Utvecklingsinsatser i storstadsregionerna bör avvecklas. Vi anser att det bör göras besparingar på 50 miljoner kronor i Migrationsverkets administration. Vidare anser vi att förkortade handläggningstider vid flyktingmottagandet och ökade insatser för att få människor i arbete möjliggör stora besparingar inom utgiftsområdet. Slutligen anser vi att Utlänningsnämnden bör avvecklas vid halvårsskiftet och att asylärendena bör överföras till förvaltningsdomstolarna.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi234 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 540 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 460 miljoner kronor.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Det finns enligt vår uppfattning all anledning att kritisera regeringens passivitet vad gäller att komma till rätta med den ökande sjukfrånvaron. Vi menar att det behövs ytterligare åtgärder för att öka incitamenten för både arbetsgivare och försäkringskassan att aktivt arbeta mot ohälsan. Erfarenheter från försöksverksamhet visar att en offensiv användning av sjukförsäkringsmedel till rehabilitering betalar sig flera gånger om genom minskade sjukskrivningar. Vi föreslår därför att sjukpenning växlas mot rehabiliteringsersättning och rehabiliteringsstöd och att medel avsätts till finansiell samordning mellan lokala aktörer. Vidare föreslår vi att Rehabiliteringsutredningens förslag i kommittébetänkande SOU 2000:78 genomförs.

För att möjliggöra en rimlig levnadsstandard vill vi införa en grundpenning på 200 kr per dag i sjukförsäkringen. Därtill anser vi att den sjukpenninggrundande inkomsten bör baseras på historisk inkomst.

Vi motsätter oss den aviserade höjningen av taket i sjukförsäkringen liksom de ändrade bevisreglerna i arbetsskadeförsäkringen och anser slutligen att en besparing kan göras inom socialförsäkringsadministrationen på 70 miljoner kronor.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi234 yrkandena 6 och 7 en – i förhållande till regeringens förslag – minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 5 880 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 11 740 miljoner kronor.

Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Vi föreslår att 80 % av bostadskostnaden upp till 4 000 kr skall kunna läggas till grund för BTP. Vi anser att det i stället är viktigare med en generell höjning av garantipensionen med 1 500 kr fr.o.m. 2003.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi234 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 1 160 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 510 miljoner kronor.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

De centrala tankegångarna i Centerpartiets familjepolitik är att föräldrar och barn måste få mer tid tillsammans, att det skall vara möjligt att kombinera familje- och arbetsliv för både kvinnor och män samt att barnfamiljernas självbestämmande skall öka genom bättre ekonomiska resurser och genom en förstärkt valfrihet i barnomsorgen.

Som ett led att förverkliga dessa tankegångar föreslår vi ett fördubblat barnbidrag för barn i åldrarna 1 till 5 år, i fyra steg fram till 2006. Under 2003 föreslås en ökning med 200 kr per månad och barn och sedan med ytterligare 250 kr per månad och barn under 2004, 2005 och 2006.

Vi föreslår vidare att grundnivån i föräldraförsäkringen höjs till 200 kr per dag och att taket höjs till 11 prisbasbelopp. Vi anser även att ersättningen under de 90 garantidagarna bör höjas till 90 kronor per dag.

I syfte att stimulera en jämnare fördelning av föräldradigheten mellan föräldrarna vill vi att någon form av s.k. jämställdhetsbonus införs. Vilken konstruktion som är mest ändamålsenlig bör omgående bli föremål för en utredning så att beslut kan fattas under innevarande mandatperiod.

Enligt Centerpartiet kan besparingar göras inom utgiftsområdet genom att den sjukpenninggrundande inkomsten (SGI) grundas på historisk inkomst.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi234 yrkandena 6 och 7 en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 460 miljoner kronor och för budgetåret 2004 med 1 470 miljoner kronor.

Statsbudgetens inkomster

Enligt vår mening bör arbetsgivaravgifterna sänkas ytterligare och då med betoning på de små företagen. Vi föreslår därför att den nuvarande reduktionen av arbetsgivaravgifterna om 5 % av avgiftsunderlaget skall ökas till 8 % fr.o.m. 2003 upp till nuvarande maximala underlag. För att sänkningen av arbetsgivaravgifterna skall kunna komma företag med säsongsvariationer till del måste lönesumman beräknas för hela året och inte delas upp månadsvis. Vi vill vidare införa riktade sänkningar av arbetsgivaravgiften från 2003 för att få till stånd övergångsmarknader, där arbetslösa genom att arbeta hos olika

arbetsgivare ges kontakt med arbetsmarknaden. Sådana riktade sänkningar är nödvändiga för att ge arbetslösa förutsättningar att få anställning.

Med det anförda anser vi att motionerna Fi286 yrkandena 18–20 och Fi234 yrkandena 11 och 12 bör tillstyrkas.

BILAGA 9**Socialutskottets yttrande
2002/03:SoU1y****Ramen för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och
social omsorg****Till finansutskottet**

Finansutskottet har den 10 oktober 2002 beslutat bereda bl.a. socialutskottet tillfälle att avge yttrande över proposition 2002/03:1 Budgetpropositionen för 2003 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2003, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, förslag till utgiftstak för staten för åren 2002–2004, låneramar (yrkandena 1–15 och 27–38) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Socialutskottet begränsar sitt yttrande till förslagen rörande utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg i propositionen jämte motionerna Fi230 (s, v, mp) yrkande 1, Fi231 (m) yrkandena 5 och 6, Fi232 (fp) yrkandena 6 och 7, Fi233 (kd) yrkandena 8 och 9 samt Fi234 (c) yrkandena 6 och 7 såvitt motionerna rör detta utgiftsområde.

Propositionen

I propositionen lämnar regeringen sitt förslag till statens inkomster och utgifter för 2003. Vidare presenteras en finansplan, förslag till utgiftstak för staten för åren 2002–2004 och förslag till hur utgifterna 2003 skall fördelas på utgiftsområden.

Regeringen lämnar också förslag till åtgärder på skatteområdet med effekt från 2003.

Regeringen presenterar vidare en prognos för statsbudgeten för 2002 samt föreslår ändrade anslag på tilläggsbudget för 2002.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Hälso- och sjukvårdspolitik, Folkhälsopolitik, Barnpolitik, Handikappolitik, Äldrepolitik, Socialtjänstpolitik och Forskningspolitik.

Förändringen av utgiftsområdesramen jämfört med beräkningen av utgifterna per utgiftsområde i 2002 års ekonomiska vårproposition förklaras i huvudsak av ökade utgifter för svenskars sjukvård i andra EU-länder.

Den beräknade utgiftsområdesramen 2004 är 3 518 miljoner kronor högre än anslag, inklusive tilläggsbudget, för 2002. Det förklaras till största delen av ökade kostnader för assistansersättning samt läkemedelsförmånen.

Ramen för utgiftsområdet föreslås uppgå till 33 171 miljoner kronor 2003.

Motioner

Motionernas förslag till utgiftsramar framgår av nedanstående tabell.

Regeringens och riksdagspartiernas förslag till ram för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg 2003–2004.

Belopp i miljoner kronor

Budgetår	2003	2004
Regeringen	33 171	35 236
Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet	+ 186	0
Moderata samlingspartiet	+2 246	+307
Folkpartiet liberalerna	+4 545	+4 372
Kristdemokraterna	+2 006	+1 491
Centerpartiet	+161	+434

I en motion från *Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet (Fi230)* läggs ett antal förslag för att ytterligare förbättra och utveckla förslagen i budgetpropositionen för 2003. Bland annat bör riksdagen med ändring i förhållande till regeringens förslag besluta att ramen för utgiftsområde 9 ökas med 186 miljoner kronor för budgetåret 2003 (*yrkande 1*). Motionärerna anser att det är av stor vikt att insatserna för att minska ohälsan i arbetslivet genomförs, men ställer sig tveksamma till den besparing som görs på de s.k. Dagmarmedlen. De vill därför öka anslaget 13:3 (bl.a. Dagmarmedel) med 186 miljoner kronor för 2003. Det handlar om att stärka patientens ställning, om ett nationellt informationssystem och om utvecklingsarbete. Det handlar även om kunskapsbaserad hälso- och sjukvård, IT, ett nationellt kvalitetsregister och om nationella informationsinsatser om organdonation.

Motionärerna har efter samtal med företrädare för den socialdemokratiska regeringen erfarit att användandet av det nya rekryteringsbidraget under utgiftsområde 15 Studiestöd, som föreslås införas den 1 januari 2003, bedöms bli lägre än de för detta ändamål avsatta drygt 2 miljarder kronorna. Motionärerna föreslår därför att den föreslagna ökningen av anslaget 13:3 finansieras genom en minskning av anslaget för rekryteringsbidrag.

Enligt *Moderata samlingspartiet (Fi231)* bör riksdagen till utgiftsområde 9 fördela 2 246 miljoner kronor mer än vad regeringen föreslagit (*yrkande 5*). Vidare bör riksdagen godkänna en preliminär fördelning för år 2004 som är 307 miljoner kronor högre än vad regeringen föreslagit (*yrkande 6*). Moderaterna vill införa en nationell vårdgaranti och avsätter under de nästkommande två åren 3,5 miljarder kronor för att införa denna. De anför att det ger ett ordentligt tillskott för att klara av att korta vårdköerna samtidigt som förslaget är den reform som behövs för att även på sikt hindra att köer uppstår. Garantin skall vara fullt införd efter två år. Den innebär att alla har en uttalad rätt att få vård inom senast tre månader efter det att behovet fastslagits.

Moderaterna anser att en avreglering av det statliga apoteksmonopolet är grundläggande för en fungerande läkemedelsmarknad. Konkurrenter ger lägre priser, fler apotek och bättre service, anför de. De vill ha ett förbättrat högkostnadsskydd i tandvården som omfattar alla grupper.

Moderaterna anser att rätten till personlig assistans under skoltid och vid vistelse på dagcenter skall återinföras och att rätten till personlig assistans också bör omfatta funktionshindrade som bor i gruppboende. För att funktionshindrades behov inte skall ställas mot andra behov i kommunen vill de att de 20 första timmarna av assistansen skall återföras till staten. Totalt avsätter de ytterligare nästan två miljarder kronor för detta. Vidare anser de att försörjningen av hjälpmedel bör ses över och en statlig hjälpmedelsgaranti prövas. De anser att ytterligare medel bör tillföras anslaget för bidrag till handikapporganisationer. Dessa medel bör riktas till mindre handikapporganisationer som arbetar oberoende av de stora samarbetsorganen inom handikapprörelsen.

Enligt *Folkpartiet liberalerna (Fi232)* bör ramen för år 2003 ökas med 4 545 miljoner kronor (*yrkande 6*). Vidare bör riksdagen godkänna en preliminär fördelning för utgiftsområdet för år 2004 som är 4 372 miljoner kronor större än vad regeringen föreslagit (*yrkande 7*). Folkpartiet föreslår omfattande satsningar på att underlätta för funktionshindrade att delta i samhällslivet. En tillgänglighetsreform bör påbörjas nästa år i syfte att göra allmänna miljöer mer tillgängliga för funktionshindrade. Systemet med personlig assistans bör föras över från kommunerna till staten, och samtidigt bör de tidigare erhållna rättigheterna vad gäller tillgång till assistans återställas. Vidare bör medel avsedda för kommuner med höga kostnader för stöd och service till funktionshindrade samt medel avsatta för särskilt kostnadskrävande insatser överföras från utgiftsområde 25 till utgiftsområde 9.

Över de båda åren 2003 och 2004 vill Folkpartiet avsätta sammanlagt 1 miljard kronor för att uppfylla vårdgarantin. Partiet föreslår satsningar på

anhörigvården. Vidare föreslår man att ökade medel avsätts för alkohol- och narkotikapolitiska åtgärder. Slutligen anser man att åtgärder bör sättas in för att minska läkemedelskostnaderna.

Enligt *Kristdemokraterna (Fi233)* bör riksdagen besluta om en ram för utgiftsområde 9 som är 2 006 miljoner kronor större än vad regeringen föreslagit (*yrkande 8*). Vidare bör den preliminära fördelningen för år 2004 vara 1 491 miljoner kronor större än vad regeringen föreslagit (*yrkande 9*). Kristdemokraterna föreslår en satsning om 40 miljoner kronor per år under 2003 och 2004 i stimulansbidrag till kommunernas utvecklingsarbete med anhörigvårdare. De anser att resultatet av de s.k. Anhörig 300-projekten bör förvaltas och utvecklas. Kristdemokraterna anser att det krävs forsknings- och utbildningsinsatser på området palliativ vård och avsätter därför 35 miljoner kronor till forskning kring palliativ medicin. För att bättre tillgodose behoven av bilstöd vill de öka anslaget med 20 miljoner kronor för år 2003.

Kristdemokraterna avsätter 2 miljarder kronor 2003 och 1,5 miljarder kronor 2004 till en nationell vårdgaranti.

Landets kvinnojourer bedriver, enligt Kristdemokraterna, en mycket viktig verksamhet som har stor betydelse för utsatta kvinnor. För detta ändamål avsätter de 10 miljoner kronor på ett nytt anslag.

Kristdemokraterna föreslår besparingar och effektiviseringar på flera myndigheters administration. Vidare föreslås anslaget till Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap minskas med 30 miljoner kronor, bl.a. eftersom Kristdemokraternas förslag till en rehabiliteringsförsäkring under utgiftsområde 10 innehåller en betydande satsning på forskning kring arbetsliv och rehabilitering.

Enligt *Centerpartiet (Fi234)* bör riksdagen för år 2003 anvisa en utgiftsram som är 161 miljoner kronor större än vad regeringen föreslagit (*yrkande 6*). Vidare bör riksdagen godkänna en preliminär fördelning för utgiftsområdet för år 2004 som är 434 miljoner kronor större än vad regeringen föreslagit (*yrkande 7*). Centerpartiet föreslår att ytterligare 250 miljoner kronor anslås för genomförande av vårdgarantin och att 25 miljoner kronor avsätts till ett nationellt hälsonät. I övrigt föreslås besparingar på myndigheter. Centerpartiets förslag utvecklas ytterligare i kommittémotion So518.

Utskottets ställningstagande

Vården, skolan och omsorgen är välfärdens kärna. Utskottet vill än en gång understryka att det är behoven som skall styra tillgången, inte de privatekonomiska förutsättningarna eller var i landet man bor. Vården, skolan och omsorgen skall därför vara generell, omfatta hela befolkningen och hålla hög kvalitet.

Utskottet delar regeringens uppfattning att välfärden skall fortsätta att byggas ut. Trygghet i förändring stimulerar nytänkande och ger växtkraft. Trygga människor vågar. Trygghet gör ekonomin mer dynamisk.

Kommuner och landsting har tillförts ökade resurser de senaste åren. För en framgångsrik välfärdspolitik under kommande mandatperiod krävs, enligt utskottets mening, en fortsättning på de senaste årens ekonomiska politik. Ökande sysselsättning och fallande arbetslöshet ger ökade inkomster till den offentliga sektorn.

Den särskilda vårdsatsningen som riksdagen tidigare beslutat om fullföljs under de kommande åren. Totalt handlar det om ett extra tillskott på 9 miljarder kronor under perioden 2001 till 2004. Dessa resurser har i huvudsak frigjorts genom ominriktningen av totalförsvaret. Satsningarna syftar till att utveckla primärvården samt sjukvårdsinsatserna i äldreomsorgen och psykiatrin.

Utskottet välkomnar förslaget om att införa en nationell vårdgaranti, men vill samtidigt understryka att prioriteringsordningen inte får sättas ur spel. Utskottet erinrar om att det under åren 2002 till 2004 avsätts 1,25 miljarder kronor per år för att minska väntetiderna i vården.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det är av stor vikt att insatserna för att minska ohälsan i arbetslivet genomförs. Utskottet ställer sig dock tveksamt till den besparing på 186 miljoner kronor som föreslås på de s.k. Dagmarmedlen. Utskottet anser att dessa medel krävs bl.a. för arbetet med att stärka patientens ställning, för utvecklande av ett nationellt informationssystem och för att säkra en kunskapsbaserad hälso- och sjukvård. Resurserna behövs också för att stimulera IT-utvecklingen inom hälso- och sjukvården för att uppnå ett bättre samspel mellan olika vårdnivåer, vårdgivare och vårdenheter samt för nationella informationsinsatser om organdonation.

Utskottet anser således att ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2003 bör fastställas till 33 357 miljoner kronor. Utskottet förordar att propositionen bör tillstyrkas i denna del dock med den ändringen att utgiftsområdet bör tillföras ytterligare 186 miljoner kronor i enlighet med motion Fi230 (s, v, mp) yrkande 1 i denna del. Det torde ankomma på finansutskottet att ta ställning till den finansiering som motionärerna anvisar. Utskottet anser att motionerna Fi231 (m) yrkande 5, Fi232 (fp) yrkande 6, Fi233 (kd) yrkande 8 och Fi234 (c) yrkande 6 i denna del bör avstyrkas.

Utskottet anser att den preliminära beräkningen om 35 236 miljoner kronor för budgetåret 2004 bör tillstyrkas och att motionerna Fi231 (m) yrkande 6, Fi232 (fp) yrkande 7, Fi233 (kd) yrkande 9 och Fi234 (c) yrkande 7 bör avstyrkas i denna del.

Stockholm den 12 november 2002

På socialutskottets vägnar

Ingrid Burman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Ingrid Burman (v), Chatrine Pålsson (kd), Kristina Zakrisson (s), Margareta Israelsson (s), Kerstin Heinemann (fp), Conny Öhman (s), Lars U Granberg (s), Catherine Persson (s), Cristina Husmark Pehrsson (m), Marina Pettersson (s), Gabriel Romanus (fp), Kenneth Johansson (c), Christer Engelhardt (s), Carl-Axel Johansson (m), Elina Linna (v), Kerstin-Maria Stalin (mp) och Anne Marie Brodén (m).

Avvikande meningar

1. Cristina Husmark Pehrsson (m), Carl-Axel Johansson (m) och Anne Marie Brodén (m) anför:

Tillväxt i den svenska ekonomin är grundläggande för en fortsatt gemensam skattefinansiering av vården och omsorgen. Endast genom en ökande tillväxt kommer den framtida finansieringen och utbygganden av välfärden att kunna ske. Därför behövs en kraftfull förändring av den hittills förda ekonomiska politiken. Då skapas de förutsättningar som behövs för en fungerande trygghet i vården och omsorgen. Under de senaste åren har det blivit alltmer uppenbart att den svenska sjukvården inte klarar av sin mest elementära uppgift – att ge vård i tid. Misslyckandet kostar både i lidande och i försämrad livskvalitet för dem som väntar på vård, vilket kommer i uttryck i de oacceptabelt höga ohälsotalen.

Moderata samlingspartiet vill behålla den gemensamma finansieringen av vård och omsorg. Vi anser dock att det behövs betydande reformer för att sjukvården skall kunna uppfylla de krav människor har rätt att ställa. Alternativa vårdgivare med offentlig finansiering måste tillåtas växa fram.

Vi vill införa en nationell vårdgaranti och avsätter under de närmaste två åren 3,5 miljarder kronor, vilket även inkluderar de s.k. Dagmarmedlen, för att införa garantin och för att korta vårdköerna. Vårdgarantin skall vara fullt införd efter två år. Den innebär att alla har rätt att få vård senast inom tre månader efter det att behovet fastslagits. Klarar inte det egna landstinget att ge vård i tid har patienten rätt att på hemlandstingets bekostnad få vård i ett annat landsting eller hos en annan vårdgivare.

Enligt vår mening är avreglering av det statliga apoteksmonopolet grundläggande för en fungerande läkemedelsmarknad. Fri etablering och försäljning av receptfria läkemedel i dagligvaruhandeln ger en avsevärt bättre tillgänglighet till läkemedel både i tätort och glesbygd. Konkurrens ger lägre priser, fler apotek och bättre service.

Det finns ett stort behov av ett förbättrat högkostnadsskydd i tandvården. Vi vill omedelbart införa ett generöst högkostnadsskydd för samtliga åldersgrupper. En självrisk för enkla och vanliga tandvårdsarbeten gör att de disponibla medlen kan användas effektivt till dem med stora tandvårdsbehov.

Vi vill införa ett stöd till funktionshindrade som är mångsidigt och anpassat till den enskildas särskilda förutsättningar. Den funktionshindrade skall kunna påverka sin egen situation genom att t.ex. kunna välja vårdpersonal, omsorgsform och hjälpmedel. Rätten till personlig assistans under skoltid och vid vistelse på dagcenter skall återinföras. Vi anser också att rätten till personlig assistans bör omfatta funktionshindrade som bor i gruppbostad. För att funktionshindrades behov inte skall ställas mot andra behov i kommunen utan gå direkt till den som har rätt till stöd anser vi att det ekonomiska ansvaret för de 20 första assistanstimmarna bör återföras till staten. För att garantera detta

tillför vi anslaget för kostnader för statlig assistansersättning ytterligare nästan 2 miljarder kronor.

En grundläggande förutsättning för att funktionshindrade skall ges en reell möjlighet att leva ett så normalt liv som möjligt är en god tillgång till olika slag av hjälpmedel. Därför bör försörjningen av hjälpmedel ses över och en statlig hjälpmedelsgaranti prövas.

Vi vill tillföra ytterligare medel till anslaget för bidrag till handikapporganisationer. Dessa extra medel skall riktas särskilt till mindre handikapporganisationer som arbetar oberoende av de stora samarbetsorganen inom handikapprörelsen.

Vi anser det vara mycket angeläget att stärka psykiatrin och tillför därför mer resurser än vad som kommer till uttryck i propositionen utgiftsområde 9.

Mot bakgrund av vad vi anfört anser vi att riksdagen med bifall till motion Fi231 (m) yrkande 5 i denna del och med delvis bifall till propositionen avseende utgiftsområde 9 samt med avslag på motionerna Fi230 (s, v, mp), Fi232 (fp) yrkande 6, Fi233 (kd) yrkande 8 och Fi234 (c) yrkande 6 bör öka ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2003 med 2 246 miljoner kronor. Enligt vår mening bör riksdagen med bifall till motion Fi231 (m) yrkande 6 i denna del och med delvis bifall till propositionen avseende utgiftsområde 9 samt med avslag på motionerna Fi232 (fp) yrkande 7, Fi233 (kd) yrkande 9 och Fi234 (c) yrkande 7 godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 35 543 miljoner kronor för budgetåret 2004.

2. Kerstin Heinemann (fp) och Gabriel Romanus (fp) anför:

Folkpartiet liberalerna föreslår omfattande satsningar för att underlätta för funktionshindrade att delta i samhällslivet. Vi anser att en tillgänglighetsreform bör påbörjas nästa år i syfte att göra allmänna miljöer mer tillgängliga för personer med funktionshinder. Ansvars- och finansieringsprincipen, d.v.s. att varje sektor i samhället har ansvar för att just dess verksamhet är tillgänglig för funktionshindrade och att detta normalt skall tillgodoses inom ordinarie budget, ligger fast. Riksdagen bör dock påskynda utvecklingen genom att fatta beslut om stimulansbidrag med i genomsnitt 1 miljard kronor om året under fem år från och med den 1 juli 2003.

Vi anser att de rättigheter som lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och lagen om personlig assistans ursprungligen givit personer med funktionshinder och deras anhöriga måste återinföras. Vi anser också att staten skall återta kostnadsansvaret för de 20 första assistanstimmarna.

Över de båda åren 2003 och 2004 avsätter vi sammanlagt 1 miljard kronor för en nationell vårdgaranti. Vårdgarantin innebär en rätt att senast inom tre månader efter det att behov fastslagits få vård. Klarar inte det egna landstinget att ge vård i tid så skall patienten ha rätt att på hemlandstingets bekostnad få vård utförd i ett annat landsting eller hos en annan vårdgivare. Valfriheten skall omfatta hela landet och inte begränsas till ett geografiskt eller administrativt område. Vårdgarantin skall omfatta alla medicinskt motiverade behand-

lingar och den skall gälla för alla åldrar. Vårdgarantin skall vara fullt genomförd inom två år.

Vi vill avsätta ytterligare resurser för att stödja anhörigvården. Vi vill också avsätta ökade medel för alkohol- och narkotikapolitiska åtgärder.

Slutligen anser vi att åtgärder bör sättas in för att minska läkemedelskostnaderna.

Mot bakgrund av vad vi anfört anser vi att riksdagen med bifall till motion Fi232 (fp) yrkande 6 i denna del och med delvis bifall till propositionen samt med avslag på motionerna Fi230 (s, v, mp), Fi231 (m) yrkande 5, Fi233 (kd) yrkande 8 och Fi234 (c) yrkande 6 bör öka ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2003 med 4 545 miljoner kronor. Enligt vår mening bör riksdagen med bifall till motion Fi232 (fp) yrkande 7 i denna del och med delvis bifall till propositionen samt med avslag på motionerna Fi231 (m) yrkande 6, Fi233 (kd) yrkande 9 och Fi234 (c) yrkande 7 godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 39 608 miljoner kronor för budgetåret 2004.

3. Chatrine Pålsson (kd) anför:

Kristdemokraterna föreslår för åren 2003 och 2004 att 40 miljoner kronor avsätts för stimulansbidrag till kommunernas utvecklingsarbete med anhörigvården. Jag anser att resultatet av de s.k. Anhörig 300-projekten bör förvaltas och utvecklas.

Kommittén om vård i livets slutskede kunde konstatera stora brister i den palliativa vården i Sverige. Jag anser att det krävs forsknings- och utbildningsinsatser på området och avsätter därför 35 miljoner kronor för år 2003 till forskning kring palliativ medicin.

Jag konstaterar att regeringen återigen sänker anslaget för bilstöd till handikappade efter en temporär höjning i vårpropositionen 2002. Detta kommer att resultera i att personer med funktionshinder nekas bilstöd långt före årets utgång med hänvisning till att det saknas pengar. För att bättre tillgodose behoven av bilstöd vill jag öka anslaget med 20 miljoner kronor för år 2003.

Tillsammans med Moderata samlingspartiet, Centerpartiet och Folkpartiet liberalerna har Kristdemokraterna presenterat ett förslag till en nationell vårdgaranti. Jag föreslår att 2 miljarder kronor avsätts för år 2003 och 1,5 miljarder kronor för år 2004 för en nationell vårdgaranti.

Landets kvinnojourer bedriver en mycket viktig verksamhet som har stor betydelse för utsatta kvinnor. För stöd till denna verksamhet föreslår jag att 10 miljoner kronor avsätts på ett nytt anslag.

Jag föreslår besparingar och effektiviseringar på flera myndigheters administration, bl.a. bör Socialstyrelsens förvaltningsanslag minskas med 5 %.

Anslaget till Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap bör minskas med 30 miljoner kronor, bl.a. eftersom Kristdemokraterna föreslagit en rehabiliteringsförsäkring under utgiftsområde 10 som innehåller en betydande satsning på forskning kring arbetsliv och rehabilitering.

Mot bakgrund av vad jag anfört anser jag att riksdagen med bifall till motion Fi233 (kd) yrkande 8 i denna del och med delvis bifall till propositionen

samt med avslag på motionerna Fi230 (s, v, mp), Fi231 (m) yrkande 5, Fi232 (fp) yrkande 6 och Fi234 (c) yrkande 6 bör öka ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2003 med 2 006 miljoner kronor. Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motion Fi233 (kd) yrkande 9 i denna del och med delvis bifall till propositionen samt med avslag på motionerna Fi231 (m) yrkande 6, Fi232 (fp) yrkande 7 och Fi234 (c) yrkande 7 godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 36 727 miljoner kronor för budgetåret 2004.

4. Kenneth Johansson (c) anför:

Jag anser att vården och omsorgen skall utgå från människors behov och utövas i enlighet med den enskildas önskemål och aktiva val. Centerpartiet har medverkat till att vården och omsorgen nu får ytterligare resurser. En jämnare befolkningsutveckling, en solidarisk skatteutjämning och en breddad skattebas ger resurser och lika villkor.

I motion So518 redovisar Centerpartiet mer utförligt de förändringar inom utgiftsområde 9 som bör beslutas inför 2003 års budget. Här föreslås att utöver regeringens förslag ytterligare 1 miljard kronor anvisas under en tvåårsperiod för att introducera en nationell vårdgaranti. För budgetåret 2003 föreslår Centerpartiet 250 miljoner kronor för att snabbt reducera köerna inom vården. För år 2004 föreslås 500 miljoner kronor och för år 2005 250 miljoner kronor.

Jag vill också avsätta resurser för ett nationellt hälsonät för att knyta samman alla vårdcentraler, äldreboenden, stora och små sjukhus, privatkliniker och göra det möjligt för alla som arbetar inom hälso- och sjukvården att kommunicera med varandra för konsultation och utbildning. Ett nationellt hälsonät förbättrar möjligheten till vård i hemmen samtidigt som den internationella arenan blir en kontinuerlig kontaktyta för professionen. För projektets initierande, utbildning och organisationsutveckling anser jag att 25 miljoner kronor bör avsättas under budgetåret 2003.

Vidare föreslår jag besparingar inom administrationen vid Socialstyrelsen, Statens folkhälsoinstitut och Smittskyddsinstitutet med sammanlagt 64 miljoner kronor. Anslaget till forskning vid Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap bör minskas med 50 miljoner kronor.

Mot bakgrund av vad jag anført anser jag att riksdagen med bifall till motion Fi234 (c) yrkande 6 i denna del och med delvis bifall till propositionen samt med avslag på motionerna Fi230 (s, v, mp), Fi231 (m) yrkande 5, Fi232 (fp) yrkande 6 och Fi233 (kd) yrkande 8 bör öka ramen för utgiftsområde 9 för budgetåret 2003 med 161 miljoner kronor. Enligt min mening bör riksdagen med bifall till motion Fi234 (c) yrkande 7 i denna del och med delvis bifall till propositionen samt med avslag på motionerna Fi231 (m) yrkande 6, Fi232 (fp) yrkande 7 och Fi233 (kd) yrkande 9 godkänna en preliminär fördelning vad avser utgiftsområde 9 om 35 670 miljoner kronor för budgetåret 2004.

Särskilt yttrande

Ingrid Burman (v) och Elina Linna (v) anför:

Vänsterpartiet står naturligtvis bakom en nationell vårdgaranti, men det förutsätter att det finns resurser och personal så att vi kan säkra prioriteringsordningen.

BILAGA 10

Kulturutskottets protokollsutdrag 2002/03:2.7

KULTURUTSKOTTET

SVERIGES
RIKSDAG

Utdrag ur

PROTOKOLL **UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2002/03:2**

DATUM Tisdagen den 5 november 2002
 TID 10.30–11.50, 11.55–12.50
 NÄRVARANDE Se bilaga 1

7 § **Ärendehantering**

Behandlas fråga om yttrande till finansutskottet över proposition 2002/03:1 Budgetpropositionen för år 2003 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2003 samt utgifternas fördelning på utgiftsområden (punkterna 8 och 10) jämte motioner i de delar som berör kulturutskottets beredningsområde (prot. utdrag FiU 2002/03:1.3)

Kulturutskottet beslutar att genom protokollsutdrag meddela finansutskottet att följande representanter för (s), nämligen Annika Nilsson, Lars Wegendal, Eva Arvidsson, Paavo Vallius, Nikos Papadopoulos, Tommy Ternemar, Göran Persson i Simrishamn och Gunilla Carlsson i Hisings Backa, och representanter för (v), nämligen Peter Pedersen och Rossana Valeria, tillstyrker regeringens förslag om ram för utgiftsområde 17 för år 2003 och beräknade ram för 2004 i enlighet med bifogad tabell (bilaga 3).

Mot detta reserverar sig

representanterna för (m), nämligen Kent Olsson, Lena Adelsonh Liljeroth och Anna Lindgren, som med hänvisning till i motionen förordade prioriteringar – tillstyrker förslagen i motion 2002/03:Fi231,

representanterna för (fp), nämligen Lennart Kollmats och Cecilia Wikström, som – med hänvisning till i motionen förordade prioriteringar – tillstyrker förslagen i motion 2002/03:Fi232,

representanten för (kd), nämligen Gunilla Tjernberg, som – med hänvisning till i motionen förordade prioriteringar – tillstyrker förslagen i motion 2002/03:Fi233 samt

representanten för (c), nämligen Lars-Ivar Ericson, som – med hänvisning till i motionen förordade prioriteringar – tillstyrker förslagen i motion 2002/03:Fi234.

VID Brita Grönlund
 PROTOKOLLET
 JUSTERAT Lennart Kollmats

RÄTT UTDRAGET
 INTYGAR

 Brita Grönlund

Exp. 02-11-07 FiU

BILAGA 11

Trafikutskottets protokollsutdrag

2002/03:4.3

TRAFIKUTSKOTTET

 SVERIGES
 RIKSDAG

Utdrag ur

PROTOKOLL UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2002/03:4

DATUM Tisdagen den 5 november 2002
 TID 11.00–12.30
 NÄRVARANDE Se bilaga 1

- - -

**§ 3 FRÅGA OM YTTRANDE TILL FINANSUTSKOTTET
 ÖVER FÖRSLAG TILL UTGIFTSRAMAR OCH
 BERÄKNING AV STATSINKOMSTERNA, M.M.**

Finansutskottet beslöt den 10 oktober 2002 att bereda övriga berörda utskott tillfälle att avge yttrande över dels proposition 2002/03:1 Budgetpropositionen för 2003 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2003, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, förslag till utgiftstak för staten för åren 2002–2004, låneramar (yrkandena 1–15 och 27–38) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Utskottet behandlar del av yrkande 8 och del av yrkande 10 i propositionens förslag till riksdagsbeslut samt motionerna:
 2002/03:Fi231 (m) yrkandena 5 och 6,
 2002/03:Fi232 (fp) yrkandena 6 och 7,
 2002/03:Fi233 (kd) yrkandena 8 och 9,
 2002/03:Fi234 (c) yrkandena 6 och 7,
 allt i de delar som avser utgiftsområde 22 Kommunikationer.

Utskottet anser att regeringens förslag bör tillstyrkas och motionsyrkandena avstyrkas av finansutskottet.

TRAFIKUTSKOTTET

SVERIGES
RIKSDAG

Anmäls skiljaktiga meningar enligt följande:

M-ledamöterna anser att finansutskottet bör tillstyrka yrkandena i m-motionen.

Fp-ledamöterna anser att finansutskottet bör tillstyrka yrkandena i fp-motionen.

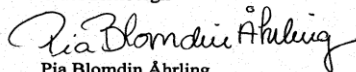
Kd-ledamöterna anser att finansutskottet bör tillstyrka yrkandena i kd-motionen.

C-ledamöterna anser att finansutskottet bör tillstyrka yrkandena i c-motionen.

VID PROTOKOLLET Pia Blomdin Åhrling

JUSTERAT Claes Roxbergh

RÄTT UTDRAGET Pia Blomdin Åhrling
INTYGAR

Exp. 2002-11-12

FiU

BILAGA 12**Miljö- och jordbruksutskottets yttrande
2002/03:MJU1y****Ramar för utgiftsområdena 20 och 23****Till finansutskottet**

Finansutskottet har den 10 oktober 2002 beslutat bereda övriga berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2002/03:1 Budgetpropositionen för år 2003 (volym 1) i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för budgetåret 2003, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna, förslag till utgiftstak för staten för åren 2002–2004, låneramar (yrkandena 1–15 och 27–38) jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Miljö- och jordbruksutskottet behandlar i sitt yttrande de förslag i propositionen som avser utgiftsområdena Allmän miljö- och naturvård (utgiftsområde 20) samt Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar (utgiftsområde 23). I anslutning till yttrandet behandlas även vissa följdmotioner.

Utgiftsområde 20

I utgiftsområdet ingår politikområdet Miljöpolitik och del av politikområdet Forskningspolitik.

Regeringen föreslår att ramen för utgiftsområde 20 för budgetåret 2003 skall fastställas till 3 335 075 000 kr. Riksdagen föreslås vidare godkänna den preliminära beräkningen av ramen för utgiftsområdet för budgetåret 2004. För år 2004 föreslås en preliminär ram om 4 147 miljoner kronor.

Förändringen av utgiftsområdesramen jämfört med beräkningen av utgifterna per utgiftsområde i 2002 års ekonomiska vårproposition förklaras i huvudsak av att 21 miljoner kronor överförs till utgiftsområde 4 Rättsväsendet år 2002. Medlen tillförs domstolsväsendet för arbetet med miljödomstolar. Den beräknade utgiftsområdesramen år 2004 är 1 041 miljoner kronor högre än anslag för år 2002. Det förklaras i huvudsak av de satsningar som följer av regeringens proposition Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130).

I flerpartimotion Fi230 (s, v, mp) föreslås vissa ändringar i förhållande till regeringens förslag om ramar för utgiftsområde 20. I motionen konstateras att regeringen i budgetpropositionen för 2003 föreslår en minskning av resurserna till insatser för att öka den biologiska mångfalden. Vidare föreslås att resurserna för sanering och återställning av förorenade områden skall minskas. Enligt motionärerna bör dessa besparingar inte genomföras. För år 2003

ökas anslagen Åtgärder för biologisk mångfald och Sanering och återställning av förorenade områden därför med 7 miljoner kronor respektive 21 miljoner kronor. Sammanfattningsvis föreslås att ramen för utgiftsområde 20 ökas med 28 miljoner kronor (yrkande 1 delvis).

Förslag till andra nivåer för ramen för utgiftsområde 20 läggs fram i partimotioner (m), (fp), (kd) och (c).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion Fi231 yrkande 5 (delvis) att ramen för utgiftsområde 20 för budgetåret 2003 skall fastställas till ett belopp som är 571 908 000 kr lägre än regeringens förslag. För budgetåret 2004 föreslås i motionens yrkande 6 (delvis) en preliminär ram som är 1 303 125 000 kr lägre än vad regeringen förordat. Enligt Moderata samlingspartiet behövs det nya, mer effektiva metoder i arbetet för att bevara den biologiska mångfalden. En ökad andel av den skyddsvärda arealen mark bör skyddas genom inrättande av s.k. skötselkontrakt. Behovet att köpa in skyddsvärd mark minskar därmed samtidigt som bevarandearbetet blir mer effektivt. Vidare föreslås att en fond inrättas år 2005 för att finansiera arbetet med att bevara den biologiska mångfalden. Fonden, som skall uppgå till 1 miljard kronor, skall även vara öppen för donationer. När det gäller sanering av förorenade markområden är det enligt motionärerna viktigt att prioritera saneringen av områden som är miljö- och hälsofarliga. För att kunna göra nödvändiga prioriteringar behövs vetenskapliga riskbedömningar av saneringsobjektens farlighet för människa och miljö. Vidare bör forskning och utveckling av nya metoder och framtagande av effektivare saneringsteknik stödjas. För att minska utsläppen av växthusgaser bör ökade resurser ges till stimulansåtgärder för utveckling av miljövänlig teknik. Det internationella samarbetet om klimatpolitiken skall öka. Sverige skall aktivt arbeta för införandet av ett effektivt EU-system för handel med utsläppsrätter vad gäller koldioxid. I förlängningen vill Moderaterna se ett globalt system för handel med utsläppsrätter för att på ett effektivt sätt minska utsläppen av växthusgaser.

I Folkpartiets partimotion Fi232 yrkande 6 (delvis) föreslås att ramen för budgetåret 2003 bestäms till ett belopp som är 270 000 000 kr lägre än vad regeringen föreslagit. Enligt yrkande 7 (delvis) bör den preliminära ramen för år 2004 fastställas till belopp som är 370 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. Folkpartiets grundsyn är att man även inom miljöområdet skall undvika riktade stödåtgärder som ofta leder till byråkratiska regler och i grunden felaktiga beslut. I stället skall man arbeta med utgångspunkt i att den som förorenar betalar. En djupgående analys bör genomföras av vilka organisatoriska, legala och ekonomiska förändringar som behövs för att samhället bättre skall kunna hantera hållbar utveckling. Därför föreslås att det tillsätts en hållbarhetskommission. Riktade stöd till klimatinvesteringar bör ej förekomma. I stället fordras mer resurser inom området biologisk mångfald framför allt för att ge fler områden kvalificerat skydd som naturreservat. Vidare krävs mer resurser till det internationella samarbetet. Folkpartiet anser att det är av yttersta vikt att Sverige aktivt stödjer internationell miljösamverkan och att detta också avspeglar sig i aktiv handling. Ökade resurser bör tillföras

miljöforskning. Dessa pengar skall bl.a. kunna användas av den föreslagna hållbarhetskommisionen för angelägna utredningar och kortare forskningsuppdrag.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion Fi233 en minskning av ramen för budgetåret 2003 med 90 000 000 kr (yrkande 8 delvis). För budgetåret 2004 föreslås en minskning med 120 miljoner kronor (yrkande 9 delvis). Kristdemokraterna anser att miljöpolitiken måste präglas av en helhetssyn, där människan ingår i ett nära samspel med naturen utan att förbruka dess livsuppehållande resurser. Miljöhänsyn och miljöpolitik kan inte avgränsas till någon specifik sektor utan måste inkluderas i beslutsunderlaget inom alla politikområden. För att komma till rätta med miljöproblemen har Sveriges riksdag antagit 15 nationella miljö kvalitetsmål. Det övergripande syftet är att överlämna ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta. Det största miljöproblemet, vilket också är det svåraste att åtgärda, är klimatförändringarna. För att komma till rätta med detta problem måste utsläppen från trafik och energiproduktion minska drastiskt, varför Kristdemokraterna föreslår att regeringens anslag Stöd till klimatinvesteringar höjs med 50 miljoner kronor. Kristdemokraterna vill också betona vikten av en sammanhållen sjö- och skogsmarkskalkning. Försurningen ökar fortfarande och det finns därför ett stort behov av nykalkning. Kalkningsanslaget bör därför förstärkas och förutom kalkning av sjöar, vattendrag och våtmarker måste även skogsmarkskalkning föras in under detta utgiftsområde. Biologisk mångfald är en förutsättning för människors välbefinnande och hälsa. De biologiska resurserna får inte utnyttjas, bara nyttjas enligt förvaltarens principen. Det arbete som behövs för bevarande och restaurering av värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald har regeringen bedömt uppgå till 2,5 miljarder kronor under åren 2003 och 2004. Kristdemokraterna menar att det genom ett något långsammare genomförande, effektivisering av administrationen och en något högre andel frivilliga avsättningar, går att spara in på regeringens anslag. Även när det gäller Naturvårdsverket tror Kristdemokraterna att en besparing är möjlig genom att myndigheten effektiviserar sin administration och förvaltning.

Centerpartiet föreslår i sin partimotion Fi234 yrkande 6 (delvis) att ramen för utgiftsområde 20 för budgetåret 2003 ökas med 338 000 000 kr. För budgetåret 2004 föreslås en preliminär ram som är 400 miljoner kronor högre än vad regeringen förordat (yrkande 7 delvis). Centerpartiet föreslår vissa omfördelningar inom utgiftsområdet. Ökade anslag bör bl.a. anvisas till ideella organisationer verksamma inom natur- och kulturmiljöområdet och till kalkning. Vidare bör miljöforskningen räknas upp, bl.a. för att möjliggöra framtagandet av en heltäckande forsknings- och aktionsplan för Östersjöns miljö. Vidare bör medel avsättas till en fond för kostnadseffektiva investeringar kring Östersjön. Mot bakgrund av bl.a. den modell för bevarande av skyddsvärd skogsmark som Centerpartiet förordar bör anslaget för inköp av skog sänkas. Utöver detta tillkommer ett nytt anslag för miljöbistånd.

Miljö- och jordbruksutskottet vill för sin del anföra följande. Som regeringen redovisar i budgetpropositionen förklaras förändringen av utgiftsområ-

desramen för år 2003 jämfört med beräkningen av utgifterna per utgiftsområde i 2002 års ekonomiska vårproposition i huvudsak av att 21 miljoner kronor överförs till utgiftsområde 4 Rättsväsendet år 2002. Medlen tillförs domstolsväsendet för arbetet med miljödomstolar. Den beräknade utgiftsområdesramen 2004 är 1 041 miljoner kronor högre än vad som tidigare redovisats för år 2002. Det förklaras i huvudsak av de satsningar som följer av regeringens proposition Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130). Förslagen i budgetpropositionen innebär en minskning av resurserna för insatser för att öka den biologiska mångfalden samt minskade resurser till sanering och återställning av förorenade områden. När det gäller nu nämnda besparingar inom utgiftsområdet anser utskottet i likhet med vad som anförs i motion Fi230 att dessa inte bör genomföras. För budgetåret 2003 bör därför ytterligare resurser tillföras anslagen Åtgärder för biologisk mångfald och Sanering och återställning av förorenade områden. Utskottet finner mot bakgrund av det anförda att ramen för utgiftsområde 20, i förhållande till regeringens förslag, bör höjas med 28 000 000 kr och därmed fastställas till 3 363 075 000 kr för budgetåret 2003. Därmed tillstyrker utskottet motion Fi230 (s, v, mp) yrkande 1 i denna del. Motionerna Fi231 (m) yrkande 5, Fi232 (fp) yrkande 6, Fi233 (kd) yrkande 8 och Fi234 (c) yrkande 6 bör därmed avstyrkas i denna del.

Utskottet anser vidare att regeringens förslag beträffande den preliminära fördelningen av utgifterna för budgetåret 2004 såvitt gäller utgiftsområde 20 bör tillstyrkas och att motionerna Fi231 (m) yrkande 6, Fi232 (fp) yrkande 7, Fi233 (kd) yrkande 9 och Fi234 (c) yrkande 7 bör avstyrkas i denna del.

Utgiftsområde 23

I utgiftsområdet ingår politikområdena Skogspolitik, Djurpolitik, Livsmedelspolitik, Landsbygdspolitik samt delar av politikområdena Utbildningspolitik, Forskningspolitik och Samepolitik.

Regeringen föreslår att ramen för utgiftsområde 23 för budgetåret 2003 skall fastställas till 10 460 479 000 kr. Riksdagen föreslås vidare godkänna den preliminära beräkningen av ramen för utgiftsområdet för budgetåret 2004. För år 2004 föreslås en preliminär ram om 14 451 miljoner kronor.

Den beräknade utgiftsområdesramen år 2004 är 306 miljoner kronor lägre än anslag för år 2002. Eftersom regeringen gör bedömningen att det finns en risk att utgiftstaket är hotat år 2003, tidigareläggs utbetalningarna av arealstödsersättning motsvarande ca 4 000 miljoner kronor till år 2002. Detta förklarar den lägre anslagsnivån år 2003.

I flerpartimotion Fi230 (s, v, mp) föreslås vissa ändringar i förhållande till regeringens förslag om ramar för utgiftsområde 23. Enligt motionärerna ökades anslaget Ersättning för viltskador år 2002, och denna ökning skall gälla även år 2003, framför allt på grund av skador och förebyggande stängselkostnader för varg. Anslaget Ersättning för viltskador bör således ökas med 3,5 miljoner kronor år 2003. Vidare uppmärksammas SLU:s arbete med fältför-

söksverksamhet för ekologisk odling. Under åren 2001 och 2002 har 7 miljoner kronor per år avsatts för detta inom ramen för anslaget 25:1 Sveriges lantbruksuniversitet. För detta ändamål bör, enligt motionärerna, anslaget ökas med 7 miljoner kronor för år 2003. Vidare framhålls Livsmedelsverkets viktiga roll när det gäller livsmedelssäkerheten. Anslaget till Livsmedelsverket bör ökas med 10 miljoner kronor år 2003. Sammanfattningsvis föreslås att ramen för utgiftsområde 23 ökas med 20,5 miljoner kronor för år 2003 (yrkande 1 delvis).

Förslag till andra nivåer för ramen för utgiftsområde 23 läggs fram i partimotioner (m), (fp), (kd) och (c).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion Fi231 yrkande 5 (delvis) att ramen för utgiftsområde 23 för budgetåret 2003 skall fastställas till ett belopp som är 421 631 000 kr lägre än regeringens förslag. För budgetåret 2004 föreslås i motionens yrkande 6 (delvis) en preliminär ram som är 434 504 000 kr lägre än vad regeringen förordat. Enligt motionärerna belastas den svenska livsmedelsproduktionen med produktionsskatter som fortfarande ligger avsevärt högre än omvärldens. Konkurrensen mellan livsmedelsproducenterna hårdnar i takt med att jordbrukspolitiken reformeras. Skatten på den diesel som förbrukas av jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner bör sänkas till nivån 53 öre per liter. Skatten på växtnäringen bör tas bort. När det gäller djurskyddet är reglerna i Sverige i grunden bra. Vad som behöver förbättras är tillsyn och kontroll så att reglerna verkligen följs. Att införa en djurskyddsmyndighet löser inga problem. I stället bör resurserna öka för utbildning av de inspektörer som skall sköta tillsynen. Vidare bör livsmedelstillsynen förstärkas och förbättras. Däremot är det inte statens uppgift att marknadsföra och stimulera konsumtion av en viss typ av livsmedel. Detta sköts bäst av marknadsaktörer utan statlig inblandning.

I Folkpartiets partimotion Fi232 yrkande 6 (delvis) föreslås att ramen för budgetåret 2003 bestäms till ett belopp som är 455 000 000 kr lägre än vad regeringen föreslagit. Enligt yrkande 7 (delvis) bör den preliminära ramen för år 2004 fastställas till belopp som är 471 miljoner kronor lägre än regeringens förslaget. Enligt Folkpartiet bör ytterligare resurser satsas på åtgärder inom djurskydd och djurhälsovård. Vidare förstärks de konsumentpolitiska åtgärderna vad gäller livsmedelshanteringen med ytterligare medel. Ökade resurser beräknas för Statens lantbruksuniversitet och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Besparingar görs på Statens jordbruksverk och Fiskeriverket.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion Fi233 en ökning av ramen för budgetåret 2003 med 295 000 000 kr (yrkande 8 delvis). För budgetåret 2004 föreslås en ökning med 108 miljoner kronor (yrkande 9 delvis). Kristdemokraternas inriktning för jordbruket syftar till fortsatt användning av åkermarken för livsmedelsproduktion. Jordbruket skall ha samma konkurrensvillkor som omvärlden. Skatter och avgifter, bl.a. dieselskatten, behöver av konkurrensskäl harmoniseras med övriga EU-länder. Detta är en förutsättning för att jordbruket skall finnas kvar som basnäring i hela landet och möjliggör ett fullt utnyttjande av befintliga EU-ersättningar. Kristdemokraterna vill också till-

skjuta jordbruket resurser till ett omfattande åtgärdsprogram för landsbygdens miljö och struktur, eftersom regeringen misslyckats i tidigare förhandlingar med EU. Ett antal förhållanden och angelägna åtgärder påkallar en omfördelning av anslagen inom utgiftsområdet. Förenklade regelverk leder till minskat medelsbehov för Jordbruksverket. Distriktsveterinärorganisationen (DVO) avskaffas år 2004, och den nuvarande finansieringen av DVO används till den nya tillsynsorganisation som skapas inom länsstyrelserna och fördelas av djurskyddsmyndigheten. Extra resurser behöver satsas på ett återupprättande av skördeeskadeersättningen. Medel bör avsättas för återinförandet av avbytartjänst samt för exportfrämjande åtgärder. Vidare kräver Norrlandsjordbrukets utsatta situation särskilda stödåtgärder. Kristdemokraterna gör också en extra satsning på miljöförbättrande åtgärder i jordbruket samt på djurskydd och djurhälsa. Utöver detta får skogsbruket med Kristdemokraternas förslag en förstärkning genom de kalkningsinsatser som redovisats under utgiftsområde 20. Det är också viktigt att svensk fiskerinäring har villkor som motsvarar de i konkurrerande länder, och Kristdemokraterna därför bl.a. införa ett yrkesfiskaravdrag. Kristdemokraterna föreslår även ett flertal skattesänkningar, bl.a. på diesel, som stärker jordbrukets konkurrenskraft. Totalt sänks skatterna för jordbruket med 730 miljoner kronor för år 2003 och med ca 1 miljard kronor år 2004. Ramen för utgiftsområdet bör i jämförelse med regeringens beräkning utökas med 295 miljoner kronor för år 2003 och med 108 miljoner kronor för år 2004.

Centerpartiet föreslår i sin partimotion Fi234 (yrkande 6 delvis) att ramen för utgiftsområde 23 för budgetåret 2003 fastställs till ett belopp som är 210 000 000 kr högre än regeringens förslag. För budgetåret 2004 föreslås en preliminär ram som är 210 miljoner kronor högre än vad regeringen förordat (yrkande 7 delvis). Enligt Centerpartiet bör anslagen till forskning och utveckling av näringen ökas. Vidare krävs ökade resurser till kontroll av livsmedel och ersättningar för viltskador.

Miljö- och jordbruksutskottet vill för sin del anföra följande. Som framhålls i propositionen finns det en risk att utgiftstaket är hotat år 2003. Därför har regeringen föreslagit att utbetalningarna av arealstödersättning motsvarande ca 4 000 miljoner kronor tidigareläggs till år 2002. Detta förklarar den lägre anslagsnivån år 2003. Vidare är den beräknade utgiftsområdesramen år 2004 306 miljoner kronor lägre än anslag för år 2002. Förslagen i budgetpropositionen innebär härutöver bl.a. att den ökning av anslaget Ersättningen för viltskador som riksdagen beslutade för år 2002 inte kvarstår. I likhet med vad som anförs i motion Fi230 anser utskottet att denna ökning skall gälla även år 2003, framför allt på grund av skador och förebyggande stängselkostnader för varg. Vidare bör SLU:s arbete med fältförsöksverksamhet för ekologisk odling uppmärksammas. Under åren 2001 och 2002 har 7 miljoner kronor per år avsatts för detta inom ramen för anslaget 25:1 Sveriges lantbruksuniversitet. Även för år 2003 bör motsvarande resurser tillföras denna verksamhet. Livsmedelsverket har en viktig roll när det gäller arbetet med livsmedelssäkerhet och bör tillföras ytterligare 10 miljoner kronor år 2003. Med det anförda föreslår utskottet att ramen för utgiftsområde 23, i förhållande till regeringens

förslag, höjs med 20 500 000 kr och därmed fastställs till 10 480 979 000 kr för budgetåret 2003. Därmed tillstyrker utskottet motion Fi230 (s, v, mp) yrkande 1 i denna del. Motionerna Fi231 (m) yrkande 5, Fi232 (fp) yrkande 6, Fi233 (kd) yrkande 8 och Fi234 (c) yrkande 6 bör därmed avstyrkas i denna del.

Utskottet anser vidare att regeringens förslag beträffande den preliminära fördelningen av utgifterna för budgetåret 2004 såvitt gäller utgiftsområde 23 bör tillstyrkas och att motionerna Fi231 (m) yrkande 6, Fi232 (fp) yrkande 7, Fi233 (kd) yrkande 9 och Fi234 (c) yrkande 7 bör avstyrkas i denna del.

Stockholm den 12 november 2003

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Per Westerberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Per Westerberg (m), Sinikka Bohlin (s), Alf Eriksson (s), Lennart Fremling (fp), Rune Berglund (s), Rolf Lindén (s), Sven Gunnar Persson (kd), Christina Axelsson (s), Lars Lindblad (m), Carina Ohlsson (s), Sverker Thorén (fp), Jan Andersson (c), Jan-Olof Larsson (s), Christin Nilsson (s), Cecilia Widegren (m), Sven-Erik Sjöstrand (v) och Mikaela Valtersson (mp).

Avvikande meningar

1. Utgifternas fördelning på utgiftsområden

Per Westerberg (m), Lars Lindblad (m) och Cecilia Widegren (m) anför:

Utgiftsområde 20

Enligt Moderata samlingspartiet behövs det nya, mer effektiva metoder i arbetet för att bevara den biologiska mångfalden. En ökad andel av den skyddsvärda arealen mark bör skyddas genom inrättande av s.k. skötselkontrakt. Behovet att köpa in skyddsvärd mark minskar därmed samtidigt som bevarandearbetet blir mer effektivt. Vidare föreslås att en fond inrättas år 2005 för att finansiera arbetet med att bevara den biologiska mångfalden. Fonden, som skall uppgå till 1 miljard kronor, skall även vara öppen för donationer. När det gäller sanering av förorenade markområden är det enligt Moderata samlingspartiets mening viktigt att prioritera saneringen av områden som är miljö- och hälsofarliga. För att kunna göra nödvändiga prioriteringar behövs vetenskapliga riskbedömningar av saneringsobjektens farlighet för människa och miljö. Vidare bör forskning och utveckling av nya metoder och framtagande av effektivare saneringsteknik stödjas. För att minska utsläppen av växthusgaser bör ökade resurser ges till stimulansåtgärder för utveckling av miljövänlig teknik. Det internationella samarbetet om klimatpolitiken skall öka. Sverige skall aktivt arbeta för införandet av ett effektivt EU-system för handel med utsläppsrätter vad gäller koldioxid. I förlängningen vill vi se ett globalt system för handel med utsläppsrätter för att på ett effektivt sätt minska utsläppen av växthusgaser.

Vi föreslår i enlighet med vår partimotion Fi231 yrkandena 5 (delvis) och 6 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 571 908 000 kr och för budgetåret 2004 med 1 303 125 000 kr.

Utgiftsområde 23

Den svenska livsmedelsproduktionen belastas med produktionsskatter som fortfarande ligger avsevärt högre än omvärldens. Konkurrensen mellan livsmedelsproducenterna hårdnar i takt med att jordbrukspolitiken reformeras. Skatten på den diesel som förbrukas av jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner bör sänkas till nivån 53 öre per liter. Skatten på växtnäringen bör tas bort. När det gäller djurskyddet är reglerna i Sverige i grunden bra. Vad som behöver förbättras är tillsyn och kontroll så att reglerna verkligen följs. Att införa en djurskyddsmyndighet löser inga problem. I stället bör resurserna öka för utbildning av de inspektörer som skall sköta tillsynen. Vidare bör livsmedels-tillsynen förstärkas och förbättras. Däremot är det inte statens uppgift att

marknadsföra och stimulera konsumtion av en viss typ av livsmedel. Detta sköts bäst av marknads aktörer utan statlig inblandning.

Vi föreslår i enlighet med motion Fi231 yrkandena 5 (delvis) och 6 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 421 631 000 kr och för budgetåret 2004 med 434 504 000 kr.

2. Utgifternas fördelning på utgiftsområden

Lennart Fremling (fp) och Sverker Thorén (fp) anför:

Utgiftsområde 20

Folkpartiets grundsyn är att man även inom miljöområdet skall undvika riktade stödåtgärder som ofta leder till byråkratiska regler och i grunden felaktiga beslut. I stället skall man arbeta med utgångspunkt i att den som förorenar betalar. En djupgående analys bör genomföras av vilka organisatoriska, legala och ekonomiska förändringar som behövs för att samhället bättre skall kunna hantera hållbar utveckling. Därför föreslås att det tillsätts en hållbarhetskommission. Riktade stöd till klimatinvesteringar bör ej förekomma. I stället fordras mer resurser inom området biologisk mångfald framför allt för att ge fler områden kvalificerat skydd som naturreservat. Vidare krävs mer resurser till det internationella samarbetet. Folkpartiet anser att det är av yttersta vikt att Sverige aktivt stödjer internationell miljösamverkan och att detta också avspeglar sig i aktiv handling. Ökade resurser bör tillföras miljöforskning. Dessa pengar skall bl.a. kunna användas av den föreslagna hållbarhetskommissionen för angelägna utredningar och kortare forskningsuppdrag.

Vi föreslår i enlighet med vår partimotion Fi232 yrkandena 6 (delvis) och 7 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 270 000 000 kr och för budgetåret 2004 med 370 000 000 kr.

Utgiftsområde 23

Enligt Folkpartiet bör ytterligare resurser satsas på åtgärder inom djurskydd och djurhälsovård. Vidare förstärks de konsumentpolitiska åtgärderna vad gäller livsmedelshandlingen med ytterligare medel. Ökade resurser beräknas för Sveriges lantbruksuniversitet och Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande. Besparingar görs på Statens jordbruksverk och Fiskeriverket.

Vi föreslår i enlighet med vår partimotion Fi232 yrkandena 6 (delvis) och 7 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 455 000 000 kr och för budgetåret 2004 med 471 000 000 kr.

3. Utgifternas fördelning på utgiftsområden

Sven Gunnar Persson (kd) anför:

Utgiftsområde 20

Kristdemokraterna anser att miljöpolitiken måste präglas av en helhetssyn, där människan ingår i ett nära samspel med naturen utan att förbruka dess livsuppehållande resurser. Miljöhänsyn och miljöpolitik kan inte avgränsas till någon specifik sektor utan måste inkluderas i beslutsunderlaget inom alla politikområden. För att komma till rätta med miljöproblemen har Sveriges riksdag antagit 15 nationella miljö kvalitetsmål. Det övergripande syftet är att överlämna ett samhälle till nästa generation där de stora miljöproblemen är lösta. Det största miljöproblemet, vilket också är det svåraste att åtgärda, är klimatförändringarna. För att komma till rätta med detta problem måste utsläppen från trafik och energiproduktion minska drastiskt, varför Kristdemokraterna föreslår att regeringens anslag Stöd till klimatinvesteringar höjs med 50 miljoner kronor. Vidare föreslås slopad energiskatt på förnybara drivmedel. Kristdemokraterna vill också betona vikten av en sammanhållen sjö- och skogsmarkskalkning. Försurningen ökar fortfarande och det finns därför ett stort behov av nykalkning. Kalkningsanslaget bör därför förstärkas och förutom kalkning av sjöar, vattendrag och våtmarker måste även skogsmarkskalkning föras in under detta utgiftsområde. Biologisk mångfald är en förutsättning för människors välbefinnande och hälsa. De biologiska resurserna får inte utnyttjas, bara nyttjas enligt förvaltarens principen. Det arbete som behövs för bevarande och restaurering av värdefulla naturmiljöer och biologisk mångfald har regeringen bedömt uppgå till 2,5 miljarder kronor under åren 2003 och 2004. Kristdemokraterna menar att det genom ett något långsammare genomförande, effektivisering av administrationen och en något högre andel frivilliga avsättningar, går att spara in på regeringens anslag. Även när det gäller Naturvårdsverket tror Kristdemokraterna att en besparing är möjlig genom att myndigheten effektiviserar sin administration och förvaltning.

Jag föreslår i enlighet med vår partimotion Fi233 yrkandena 8 (delvis) och 9 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, minskning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 90 000 000 kr och för budgetåret 2004 med 120 000 000 kr.

Utgiftsområde 23

Kristdemokraternas inriktning för jordbruket syftar till fortsatt användning av åkermarken för livsmedelsproduktion. Jordbruket skall ha samma konkurrensvillkor som omvärlden. Skatter och avgifter, bl.a. dieselskatten, behöver av konkurrensskäl harmoniseras med övriga EU-länder. Detta är en förutsättning för att jordbruket skall finnas kvar som basnäring i hela landet och möjliggör ett fullt utnyttjande av befintliga EU-ersättningar. Kristdemokraterna vill också tillskjuta jordbruket resurser till ett omfattande åtgärdsprogram för

landsbygdens miljö och struktur, eftersom regeringen misslyckats i tidigare förhandlingar med EU. Ett antal förhållanden och angelägna åtgärder påkallar en omfördelning av anslagen inom utgiftsområdet. Förenklade regelverk leder till minskat medelsbehov för jordbruksverket. Distriktsveterinärorganisationen (DVO) avskaffas år 2004 och den nuvarande finansieringen av DVO används till den nya tillsynsorganisationen som skapas inom länsstyrelserna och fördelas av djurskyddsmyndigheten. Extra resurser behöver satsas på ett återupprättande av skördeskadeersättningen. Medel bör avsättas för återinförandet av avbytartjänst samt för exportfrämjande åtgärder. Vidare kräver Norrlandsjordbrukets utsatta situation särskilda stödåtgärder. Vi gör också en extra satsning på miljöförbättrande åtgärder i jordbruket samt på djurskydd och djurhälsa. Utöver detta får skogsbruket med kristdemokraternas förslag en förstärkning genom de kalkningsinsatser som redovisats under utgiftsområde 20. Det är också viktigt att svensk fiskerinäring har villkor som motsvarar de i konkurrerande länder och vi vill därför bl.a. införa ett yrkesfiskaravdrag. Kristdemokraterna föreslår även ett flertal skattesänkningar, bl.a. på diesel, som stärker jordbrukets konkurrenskraft. Totalt sänks skatterna för jordbruket med 730 miljoner kronor för år 2003 och med ca 1 miljard år 2004.

Jag föreslår i enlighet med vår partimotion Fi233 yrkandena 8 (delvis) och 9 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 295 000 000 kr och för budgetåret 2004 med 108 000 000 kr.

4. Utgifternas fördelning på utgiftsområden

Jan Andersson (c) anför:

Utgiftsområde 20

Centerpartiet föreslår vissa omfördelningar inom utgiftsområdet. Ökade anslag bör bl.a. anvisas till ideella organisationer verksamma inom natur- och kulturmiljöområdet och till kalkning. Vidare bör miljöforskning räknas upp, bl.a. för att möjliggöra framtagandet av en heltäckande forsknings- och aktionsplan för Östersjöns miljö. Härutöver bör medel avsättas till en fond för kostnadseffektiva investeringar kring Östersjön. Anslaget för inköp av skog bör sänkas, bl.a. mot bakgrund av den modell för bevarande av skyddsvärd skogsmark som Centerpartiet förordar. Utöver detta tillkommer ett nytt anslag för miljöbistånd.

Jag föreslår i enlighet med vår partimotion Fi234 yrkandena 6 (delvis) och 7 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 338 000 000 kr och för budgetåret 2004 med 400 000 000 kr.

Utgiftsområde 23

Enligt Centerpartiet bör anslagen till forskning och utveckling av näringen ökas. Vidare krävs ökade resurser till kontroll av livsmedel och ersättningar för viltskador.

Jag föreslår i enlighet med vår partimotion Fi234 yrkandena 6 (delvis) och 7 (delvis) en, i förhållande till regeringens förslag, ökning av utgiftsramen för budgetåret 2003 med 210 000 000 kr och för budgetåret 2004 med 210 000 000 kr.

BILAGA 13

Näringsutskottets protokollsutdrag
2002/03:2.2

NÄRINGSUTSKOTTET

Utdrag ur
PROTOKOLL UTSKOTTSSAMMANTRÄDE 2002/03:2

DATUM 2002-11-05

TID 11.00 – 11.45

- - -

**§ 2 Ev. yttrande till finansutskottet över utgiftsramar
m.m.**

Behandlas fråga om yttrande till finansutskottet över proposition 2002/03:1 (budgetpropositionen), såvitt gäller budgetens utgiftsramar m.m. Härvid anmäls inkomna skrivelser från Jönköpings Energi AB och Växjö Energi AB.

Utskottet beslutar att inte avge yttrande. I stället beslutar utskottet att genom protokollsutdrag meddela finansutskottet

att s-, v- och mp-ledamöterna tillstyrker berörda förslag i propositionen och avstyrker motsvarande motionsyrkanden,

att m-ledamöterna tillstyrker motion 2002/03:Fi231 i berörd del,

att fp-ledamöterna tillstyrker motion 2002/03:Fi232 i berörd del,

att kd-ledamöterna tillstyrker motion 2002/03:Fi233 i berörd del.

- - -

Vid protokollet
Jessica Persson

Justeras
Marie Granlund

Rätt utdraget intygar

Jessica Persson

Exp. 2002-11-12
FiU

BILAGA 14

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2002/03:AU1y

Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett berörda utskott tillfälle att yttra sig över budgetpropositionen för år 2003 bl.a. avseende den ekonomiska politiken och förslag till statsbudgeten för budgetåret 2003, utgifternas fördelning på utgiftsområden och beräkningen av statsinkomsterna i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Arbetsmarknadsutskottet, som har beredningsansvaret för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv, yttrar sig i det följande om utvecklingen på arbetsmarknaden m.m. Utskottet kommenterar även oppositionens förslag till ramar i respektive partimotion Fi231, Fi232, Fi233 och Fi234. I yttrandet berörs även motion Fi230 till den del som den berör ramen för utgiftsområde 14.

Utvecklingen på arbetsmarknaden m.m.

Budgetpropositionen

De makroekonomiska förutsättningar som förslagen i budgetpropositionen bygger på utgår från beräkningar som baseras på information t.o.m. den 4 oktober. Sysselsättningen väntas öka nästa år i takt med att produktionen stiger, men till följd av en stark ökning av antalet personer mellan 20 och 64 år bedöms den reguljära sysselsättningsgraden falla till 78,0 %. Den prognostiserade utvecklingen av sysselsättningen och arbetskraftsutbudet antas medföra att arbetslösheten, mätt som årsgenomsnitt, i riket som helhet sjunker till 3,8 % nästa år. Regeringen framhåller dock att osäkerheten om den internationella konjunkturen är stor.

För år 2004 görs ingen bedömning av konjunkturläget. Med hänsyn till osäkerheten i bedömningen av den framtida konjunkturutvecklingen presenteras i stället tre scenarier med en baskalkyl och ett låg- respektive högtillväx-alternativ. I baskalkylen återhämtar sig den svenska ekonomin successivt med en BNP-tillväxt med 2,5 % både 2003 och 2004. Det av regering och riksdag uppsatta sysselsättningsmålet om 80 % sysselsatta i dessa åldrar år 2004 nås inte i denna kalkyl utan sysselsättningsgraden stannar på 78 %.

I lågtillväxtalternativet blir sysselsättningsnivån betydligt lägre än i bas-kalkylen och den öppna arbetslösheten stiger. I högtillväxtkalkylen fortsätter sysselsättningen att stiga och sysselsättningsmålet år 2004 uppnås. Regeringen avser att fortlöpande vidta åtgärder så att denna utveckling blir möjlig.

Den senaste månadsstatistiken från AMS och SCB samt KI:s månadsbarometer

AMS har den 7 november presenterat månadsstatistiken för oktober. Där konstateras att konjunkturuppgången dröjer. Trots det är arbetsmarknaden fortsatt stabil. Den öppna arbetslösheten fortsätter att gå ned trots den svaga konjunkturen och låg i slutet av oktober på 3,8 % av arbetskraften. Motsvarande tal för ett år sedan var 3,9 %. Det s.k. obalanstalet, dvs. öppet arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program, uppgick i oktober till 6,6 % av arbetskraften, motsvarande 292 000 personer. På Stockholms arbetsmarknad är andelen arbetslösa och programdeltagare närmare 1 procentenhet högre än samma månad förra året, 4,1 % av arbetskraften. 53 000 personer har hittills i år varslats om uppsägning, vilket är lika många som samma period förra året. I oktober varslades 7 900 personer. Det är den näst högsta oktober-siffran sedan 1993. Arbetslösheten har minskat främst bland kvinnor och motsvarar 3,4 % jämfört med 4,2 % för männen. Arbetslösheten har även sjunkit för äldre och långtidsinskrivna. 38 000 nya platser anmälades till arbetsförmedlingarna under oktober, vilket är en uppgång med 2 700 jämfört med oktober 2001. Det är uteslutande visstidsanställningar som står för ökningen. De tre storstadslänen står för drygt 60 % av de nyanmälda platserna.

SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) för september redovisar en viss ökning av antalet sysselsatta. Den relativa arbetslösheten hade dock ökat till 4,2 %, en uppgång med två tiondels procentenheter jämfört med ett år tidigare. Arbetskraften motsvarade 78,3 % av befolkningen mellan 16 och 64 år, vilket är samma tal som ett år tidigare. Antalet utförda arbetstimmar i genomsnitt per vecka var något lägre än året före. SCB följer också upp regeringens sysselsättningsmål, dvs. andelen sysselsatta på den reguljära arbetsmarknaden i åldersgruppen 20–64 år. I september 2002 uppgick andelen till 78,4 %.

Konjunkturinstitutets (KI) månadsbarometer för september anger att flera branscher redovisar eller förutser fallande sysselsättning, men det finns variationer, och några branscher planerar för fortsatt ökad sysselsättning.

Övriga mätningar och prognoser

Enligt TCO:s s.k. platsannonsindex som publicerades den 22 oktober sjönk antalet orubricerade annonser under årets första nio månader med 31 % i förhållande till året innan.

För någon tid sedan skrev Riksbanken ned tillväxtprognosen något för de kommande åren bl.a. med hänvisning till den osäkerhet om tillväxtutsikterna som den fortsatta börsnedgången och de ökade säkerhetspolitiska riskerna

givit upphov till. Riksbanken gör antaganden om lägre tillväxtsiffror än regeringen i sin baskalkyl.

Även ett antal privata prognosinstitut, som presenterat prognoser i tiden efter budgetpropositionens avlämnande, gör antaganden om klart lägre tillväxtsiffror än regeringen för år 2002, men i huvudsak i nivå med regeringens antaganden för åren 2003 och 2004. I fråga om arbetslöshetsnivån under 2003 varierar dessa bedömningar mellan någon tiondels procentenhet lägre arbetslöshet och ett par tiondels procentenheter högre arbetslöshet än propositionens antagande om 3,8 %.

I den årliga rapporten "Lönebildningen, Samhällsekonomiska förutsättningar i Sverige 2002", som KI publicerade i oktober 2002, framhålls att konjunkturutsikterna försämrats sedan sommaren och att osäkerheten ökat. Den öppna arbetslösheten väntas öka från 4,0 till 4,3 % främst beroende på en svagare efterfrågan på arbetskraft. Även sysselsättningen bedöms minska med 0,2 % under nästa år huvudsakligen beroende på företagens fortsatta rationaliseringsåtgärder, men den väntas återhämta sig till slutet av 2003. Sysselsättningsgraden bland befolkningen i åldern 20–64 år bedöms sjunka från 78,1 till 77,6 % under 2003.

Upplysningar av AMS respektive Medlingsinstitutet

I anslutning till utskottets beredning av budgetpropositionen har AMS generaldirektör lämnat upplysningar. Det har skett en inbromsning under tredje kvartalet i år till följd av nedskärningarna inom telekom- och IT-sektorn men även inom byggbranschen. De drabbade inom telekom och IT har enligt AMS i allmänhet bra utbildningsbakgrund och därmed en relativt stark ställning på arbetsmarknaden, varför nedskärningar tidigare inte lett till en ökad arbetslöshet. Nu går dock arbetslöshetsnivån upp i Mälardalsområdet. Till bilden hör att många kommuner i landet har begränsat utrymme att expandera. Den konjunkturuppgång som många räknat med har inte infunnit sig, och ingenting i den amerikanska eller tyska ekonomin talar för en rejäl omsvängning under överskådlig tid. Enligt AMS får man räkna med fortsatta varsel under den närmaste tiden. Varslen är både konjunktur- och strukturbetingade. Inom telekom- och IT-branschen finns en överetablering och det pågår nu en nödvändig anpassning. Till detta skall läggas att underleverantörer utsätts för prispress från utlandet. Arbeten flyttas bl.a. till de baltiska länderna. – Enligt AMS generaldirektör är arbetsmarknaden trots detta ganska stabil, och inga dramatiska förändringar är att vänta under det närmaste kvartalet. Det stora problemet på längre sikt är inte arbetslösheten, utan risken för en allt större brist på arbetskraft och det faktum att många personer står utanför den reguljära arbetsmarknaden. Medelåldern är hög bland de offentliganställda. Det kommer att bli stora pensionsavgångar under de kommande 10–15 åren. Det gäller t.ex. grund- och gymnasieskolan och hälso- och sjukvården. Rekryteringsproblemen kan bli påtagliga vid en konjunkturuppgång. Problemen

kommer att förstärkas om det inte går att minska antalet förtidspensioneringar och hålla tillbaka långtidssjukskrivningarna.

Även Medlingsinstitutets generaldirektör har informerat utskottet. I år ligger löneutvecklingen i Sverige klart över genomsnittet i EU. Ännu är detta inte något stort problem. Men många och stora grupper av löntagare anser sig ha berättigade krav på bättre betalt. Enligt Medlingsinstitutet råder det betydande osäkerhet om 2003 med tanke på att den förväntade konjunkturuppgången dröjer. Stora löneökningar till dessa grupper kan leda till att industrin får svårare att hävda sin lönenormerande roll, samtidigt som många av de offentliganställda har en alternativ arbetsmarknad i den privata sektorn. Detta kan få en överspillningseffekt på den privata sidan när nya avtal skall träffas till 2004. Genomsnittliga löneökningar på en hög nivå under en konjunkturuppgång i kombination med brist på arbetskraft i många yrken skulle ställa stora krav på AMS och arbetsmarknadspolitiken. För att lönerna inte skall pressas upp är det enligt Medlingsinstitutet avgörande att det finns tillgång till utbildad arbetskraft.

Arbetsmarknadsutskottets kommentarer till arbetsmarknadsläget m.m.

Som framhållits i budgetpropositionen är den framtida konjunkturutvecklingen såväl i Sverige som i omvärlden alltjämt mycket svårbedömd. Regeringen räknar med en svag uppgång i sysselsättningen nästa år medan KI spår en svag nedgång. Bilden av en mera långsamt växande eller stagnerande sysselsättning bekräftas eller förstärks av de rapporter och bedömningar som redovisats ovan.

Propositionen utgår som nämnts från en arbetslöshetsnivå på 3,8 % nästa år. KI:s prognos pekar dock på en arbetslöshet som överstiger regeringens prognos med en halv procentenhet. SCB:s statistik för september tyder på en liknande trend. En ökning av arbetslösheten med 1 procentenhet höjer de takbegränsade utgifterna med drygt 7 miljarder kronor. Redan en arbetslöshet som är några tiondels procentenheter högre än vad som antagits skulle alltså innebära påfrestningar på statsfinanserna. Till detta kommer att man över tid kan notera att minskande sjukfrånvaro motsvaras av ökande arbetslöshet och vice versa. Utskottet ställer sig bakom regeringens mål för ohälsarbetet, dvs. att antalet sjukdagar skall halveras till 2008. I budgetpropositionen räknar man med en minskning med 10 % redan mellan 2002 och 2003. Man måste enligt utskottet vara observant på att en minskad sjukfrånvaro inte leder till att arbetslösheten ökar. En beredskap måste finnas för att så långt som möjligt förhindra att den öppna arbetslösheten ökar till följd av minskad sjukfrånvaro.

Som framgått utgår regeringen från att den reguljära sysselsättningen i ålderna 20–64 år faller till 78,0 % nästa år för att stanna på samma nivå 2004, det år då sysselsättningsmålet skulle nås. Regeringen uttalar dock att målet ligger inom räckhåll. För arbetsmarknadsutskottet är det av stor vikt att ansträngningar görs för att nå målet. Sysselsättningsmålet är ett uttryck för en högre ambitionsnivå än det s.k. halveringsmålet om 4 % arbetslöshet som

uppnåddes i slutet av år 2000. En hög sysselsättningsnivå i kombination med låg arbetslöshet innebär stärkta statsfinanser som kan användas för satsningar på välfärden. Lika viktigt är att en ökad sysselsättning innebär att personer som i dag försörjs genom sociala bidrag och ersättningar kan bli självförsörjande. Ett arbete stärker individens självkänsla. Fler i arbete innebär minskade sociala klyftor. Sysselsättningsgraden bland vissa grupper är i dag oacceptabelt låg. Det handlar bl.a. om att fler personer med utländsk bakgrund, fler äldre och fler personer med funktionshinder måste komma ut på den reguljära arbetsmarknaden. Att nå sysselsättningsmålet är också nödvändigt för att klara det s.k. socialbidragsmålet. Sysselsättningsmålet är också viktigt med tanke på en framtida hotande brist på arbetskraft. Sysselsättningsgraden bland personer över 55 år måste öka och antalet nya förtidspensioneringar måste hållas tillbaka. För att sysselsättningsmålet, och på längre sikt målet om full sysselsättning, skall kunna bli verklighet krävs en stark ekonomi med tillväxt i alla delar av landet. Som framhållits av Konjunkturinstitutet i den ovan nämnda rapporten är även förhållandevis långsamt ökande arbetskraftskostnader en faktor för att 80-procentsmålet skall kunna uppnås.

Sammanfattningsvis kan utskottet konstatera att osäkerheten om utvecklingen på arbetsmarknaden ökat sedan budgetpropositionen lades fram. Arbetsmarknadsutskottet anser emellertid inte att det för närvarande finns underlag för att frånga de bedömningar som regeringens förslag grundas på. Det är dock enligt utskottets mening av största vikt att det finns en beredskap för att på olika sätt möta en ökande arbetslöshet. Stora ansträngningar måste också göras för att nå sysselsättningsmålet.

Utskottets synpunkter på oppositionens förslag till ramar m.m.*Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad*

Tusental kronor

	2003	2004
Regeringen	60 307	59 121
M	-4 462	-14 626
Fp	-12 900	-13 900
Kd	-8 355	-11 555
C	-12 075	-13 025

Utgiftsområde 14 Arbetsliv

Tusental kronor

	2003	2004
Regeringen	1 148*	1 070
M	-83	-234
Fp	-211	-211
Kd	-206	-209
C	-237	-223

* Enligt flerpartimotionen Fi230 (s, v, mp) utökas ramen för utgiftsområde 14 med 2 miljoner kronor, vilket avser en ökning av anslag 23:7 (HomO).

Moderaternas, Folkpartiets, Kristdemokraternas och Centerpartiets förslag framgår av tabellerna ovan. Partierna föreslår betydligt mindre utgiftsramar än regeringen på utgiftsområdena 13 och 14. En jämförelse med partiernas förslag på andra utgiftsområden visar att det framför allt är inom arbetsmarknadspolitiken som oppositionen förordar kraftiga nedskärningar. Det är genom dessa tänkta besparingar som man får utrymme för sina satsningar på andra politikområden.

På *utgiftsområde 13* föreslår samtliga oppositionspartier kraftiga nedskärningar på i huvudsak tre anslag, nämligen *22:1 Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader*, *22:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* och *22:3 Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader*.

Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet föreslår utgiftsminskningar på mellan 14 % och 21 % redan under kommande budgetår. Moderaterna, som för år 2003 gör mer begränsade besparingar, föreslår för budgetåret 2004 anslagsminskningar med i storleksordningen 25 %.

Utgiftsminskningarna tänker sig oppositionen att åstadkomma på främst tre sätt, nämligen genom en förändrad finansiering av arbetslöshetsförsäkringen, en minskad omfattning av arbetsmarknadspolitiska program och genom en omstöpning av AMS. Eftersom inget av partierna i detalj redovisar

hur besparingarna skall genomföras får utskottet försöka göra sig en bild av detta genom antaganden.

Framför allt anslagen 22:2 och 22:3 avser utgifter som är konjunktürkänsliga. Med nuvarande regelverk gör fluktuationer i arbetslöshetsnivån på 1 procentenhet utslag på statsbudgeten med i storleksordningen 7 miljarder kronor. En första reflexion är att oppositionen måste utgå från antingen en lägre arbetslöshetsnivå eller minskade kostnader för arbetslösheten eller en kombination av bådadera. Det kan inte gärna vara fråga om det förstnämnda alternativet eftersom partierna i andra sammanhang talar om betydligt högre faktiska arbetslöshetsnivåer än regeringen. Rimligen måste det i stället handla om minskade utgifter för arbetslösheten, vilket bara kan åstadkommas genom sämre ersättning till de arbetslösa och till programdeltagarna. Utskottet har då bortsett från de delar av de föreslagna besparingarna som motsvaras av en höjd egenfinansiering i arbetslöshetsförsäkringen.

En annan reflexion är att neddragningen av anslaget för köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader rimligtvis måste påverka förutsättningarna för att bedriva en aktiv och effektiv arbetsmarknadspolitik. De kraftiga besparingar som föreslås på detta anslag är svåra att förena med de individuellt inriktade insatser, utbildning, jobb- och utvecklingsgaranti m.m. som oppositionen samtidigt förordar, såvida inte tanken är att dessa insatser skall förbehållas en begränsad krets av arbetslösa – partierna talar om begränsade volymer men anger inte vilka kategorier arbetslösa som inte skulle prioriteras. Oppositionen vill ha en bättre arbetsmarknadspolitik, men den skall alltså genomföras till väsentligt lägre kostnader. Utskottet har mycket svårt att se hur de begränsade resurser som oppositionen vill ställa till arbetsmarknadspolitikens förfogande skulle kunna leda till det som man säger sig vilja åstadkomma.

De största besparingarna tänker sig alla de fyra partierna göra genom en ökad egenfinansiering av arbetslöshetsförsäkringen. Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet tillgodoräknar sig effekterna av detta redan under nästa budgetår medan Moderaterna räknar med full effekt år 2004.

Arbetsmarknadsutskottet beskrev det nuvarande finansieringssystemet i förra årets yttrande 2001/02:AU1y enligt följande:

Det nuvarande finansieringssystemet innebär i korthet följande. Arbetslöshetskassorna bidrar till finansieringen genom den s.k. finansieringsavgiften, som är relaterad till antalet medlemmar och den genomsnittligt utbetalade dagpenningen i arbetslöshetskassan i fråga. Kassan skall enligt 48 § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor för varje medlem till staten betala motsvarande 131 procent av den under det löpande verksamhetsåret genomsnittligt utbetalade dagpenningen enligt den s.k. inkomstbortfallsförsäkringen. En tolfedel av detta belopp skall kassan månatligen inleverera till staten. Därutöver betalas för varje medlem en s.k. utjämningsavgift för finansiering av ett utjämningsbidrag som är gemensamt för kassorna. Avgiften motsvarar 3 procent av den gällande högsta dagpenningen. Enligt 41 § samma lag skall arbetslöshetskassorna ta ut medlemsavgifter som tillsammans med andra inkomster får antas täcka förvaltningskostnader, de nyssnämnda avgifterna och övriga utgifter. Kassan har möjlighet att besluta om olika medlemsavgifter för olika med-

lemskategorier, om det finns skäl för det. – I den mån dessa avgifter inte är tillräckliga finansieras den resterande delen med allmänna skattemedel. Arbetsmarknadsavgiften enligt socialavgiftslagen (2000:980) uppgår för närvarande till 5,84 procent* av avgiftsunderlaget och skall enligt 9 § lagen (2000:981) om fördelning av socialavgifter finansiera bl.a. arbetslöshetsersättning. Även aktivitetsstödet till personer som uppfyller förutsättningarna för inkomstrelaterad ersättning finansieras med denna avgift. – – – De försäkrades insatser är alltså inte relaterade till arbetslöshetsnivån i sig i kassan utan till den dagpenning som kassans arbetslösa medlemmar har, vilken i sin tur är kopplad till löneläget bland kassans medlemmar. På detta sätt innebär finansieringssystemet att lönehöjningar kan gå ut över hela medlemskollektivet. – – –.

*I budgetpropositionen för 2003, volym 1, punkt 28, föreslås att arbetsmarknadsavgiften sänks till 3,70 % från den 1 januari 2003.

Arbetsmarknadsutskottet kan inledningsvis konstatera att oppositionens finansieringsmodeller är mer eller mindre skissartade.

Moderaternas förslag går dock något längre i detaljeringsgrad än de övrigas och innebär att dagens avgift ersätts med en försäkringspremie som relateras till månadslönen. Premien skall utgå med 2 % på sådana inkomster som är ersättningsberättigade. Premien skall vara avdragsgill vid inkomstbeskattningen. Förslaget har likheter med det finansieringssystem som infördes av fyrtipartiregeringen år 1994 men som upphävdes sedan Socialdemokraterna återtagit regeringsmakten på hösten det året.

Arbetsmarknadsutskottet har samma invändningar som tidigare mot en sådan finansieringsmodell. Den slopade anknytningen till arbetslöshetskassan kan innebära ett minskat ansvar för att kostnaderna hålls nere; den nuvarande kopplingen till dagpenningnivån innebär ett ansvar för lönenivån inom kassans område.

Folkpartiets partimotion innehåller inget annat än att man föreslår ”en helt annan modell för finansiering av a-kassan”. Avgiften skall vara avdragsgill. Minskningen av skatteintäkterna beräknas till 3,4 miljarder kronor per år.

Kristdemokraterna vill öka självfinansieringsgraden till 33 %. Den högre a-kasseavgiften – angiven till ca 100 kr per månad i kommittémotionen A320 – skulle synliggöra arbetslöshetens kostnader.

Centerpartiet vill också öka självfinansieringsgraden till 33 % för att göra kostnaden för arbetslösheten tydligare. Enligt kommittémotionen A330 skulle detta motsvara en ökad kostnad för den enskilde med 150 kr per månad före skatt och 90 kr efter det skatteavdrag som skulle medges. Arbetslösa skulle betala halv avgift.

Arbetsmarknadsutskottet har genom åren tagit ställning till ett antal olika förslag från oppositionen om ökad egenfinansiering i arbetslöshetsförsäkringen. Mer eller mindre preciserade modeller har lagts till grund för förslag om kraftigt reducerade kostnader för försäkringen. Det har då liksom nu varit svårt att få någon klarare bild av hur partierna tänkt sig finansieringen. Frågor som inställer sig är bl.a. vad den enskildes insats mera exakt skall relateras till och vilka som skall stå för finansieringen, hela löntagarkollektivet eller bara de som är medlemmar i en kassa eller möjligen de som kan sägas ha

förankring på arbetsmarknaden och i så fall hur detta kriterium skall bestämmas. Oavsett dessa oklarheter finns det skäl att vara kritisk mot en ökad egenfinansiering. Det är fråga om en kraftigt höjd insats för den enskilde, som kan bli särskilt betungande i ett svagt arbetsmarknadsläge med hög arbetslöshet. Förslagen har dessutom den bristen att den enskilde och hans eller hennes fackliga organisation inte på samma sätt som i nuvarande system får anledning att ta ansvar för löneutvecklingen inom den egna kassans område. Ett system som bygger på avgifter som anknyter till en i förväg okänd kostnad framstår dessutom som administrativt krångligt.

Man måste också betänka att så kraftigt ökade insatser som det skulle vara fråga om säkerligen skulle påverka människors vilja att vara försäkrade, allra helst sådana grupper som löper liten risk att bli arbetslösa. Om försäkringen samtidigt skulle vara obligatorisk skulle den höjda egeninsatsen säkerligen av många i praktiken uppfattas som en ren skattehöjning.

Alldeles oavsett dessa invändningar ser arbetsmarknadsutskottet det som helt orealistiskt att förslagen skulle kunna genomföras så snabbt att de får genomslag på budgeten redan under nästa budgetår. Det är fråga om genomgripande systemförändringar som skulle kräva lagändringar och administrativa anpassningar. De besparingseffekter som oppositionen tillgodoräknar sig i sina budgetmotioner får därför mera ses som förhoppningar än väl underbyggda förslag.

Även när det gäller *utgiftsområde 14* föreslår oppositionen kraftiga nedskärningar de närmaste åren. I likhet med förslagen på utgiftsområde 13 förespråkar Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet utgiftsminskningar inom utgiftsområde 14 på i storleksordningen 20 % redan under kommande budgetår, medan Moderaterna tänker sig en begränsad minskning under 2003 för att under 2004 genomföra utgiftsminskningar på över 20 %.

Oppositionspartierna föreslår utgiftsminskningar av samma storleksordning, men bilden av hur nedskärningarna skall genomföras är mer splittrad. Alla partierna verkar dock anse att det finns utrymme för generella sparbetning hos de myndigheter som omfattas av utgiftsområdet och på anslaget för särskilda utbildningsinsatser (det senare sparbetning gäller dock inte Centerpartiet). Längst i förslagen går Moderaterna som därutöver vill lägga ned Arbetsdomstolen och föra över uppgifterna till allmän domstol, kraftigt begränsa Medlingsinstitutets uppdrag och slå samman JämO, HomO, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering och Handikappombudsmannen till en myndighet.

Utskottet kan inte ansluta sig de utgångspunkter som ligger till grund för dessa budgetförslag. Det ter sig dessutom orealistiskt att så kraftiga besparingar skulle kunna genomföras redan nästa budgetår.

Arbetsmarknadsutskottet anser sammanfattningsvis att oppositionens budgetförslag på utgiftsområdena 13 och 14 måste avvisas. Utskottet

tillstyrker regeringens motsvarande förslag, liksom det förslag om en ökning av ramen för utgiftsområde 14 som läggs fram i motion Fi230.

Stockholm den 12 november 2002

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anders Karlsson (s), Margareta Andersson (c), Laila Bjurling (s), Anders G Högmark (m), Erik Ullenhag (fp), Christer Skoog (s), Sonja Fransson (s), Camilla Sköld Jansson (v), Cinnika Beiming (s), Patrik Norinder (m), Lars Lilja (s), Tina Acketoft (fp), Berit Högman (s), Henrik Westman (m), Britta Lejon (s), Ulf Holm (mp) och Annelie Enochson (kd).

Avvikande meningar

1. Utvecklingen på arbetsmarknaden m.m. (m+fp+kd+c)

av Margareta Andersson (c), Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m), Henrik Westman (m), Erik Ullenhag (fp), Tina Acketoft (fp) och Annelie Enochson (kd) som anför följande.

Ett nytt övergripande mål för sysselsättningen bör formuleras. Vi behöver ett politiskt mål för arbetsmarknadspolitiken som visar verkligheten som den är. Man skall inte kunna flytta människor mellan olika statistikkolumner för att kunna uppfylla politiska mål och vallöften. I SOU 2002:5 för utredaren Jan Rydh en diskussion om detta. Han påvisar hur missvisande nuvarande mål är och problemen med den nuvarande produktionen av statistik som inte på ett lättillgängligt sätt mäter andelen människor i arbete. Rydh konstaterar att olika statistikproducenter har olika syften med sin statistikproduktion varför till exempel definitioner och åldersindelningar skiljer sig åt. Därför bör regeringen snarast uppdra åt statistikansvariga departement och myndigheter att fastställa gemensamma definitioner och datakällor samt former för en löpande, enhetlig uppföljning och prognostisering av utvecklingen av befolkning, studerande, förtidspensionärer, arbetskraft, sysselsatta, sjukfrånvarande och människor i arbete. Redovisningen bör innehålla komponenter i enlighet med förslag som lagts fram i SOU 2000:2.

Den bild av svensk ekonomi som tecknas av regeringen i budgetpropositionen bygger på information och antaganden som gjorts t.o.m. den 4 oktober.

Till skillnad från majoriteten i utskottet anser vi att den senaste informationen och de senaste prognoserna¹ inte bara tyder på en ökad osäkerhet kring det framtida tillväxt- och sysselsättningsläget, utan på ett i förhållande till regeringens antaganden klart försämrat tillväxt- och sysselsättningsläge.

Vi har under senhösten sett tydliga tecken på en svagare internationell konjunkturutveckling än vad som tidigare förutspåts. De för svensk ekonomi mycket betydelsefulla tyska och amerikanska ekonomierna har enligt AMS² än så länge inte visat några tecken på en mer livskraftig uppgång. I dagarna har i stället den amerikanska centralbanken, Federal Reserve, än en gång kraftigt sänkt den amerikanska styrräntan från en redan låg nivå. Den fortsatta nedgången i den för Sverige så viktiga telekomindustrin och en begynnande nedgång i byggsektorn utgör andra oroande exempel. Därtill har varnande röster höjts mot att de senaste årens löneökningstakt kan leda till att de svenska arbetskostnaderna skenar iväg med förhöjd arbetslöshet som följd.

Trots att arbetsmarknadsläget beskrivs som stabilt är arbetslösheten förhållandevis hög. Särskilt anmärkningsvärt är att den öppna arbetslösheten bland ungdomar, enligt AMS statistik för oktober, är oförändrat hög jämfört med

¹ Konjunkturinstitutets rapport "Lönebildningen, Samhällsekonomiska förutsättningar i Sverige 2002", som utkom i oktober 2002.

² Upplysningar som lämnats av AMS generaldirektör den 5 november 2002 i anslutning till utskottets beredning av budgetpropositionen.

för ett år sedan. Sammanlagt 51 500 unga var i oktober arbetslösa eller deltagare i ett arbetsmarknadsprogram; en oroväckande hög siffra som motsvarar i storleksordningen en halv årskull. Antalet varsel för oktober månad uppgick till 7 900; den näst högsta oktobersiffran sedan år 1993. Höga varseltal innebär visserligen inte automatiskt att arbetslösheten kommer att öka, men risken för en minskning av sysselsättningen är betydande.

Den dystra bilden av arbetsmarknaden förstärks av det faktum att 70 % av den sysselsättningsuppgång som skett mellan 1997 och 2001 är ersättningsjobb för de sjukskrivna och förtidspensionerade. En vanlig vardag är det sammanlagt uppemot 1,4 miljoner svenskar i arbetsför ålder som inte arbetar eller arbetar mindre än de önskar. De är antingen arbetslösa, i arbetsmarknadsåtgärder, latent arbetssökande, långtidssjukskrivna, förtidspensionerade eller undersysselsatta. Det innebär att var fjärde vuxen människa i arbetsför ålder inte arbetar.

Om nuvarande utveckling fortsätter kommer snart fler vara sjukskrivna mer än ett år än vad det finns personer i öppen arbetslöshet. Dessa sjukskrivningar har ökat med över 21 % sedan januari 2001. Av de långtidssjukskrivna i januari 2002 var 65 % kvinnor och 35 % män. Läget bland de anställda är allra värst inom den offentliga sektorn.

Antalet personer som är sjukskrivna uppgår en vanlig vardag till ungefär 400 000, varav ungefär 278 000 människor som är sjukskrivna en längre period än 14 dagar. Dessutom är 454 000 personer förtidspensionerade, helt eller delvis. Många av dessa har blivit förtidspensionerade av arbetsmarknadspolitiska skäl, enligt bland annat LO. Detta medför att de senaste fyra åren under högkonjunkturen har den verkliga sysselsättningen ökat med 0,5 procentenheter.

Tabell 1. Befolkning, arbetskraft, officiell sysselsättning samt människor i reguljärt arbete 1997 och 2001, åldersgruppen 20-64 år.

	1997		2001		Förändring	
	Antal	Andel ¹	Antal	Andel ¹	1997-2001	Procentenheter ¹
Befolkningen 20-64 år	5 145 700		5 225 000		79 300	
Ej i arbetskraften	981 100	19,1%	957 250	18,3%	-23 850	-0,7
varav förtidspensionerade (heltid)	363 000	7,1%	400 000	7,7%	37 000	+0,6
varav studerande	273 000	5,3%	278 500	5,3%	5 500	0,0
övriga	345 100	6,7%	278 750	5,3%	-66 350	-1,4
Arbetskraften	4 164 600	80,9%	4 276 750	81,9%	112 150	+0,9
varav arbetslösa	328 000	6,4%	162 750	3,1%	-165 250	-3,3
Sysselsatta	3 836 600	74,6%	4 114 000	78,7%	277 400	+4,2
varav sysselsatta i arbetsmarknadsåtgärder ²	32 000	0,6%	26 000	0,5%	-6 000	-0,1
Reguljärt sysselsatta	3 804 600	73,9%	4 088 000	78,2%	283 400	+4,3
varav sjukfrånvarande	200 000	3,9%	400 000 ³	7,7%	200 000	+3,8
Människor i arbete	3 604 600	70,1%	3 688 000	70,6%	83 400	+0,5

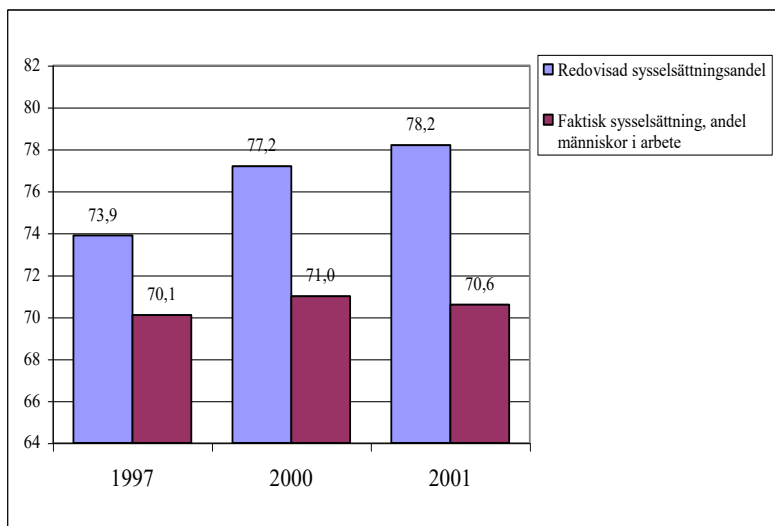
Källor: Regeringens utredning S 2000:7, SOU 2002:5 samt SCB, AKU

1) Andel av befolkningen i åldrarna 20-64 år, samt förändring (sista kolumnen) av dessa andelar i procentenheter.

2) Endast de personer som deltar i arbetsmarknadsåtgärder och som i AKU-statistiken räknas som sysselsatta (i arbetskraften). Detta är samma personer som regeringen räknar bort när de definierar sitt sysselsättningsmål (80 procent reguljärt sysselsatta i åldrarna 20-64 år). Raden "Reguljärt sysselsatta" anger alltså de personer som räknas in i regeringens sysselsättningsmål, dock inte de som faktiskt arbetar. Antalet människor i arbete kan utläsas på sista raden.

3) I stort sett hela ökningen beror på att de längre sjukfallen har ökat.

Diagram 1. Sysselsättningsbubblan. Andelen reguljärt sysselsatta mellan 20 och 64 år¹. Officiella tal och faktisk andel människor i arbete.

Källor: Regeringens utredning S 2000:7, SOU 2002:5 samt SCB, AKU

1) I procent av befolkningen i samma åldersgrupp.

För att nå en hög, verklig sysselsättningsgrad krävs hög tillväxt. Förslag som kan bidra till en god ekonomisk tillväxt har emellertid lyst med sin frånvaro i budgetpropositionen.

Trots den höga arbetslösheten råder det brist på arbetskraft främst inom den offentliga sektorn (bl.a. inom vård och omsorg). Fortfarande råder stora regionala olikheter. Den totala obalansen (dvs. öppet arbetslösa och deltagare i arbetsmarknadspolitiska program) var enligt AMS i september i Norrbottens län hela 12,1% medan den låg som lägst i Stockholms län på 4,1 %. Det skall också sägas att obalansstaket för Stockholm ökat med närmare en procentenhet sedan september i fjol. Äldre, invandrare och personer med utländsk bakgrund och funktionshindrade har fortfarande en oacceptabelt låg sysselsättningsgrad och alltför höga arbetslöshetstal.

Regeringen tar lätt på de varningstecken som arbetsmarknaden uppvisar. Den osäkerhet som råder om den framtida ekonomiska utvecklingen manar oss till försiktighet. Sverige riskerar att drabbas hårt och det är absolut nödvändigt att ha beredskap för ett försämrat arbetsmarknadsläge med stigande arbetslöshet. En höjning av den öppna arbetslösheten med 1 procentenhet ökar utgifterna under det statliga utgiftstaket med ca 7 miljarder kronor. En snabbt vikande ekonomi förvärrar en sedan tidigare dåligt fungerande arbetsmarknad. Regeringen blundar för detta och vidtar inte de nödvändiga strukturella reformer och strategiska skattesänkningar som är nödvändiga för att ge den svenska ekonomin utvecklingskraft.

Vi är övertygade om att en helt annan politik måste till för att komma till rätta med de strukturella problemen på arbetsmarknaden. Den ekonomiska

politiken måste långsiktigt stärka incitamenten till företagande, arbete och utbildning. Skattesänkningar behövs på arbete, företagande och hushållstjänster. Företagarnas villkor måste förbättras, en allmän avreglering måste genomföras, offentliga monopol slopas och socialförsäkringarna reformeras.

Sammantaget är vi mycket oroade för utvecklingen på den svenska arbetsmarknaden.

2. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14

Arbetsliv (m)

av Anders G Högmark (m), Patrik Norinder (m) och Henrik Westman (m) som anför följande.

Utgiftsområde 13

Vi moderater föreslår att ramen för utgiftsområde 13 bestäms till 55 845 miljoner kronor år 2003 och 44 495 miljoner kronor år 2004.

Vi föreslår att en allmän arbetslöshetsförsäkring införs. Den bör vara en omställningsförsäkring och administreras av staten. Dagens fasta avgifter ersätts med en försäkringspremie vars storlek relateras till månadslönen. Premien skall vara 2 % av ersättningsberättigad inkomst och vara avdragsgill vid inkomstbeskattningen. Det överskott som finns i dagens a-kassor bör överföras till den nya försäkringen. Genom att införa en sådan premie räknar vi med att utgifterna under utgiftsområdet kan minska med 2,1 miljarder kronor år 2003 och med 8,6 miljarder kronor år 2004. Förslaget om egenfinansiering av en ny arbetslöshetsförsäkring förutsätter att de skattesänkningar som vi moderater föreslår i vår motion om den ekonomiska politiken, Fi231, genomförs.

Vad gäller förmedlingsverksamhet anser vi att förmedling av arbete skall vara individuell och effektiv. Andra aktörer än staten skall kunna bedriva arbetsförmedlingsverksamhet. Lokala arbetsförmedlingar bör avknoppas från AMS. Rekryteringsföretag kan hjälpa nya grupper av arbetssökande. Specialistförmedlingar bör kunna växa fram och bemanningsföretagen vidga sina arbetsfält. Arbetsförmedling skall vara kostnadsfri för den som är arbetslös. En ny effektiv myndighet bör ersätta AMS. Den skall ansvara för att godtagbara förmedlingstjänster erbjuds över hela landet, administrera schabloniserade arbetsmarknadspolitiska stöd som flytt- och starta-eget-bidrag och fördela de medel som anslås över statsbudgeten för övriga insatser.

Flera av de arbetsmarknadspolitiska programmen och aktivitetsgarantin bör slopas till förmån för mer individuellt inriktade insatser. Utbildning bör utgöra den dominerande insatsen.

Sammantaget föreslår vi att utgiftsområdet minskas i förhållande till regeringens förslag med 4 462 miljoner kronor år 2003 och med 14 626 miljoner kronor år 2004.

Utgiftsområde 14

Vi föreslår att ramen för utgiftsområde 14 bestäms till 1 065 miljoner kronor år 2003 och 836 miljoner kronor år 2004.

Vi föreslår en delvis annan myndighetsstruktur än regeringen på utgiftsområdet. Jämställdhetsombudsmannen (JämO) och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (HomO) bör läggas samman med Ombudsmannen mot etnisk diskriminering och Handikappombudsmannen till en ombudsmannamyndighet. Genom en sammanslagning av myndigheter eftersträvar vi att uppnå dels ökad slagkraft i arbetet mot diskriminering oaktat på vilka grunder den sker, dels administrativa samordningsvinster och besparingar. Medlingsinstitutets uppdrag begränsas och anslagna medel reduceras. I övrigt bör arbetsmarknadsmyndigheternas förvaltningskostnader successivt reduceras.

Våra förslag innebär att ramen för utgiftsområdet kan minskas i förhållande till regeringens förslag med 83 miljoner kronor år 2003 och 234 miljoner kronor år 2004.

Slutsats

Finansutskottet bör enligt vårt förmenande tillstyrka vår motion Fi231 yrkandena 5 och 6 (båda i denna del).

3. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv

av Erik Ullenhag (fp) och Tina Acketoft (fp) som anför följande.

Den ekonomiska politik vi i Folkpartiet föreslår i vår ekonomiskpolitiska motion Fi232 ger både starkare samhällsekonomi och starkare statsfinanser. Med den ekonomiska politiken tillsammans med de förslag till reformer på bl.a. arbetsmarknadens område som vi föreslår räknar vi med en högre sysselsättning än den som kan åstadkommas med regeringens politik. Vi föreslår att ramen för utgiftsområde 13 anpassas nedåt i förhållande till regeringens förslag med 12 900 miljoner kronor år 2003 och 13 900 miljoner kronor år 2004.

Reformerna är också nödvändiga av ekonomiska och sociala skäl. Med hänsyn till den svagare utvecklingen av svensk ekonomi som vi tillsammans med företrädarna för Moderaterna, Kristdemokraterna och Centern tecknat en bild av är det dessutom nödvändigt med besparingar på utgiftsområdet.

För att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt bör arbetsmarknadspolitik reformeras. Den enskilde individen måste ges större frihet att finna vägar till arbete. Bemanningföretag och privata arbetsförmedlingar bör i betydande omfattning kunna ta över de statliga arbetsförmedlingarnas verksamhet. Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader minskar därmed väsentligt. Antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder minskar också.

En ökad avgiftsfinansiering i arbetslöshetsförsäkringen (ungefär 1/3 av premien), som motsvaras av en skattesänkning, innebär att statens utgifter kan

minska med ungefär 7,3 miljarder kronor. I vårt förslag till ram ingår också en ökning av anslaget för särskilda insatser för arbetshandikappade.

Vi anser att ramen för utgiftsområde 13 bör bestämmas till 47 407 miljoner kronor år 2003 och 45 221 miljoner kronor år 2004. Ramen för utgiftsområde 14 bör bestämmas till 937 miljoner kronor år 2003 och 859 miljoner kronor år 2004. Med det vill vi förorda att finansutskottet tillstyrker motion Fi232 yrkandena 6 och 7 (båda i denna del).

4. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14 Arbetsliv (kd)

av Annelie Enochson (kd) som anför följande.

Utgiftsområde 13

Vi kristdemokrater föreslår att ramen för utgiftsområde 13 bestäms till 51 952 miljoner kronor år 2003 och 47 566 miljoner kronor år 2004.

Vi föreslår en självfinansieringsgrad med 33 % inom en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Vi menar att den totala arbetslöshetens utveckling bör återspeglas i löntagarnas avgifter till arbetslöshetsförsäkringen. Genom en högre grad av avgiftsfinansiering uppnås också ett bättre samband mellan lönebildning och arbetslöshet. Det innebär att en ökad arbetslöshet, som en följd av dålig lönebildning, med vårt förslag ökar kostnaden för den enskildes egenfinansiering av försäkringen. Den enskilde bör kompenseras genom sänkt inkomstskatt. Även regelverket i övrigt för arbetslöshetsförsäkringen bör ändras så att de hinder som finns i dag för människor att ta ett arbete undanröjs. De förändringar som vi förordar på detta område skulle innebära att ramen för utgiftsområdet kan minskas kraftigt.

Vi kristdemokrater föreslår också ökade resurser för fler tjänster inom bl.a. vård, omsorg och skola, företags- och tillväxtfrämjande åtgärder och sänkt skatt för hushållsnära tjänster. Dessa åtgärder beräknas medföra att kostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen och de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna minskar något.

I dag finns det alltför många arbetsmarknadspolitiska åtgärder, alla med olika regelverk. För att frigöra resurser för arbetsgivare, arbetssökande och arbetsförmedlingar måste regelsystemen för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna förenklas och antalet åtgärder minska. Länsarbetsnämnderna bör avvecklas som självständiga myndigheter. Flyttningsbidraget bör avvecklas eftersom flyttningar i allt väsentligt sker utan ekonomisk stimulans. Försök till friår bör kunna genomföras inom befintliga ramar.

Kristdemokraternas förslag som i korthet har beskrivits här innebär att ramen för utgiftsområdet kan minskas i förhållande till regeringens förslag med 8 355 miljoner kronor år 2003 och 11 555 miljoner kronor år 2004.

Utgiftsområde 14

Vi föreslår att ramen för utgiftsområde 14 bestäms till 942 miljoner kronor år 2003 och 861 miljoner kronor år 2004.

Enligt Kristdemokraternas uppfattning finns det utrymme för besparingar på Arbetsmiljöverket efter sammanslagningen av Arbetarskyddsstyrelsen och de regionala yrkesinspektionerna. Arbetsmiljöverket får engångssatsningar på 80 miljoner kronor. Eftersom vi föreslår en ny och samordnad rehabiliteringsförsäkring kan dessa medel sparas in. En viss rationaliseringsmöjlighet bör finnas på Medlingsinstitutet.

Arbetslivsinstitutet (ALI) bör ses över i grunden och på tre års sikt kunna avvecklas. Administrationen och samordningen av Arbetslivsinstitutets forskning bör kunna överföras till Arbetsmiljöverket och forskningen bedrivs vid högskolor och andra institut. De bidrag som institutet fördelar till fackliga organisationer bör avvecklas, först med en halvering till år 2003. Stödet för utbildning av regionala skyddsombud bör hanteras av Arbetsmiljöverket.

Våra förslag innebär att utgiftsområdet bör minskas med 206 miljoner kronor år 2003 och 209 miljoner kronor år 2004.

Slutsats

Jag förordar ett tillstyrkande av Kristdemokraternas motion Fi233 yrkandena 8 och 9 (båda i denna del).

5. Ramar för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 14**Arbetsliv (c)**

av Margareta Andersson (c) som anför följande.

Centerpartiet föreslår att ramen för utgiftsområde 13 bestäms till 48 232 miljoner kronor år 2003 och 46 096 miljoner kronor år 2004.

Ramen för utgiftsområde 14 bör bestämmas till 911 miljoner kronor år 2003 och 847 miljoner kronor år 2004.

Det är nödvändigt att genomföra en rad reformer som ökar incitamenten och möjligheterna för människor att ta ett arbete, som ökar självbestämmandet och höjer livskvaliteten. Centerpartiet föreslår därför inkomstkattesänkningar och en sänkning av arbetsgivaravgifterna. Riskkapitalmarknaden bör breddas för att fler företag skall ges möjlighet att växa. Arbetsmarknadspolitiken måste enligt Centerpartiets uppfattning decentraliseras och en friare användning av de arbetsmarknadspolitiska medlen medges.

Centerpartiet föreslår minskad administration vid AMV, engångsvis besparing på anslaget 22:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* år 2003 med 600 miljoner kronor, en snabbare nedtrappning av a-kassan samt indragning av arbetsmarknadsutbildning som saknar bevisad effekt. Vidare föreslås att avgiften till arbetslöshetsförsäkringen höjs till 1/3 av kostnaden, som kompenseras av att den enskilde är berättigad till en skattereduktion med 40 % av avgiften. För arbetslösa föreslås halv avgift. Den ökade egenfinansie-

ringen medför en besparing på utgiftsområde 13 med 5,5 miljarder kronor år 2003 och 5,6 miljarder år 2004.

Inom utgiftsområde 14 menar jag att avsevärda effektivitetsvinster bör kunna göras efter sammanslagningen av Arbetarskyddsstyrelsen och Yrkesinspektionen. Centerpartiet vill satsa på en decentraliserad forskningsstruktur. Därför bör det forskningsarbete som idag utförs på Arbetslivsinstitutet i stället ges som ett uppdrag till ett lärosäte och Arbetslivsinstitutet avvecklas.

Sammanfattningsvis anser jag att ramen för utgiftsområde 13 bör minskas i förhållande till regeringens förslag med 12 075 miljoner kronor år 2003 och 13 025 miljoner kronor år 2004.

Ramen för utgiftsområde 14 bör minska i förhållande till regeringens förslag med 237 miljoner kronor år 2003 och 223 miljoner kronor år 2004.

Jag tillstyrker därmed motion Fi234 yrkandena 6 och 7 (båda i denna del).

BILAGA 15

Bostadsutskottets yttrande 2002/03:BoU1y

Ram för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett berörda utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2002/03:1 Budgetpropositionen för 2003 (volym 1) i vad avser bl.a. utgifternas fördelning på utgiftsområden jämte motioner.

Bostadsutskottet behandlar i detta yttrande förslagen i budgetpropositionen och motstående motioner i vad avser ramen för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande.

Sammanfattning

Bostadsutskottet tillstyrker att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2003 fastställs till den nivå som regeringen föreslagit. Utskottet anser att riksdagen även bör godkänna den preliminära beräkningen av denna ram för budgetåret 2004. Motstående motionsförslag i dessa delar avstyrks.

Avvikande meningar (m), (kd), (c) och (fp) har avgivits till förmån för förslagen till medelstilleddning avseende utgiftsområde 18 i respektive partimotioner.

Utskottet

Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Utgiftsområde 18 omfattar anslag inom politikområdena Bostadspolitik, Regional samhällsorganisation, Ekonomisk familjepolitik samt Miljöpolitik.

Regeringen föreslår (punkt 8, tabell 6.5) att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2003 skall fastställas till 9 482 356 000 kr. Riksdagen föreslås vidare godkänna den preliminära beräkningen av ramen för utgiftsområdet för budgetåret 2004 (punkt 10, tabell 6.5). För utgiftsområde 18 föreslås för detta år en preliminär ram om 9 183 miljoner kronor.

Regeringens ramförslag för år 2003 är 55 miljoner kronor högre än motsvarande beräkning i 2002 års ekonomiska vårproposition. Enligt regeringen förklaras förändringen i huvudsak av förändrade prognoser och anslagsramar för anslaget till bostadsbidrag samt av att 46 miljoner kronor föreslås tillföras anslaget till länsstyrelserna för införande av äldreombudsmän.

Förslag om andra nivåer för ramen för utgiftsområde 18 läggs fram i partimotioner (m), (kd), (c) och (fp).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin partimotion 2002/03:Fi231 yrkande 5 att ramen för utgiftsområde 18 för budgetåret 2003 skall fastställas till ett belopp som är 894 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. För budgetåret 2004 föreslås i motionens yrkande 6 en preliminär ram som är 1 405 miljoner kronor lägre än vad regeringen förordat. Besparingarna avses uppnås genom nedskärningar på ett flertal områden. Det gäller främst avveckling av investeringsbidragen för studentbostäder, bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet respektive hyresbostäder. Besparingar görs på bostadsbidragen genom att bidragen till ungdomar avvecklas. Anslaget för stöd till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet föreslås begränsas. Härutöver föreslås nedskärningar på flera andra anslag inom utgiftsområdet.

I Folkpartiets partimotion 2002/03:Fi232 yrkande 6 föreslås att ramen för budgetåret 2003 bestäms till ett belopp som är 2 042 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit. Enligt yrkande 7 bör den preliminära ramen för år 2004 fastställas till belopp som är 1 531 miljoner kronor lägre än regeringsförslaget. Förslagen utgår bl.a. från lägre utgifter för bostadsbidrag, räntebidrag samt för vissa myndighetsanslag. Vidare föreslås att investeringsbidragen till studentbostäder, hyresbostäder respektive till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet avvecklas.

Kristdemokraterna föreslår i sin partimotion 2002/03:Fi233 en ökning av ramen med 180 miljoner kronor vad gäller år 2003 (yrkande 8). För budgetåret 2004 föreslås en minskning med 485 miljoner kronor (yrkande 9). Besparingar åstadkoms bl.a. genom avveckling av investeringsbidragen till hyresbostäder respektive till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet.

Även anslaget till räntebidrag föreslås minskas genom att nya räntebidrag inte beviljas. Ett ökat anslag föreslås till bostadsbidrag.

Förslagen för utgiftsområde 18 i Centerpartiets partimotion 2002/03:Fi234 yrkande 6 och 7 innebär att ramen bestäms till ett belopp som är 2 073 respektive 1 813 miljoner kronor lägre än vad regeringen föreslagit för budgetåren 2003 och 2004. Av en c-motion om anslagen inom utgiftsområde 18 framgår att dessa besparingar avses bli uppnådda bl.a. genom besparingar på bostadsbidragen och en avveckling av investeringsbidraget till hyresbostäder. Ökade anslag föreslås till åtgärder mot fukt- och mögelskador i bostäder och för investeringsbidraget för ekologisk hållbarhet.

De ovan beskrivna förslagen i budgetpropositionen och i partimotionerna om ramar för utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande – åren 2003–2004 kan sammanfattas i nedanstående tabell.

Tabell: Förslag om ram för utgiftsområde 18.
Förslagen i partimotionerna redovisas som avvikelser från regeringens förslag.
Beloppen anges avrundade till miljoner kronor.

	2003	2004
Regeringen	9 482	9 183
(m)	– 894	–1 405
(fp)	–2 042	–1 531
(kd)	+180	– 485
(c)	–2 073	–1 813

Bostadsutskottet vill vad gäller förslagen om ramen för utgiftsområde 18 anföra följande.

Inom utgiftsområde 18 finns anslag för ett flertal verksamheter och stödformer som har stor betydelse för många människors vardagsliv och för samhällsutvecklingen i stort. Det gäller bl.a. frågor om boendet och bostadssektorn, betydelsen av en ekologiskt hållbar utveckling i samhället och vikten av en effektiv regional samhällsorganisation. Utvecklingen av flera av de frågor som faller inom utgiftsområde 18 motiverar fortsatta kraftfulla statliga insatser under de närmaste åren. Insatser behöver bl.a. göras för att komma till rätta med de obalanser som finns på bostadsmarknaden med en omfattande bostadsbrist på vissa orter och ett bostadsöverskott på andra. En nödvändig omstrukturering av vissa kommunala bostadsbolag förutsätter statlig medverkan. Särskilda insatser behövs för att tillgodose behovet av bl.a. hyresbostäder och studentbostäder. Satsningar behöver också göras på att förbättra boendemiljön i olika avseenden och för att tillgodose kravet på en ekologiskt hållbar utveckling av bostadssektorn.

Bostadsutskottet kan konstatera att regeringens ramförslag för utgiftsområde 18 ger utrymme för satsningar med dessa inriktningar. Sammantaget gör bostadsutskottet bedömningen att den föreslagna ramen bör ge tillräckligt utrymme för den anslagsfördelning inom utgiftsområde 18 som bostadsutskottet senare i höst kommer att ta ställning till.

Utskottet övergår nu till att något kommentera de alternativa förslag till ram för utgiftsområdet som förs fram i de aktuella partimotionerna. Dessa förslag utgår från att flera av de ovan nämnda statliga insatserna på området avvecklas eller begränsas. Detta förutsätts möjliggöra stora nedskärningar på anslaget redan nästkommande budgetår. Frågor som rör konsekvenserna på bostadsmarknaden om dessa besparingsförslag verkligen kom till genomförande får främst anses vara en fråga för bostadsutskottets överväganden i samband med det fortsatta budgetarbetet. Det bör emellertid i detta sammanhang understrykas att en underlåtenhet att vidta åtgärder mot obalanserna inom bostadssektorn kan få allvarliga konsekvenser för samhällsekonomin långt utanför denna sektor.

Bostadsutskottet tar i detta yttrande inte ställning till fördelningen på enskilda anslag inom utgiftsområdet men vill ändå uppmärksamma finansutskottet på att flera av ramförslagen bygger på anslagsbesparingar som i praktiken inte är möjliga att genomföra på det sätt som förutsätts i de aktuella partimotionerna. Detta gäller exempelvis ramförslag i Folkpartiets partimotion som utgår från att stora besparingar kan göras på bl.a. anslagen för bostadsbidrag respektive räntebidrag. Några förslag om konkreta regeländringar för de aktuella bidragsformerna som kan ge dessa besparingar läggs emellertid inte fram.

Det finns också exempel på kraftigt överskattade effekter av vissa åtgärdsförslag på nästa års anslagsbehov. I två motioner, (fp) resp. (c), tas exempelvis inte hänsyn till att utbetalningar av redan beslutade investeringsbidrag till nybyggnad av hyresbostäder måste göras, även om – som motionärerna förordar – bidraget snarast avvecklas. Bostadsutskottet vill vidare uppmärksamma finansutskottet på att motionsförslagen om rambegränsning i flera fall utgår från åtgärder som närmast får karakteriseras som budgettekniska, dvs. att förslag läggs fram om indraget anslagssparande eller lägre anslag än i budgetpropositionen trots att inga utgiftsbegränsande åtgärder förutsätts bli vidtagna. Detta gäller bl.a. anslaget för lokala investeringsprogram som endast avser utbetalningar av redan beslutade bidrag. Förslag om förändrat anslag ger således i detta fall inte uttryck för några reella besparingar utan endast en omfördelning mellan olika budgetår.

Sammantaget innebär dessa invändningar att det inte förefaller vara meningsfullt att låta ramförslagen i de aktuella partimotionerna avseende utgiftsområde 18 ligga till grund för några jämförelser avseende tillgängligt utrymme exempelvis för skattesänkningar eller för reformer inom andra utgiftsområden.

Bostadsutskottet kommer senare i höst att ta ställning till förslag om anslagsfördelningen inom utgiftsområde 18. Det kan emellertid redan nu konstateras att de ramförslag som lagts fram i partimotionerna inte bör läggas till

grund för utskottets vidare arbete. Utskottet avstyrker således förslagen i motionerna 2002/03:Fi231 (m), 2002/03:Fi232 (fp), 2002/03:Fi233 (kd) och 2002/03:Fi234 (c). Regeringens ramförslag avseende utgiftsområde 18 för budgetåren 2003 och 2004 tillstyrks.

Stockholm den 12 november 2002

På bostadsutskottets vägnar

Göran Hägglund

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Göran Hägglund (kd), Owe Hellberg (v), Anders Ygeman (s), Lilian Virgin (s), Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Nina Lundström (fp), Hans Unander (s), Maria Öberg (s), Margareta Pålsson (m), Ingela Thalén (s), Lars Tysklind (fp), Rigmor Stenmark (c), Gunnar Sandberg (s), Peter Danielsson (m), Sten Lundström (v), Helena Hillar Rosenqvist (mp) och Leif Jakobsson (s).

Avvikande meningar

1. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Marietta de Pourbaix-Lundin (m), Margareta Pålsson (m) och Peter Danielsson (m) anser:

Bostadspolitiken i Sverige har i flera avseenden havererat. Trots alla uppenbara problem inom bostadssektorn har regeringen inte lagt fram några förslag om åtgärder som kan förbättra situationen. Regeringen visar upp en total oförmåga att ta tag i orsakerna till de växande problemen på bostadsmarknaden med bostadsbrist, obalanser i bostadsutbudet och höga boendekostnader. I stället för nödvändiga beslut om avreglering och sänkt skattetryck går regeringen vidare på sin väg med statlig styrning och nya bidragssystem med försök till detaljreglering av bostadssektorn. Flera av anslagen inom utgiftsområde 18 är klara uttryck för en sådan politik. I årets budgetproposition har ytterligare anslag tillkommit i försöken att reparera tidigare misstag i bostadspolitiken. Med den utformning som det nya stödet till kommunala bostadsbolag med ekonomiska problem givits riskerar konkurrensen på bostadsmarknaden att ytterligare snedvridas.

Vi anser att utgångspunkten för de bostadspolitiska besluten under de närmaste åren, och därmed även för de nu aktuella budgetbesluten, måste vara att bostadsmarknaden skall styras av människors efterfrågan, inte av subventioner, detaljregleringar och politiska ingrepp. Åtgärder måste vidtas för att möjliggöra ett bostadsbyggande som svarar mot efterfrågan. Det handlar bl.a. om att successivt avveckla fastighetsskatten, reformera hyressättningssystemet, tillåta ägarlägenheter samt att förenkla plan- och bygglovsprocessen. Vidare måste den statliga styrningen av kommunernas bostadsföretag upphöra och hyresgäster tillåtas köpa sina egna bostäder om de så önskar. De investeringsbidrag med olika inriktning som införts under de senaste åren måste snarast avvecklas.

Vi kan konstatera att denna inriktning ligger till grund för de förslag om ram för utgiftsområde 18 under budgetåren 2003 och 2004 som läggs fram i Moderata samlingspartiets partimotion 2002/03:Fi231. Dessa förslag utgår från ett bostadspolitiskt program för framtiden med individen i fokus. Genom avveckling av olika bidragsformer och andra åtgärder kan ramen för utgiftsområde 18 begränsas. Detta ger utrymme bl.a. för de skattesänkningar inom bostadssektorn som Moderata samlingspartiet föreslår i andra motioner.

Med hänvisning till det nu anförda anser vi att Moderata samlingspartiets partimotion 2002/03:Fi231 yrkandena 5 och 6 bör tillstyrkas och att regeringens förslag, liksom övriga motionsyrkanden, bör avstyrkas.

2. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Nina Lundström (fp) och Lars Tysklind (fp) anser:

Den svenska bostadspolitiken fungerar inte. Stor bostadsbrist råder i storstadsregionerna och på andra tillväxtorter. Denna brist medför en rad problem. Många familjer är trångbodda, ungdomar kan inte finna en bostad, val av studieort försvåras och en önskvärd rörlighet på bostadsmarknaden förhindras. Bristen på bostäder riskerar också att bli ett allvarligt hinder för den ekonomiska utvecklingen i dessa delar av landet. I andra delar av landet finns det motsatta problemet. Kommunala bostadsbolag med outhyrda lägenheter har drabbats av omfattande ekonomiska problem. Överskottet på bostäder har ibland t.o.m. lett till rivning av moderna lägenheter.

Dagens situation på bostadsmarknaden har sitt ursprung i flera decenniers socialdemokratisk regleringspolitik. Subventioner, centralplanering och förmynderi har präglat synen på bostadssektorn. Det är nu hög tid att lägga om den bostadspolitiska kursen i liberal riktning. Det krävs förändringar på snart sagt varje område. Bostadsskatterna måste sänkas, de styrande subventionerna måste avvecklas, åtgärder måste vidtas för att öka konkurrensen inom byggsektorn, plan- och byggprocessen och hyreslagstiftningen måste reformeras.

Den ram för utgiftsområde 18 som föreslås i Folkpartiets partimotion 2002/03:Fi232 utgår från att den subventionsbaserade bostadspolitiken växlas över till åtgärder som ger långsiktigt hållbara spelregler inom sektorn. Folkpartiets förslag om frysta taxeringsvärden och en successivt avvecklad fastighetsskatt är en bidragande förutsättning för den föreslagna avvecklingen av de bidragssystem som negativt påverkat konkurrensen inom bostadssektorn. Med denna inriktning kan besparingar göras på ett flertal anslag inom utgiftsområdet och ramen begränsas kraftigt i förhållande till regeringsförslaget. Detta kan uppnås bl.a. genom en avveckling av de olika investeringsbidragen och genom besparingar på räntebidragen. Genom det ökade stöd till barnfamiljerna som Folkpartiet föreslagit blir det också möjligt att begränsa utgifterna för bostadsbidrag. Sammantaget innebär de åtgärder som Folkpartiet föreslagit i andra motioner att ramen för utgiftsområde 18 för åren 2003 och 2004 bör bestämmas i enlighet med Folkpartiets partimotion 2002/03:Fi232 yrkandena 6 och 7. Regeringsförslaget i denna del samt förslagen i övriga partimotioner avstyrks.

3. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Göran Hägglund (kd) anser:

Regeringens bostadspolitik har misslyckats. En kortsiktig och bidragsorienterad politik har starkt medverkat till de omfattande problem som i dag finns på bostadsmarknaden. Det råder bostadsbrist i 116 av landets kommuner. I andra

delar av landet råder bostadsöverskott. Regleringar och högt skattetryck inom bostadssektorn har hindrat framväxten av en marknad i balans. Bostadspolitik bör ställas om och formas utifrån den enskilda personens ansvar, möjligheter och skyldigheter. Den enskildes rätt till ägande måste tillgodoses, samtidigt som samhället behöver garantera en solidarisk bostadspolitik där även den som inte är köpstark har rätt till ett gott och tryggt boende.

En omställning med denna inriktning medför även förändringar av anslagsbehoven inom utgiftsområde 18. Ökat anslag behövs till bostadsbidragen för att möjliggöra regeländringar som tar bort orättvisor i dagens system och kompenserar de familjer som har den sämsta ekonomiska situationen. Genom en avveckling av fastighetsskatten blir det möjligt att påbörja avvecklingen av räntebidragssystemet. Inga nya räntebidrag bör beviljas från år 2003. Inte heller bör nya bidrag beviljas inom ramen för investeringsbidrag till nybyggnad av hyresbostäder eller som bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet. I stället införs en permanent skattereduktion vid byggande av flerbostadshus. Effekten av en sådan reduktion motsvarar en halvering av byggmomsen. Anslaget för det nya stödet till omstrukturering av kommunala bostadsbolag bör ersättas med ett anslag för ett stödsystem med motsvarande omfattning men som står i bättre överensstämmelse med det kommunala självstyret. Stödet bör vara öppet för alla fastighetsägare i kommuner med bostadsöverskott. Genom att detta stöd administreras av Boverket kan Statens bostadsnämnd avvecklas.

Sammantaget innebär de ovan redovisade åtgärderna att ramen för utgiftsområde 18 bör fastställas i enlighet med förslaget i Kristdemokraternas partimotion 2002/03:Fi233 yrkandena 8 och 9. Regeringens förslag, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, avstyrks.

4. Utgiftsområde 18 – Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Rigmor Stenmark (c) anser:

Sverige behöver en ny hållbar bostadspolitik för hela landet med en hög flexibilitet för att passa olika lokala förutsättningar och behov. En viktig utgångspunkt för den nya inriktningen av bostadspolitik är decentraliseringen av ansvaret för bostadspolitik och samhällsplanering.

I dag har vi en bostadsmarknad i stark obalans. Det finns stora regionala skillnader med bostadsbrist och bostadsöverskott i olika delar av landet. Samtidigt finns det en obalans i utbudet av bostäder på respektive ort. Efterfrågan på hyresbostäder kan inte tillgodoses på de expansiva orterna. Bristen på studentlägenheter är mycket stor på flera av universitets- och högskoleorterna. Unga hushåll har stora svårigheter att skaffa den första bostaden. Boendekostnaderna i delar av landet har ökat kraftigt till följd av en hög beskattning av hela sektorn. För många har detta lett till svårigheter att bo kvar i sin bostad. Det är nödvändigt med åtgärder inom ett flertal områden för att komma

till rätta med bl.a. dessa brister. Bostadspolitikerna bör inriktas på att skapa förutsättningar för en bättre fungerande bostadsmarknad som kan erbjuda ett boende med hög livskvalitet till rimliga kostnader i hela landet.

Centerpartiet föreslår i sina motioner åtgärder som kan inleda omställningen till en mer balanserad bostadsmarknad som i högre utsträckning tillgodoser människors efterfrågan och behov. När det gäller anslagen inom utgiftsområde 18 föreslås både besparingar på vissa områden och ökade satsningar på andra. Besparingar kan göras på bostadsbidragssystemet eftersom Centerpartiet föreslagit andra åtgärder som förstärker barnfamiljernas ekonomi. Det gäller bl.a. höjt garantibelopp i försäkringssystemen och skattesänkningar för låg- och medelinkomsttagare. Vi vill avskaffa investeringsbidraget för nybyggnad av hyresbostäder och i stället stimulera byggandet med bl.a. åtgärder för en ökad konkurrens och sänkta skatter. En omläggning till en mer flexibel tillämpning av bruksvärdessystemet för nyproduktionen kommer också att stimulera byggandet av hyresrätter. Besparingar kan vidare göras på administrationen vid Boverket, Lantmäteriverket och länsstyrelserna. Ett ökat anslag bör ges för stöd till åtgärder mot fukt- och mögelskador och för bidrag till bostadsinvesteringar som främjar ekologisk hållbarhet.

Det nya stödet för omstrukturering av kommunala bostadsbolag bör avvecklas liksom Statens bostadsnämnd, dvs. den myndighet som inrättats för att hantera stödet. I första hand bör det givetvis vara en uppgift för de berörda kommunerna att hantera sina bostadsbolag utan statlig inblandning. Som framgår av bl.a. Centerpartiets bostadspolitiska partimotion bör det emellertid som en sista utväg vara möjligt för staten att gå in och hjälpa de kommuner som råkat i ekonomiska svårigheter beroende på bostadsöverskott. För detta ändamål bör ett nytt anslag på 30 miljoner kronor inrättas vars syften står i bättre överensstämmelse med det kommunala självstyret. Inriktningen av detta alternativa system bör vara att ge ett mer förutsättningslöst stöd i syfte att lösa problemen i kommuner med bostadsöverskott. Utrymme för ett sådant anslag inom den av Centerpartiet föreslagna ramen för utgiftsområdet kan skapas genom att avvecklingen av räntebidragssystemet påbörjas under nästa år. Inga nya beslut om bidrag bör fattas efter årsskiftet.

Sammanfattningsvis anser jag att förslagen i Centerpartiets partimotion 2002/03:Fi234 yrkandena 6 och 7 om ramen för utgiftsområde 18 bör tillstyrkas av finansutskottet. Regeringsförslaget, liksom övriga aktuella motionsyrkanden, avstyrks.

BILAGA 16

Finansutskottets offentliga utfrågning om den aktuella penningpolitiken

Tid: Torsdagen den 17 oktober 2002 kl. 09.00–11.30

Lokal: Skandiasalen i Neptunus

Inbjuden

Riksbankschef Urban Bäckström

Deltagande ledamöter

Sven-Erik Österberg (s) ordförande

Fredrik Reinfeldt (m) vice ordförande

Carin Lundberg (s)

Karin Pilsäter (fp)

Sonia Karlsson (s)

Kjell Nordström (s)

Agneta Ringman (s)

Gunnar Axén (m)

Christer Nylander (fp)

Lena Ek (c)

Hans Hoff (s)

Agneta Gille (s)

Bo Bernhardsson (s)

Cecilia Widegren (m)

Stefan Attefall (kd)

Finansutskottets offentliga utfrågning av riksbankschef Urban Bäckström

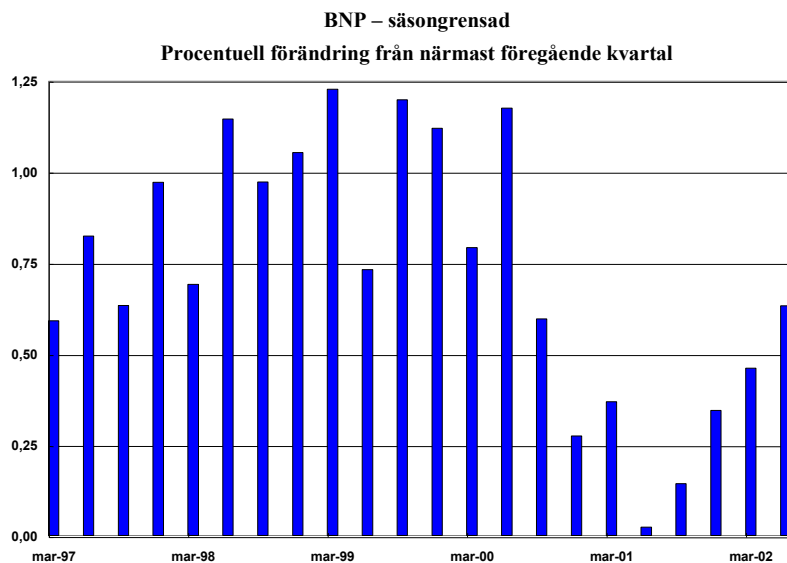
Ordföranden: Klockan är 9, och finansutskottet ska alldeles strax börja sin sedvanliga utfrågning av riksbankschefen Urban Bäckström. Jag ber inledningsvis att få hälsa Urban Bäckström och hans medarbetare välkomna hit till utskottet. Jag vill också hälsa utskottets ledamöter hjärtligt välkomna, liksom journalister och övriga från medierna som finns här. Vi kommer också att kunna följas via webbsajten, och de som ser på oss där ska också vara hjärtligt välkomna till den här utfrågningen som beräknas hålla på ungefär till kl. 12.00. Ett nytt inslag är att vi kommer att bryta någonstans vid 10.00 eller 10.30 för att få en kopp kaffe och sträcka på benen så att alla är medvetna om det.

Med de orden vill jag återigen hälsa Urban Bäckström välkommen hit. Jag lämnar över mikrofonen till dig.

Urban Bäckström: Tack så mycket, herr ordförande! Låt mig också få tacka utskottets ledamöter för inbjudan att komma hit och få diskutera penningpolitiken och svensk ekonomi med er. Eftersom detta av allt att döma är den sista offentliga utfrågning jag får delta i som riksbankschef vill jag också passa på att tacka för alla de möjligheter som Riksbanken under åren har givits att få komma hit och samtala om penningpolitiken. Om jag har räknat rätt är det för min del 14:e gången jag får vara med om en sådan utfrågning. Tidigare var det också brukligt att riksbankschefen kallades till utskottet, men då var det alltid i sluten form. Jag tyckte att det var ett mycket bra initiativ utskottet tog på våren 1994 då man för första gången kallade till ett offentligt samtal om penningpolitiken. Bedriver man penningpolitik med inflationsmål och rörlig växelkurs bygger besluten om penningpolitiken på bedömningar, och bedömningar kan alltid ifrågasättas. Vad är då naturligare än att de här diskussionerna förs, åtminstone ett par gånger om året, med företrädare för Riksbankens huvudman här i utskottet? Jag vill gärna inledningsvis passa på att tacka för detta.

Förra gången vi träffades för en sådan diskussion, i våras, präglades vårt samtal rätt mycket av en viss lättnad över att terroristattackerna den 11 september 2001 inte hade haft någon särskilt stor inverkan på världsekonomin. Osäkerheten bland hushåll och företag hade i viss mån lagt sig. Det fanns tecken på att konjunkturen i vår omvärld var på väg att förbättras. Optimismen började sprida sig. Läget i orderböckerna verkade ha stabiliserats och i en del fall också förbättrats. Till detta kom att den ekonomiska politiken i många länder, inklusive Sverige, var expansiv, och det förväntades ge förloppet extra näring. Samtidigt poängterade jag att vi inte kunde vara helt säkra på att världskonjunkturen skulle komma i gång. Det fanns obalanser i den amerikanska ekonomin som alltjämt var stora, och aktiemarknaden var högt värde-

rad. Det fanns alltså en del frågetecken kring utvecklingen. Skulle en bred efterfrågeökning verkligen komma i gång?

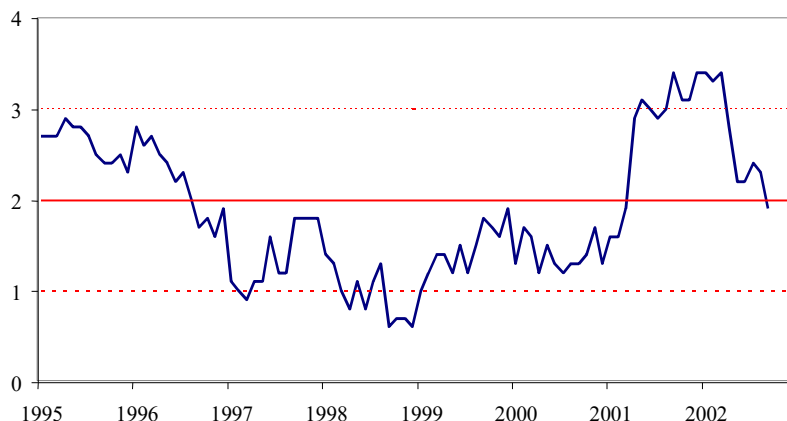

Källa: SCB

Läget i den svenska ekonomin präglades i våras fortfarande av den höga inflation och det höga resursutnyttjande som följde av den milda konjunkturdgång som vi upplevde. Av det här diagrammet ser vi att BNP-utvecklingen tycktes ha bottnat strax före sommaren i fjol och att arbetslösheten planade ut. Låt mig fästa utskottets ledamöters uppmärksamhet på att detta alltså är förändring från närmast föregående kvartal, och därför ser siffrorna ganska låga ut. Man kan enkelt multiplicera upp det till årstakt genom att ta en sådan här kvartalssiffra och multiplicera med 4. Då motsvarar en ½ % mellan kvartalen en årstakt på 2 %, och 1 % kvartalsförändring motsvarar en årstakt på 4 %. Vi ser alltså att BNP-utvecklingen verkade ha bottnat någon gång strax före sommaren förra året.

När det gäller inflationen tänkte jag visa en annan bild. Här ser vi att inflationen hade legat märkbart ovanför Riksbankens mål under en tid. Delvis var det en följd av s.k. utbudsstörningar. Dessa hade lyft prisnivån och temporärt lett till en högre inflation. Även exklusive de här temporära prisökningarna hade dock inflationen stigit, bl.a. till följd av en tendens till för höga lönekostnadsökningar. En snabb återhämtning i världskonjunkturen kunde mot den här bakgrunden riskera att svensk ekonomi blev överansträngd alldeles för tidigt i uppgångsfasen och leda till att inflationen åter började stiga.

”Underliggande” inflation
UNDIX – KPI minus räntor, skatter och transfereringar

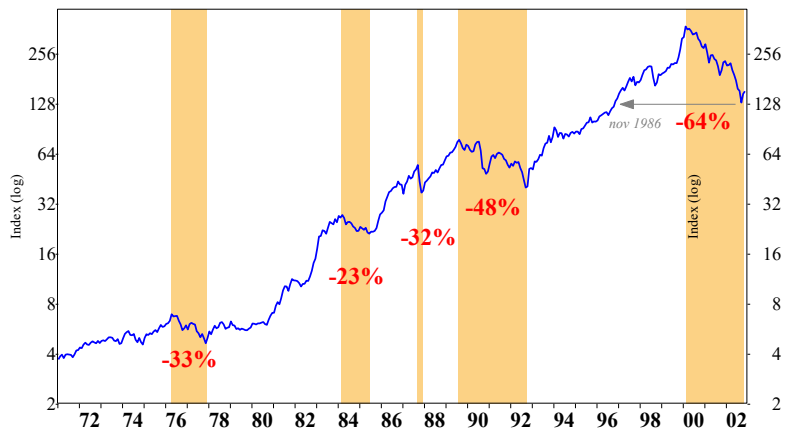
Källa: SCB

Över sommaren har dock perspektiven förändrats. Det verkar nu som om återhämtningen i världskonjunkturen har tappat fart. En förklaring till det är sannolikt den utbredda finansiella turbulensen, liksom en oro som hänger samman med de säkerhetspolitiska risker som har tornat upp sig. Det mesta talar nu för en svagare och mer utdragen förstärkning av den internationella konjunkturen. Den svenska ekonomin, som hittills alltså har klarat sig ganska bra, kan förstås i längden inte helt isolera sig från vad som händer i omvärlden.

Utvecklingen på de finansiella marknaderna har ökat osäkerheten om hur konsumtion och investeringar, i omvärlden och i Sverige, kommer att utvecklas framöver. Skulle de internationella aktiebörserna fortsätta att falla, trots en liten uppgång under den senaste tiden, eller skulle effekterna av det som redan har inträffat visa sig bli mer omfattande, ja, då kan ett mindre gynnsamt scenario för svensk del komma att realiseras.

Tittar man lite närmare på aktiemarknaden visar det sig att sedan toppen under våren 2000 har börserna runtom i världen fallit mycket kraftigt. I exempelvis Sverige, om man tittar på OMX-index på dagsdata, har fallet som mest legat kring 70 % under de senaste två och ett halvt åren. Tittar man på generalindex, månadssiffror eller dagsdata, är fallet något mindre. Jag har gjort en enkel bild som visar storleken på aktiekorrigeringarna sedan 70-talet. Det här är månadsdata och generalindex, och därför ligger inte nedgången på 70 % utan på nästan 65 %. Det är dock väldigt mycket i ett historiskt perspektiv. En sådan nedgång kan egentligen bara mäta sig med börsfallet i början av 20-talet eller med den kollaps av aktiekurserna som skedde efter 1929 års börsfall.

Affärsvärlden Generalindex

— Sweden Affärsvärlden Generalindex (AFGX)

Men det finns samtidigt, och det är viktigt att peka på, mycket som skiljer utvecklingen i dag från perioderna i början av 20-talet och efter 1929. Jag ska strax återkomma till det. Först är det dock viktigt att komma ihåg att i slutet av en högkonjunktur brukar aktiekurserna normalt falla tillbaka efter några års uppgång. Men det som framför allt skiljer det som nu har hänt från tidigare perioder är den mycket höga värderingen i utgångsläget. Det finns fog för att tala om en bubbla på de internationella aktiemarknaderna som byggdes upp under slutet av 90-talet.

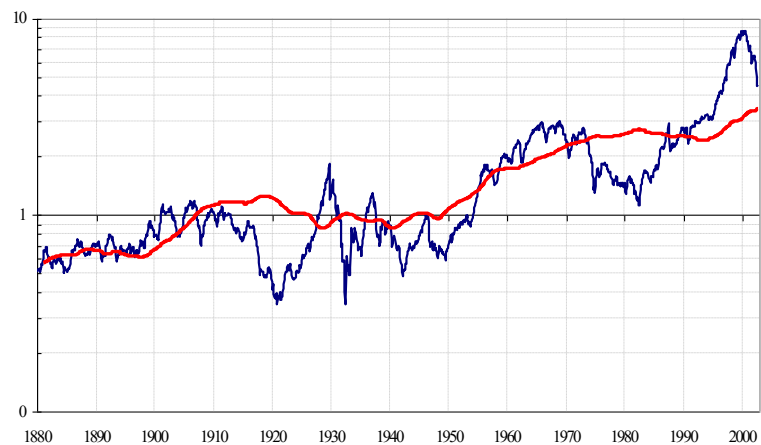
USA – P/E-tal
Konjunkturutjämnade vinstdata – S&P 500

Källa: Shiller

Ett sätt att illustrera detta är att titta på värderingen på aktiemarknaderna. Det här är Standard & Poors index över de 500 största bolagen i USA, och här har man satt kursen i förhållande till vinsterna. Då är det konjunkturutjämnade vinstdata: För att inte vinsterna ska fluktuera så mycket har man tagit ett tioårigt genomsnitt och satt det i relation till kurserna. Det här diagrammet svarar på frågan: Hur många årsvinster får man betala för en aktie när man köper den på marknaden? Eftersom det här är hela index kan man tala om en genomsnittlig aktie. Då ser vi att kurserna aldrig någonsin har varit så högt uppdrivna som under den här perioden i slutet av 1990-talet. P/E-talet låg på närmare 45, och det historiska genomsnittet har legat på 16. Inte ens under de perioder på 20-talet som jag pratade om var värderingen så högt uppdriven som då.

USA – Aktiekurser och konjunkturutjämnade vinster
S&P 500 – reala värden

Källa: Shiller

Ett annat sätt att illustrera samma sak är att dekomponera det här diagrammet och titta på vinst- och kursutvecklingen i reala termer. Då framgår det att vinstutvecklingen är ganska lugn och stabil. Man kan väl säga att vinstutvecklingen i börsbolagen är ungefär densamma som tillväxten i ekonomierna, i reala termer 2–3 % eller något sådant. Därför borde börskurserna i längden inte stiga snabbare än så per år. Men som vi också ser mycket tydligt av diagrammet svänger kurserna väldigt kraftigt kring de här mer fundamentalt motiverade nivåerna.

För den svenska aktiemarknaden har vi inte vinstsiffror som går så långt tillbaka i tiden. Jag tror dock att man kan dra slutsatsen också när det gäller den svenska aktiemarknaden att värderingen var mycket högt uppdriven i ett historiskt perspektiv. Visserligen har korrigeringen av aktiemarknaderna kantats av företagsskandaler, säkerhetspolitiska risker och attentatet förra hösten, men i grund och botten tror jag att man bör se nedgången framför allt

som en följd av den exempellösa uppgången och den höga värderingen alldeles i början av år 2000.

Låt mig komma tillbaka till frågan om vad som skiljer den här perioden från perioderna början av 20-talet och slutet av 20-talet–början av 30-talet. Det som hände då var att den ekonomiska politiken stramades åt, att den fria handeln begränsades och att banker kollapsade. Jag tror att de tre faktorerna är centrala för att förklara varför förloppen då blev så mycket allvarligare än vad vi har sett nu. Världsekonomin hamnade i en nedåtgående spiral med deflation, handelsutbytet föll och produktion och sysselsättning minskade drastiskt. Det innebär att de fallande aktievärdena bara var en del av förloppet under de här två perioderna. Även om efterfrågan i världsekonomin dämpats och uppgången i konjunkturen nu verkar gå ganska trögt måste man konstatera, tycker jag, att anpassningen efter den senaste högkonjunkturen och de höga aktievärdena har skett under förhållandevis ordnade former. Den har naturligtvis drabbat enskilda individer och enskilda företag väldigt hårt, men i det stora hela, i ett systemperspektiv, har anpassningen skett under förhållandevis ordnade former. Den samlade ekonomiska politiken är expansiv på många håll i världen, inte kontraktiv. Några mer omfattande politiska ingrepp som bromsar upp handeln mellan länder har inte gjorts, även om vi vet att det finns något eller några undantag på det området. Dessutom kan man konstatera att det finansiella systemet varit robust. Det är naturligtvis någonting som olika myndigheter runt om i världen, som finansinspektioner och centralbanker, följer mycket noga.

En fortsatt väl fungerande betalningsförmedling och kreditgivning i det finansiella systemets mest centrala delar är förstås en viktig förutsättning för en successiv återhämtning av konjunkturen. Historiskt sett har det varit just störningar i de här båda funktionerna som gjort att realekonomin har kommit in på banor som inneburit både fallande produktion och deflation. Vi behöver egentligen bara gå tillbaka tio år i tiden i vårt eget land, till vår egen bankkris, för att få en illustration av vad som då kan hända.

Det finns flera olika förklaringar till varför det finansiella systemet varit förhållandevis stabilt i den nuvarande korrigeringen. En första faktor är att vi har bättre utvecklade metoder för riskhantering i bankerna än vad vi någonsin haft tidigare. En annan förklaring är att de mycket sofistikerade derivatmarknaderna har gjort det möjligt att flytta risker från dem som är mindre rustade att bära dem till dem som är mer rustade att bära dem. En tredje faktor är att banker, finansinstitut, lagstiftare och tillsynsmyndigheter har dragit viktiga lärdomar av den tidigare turbulenta perioden under 90-talet. Vi har haft Mexikokrisen, vi har haft Sydostasienkrisen, det var den ryska betalningsinställelsen, vi hade den stora hedgefonden Long Term Capital Management som kollapsade, och alla dessa mycket allvarliga händelser har gjort det finansiella systemet och oss i centralbanker och finansinspektioner mer uppmärksamma på den här typen av risker. En fjärde och mer direkt orsak är att de högt uppdrivna aktievärdena – och detta är en viktig skillnad jämfört med 20- och 30-

talen – inte i någon större omfattning har tagits som säkerhet vid bankernas kreditgivning. Så var det inte då.

De svenska bankernas olika delårsrapporter från senare tid bekräftar att det finansiella systemet har utvecklats stabilt och uppvisar en god lönsamhet. Det som har uppmärksammats under den senaste nedgången är livförsäkringsbolagen och deras allt mindre värda aktietillgångar. Frågor har rests – det ser vi dagligen i medierna – om hur pensionerna påverkas, om huruvida livförsäkringsbolagen kan få problem med sin solvens och om detta kan ha återverkningar på aktiemarknaden genom att bolagen tvingas sälja aktier snabbt och tidigt. Ytterligare en fråga är om svenska banker som äger några livförsäkringsbolag kan drabbas av utvecklingen.

Vi har tittat lite grann på det där. I den inflationsrapport som vi har lämnat till utskottet i dag på morgonen tar vi upp några av dessa frågor i en särskild ruta. Vi kommer till slutsatsen att det inte är troligt att livförsäkringsbolagens problem allvarligt kan komma att skada den svenska ekonomin. Det är en viktig slutsats, tycker vi. Situationen i de bankägda livförsäkringsbolagen utgör inte något problem av sådan storlek att det hotar de svenska storbankernas kapitaltäckning och deras kreditgivning. Kopplingen till realekonomin och prisstabiliteten är därför sannolikt begränsad. Däremot har utvecklingen på aktiemarknaden lett till att flera av dessa bolag sänkt sina återbäringsräntor och eventuellt behöver sänka dem ytterligare, vilket leder till lägre pensioner. Hur detta slutligen slår mot efterfrågan i ekonomin avgörs naturligtvis bl.a. av hur de minskade förmögenhetsvärdena fördelas mellan olika grupper av försäkringstagare och, förstås, hur aktiemarknaden kommer att utvecklas framöver.

Trots den svaga utvecklingen i omvärlden har aktiviteten i den svenska ekonomin hållits uppe väl. Nationalräkenskaperna för första halvåret visar att BNP-tillväxten låg på 1,7 %, vilket var något starkare än vi hade väntat. Statistik har dock inkommit under den senaste tiden som indikerar en avmattning inom handeln och industrin, och det medför naturligtvis en osäkerhet om styrkan i den fortsatta återhämtningen. Börsfallet och den säkerhetspolitiska oron kan i vårt huvudscenario göra att investeringar och konsumtion utvecklas svagare framöver än vad vi tidigare har bedömt. Samtidigt antar vi att finanspolitiken framöver kommer att behöva bli mindre expansiv för att utgiftstaken ska hålla. Dessutom kan skatter inom vissa kommuner och lands-ting komma att höjas. Vi har redan fått en del signaler om detta. Det här gör att den inhemska efterfrågan kan bli lägre, samtidigt som situationen i omvärlden gör att nettoexporten dämpas.

När vi lägger ihop allt detta i en helhetsbedömning kommer vi fram till att BNP i vårt huvudscenario stiger med 1,7 % i år och med drygt 2 % under de följande två åren. Det innebär att vi har reviderat ned prognoserna med fyra tiondelar på ett och två års sikt när det gäller BNP. Samtidigt är resursutnyttjandet högt i dagsläget. Arbetslösheten har inte stigit i den här konjunkturbedgången, och det tillsammans med en del andra saker gör att resursutnyttjandet fortfarande är förhållandevis högt. Trots den här försiktiga återhämt-

ningen tror vi därför att inflationen blir stabil under de kommande åren. Vi räknar med att vårt underliggande mått på inflationen som jag visade, dvs. konsumentpriserna minus ränteeffekten, skatter och transfereringar, kommer att uppgå till 1,8 % på ett års sikt och 1,9 % på två års sikt.

Men som alltid är det riskbilden kring detta huvudscenario som är av betydelse för utformningen av penningpolitiken. Där kan man säga att utvecklingen på de finansiella marknaderna har ökat osäkerheten, som jag sade, dels om i vilken omfattning den börsnedgång vi redan har sett påverkar utvecklingen, dels om hur den kommer att te sig framöver. Det dämpar konsumtion och investeringar, både i omvärlden och i Sverige. Det går inte att utesluta att den nedgång som redan har skett kan komma att dämpa efterfrågan mer än vad vi antar i huvudscenariot. Skulle dessutom de internationella börserna fortsätta att utvecklas negativt kan ett betydligt mindre gynnsamt scenario komma att realiseras för svensk ekonomi. Självfallet blir då också inflationen lägre i ett sådant scenario. Den här nedåtrisen – jag betonar att det är en risk som vi pekar på, inte en del av huvudscenariot – motverkas bara delvis av en inhemsk uppåtrisk som är förknippad med det inhemska inflationstrycket och lönebildningen.

Sammantaget gör vi bedömningen att det föreligger en nedåtrisk för inflationen. Beaktar vi den här riskbilden kan vi lite grovt säga att inflationen på ett till två års sikt kommer att ligga ungefär i linje med Riksbankens mål, om än något i underkant. Det troligaste är fortfarande att vi får en förstärkning av konjunkturen under de närmaste åren. Tillsammans med att läget är svårbedömt, inte minst till följd av svängningarna på de finansiella marknaderna, gör detta att Riksbanken i nuläget valt att lämna reporäntan oförändrad. Utvecklingen på de finansiella marknaderna och dess effekter på ekonomin motiverar dock, som vi ser det, en skärpt uppmärksamhet från Riksbankens sida. Därför beslutade vi vid vårt penningpolitiska möte i går att hålla ett extra penningpolitiskt sammanträde den 14 november kl. 13 och då göra en förnyad avstämning av läget. Vi hade ursprungligen planerat att inte ha något möte förrän i början av december, men eftersom vi tyckte att vi ville följa den här utvecklingen och göra en förnyad avstämning av situationen bestämde vi oss för att ha ett möte den 14 november igen. Tack så mycket, herr ordförande.

Sonia Karlsson (s): Tack, riksbankschefen, för en som vanligt informativ och intressant inledning. Det var ju som nämnades 14:e gången i dag som detta skedde.

Som riksbankschefen nämnde har det varit extremt turbulent på de internationella finansmarknaderna, bl.a. till följd av konjunkturutvecklingen men också på grund av diverse redovisningsskandaler som Worldcom och Enron. Dessa har lett till att trovärdigheten för främst amerikanska företag har minskat. Det här förlorade förtroendet har också lett till kraftiga nedgångar på börserna. Riksbankschefen kom in på det, men jag vill ändå fråga vad riksbankschefen anser att den här utvecklingen betyder för stabiliteten i det finansiella systemet, liksom vad han anser om bankernas säkerhet för utlåningen.

Jag vill understryka att Finansinspektionen, som i går lämnade sin rapport om finanssektorns stabilitet, har påvisat att det finns ökade risker och att det kräver aktiva åtgärder. Det var den ena delen.

Sedan steg ju inflationen både internationellt och i Sverige under förra året, bl.a. på grund av temporära prishöjningar på en del råvaror och livsmedel. Till skillnad från andra centralbankskolleger valde Riksbanken i våras att höja reporäntan för att möta ett stigande inflationstryck. Centralbankerna i euroområdet och USA har däremot hållit styrräntorna oförändrade sedan räntesänkningarna i samband med terrorattacken förra hösten, bl.a. på grund av den svaga internationella konjunkturen. Jag skulle vilja att Riksbankschefen kommenterade vårens höjningar i ljuset av den svaga internationella konjunkturen och de senaste månadernas fallande inflationstakt. Sverige hade ju nu i september en av de lägsta inflationstakterna i EU mätt enligt HIKP.

Urban Bäckström: Låt oss börja med företagsskandalerna. Jag tror att sådant här kommer fram i olika versioner efter en väldigt spekulativ period på aktiemarknaderna. Det finns någonting som suger tag i oss människor och gör att vi blir väldigt euforiska under en sådan här uppgångsperiod. En del blir mer euforiska än andra, och det påverkar naturligtvis beslutsfattandet och ibland också omdömet. Sonia Karlsson nämner ett par exempel där det har slagit alldeles slint. I grund och botten tror jag ändå att det är den höga värderingen och inte företagsskandalerna i sig som lett till att vi fått nedåtgående börskurser under sommaren. Men det är naturligtvis viktigt att ta itu med de här sakerna, och det gör det amerikanska rättssystemet nu.

Vi har några sådana här exempel i Sverige också. Vi hade något bolag på 80-talet som lockade med sig väldigt många människor. Kurserna drevs upp till mycket höga nivåer, och sedan kollapsade det. Sådant händer alltså, otrevligt nog. Det är viktigt att regelsystemet tar fatt på bedrägerier och när man fuskar och försöker lura människor.

En annan effekt av detta är att de allra flesta företagsledare som såg det här frågar sig: Kan det hända i vårt företag, i vår bank? De sätter naturligtvis i gång med en väldig massa åtgärder för att försäkra sig om att redovisningen är korrekt. Det infördes också ett nytt system i USA där företagsledarna fick påteckna sina redovisningar själva med personligt ansvar för att garantera att de var rätt gjorda.

Jag tror att det är viktigt att inte rusa i väg med nya typer av regleringar omedelbart utan att smälta, analysera och undersöka för att få perspektiv på sådana händelser. Är det någonting i regelverket som bör förändras bör man göra det, men man ska inte bara rusa i väg och vidta åtgärder. Vi kan inte skapa ett regelverk som förhindrar varje sådan situation. Nu är det ju dessutom förbjudet att bedriva denna typ av verksamhet och luras på det där sättet.

Den andra frågan gällde Riksbankens räntepolitik. Precis som Sonia Karlsson sade höjde vi reporäntan i våras. En del centralbanker valde att göra så, andra inte. Låt mig först bara visa hur olika banker reagerade. Det Sonia Karlsson refererade till var USA och ECB. Man kan även lägga till Storbri-

tannien, som höll sin ränta oförändrad. Nu låg de på en högre nivå redan i utgångsläget. I Norden ser det ut så här. Vi ser att Norge ligger på en avsevärt högre nivå, men de valde också att höja.

Om vi tittar på länder som liksom Sverige har inflationsmål valde alla dessa att höja räntorna i våras. Men vi ligger på lite olika nivåer. Till exempel Nya Zeeland höjde lite mer. Allt detta beror på hur den inhemska situationen ser ut, inte minst hur växelkursen utvecklar sig, hur privatkonsumtion, investeringar, BNP osv. utvecklar sig.

Jag tror att det är väldigt viktigt att Riksbanken upplevs vara systematisk och att vi minst fyra gånger om året sätter oss ned och gör en rejäl bedömning av hur vi ser på framtiden. När vi sedan kommer fram till den bilden sätter vi oss ned och fattar ett penningpolitiskt beslut som hänger ihop med den bild som vi har redovisat.

Vi ska komma ihåg att Riksbanken aldrig kommer att göra helt riktiga prognoser. Det är ett pris som vi får betala för att få en lite mer stabil penningpolitik och mindre ryckighet i sysselsättning och produktion. Det gäller både på nedsidan och på uppsidan i fråga om ränteutvecklingen.

Mats Odell är inte här nu, men han och jag brukar tala om bilfärder när vi talar om penningpolitik. Och man kan säga att när man kommer fram till en korsning är det ganska naturligt att lägga lite grann på gaspedalen. När man sedan har kört förbi korsningen tycker jag inte att det är riktigt att fråga sig om det hade varit bättre att köra igenom denna korsning med full fart eftersom det inte kom någon bil eller om det var riktigt att lägga lite grann på gasen, passera korsningen och sedan fortsätta.

Vi hade tänkt höja räntorna mer i våras. Vi talade om det flera gånger. Och så sent som under försommaren var vi inne på att nästa steg i räntepolitiken skulle vara en höjning. Men vi realiserade inte detta, utan vi tog intryck av det som hände under sommaren, och vi vill nu följa detta med stor uppmärksamhet.

Sonia Karlsson (s): Tack, riksbankschefen, för svaret. Jag fick däremot inget svar på frågan om bankernas säkerhet för utlåning. Diskussionen om räntan hade vi redan i mars månad då jag undrade om det inte hade varit möjligt att avvakta lite grann. Vi visste ju att vissa inflationssiffror så att säga skulle försvinna under maj eftersom det handlade om tillfälliga höjningar. Vi hade en annan åsikt då, och jag ville bara kommentera detta.

Jag har en helt annan fråga. Det finns en relativt stor skillnad mellan Riksbankens och ECB:s mål för inflationen. Riksbankens inflationsmål ligger på 2 % med ett intervall på ± 1 %, medan ECB har ett mål på högst 2 %. Inflationsmålet påverkar ju pris- och lönebildningen. Vilka effekter bedömer riksbankschefen att det skulle bli på den svenska ekonomin och lönebildningen om och när Sverige inlemmas under ECB:s inflationsmål? Och krävs det någon form av anpassning till ECB:s stramare inflationsmål? Finns det någon diskussion inom ECB om att förändra inflationsmålet i en riktning som stämmer mer överens med det svenska? I diskussionen bland en del ekonomer

och forskare under senare tid har det ju bl.a. pekats på att ECB:s mål är för stramt.

Urban Bäckström: Bankernas situation bedömer vi som stabil. Det framkom ytterst i resultaten för bankerna i Sverige. Om det fanns någon fördel med bankkrisen för tio år sedan skulle det möjligen vara att bankledningarna tog en väldigt stor lärdom av vad som hände. I många fall var dessa bankledningar aktiva, åtminstone på styrelsenivå, under bankkrisen. Det är naturligtvis ingen bankchef, styrelseordförande eller styrelseledamot som vill uppleva denna situation igen. Och därför har det bedrivits ett ambitiöst arbete för att få till stånd en mycket bättre riskhantering än tidigare.

Sedan ska vi komma ihåg att denna boom inte på samma sätt som den förra boomen i slutet av 80-talet präglades av en snabb byggnation av kommersiella fastigheter och spekulation i kommersiella fastigheter. Det har vi inte alls sett på samma sätt nu. Det är ofta den som drar med sig kreditgivningen och som kan leda ett sådant här förlopp för långt. Man kan säga att bankerna inte alls var med i denna IT-bubbla och gav krediter, utan den finansierades i stor utsträckning av aktiemarknaden. Vi befinner oss alltså i ett annat läge än det vi var i då. Som jag ser det är det ett mycket bättre läge.

När det gäller de tillfälliga inflationshöjningarna minns jag inte att vi hade så helt olika uppfattningar. Sedan kan vi ha olika uppfattningar om räntan men inte om den analysen. Men tänk på att det inte var den som avgjorde våra räntehöjningar. Det var inte den inflationsutveckling som vi var mitt uppe i som avgjorde räntepolitiken, utan det var som vanligt en prognos på ett till två års sikt. Och i ljuset av den mycket starka utvecklingen under våren i USA och också i Sverige och den milda recessionen och det höga resursutnyttjandet var vi oroliga för att vi alltför snabbt skulle få inflation om detta förlopp skulle fortsätta under 2003 och 2004. Nu blir det kanske inte så med tanke på den fortsatta nedgång som har skett på börserna. Vad är rimligare än att vi tar intryck av detta och väger in detta i våra prognoser? Och det är detta som vi har gjort.

Det sista när det gäller ECB är en rätt stor och komplicerad fråga eftersom den ytterst berör vad som händer med Sverige om vi går med i EMU. Det handlar inte bara om inflationsmålet utan om hela paketet. Jag tror att det skulle föra lite för långt i denna diskussion att diskutera detta. Men låt mig ändå säga att om Sverige väljer att gå med i valutaunionen tror jag att det är rimligt att vi har samma inflationstakt som resten av Europa. Om vi inte har det råkar vi snabbt in i kostnadsproblem och konkurrenskraftsproblem, och det leder till att aktiviteten i Sverige går ned. Det är därför högst rimligt att vi väljer samma inflationsmål.

Sedan sitter den svenske riksbankschefen inte så centralt placerad i ECB att jag kan bedöma om det förs någon diskussion om att förändra detta. Men jag har inte hört talas om något sådant. Däremot vet jag att akademiker för en rätt intensiv diskussion om vad som är det bästa målet för en centralbank.

Fredrik Reinfeldt (m): Även jag vill tacka Urban Bäckström för en god genomgång, och jag delar precis som Urban Bäckström uppfattningen att det är bra att vi har kunnat få till stånd dessa offentliga utfrågningar. Moderaterna har t.o.m. tyckt att det ska finnas ett förstärkt lagstöd för att se till att det också ska fortsätta att vara på detta sätt. Jag noterar också, trots att jag har varit borta från utskottet under två år, att billiknelserna fortsätter att användas, vilket jag tycker är bra. Det ska ju åkas mindre bil framöver, inte bara beroende på att Urban Bäckström ska lämna sin post utan också beroende på att det ska införas bilavgifter. Så vi får väl se hur det blir med dessa liknelser i framtiden.

Jag vill sedan säga att även jag tycker att det möjligen är en djärv slutsats som Urban Bäckström drar, att mänskligheten skulle kunna lyfta av sig ett av sina tyngsta ok, nämligen att ständigt göra om tidigare generationers misstag, dvs. att vi kanske har lärt oss att inte ha en så reglerad ekonomi som vi hade under det förra århundradets början utan att vi faktiskt till följd av öppnare ekonomier, till följd av bättre regleringar och i en del fall också färre regleringar synes ha ekonomier som står bättre pall mot orostider än vad som en gång var fallet. Det är glädjande om det faktiskt är så.

Jag tänkte faktiskt fråga om Stockholm och Stockholms påverkan på Sverige. Det finns resonemang här om finanspolitiken som bedöms bli mindre expansiv. Och det är väl troligt. Vi har ju haft en valårsbudget som har gett en väldigt kraftig köpkraftspåspädning. Och nu kommer andra tider.

I pressmeddelandet nämns huvudsakligen åtgärder för att hålla utgiftstaket. Och det stämmer säkert. Men i texten finns också, som Urban Bäckström nämnde, resonemang om kommunala skattehöjningar. I budgetpropositionen nämner regeringen en möjlig skattehöjning på 25 öre som ett genomsnitt. Vi har ju nåtts av budskapet att man i Stockholms stad förmodligen kommer att samlas kring en skattehöjning på 1:80 kr, vilket väl är svenskt rekord. Men det kommer snart att slås eftersom det följs av flera besked under de kommande dagarna.

Detta är naturligtvis en väldigt kraftig indragning av köpkraft. Det är en hård beskattning av dem med lägst inkomster. Marginalskatterna kommer också på detta sätt att börja stiga.

Det som jag skulle vilja göra en poäng av är att den svenska ekonomin väldigt mycket är uppbyggd för att Stockholm ska vara en motor för landet. Det ser man genom att Stockholm betalar en oproportionerligt stor andel av landets skatter. Det utjämningssystem som finns bygger också väldigt mycket på att resurser ska kunna lyftas ut från Stockholm till övriga delar av landet. Detta har man kunnat basera på att den regionala tillväxten har varit starkare i Stockholm än i övriga delar av landet. De delar av ekonomin som har möjliggjort detta för Stockholm är just dem som har stora problem. Här nämns bl.a. den finansiella sektorn som är större i Stockholm än i övriga delar av landet. Man skulle också kunna säga att telekomsektorns starka närvaro i Stockholm tidigare bidrog till god expansion. Men den har nu stora problem, vilket gör

att man kan tala om att Stockholm just nu ligger på lägre tillväxttal än övriga landet.

Då är frågan: Vad händer med bilen när motorn får stora problem? I det hänseendet tycker jag att man också ska se att det är sällsynt olämpligt att slå på väldigt kraftiga skattehöjningar i denna region. Jag menar att det inte är ett isolerat problem för Stockholm utan att det med den struktur som svensk ekonomi har kommer att innebära fortsatta och växande problem för resten av Sverige. Den typen av resonemang finns kanske av förklarliga skäl inte i inflationsrapporten, men det vore intressant att höra Urban Bäckströms kommentarer till detta.

Urban Bäckström: Jag ska först ta upp tråden när det gäller att göra om tidigare generationers misstag. Jag tror att en av mina bilder visade att aktiemarknadens svängningar ständigt kommer tillbaka. Vi trodde väl ett tag när vi avreglerade kapitalmarknaderna – vilket jag i sig tror var en bra åtgärd, men av detta följer också stora svängningar – att det var en engångsföreteelse att vi kunde få bubbliknande fenomen, och då på fastighetsmarknaden. Men vi trodde att när vi hade vant oss vid detta skulle det inte uppträda igen. Sedan dröjde det inte mer än tio år innan det kom en ny typ av bubbla. Vi måste lära oss att förstå att detta kan komma igen gång efter gång. Men vad vi kan göra är att försöka bygga så robusta system som möjligt som kan klara korrigeringar på marknaden av denna storleksordning. Sedan bör vi väl uppmana oss lite till mans att försöka påminna oss om dessa bubblor. Så nästa gång – om det nu dröjer tre, fem eller tio år – när det uppträder en ny bubbla någonstans i något system får vi inte börja tala om en ny ekonomi, utan vi får börja vara oroliga för en utveckling som går för snabbt i stället.

Jag tror att finansiell stabilitet kommer att bli en fråga som står på dagordningen under decennier framöver. Och det blir kanske det viktigaste som centralbanker gör snarare än att ägna sig åt den omedelbara penningpolitiken. Sedan pågår det ju, som vi alla vet, en diskussion om huruvida det finns en roll för penningpolitiken när det gäller att försöka förhindra sådana förlopp.

Det som vi på Riksbanken gjorde under de år då denna bubbla byggdes upp var att mycket noga följa om det fanns risker för en kreditexpansion i samband med att bubblan byggdes upp. Då tror jag säkert att det hade funnits en roll för penningpolitiken, att trots låg inflation göra ett tillfälligt åsidosättande av detta jobb och försöka begränsa bubblans verkningar. Nu blev det inte så, utan bankerna ägnade sig inte åt kreditgivning på det sätt som kunde ha skett, kanske senare i ett sådant förlopp, vad vet jag.

Stockholm är naturligtvis en oerhört viktig motor, och det är riktigt som Fredrik Reinfeldt säger, och han vet förmodligen mer om detta än jag, att Stockholm drabbas av anpassningar. Det gäller IT- och telekomsektorn och fastighetsmarknaden i någon mån. Det finns lite olika anekdotiska förhållanden om att Stockholm nu drabbas av anpassningen. Och Stockholm är viktigt för resten av landet. Men jag måste erkänna att vi på Riksbanken inte gör

någon analys av huvudstadens särskilda problem, utan vi ser Stockholm mer som en del av hela Sverige och tittar på hela landets utveckling.

Fredrik Reinfeldt (m): Min poäng är att det nog ändå kommer att visa sig att detta hänger ihop och att det också är känt från andra länder att de regionala skillnaderna och hur de påverkar varandra spelar en väldigt stor roll. Men jag vet detta. Vi har tidigare fört diskussionen om hur vi naturligtvis gör en samlad bedömning av Sverige och ska väl fortsätta att göra det. Jag tror som sagt att det kommer att få en hel del följdverkningar som förmodligen blir tydligare nästa år.

När det gäller resonemangen om att lära sig av sina erfarenheter gör jag precis samma bedömning. Det är faktiskt glädjande att mitt i det elände det innebär med kraftigt sänkta förmögenhetsvärden kunna konstatera att ekonomin trots allt inte i alla sina beståndsdelar har fallit ihop. Vi har inte sett den typen av krascher som en gång var. Det är ett styrkebesked att vi i ganska bred partipolitisk enighet under åren har kunnat göra en del institutionella förändringar, inte minst av Riksbankens roll i det svenska samhället, som jag tror lägger en grund för att vi faktiskt står bättre pall än vad vi en gång gjorde när den här typen av svängningar som Urban Bäckström påpekar alltid återkommer trots allt kommer. Det gör också att vi ska fortsätta att ställa oss frågan: Finns det fler institutionella förändringar som vi kan göra? Att det uppstår bubblor och tal om ny ekonomi tror jag inte att vi har sett det sista av. Jag är alldeles övertygad om att den typen av resonemang kommer att återkomma. Men det viktiga är som sagt att det institutionellt och i synen på kreditgivning och liknande finns en motståndskraft mot detta. Möjligen är risken en gång i framtiden att närheten till 90-talskriser och annat inte är lika nära och att man inte har detta för ögonen att det kanske finns en förändrad syn i bankväsendet. Nu fanns inte det, utan nu fanns närheten, och då stod man bättre pall.

Urban Bäckström: Det finns utan tvekan flera institutionella arrangemang som man kan göra. Och jag tror också att vi över tiden kommer att lära oss att se ännu fler behov av institutionella arrangemang. En sådan sak som pågår på det internationella planet är ju att förbättra kapitaltäckningsreglerna för bankerna. Det är en viktig faktor att mer ta hänsyn till den faktiska riskexponeringen som den enskilda banken har när finansinspektioner runtom i världen tillämpar dessa kapitaltäckningsregler.

Andra regler som är på gång att implementeras på det internationella planet handlar ju om s.k. *collective action clauses*. Förr var det bara banker som var involverade i kreditgivningen. Om ett land hamnade i problem kunde man samla alla dessa banker runt ett bord och diskutera hur man skulle lägga upp det. I dag är det hundratusentals obligationsinnehavare som berörs av denna långivning. Och det går inte att samla ihop alla dessa på ett enkelt sätt, eftersom man måste samla ihop precis alla om man inte har sådana klausuler. Då är idén att försöka införa majoritetsprinciper i dessa obligationskontrakt så

att man kan samla en del av obligationsinnehavarna och göra upp om ett ackord för att slutföra en skuldsanering.

Ytterligare en sak som diskuteras av IMF är frågan om konkursförfarande för ett land. Vi har det för företag, men vi har det inte för länder. Det är en svår fråga, men den är säkert inte omöjlig, och den vinner nu alltmer stöd runtom i världen. Detta är några exempel på internationella arrangemang.

Här hemma pågår ett arbete med att se över Finansinspektionen och dess roll. Det finns en risk att man ger Finansinspektionen för mycket uppgifter så att den inte kan koncentrera sig på det verkligt viktiga. Det är möjligt att andra myndigheter borde ta över en del av dessa uppgifter så att Finansinspektionen verkligen kan koncentrera sig på det som handlar om det finansiella systemets kärna. Men det är för långt att utveckla detta nu. Men det var några exempel på vad man kan fundera över.

Sedan är jag övertygad om att vartefter utvecklingen går kommer det att kunna läggas till en hel del olika åtgärder på detta område. Jag tror nämligen att en av de viktigaste frågorna under de närmaste decennierna kommer att bli att undvika effekterna av för stora svängningar.

Karin Pilsäter (fp): Jag tänkte börja med att lyfta fram det som Urban Bäckström sade om att den svenska riksbankschefen inte sitter så centralt placerad i ECB att han kan bedöma vad som pågår där. Vi får väl hjälpas åt och se till att nästa riksbankschef hamnar lite mer centralt ganska så snart.

Jag har en fråga som lite grann gäller jämförelsen med ECB:s domäner, nämligen det faktum att den svenska riksbanken har lagt räntan på en högre nivå än den ligger i ECB, och det är riktigt utifrån att man ska bedöma situationen som den ser ut i Sverige och inte bara jämföra sig med andra. Men då handlar frågeställningen om produktionsutnyttjandet och växtkapaciteten, tillväxtmöjligheterna, i förhållande till andra länder. Det står ju på flera ställen om problemen med arbetskraftssituationen i Sverige och att ni t.ex. som så många andra bedömer att den höga sjukfrånvaron också kommer att leda till överströmning i permanent utanförskap genom förtidspensioner osv. Vi har också fått rapporter om att människor med utländsk bakgrund nu har fått det ännu svårare att komma in på arbetsmarknaden, alltså problemen med att få människor som står till arbetsmarknadens förfogande, detta i kombination med skattehöjningar som eventuellt också kan verka negativt åtminstone på marginalen på arbetskraftsutbudet, som nämns här. Nu blir väl de för stora grupper något större än vad jag förmodar att Riksbanken hade räknat med. Ni antar också att det kommer att komma besparingar för att klara utgiftstaken. På sidan 39 står det att man antar att de främst drabbar hushållssektorn. Allt detta ska ställas i relation till de stora behov av arbetskraft som finns inom vård och utbildning för att få dessa sektorer att över huvud taget fungera.

Jag skulle vilja be Urban Bäckström att resonera lite grann kring hur banken ser på den här inbyggda konfliktsituationen – risk för löneinflation, svårigheter att över huvud taget få ut personal kontra de krav som ändå kommer att ställas på att de facto få dit personal.

Urban Bäckström: Ofta är det efterfrågesidan i svensk ekonomi som brukar tilldra sig intresse när man diskuterar penningpolitiken. Men också utbudssidan i ekonomin är central eftersom den lägger grunden för hur stor efterfrågan kan vara, och det är samspelet mellan dessa två som bestämmer graden av övertryck eller undertryck och därmed inflation i den svenska ekonomin. Utbudssidan får sällan den uppmärksamhet som den förtjänar. Ett exempel är den demografiska utveckling som vi går mot. Vi vet att antalet yrkesverksamma blir mindre i förhållande till dem som går i pension. Detta drar bort människor från arbetskraften.

En annan sak som har diskuterats är KNAS-utredningen. Jag kommer inte ihåg exakt vad detta står för. Den skulle också leda till att man drar bort människor från arbetsutbudet. Det är klart att kommunalskattehöjningar och landstingsskattehöjningar träffar alla, vilket innebär att skattekillen går upp för alla inkomsttagare. Det är också någonting som påverkar arbetsutbud, åtminstone på marginalen.

Alla dessa faktorer och kanske ett antal till, t.ex. sjuktalen, påverkar möjligheten att få expansion i svensk ekonomi. Sänks utbudssidan minskar möjligheten att efterfråga, och då måste Riksbanken vara orolig för inflationstendenser. Dessutom har vi haft en mycket mild konjunkturnedgång, åtminstone såsom den ter sig på arbetsmarknaden. Arbetslösheten har ju i princip planat ut kring 4 %. Vi vet att någonstans i detta härad finns det tendenser till löneinflation. Det ska inom parentes sagt bli väldigt spännande att se om det blir någon omförhandlingsklausul som utlöses, vilket diskuteras här under hösten. Om det blir det är detta tecken på att arbetslösheten har kommit ned för lågt, dvs. att resursutnyttjandet är för högt. Det är någonting som vi måste ta hänsyn till när det gäller den uthålliga ekonomiska tillväxten i svensk ekonomi.

Utbudssidan är alltså central och diskuteras ofta för lite. Jag kan gärna ge mig själv kritik i detta sammanhang eftersom jag själv brukar diskutera efterfrågesidan och konjunkturutvecklingen mest i dessa sammanhang.

Karin Pilsäter (fp): Det är väldigt viktigt eftersom vi vet att det ställs mycket högre krav på fler forskollärare, fler lärare i skolan, fler sjuksköterskor osv. Där kommer man på ett eller annat vis att vara tvungen att göra vad man kan för att åtminstone få människor på plats även om man inte får utbildade människor därför att vissa saker bara måste fungera. Då ser i alla fall jag framför mig att det finns en väldigt stor risk för ökande obalanser där man, som det mycket riktigt står här, måste hålla igen på utgiftssidan för att hålla utgiftstaken och saldon samtidigt som man helt enkelt blir tvungen att betala för att få dit människor.

Urban Bäckström kan väl kommentera detta. Jag kan egentligen inte tolka detta på så många andra sätt än att man så att säga är tvungen att med andra politiska åtgärder se till att öka utbudet av arbetskraft. Man kan ju lösa problemen med dessa obalanser med räntehöjningar och täppa igen, men då klarar man ju inte själva verksamheten.

Jag har en helt annan fråga som kanske är något mer filosofisk, men jag tycker att det också kan finnas utrymme för oss att fundera på lite längre sikt. Vi har ju haft en utveckling under mycket lång tid där penningpolitiken i Japan i praktiken har blivit helt meningslös. Det som man till att börja med kan befara är risken för att USA skulle hamna i någon likartad situation där räntan är så låg och andra faktorer är avgörande för att man känner så stor oro för framtiden med börskurser, huspriser osv. att penningpolitiken som redskap blir verkningslös samtidigt som en expansiv finanspolitik inte heller är möjlig på grund av stora underskott. Jag skulle vilja höra om Urban Bäckström har någon kommentar när det gäller risken för en sådan situation i USA och vilka effekter det skulle få för oss andra. Sverige är väl väldigt långt från att något sådant skulle hända, men vilken är risken för att detta skulle kunna uppstå i USA, och hur skulle det kunna påverka oss?

Urban Bäckström: Jag tror att det var en fråga tidigare som jag inte besvarade. Ja, vi tror att utgiftstaken spräcks och att man måste vidta åtgärder för att så inte ska ske. Det som skiljer oss och regeringen åt är att vi inte har så väldigt stor komparativ fördel när det gäller att bedöma statsfinansernas utveckling. Men grovt sett gör vi ändå den bedömningen. Och det hänger samman med två saker som skiljer oss från det som regeringen har gjort. Det ena är att vi har en lägre tillväxt, och med en lägre tillväxt blir det en större belastning på transfereringssystemet, och det ökar kostnaderna. Det andra är att vi tror att det är svårt att få sjuktalen att gå ned. Däremot kan de kanske plana ut. Men att de snabbt ska komma ned nu under den period som vi tittar på tror vi är svårt. Däremot finns det naturligtvis ingenting som hindrar att om man vidtar de åtgärder som krävs, och jag kan inte riktigt bedöma vilka som är relevanta, kommer naturligtvis sjuktalen att kunna komma ned på lite sikt. Så är det säkert.

Karin Pilsäter tangerar här ett av de allra svåraste problemen på svensk arbetsmarknad på många decenniers sikt. Det är relativlöneförskjutningar. Ett annat begrepp för det är om en grupp som är speciellt attraktiv på arbetsmarknaden just nu får högre löner därför att det fattas folk och ingen utbildar sig till dessa arbeten och att man måste attrahera dem, och då höjs lönenivån. Det har oftast dragit med sig hela arbetsmarknaden. Att vidga löneskillnader mellan olika yrkesgrupper har blivit mesta gemensamma nämnare snarare än denna förskjutning. Det är ett exempel på att arbetsmarknaden inte fungerar riktigt bra. Här finns det dagsaktuella exempel på bristyrken där det är oerhört viktigt att attrahera duktiga människor att utbilda sig för att de sedan ska komma in i yrkesrollen. Ibland kommer det naturligtvis att krävas en högre lön där.

Frågan är i vad mån det drar med sig resten av arbetsmarknaden. Om så sker, blir resultatet att arbetslösheten tvingas upp på en högre nivå totalt sett för att liksom dämpa den totala löneökningstakten. Den är ju given av ekonomins produktivitetsutveckling och inflationsmålet. Där har vi många gånger sagt att det totala löneökningstrymmet i Sverige ligger någonstans i

härade 3,5–4 %. Det kan inte överskridas, för då överskrider vi inflationsmålet. Om arbetsmarknaden inte fungerar tillräckligt bra blir det arbetslösheten som så att säga får ge sig. Detta pekar även LO-ekonomerna på, så numera är det här inte särskilt kontroversiellt.

Låt mig komma till det japanska problemet och till utvecklingen i USA.

Japans problem är att man aldrig på allvar har tagit itu med banksystemet. Man inför marginella åtgärder och det har man gjort ett par gånger om året under de senaste tio åren. Men man har liksom aldrig kommit att ta tag i det. Det gör att en viktig kanal för penningpolitikens verkan i det ekonomiska systemet, nämligen kreditkanalen, inte fungerar. Den är helt avslagen därför att bankerna har fullt upp med att klara sin existens.

Det var inte fråga om tekniken kring vad vi i Sverige gjorde åt vår bankkris, utan skälet till att det trots allt gick så snabbt att komma över bankkrisen var att det fanns en bred politisk uppslutning – nu tar vi itu med det här. Det kostade mycket pengar vid det tillfället, men kostnaderna hade blivit mycket större om man bara hade låtit det gå. I Japan gjorde man aldrig detta. Men Japan är en stor ekonomi, så bankproblemen har inte märkts på samma sätt.

I USA talas det mycket om utvecklingen på deras fastighetsmarknad. USA är dock inte *en* fastighetsmarknad utan en sammansättning av flera olika fastighetsmarknader, precis som Europa inte är *en* fastighetsmarknad. Vi har snabbt stigande fastighetspriser i Storbritannien, men i Sverige finns en tendens till utplaning. I andra länder går det kanske på annat sätt.

Jag tog upp några faktorer när det gäller den internationella finansiella stabiliteten som ändå förklarar att det här har gått ganska bra. Alla centralbanker och finansinspektioner följer naturligtvis utvecklingen mycket noga. Federal Reserve drog lärdomen att det, för att slippa hamna i en situation liknande den japanska, var viktigt att snabbt sänka räntorna. Oerhört snabbt drog man ned räntorna från de höga nivåer som de hade kommit upp till. Det bidrar säkert till ett lugnare förlopp i den amerikanska anpassningen.

Stefan Attefall (kd): Jag skulle vilja fortsätta resonemanget om arbetsmarknaden. I Mats Odells anda fortsätter jag med bilmetaforer. Vi pratar mycket om trafikmiljön – om väjningar, korsningar och sådant men alltför lite om vilken bil vi sitter i. Är det en småbil med svag motor och dålig säkerhet, eller är det en bil med starkare motor, med hög effektivitet och med en god säkerhet som vi kör omkring i? Det är nog det som vi mer måste fokusera på.

Då är arbetsmarknad och lönebildning centrala delar. Varsel inom industrin, särskilt inom telekomindustrin, har gjort att tillgången på arbetskraft är ganska god i de sektorerna just nu. Det var lite annorlunda bara för ett tag sedan. Samtidigt vet vi att det finns bristyrken på många andra områden, särskilt när det gäller vård och omsorg och den typen av yrken som ofta är offentliga. Vi ser också att lönebildningen ligger högre i Sverige än i omvärlden. Trots att vi har passerat en högkonjunktur och nu börjar gå ned i en lågkonjunktur ligger vi på löneökningstakter som är oroande, särskilt i jämförelse med konkurrentländer.

Framför oss har vi avtalsrörelser som kommer att inledas under det kommande året och under år 2004. Jag skulle vilja höra riksbankschefen kommentera hur han ser på de kommande avtalsrörelserna och på hur vi kan få en lönebildning som är konkurrenskraftig och som är sådan att vi kan undvika ett inflationstryck i ekonomin. Samtidigt gäller det att hantera den mycket märkliga arbetsmarknad som vi har med en, för att vara i den här typen av konjunkturläge, extremt hög arbetslöshet – det gäller då både öppen arbetslöshet och dem som är i åtgärder. Dessutom har vi problem med de höga sjukskrivningstalen. Vi har problem med hög arbetslöshet och bristyrken samtidigt. Det skapar en situation där den bil som vi sitter i inte är så stark och effektiv som skulle behövas för att vi ska kunna färdas tryggt på vägen framåt.

Urban Bäckström: Vi måste ändå, tycker jag, se vad som har hänt på svensk arbetsmarknad mellan 80- och 90-talen. Det har ju varit möjligt att växla ned löneökningstakter på 8, 10 eller 12 % till 4 %. Nu diskuterar vi att det kanske vore bättre för Sverige om löneökningarna totalt sett hamnade på 3,5 % i stället för på 4 % eller 4,3 %, eller något sådant. Det är ett problem, och det är viktigt att åtgärda det om man har höga ambitioner när det gäller sysselsättning och låg arbetslöshet.

Det har ändå skett ett stort paradigmskifte. Det tror jag hänger samman med den politiska uppslutningen kring låg inflation och betydelsen av det samt med att Riksbanken har fått möjlighet att systematiskt och kontinuerligt föra en sådan politik.

Sedan har vi fördelen med låg och stabil inflation. Även om vi ibland när den går från 2 % till 3 %, eller från 2 % till 1 %, är bekymrade, är svängningarna i inflationstakten under 90-talet väsentligt mindre än svängningarna i inflationstakten under 80-talet. Vi har alltså fått inte bara låg inflation utan också en stabil inflation. Det här var någonting som fackförningsföreträdare med förhandlingsansvar tidigt upptäckte fördelarna med. Det var där, på lokal nivå, som – upplevde jag – det verkliga stödet i fackförningsrörelsen växte fram. Man såg nämligen fördelarna med att en osäkerhetsparameter försvann i lönebildningen. Man visste ungefär vad inflationen skulle bli. Då var det lättare att sätta reallöneökningarna. På 80-talet visste man ju varken det ena eller det andra. Dels var produktiviteten låg, dels svängde inflationstakten väldigt mycket. Man famlade i ett mörker. Så småningom växte stödet för låg inflation fram också i mer ledande kretsar inom fackförningsrörelsen. Men som jag upplevde det ute i landet var det just på lägre lokal nivå som man såg fördelarna med detta.

Det makroekonomiska perspektivet och den stabiliseringspolitiska regimen är således viktiga ingredienser här. Men har man höga ambitioner när det gäller sysselsättningen och att få låg arbetslöshet måste arbetsmarknaden i sig fungera bra. Ett sätt att studera arbetsmarknadens funktionssätt – det här finns med i en ruta i inflationsrapporten – är att titta på den s.k. Beveridgekurvan. (Bild). Ju lägre arbetslösheten blir, desto svårare blir det rimligen att besätta vakanser. Har man en dålig matchningsprocess på arbetsmarknaden kan man

tänka sig att kurvan skiftar utåt. Ju längre bort från nollpunkten man ligger med observationerna, desto sämre fungerar arbetsmarknaden. Vi ser ut att ha fått ett skift i matchningsprocessen, utåt från origo – i varje fall om vi tittar på åren 1996, 1997, 1998, 1999 och 2000. Sedan har någonting hänt år 2001. Vi vet inte vad det är. Det verkar vara ett tecken på att matchningsprocessen är bättre, men det återstår att bedöma. En rimlig hypotes är att en period av hög arbetslöshet tenderar att permanenta långtidsarbetslösheten och göra matchningsprocessen svårare. Vi får, som sagt, se hur det blir.

Ju högre ambitioner man har på sysselsättningsområdet och när det gäller låg arbetslöshet, desto mer vill man föra in den här kurvan och matchningsprocessen mot origo. Här kan man tänka sig olika typer av åtgärder, och det är här vi också tangerar svåra partipolitiska avvägningar som jag inte vill trassla in mig i.

Stefan Attefall (kd): Jag kan förstå att riksbankschefen inte vill ge sig in i den diskussionen. Riksbankschefen sade själv att vi kan hamna i ett läge där löneökningarna börjar gå uppåt därför att arbetslösheten är för låg. Det visar att föreställningsvärlden i fråga om 4 % öppen arbetslöshet är någonting normalt. Vi börjar ju komma i ett sådant diskussionsklimat i Sverige; det är det allvarliga. Det är som riksbankschefen säger, nämligen att ambitionen måste vara att vi kommer ned till de nivåer som vi hade tidigare och som vi då kanske tyckte var normala, 2 % eller så.

Frågan är hur vi hanterar situationen framöver för att undvika att vi får en lönebildningsprocess som, precis som riksbankschefen själv var inne på, innebär att en löneökning för en viss grupp, för att klara akuta rekryteringsproblem, leder till att vi höjer nivån så att vi får konkurrensproblem och därmed hamnar i ett läge där arbetslösheten och, eller, inflationen stiger.

Urban Bäckström: Vi i Riksbanken brukar få kritik för att vi är så inflationsfixerade, men låt mig påstå att andra sidan av myntet är att vi är i tillväxtbranschen – penningpolitiken är i tillväxtbranschen. Med detta menar jag att vår uppgift med penningpolitiken är att försöka se till att svensk ekonomi kan växa med sin högsta potential, alltså så snabbt som det över huvud taget går att växa utan att inflationen tar fart. Väntar man med att ta itu med en situation där ekonomin växer för snabbt kommer inflationen att ta fart och etableras på en hög nivå. Då blir det väldigt kostsamt att ta sig tillbaka, vilket man ändå någon gång måste göra. Därför reagerar vi tidigt på inflationstendenser.

Vi kan bidra till att efterfrågesidan i ekonomin anpassas till utbudssidan. Utbudssidan kan vi inte göra någonting åt. Det är riksdagen och regeringen som kan påverka utbudssidan med olika skatteförändringar, olika regelförändringar osv. Vår uppgift är att ta den utbudssida som finns för given och bidra till att efterfrågesidan anpassas så nära som möjligt till utbudssidan. Då är också inflationen, grovt sett, stabil. Det är liksom själva grundkonceptet.

Vill man att svensk ekonomi ska växa snabbare får man naturligtvis vidta olika typer av åtgärder. Vad den partipolitiska debatten ofta handlar om är ju vad det är som stimulerar tillväxt, vad man kan göra – regelsystem, skatter osv.

Jag vill inte hamna i en situation där man etablerar uppfattningen att arbetslösheten bara kan ligga på den här nivån – ingenting annat. Arbetslösheten i sig är ett mått på resursutnyttjandet, men det finns också andra mått på resursutnyttjandet. Det är det som bestämmer graden av expansivitet eller kontraktivitet i penningpolitiken.

Det kan vara så att arbetslösheten just nu bara kan ligga på 4 %; annars tenderar inflationen att accelerera. Och det kan vara så att den här nivån skiftar uppåt till 4 %, 5 % eller 6 % på grund av något regelsystem som ändras eller något som händer externt. Då får vi anpassa oss till det. Det kan också vara så att nivån skiftar ned till 3 % på grund av någon förmånlig faktor som träder in. Vår uppgift är inte att säga: Hit men inte längre. I stället gäller det att hela tiden pröva hypotesen var den här punkten finns. Det är också vår uppgift att kommunicera att där vi nu är kan det finnas problem. För varje åtgärd som förbättrar utbudet av arbetskraft och arbetsmarknadens funktions-sätt, desto bättre är det för tillväxten. Det är en sak som jag tycker mig kunna säga, även om jag inte vill ge mig in på vilka specifika åtgärder som man kan vidta.

Lena Ek (c): Herr ordförande! Lägre tillväxt ger större belastning på trygghetssystemen. Vi har en diskussion om behovet av strukturreformer, och arbetsmarknadspolitiken har precis diskuterats. Sjuksidan har vi ännu inte diskuterat här i dag, men vi känner alla till det enorma behovet av reella reformer på det området för att hejda utvecklingen och bringa ned sjuktalen och ge människor en högre livskvalitet. Den andra sidan av myntet är ju att vara friskare. Vi har ganska stora problem – på sjuksidan väldiga problem – i Sverige i dag.

När det gäller tillväxtdiskussionen kan det sägas att Sverige har ett starkt internationellt beroende. Vi kan titta på den amerikanska situationen. I det här materialet tycker jag att det finns en väldigt allvarlig indikator, nämligen inköpschefsindex i USA som pekar nedåt. Den svenska sidan av detta är en förväntad lägre export, som också redovisas här och som vi ser. När det gäller lageruppbyggnaden och basindustrin internationellt sett har det ökat igen efter att under sommaren ha gått ned lite grann. I början av sommaren fanns det t.o.m. en viss förväntan om att det skulle vara möjligt att höja massapriser. Så är det inte längre. Bara under den senaste månaden har det förändrats rätt mycket på den sidan.

Inom euroområdet i Europa är budgetsituationen ansträngd, för att inte säga rejält ansträngd, i ett antal länder. Vi har också ett allt tydligare krigshot globalt sett i och med situationen i Irak. USA:s president har fått i stort sett fria händer att hantera den förväntade interventionen i Irak.

Totalt sett ser det alltså väldigt bekymmersamt ut. Samtidigt ligger inflationsrisken enligt Riksbankens bedömning på nedkanten av målet. Jag undrar om det går att utveckla det lite grann. Ett extramöte är i och för sig inlagt för att kunna hantera den samlade bilden, men totalt sett undrar jag om man möjligen skulle ha övervägt att inte ligga stilla vad gäller räntan utan kanske t.o.m. fundera på en sänkning i den här konjunkturbilden.

Urban Bäckström: Jag har två bilder som är rätt intressanta. När det gäller industriproduktionen ser en återhämtning ut att vara på väg i alla stora områden. Men vi ska komma ihåg att det är historiska data – utfallet av vad som redan har hänt.

Hur ser det då ut framåt? Ja, låt oss titta på ett mått på framåtblickande indikatorer, det s.k. inköpschefsindexet. Där viker det ganska snabbt. Därför talar vi om en avstanning av den internationella konjunkturen. Vad vi ser här är genomsnittet. Sedan finns det både sektorer som går bra och sektorer som går extremt dåligt.

Frågan är om detta är en effekt av den börsnedgång som redan har inträffat. En börsnedgång påverkar på lite olika sätt. Dels handlar det om det allmänna klimatet. Dels påverkas förmögenheter hos hushåll och företag, och därmed balansräkningar, vilket kan utlösa anpassningar.

Är det här en effekt av den börsnedgång som redan har hänt, eller är det fråga om en förväntan om någonting som ska hända framöver när det gäller börsen? Ska den fortsätta nedåt, eller vad är det fråga om? Där behöver vi lite mer tid för att känna av. Det är väl i och för sig alltid så för en prognosmakare att man gärna skulle vilja vänta lite till innan man slutligen sätter sig ned.

En fråga är alltså om börsen kommer att fortsätta nedåt. Under de senaste dagarna har börsen gått upp med 15 %. Plötsligt gick börsen under en dag upp med 5–7 %. Det är rätt volatilt; det svänger alltså rätt mycket. Också där är det svårt att ha en klar bedömning av vilket förlopp vi är inne i. Därför sade vi i går när vi diskuterade: Låt oss lägga in ett extramöte och följa detta med skärpt uppmärksamhet. Vi är naturligtvis beredda att vidta de åtgärder som krävs för att uppfylla inflationsmålet. Vi kommer att noga följa effekterna av det som har hänt och den fortsatta börsutvecklingen och att försöka tolka in det i termer av den här inflationsprognosen när vi sedan ses.

Lena Ek (c): I ett så här instabilt läge, som man väl ändå får säga att det är – ett läge med lika stor ”uppåt- som nedåtrisk” där, tror jag, ”nedåtrisken”, tyvärr, är större beroende på de allra senast inkomna svängningarna – är människors förväntningar väldigt viktiga. Två saker har hittills hållit uppe det hela i USA: hushållens förväntningar på framtiden och hushållens benägenhet att handla och spendera pengar. Också där ser vi nu en något annan tendens. Vi talar om börsens svängningar. Alla blir glada när Ericsson har gått upp med 4 %, men reallt sett rör det sig inte om så många ören för dem som en gång gick in på en nivå kanske ett par hundra kronor högre än den nivå som Ericssonaktien i dag ligger på.

Det beror lite grann på hur man är som människa om glaset är halvfyllt eller halvtomt. Här finns ändå psykologiskt en väldigt farlig situation, tycker jag. Det finns sektorer som går bra – ja, genomsnittligt och sett till exportsidan. Men vad som hållit nivån uppe är basindustrin, och där visar signaler nu att det t.ex. för massindustrin tar stopp. Så har det varit under de senaste tre veckorna. Där är det en väldigt känslig situation.

Utöver detta har vi situationen för livbolagen som, som riksbankschefen tidigare sagt, påverkas av börser. Är det möjligt att lite mer utveckla detta med situationen i livbolagen och de riskerna både för systemet och för marknaden? Jag tänker här också på psykologin. Det är inte så kul och ökar ju inte människors benägenhet att spendera pengar när man hör att man får lägre pension, vilket ju alla har hört under de senaste veckorna.

Urban Bäckström: I en sådan här miljö är det naturligtvis lätt att stapla otrevligheter på varandra. Jag tror att vi befinner oss i ett läge där vi har två jämviktspunkter – om det kan uttryckas så. Den ena är att liksom titta på vårt huvudscenario och göra en normal riskbedömning. Där kommer vi också fram till att riskerna finns på nedåtsidan. Vi ligger ungefär i linje med inflationsmålet – låt vara något i underkant. Den internationella konjunkturen ser ändå ut att fortsätta att gå ganska bra. Om det inträffar har man klarat världsekonomin, och hushållen och företagen har klarat anpassningen på ett bra sätt.

Det finns dock också ett mindre förmånligt scenario. Där kan man stapla otrevligheter på varandra. Det scenariot är väldigt mycket knutet till de finansiella riskerna. Där tycker jag inte att det på basis av det som har inträffat går att säga att det kommer att gå särskilt dåligt. Tvärtom har det här om något gått bra. Det talar för att det är den andra jämviktspunkten som vi strävar mot.

I ett läge där börserna går ned med 60–70 % måste man vara öppen för det som ändå inträffar. Är det någonting som vi missat eller som vi är osäkra på? Vi följer detta noga. Kommer det här att fortsätta? Då befinner vi oss i ett annat läge. Det är klart att det kommer att påverka penningpolitiken också.

I all denna dysterhet måste vi också komma ihåg att när vi står inför sådana här konflikthot, säkerhetspolitiska risker, är det inte bara så att världsekonomin vänder nedåt i samband sådana situationer. För drygt tio år sedan var Gulfkriget – när Saddam Hussein, om jag minns rätt, den 1 augusti 1990 gick in i Kuwait. Då utbröt just en oerhörd osäkerhet kring oljepriset. Vad ska hända nu? Vad händer med den säkerhetspolitiska situationen i Mellanöstern? Förtroendet vek hos hushåll osv. Sedan började den mycket kraftiga uppladdningen. Kriget utbröt i början av 1991. Den dagen kriget utbröt, då utbröt också en enorm eufori på marknader, hos hushåll och hos företag. Det var en enorm lättnad. När kriget verkligen kom blev det en helt annan utveckling.

Psykologin är väldigt mycket närvarande i sådana här situationer. Det går alltså inte att automatiskt säga – även om det är svårt att förutspå utvecklingen – att det bara går dåligt så fort man står inför sådana här säkerhetspolitiska situationer.

Låt mig ta ett annat exempel. Det var väl i oktober 1987 som börskurserna dramatiskt föll. Jag minns inte exakt, men det var 23 % fall på en dag, eller något sådant. Alla skakades vi väl om. Den ena konjunkturprognosen efter den andra kom om hur illa det skulle gå i världsekonomin. Alla var vi lite till mans tagna av den utveckling som kom. Vad hände? Ja, världsekonomin återgick ganska snabbt till sin normala tillväxtbana, och allting gick väldigt bra.

Jag ville ta de här två exemplen för att illustrera att man, tycker jag, får vara vaksam och uppmärksam och även ödmjuk inför analysen när man tolkar sådana här händelser och vad som faktiskt kommer att hända. Vi har lagt in en extraväxel för att följa förloppet nu. Jag vill inte säga att vi är bekymrade, men när börskurser faller med 60–70 % måste man naturligtvis följa hur anpassningen efter detta sker.

Ordföranden: Tack så mycket, Urban Bäckström. Nu har vi gått en runda, så det kan vara läge för en paus.

Ordföranden: Vi återupptar utfrågningen och går in på nästa runda med frågor.

Carin Lundberg (s): Herr ordförande! Jag vill fortsätta diskussionen om psykologi.

I tider av börsoro och IT-hysteri riktas alltmer uppmärksamhet mot ekonomisk psykologi. När Pe-tal och substansvärden inte räcker för att förklara börskursernas utveckling frågar man efter alternativa metoder. Traditionellt har ekonomer bortsett från psykologiska faktorer och ansett att det har varit omöjligt att göra experiment. Men de två som nu har fått ekonomipriset har gjort tvärtom. Man har ju ansett att den ”ekonomiska människan är en kalkylerande varelse som styrs av egenintresse och fungerar fullständigt rationellt”. Men det synsättet har under senare år utmanats av forskare med bakgrund i psykologisk forskning, med årets Nobelpristagare som två av de främsta.

Numera utgår många ekonomiska forskare från att människan är begränsat rationell och oförmögen att analysera komplexa beslutssituationer där det råder stor osäkerhet. Det kan faktiskt vara nedslående för vän av ordning. De flesta av oss vill ju vara förnuftiga. Men, för att fortsätta bildliknelserna, alla har vi kanske någon gång kört en extra sväng för att bensinpriset har varit 10 öre lägre längre bort. Därför har jag en fråga som rör prognoser.

Det kan inte vara lätt att i de här osäkra tiderna förutse hur mycket bruttonationalprodukten växer, hur hög inflationen blir, när konjunkturen vänder osv. Jag har läst i tidningarna att Riksbanken har försökt göra en ranking av de träffsäkraste prognosmakarna och att Riksbanken där har satt sig själv på tredje plats. Därför är min fråga: Använder sig Riksbanken redan nu av kunskaper i ekonomisk psykologi eller är det en kompetens som Riksbanken avser att skaffa sig?

Urban Bäckström: Det är ett jättespännande område. Det har också kommit att bildas en ny skola inom den finansiella vetenskapen. Man brukar tala om *behaviour of finance* för att försöka förklara börskurser och sådana ting.

Men det behöver inte vara så krångligt. Vi påverkas av detta allesammans i olika typer av beslutssituationer. Ta bara exemplet att man ska gå ut på restaurang på kvällen tillsammans med någon. Då uppstår en valsituation. Det ligger två identiskt lika restauranger bredvid varandra. De har samma priser, de har samma kvalitet på mat och allt sådant. Skillnaden är bara att utanför den ena restaurangen är det en lång kö. Man kan riktigt se hur immiga fönsterrutorna är på den restaurangen. Det är massvis med människor som sitter där. Den andra restaurangen är helt tom. Nu uppstår frågan: Vilken restaurang ska jag välja tillsammans med min partner när jag ska äta mat? Nog sjutton ställer man sig i kön. Man tänker att det nog är någon annan som har gjort en bra bedömning. Det måste bara vara bra. Alla de som är där kan inte ha fel, och så hakar man på.

Det här är inte så konstigt. Det är inte bara någonting som handlar om finansiella marknader utan det är ett mänskligt beteende som vi alla känner igen. Vi följer med. Det etableras konventionella visdomar. Medierna spelar naturligtvis en roll i detta men inte den enda rollen. Vi köper lätt det som står i de braskande rubrikerna också, därför köper vi alla Teliaaktier eller vad det är för någonting, och så är vi med på tåget.

Det blir alltmer viktigt att försöka förstå de krafter som verkar i samhället i stort. Vi har ju konjunktursvängningar, och en hel del av detta kan säkert förklaras med mänsklig psykologi. Vi har svängningar i alla olika typer av tillgångspriser. Det är klart att vi precis som andra prognosmakare måste lära oss mer och mer om den forskning som pågår på det här området.

Låt mig bara understryka frågans betydelse och vikt, hur intressant det här nya spännande området är.

Carin Lundberg (s): Tack så mycket! Jag kanske kan få återkomma längre fram, men då blir det tyvärr till en annan riksbankschef som jag ställer frågan. Jag tror att det här är sådant som vi måste lära oss mer och mer om. Jag kan fortsätta med en annan liknelse. Alla har vi väl varit på auktioner. Där kan det vara någon som bjuder över och bjuder över. Plötsligt har man köpt något som blivit mycket dyrare på auktionen än man skulle ha kunnat köpa det för i affären.

Jag har en annan fråga som kanske också kan sägas anknyta till psykologi och människors beteende. Frankrike har hamnat i EU:s skamvrå därför att man har vägrat minska sitt planerade budgetunderskott för nästa år. Frankrike har andra prioriteringar än stabilitetspakten under 2003. ”Det gäller bl.a. ökningen av våra försvarsutgifter, budgetpolitiken är fortfarande ett nationellt ansvarsområde”, sade Frankrikes finansminister när han fick den här hårda kritiken. Den grekiska finansministern, vars efternamn jag inte vågar mig på, påstod enligt Svenska Dagbladet att Francis Mer föreföll bunden av president

Jacques Chirac som inte ville backa från de skattesänkningar som han hade lovat i valrörelsen.

På Financial Times ledarsida beskrivs Frankrikes agerande som ett hot mot EMU-projektet. Därför undrar jag om riksbankschefen delar den uppfattningen. Jag undrar också: Hur påverkar ofinansierade skattesänkningar inflationsförväntningarna enligt riksbankschefens uppfattning? Är det kanske så att man måste ha ännu mer kunskaper i psykologisk ekonomi för att få fortsatt trovärdighet för euron?

Urban Bäckström: Det är klart att man fortlöpande kan föra en diskussion om hur stabilitetspakten är uppbyggd ur ett analytiskt perspektiv. Men det som har hänt nu är att det är de regeringar och länder som inte har varit tillräckligt ambitiösa i högkonjunkturen och sett över sina offentliga finanser som har råkat hamna nära de här gränstalen, och det är de som reser frågan. Här reses frågan av stora länder i Europa.

Det är utomordentligt bekymmersamt att när Sverige och en hel del andra länder verkligen har varit väldigt ambitiösa med att följa regelverket så händer detta i de stora länderna, och det kommer alla möjliga konstiga kommentarer från kommissionen. Jag tror att det är mycket centralt att man håller i det här nu och kritiserar stora länder om de avser att bryta stabilitetspakten.

Det är klart att den monetära unionen inte står och faller med en eller två tiondelar i budgetunderskott i ett och annat land. Så är det ju inte. Men det är också viktigt att man håller fast vid de principer som man har lagt fast. Annars kan det få spridningseffekter till andra principer som kanske är väldigt viktiga i olika sammanhang och trovärdigheten i att regeringar och länder står för sina åtaganden börjar tappas. Har man en monetär union måste länderna föra en riktig och stabil ekonomisk politik i respektive medlemsland. I längden går det inte annars.

Ett annat drastiskt exempel är vad som hände i det s.k. Bretton Woods-systemet som var det förhärskande systemet under efterkrigstiden när dollarn var knuten till guld och alla andra valutor var knutna till dollarn. Då fanns det ingen stabilitetspakt. Därför kunde USA, som även då var den stora dominerande ekonomin, missköta sin ekonomiska politik. Man finansierade ju Vietnamkriget med budgetunderskott och lånade upp pengar. Det ledde till att valutasamarbetet sprack. Det kommer det naturligtvis inte att göra i Europa på grund av det som nu inträffar med några tiondelar. Men det är synsättet, att hålla fast vid det som man har bestämt sig för, som är så oerhört centralt. Det är därför vi ibland på Riksbanken kan uppfattas som tjatiga när vi ständigt pekar på hur viktigt det är att hålla fast vid utgiftstak, saldomål och inflationsmål som de viktiga pelarna i den stabiliseringspolitiska regimen i Sverige, de som har gynnat oss så väldigt mycket under de senaste åren och kommer att gynna oss i framtiden. Det är samma resonemang som man kan tillämpa på Europa när det gäller stabilitetspakten.

Gunnar Axén (m): Vi har inte bara ägnat oss åt bilkörande i det här utskottet utan även åt en del pusselläggande på senare tid. Då har det handlat om Riksbankens arbete med att utröna på vilken nivå vi har vår långsiktigt hållbara tillväxttakt i landet. Jag vill minnas att riksbankschefen i våras gjorde bedömningen att den låg någonstans mellan 2 och 2 ½ %. Det vore intressant att höra om riksbankschefen har kommit vidare i pusselläggandet och om bilden har klarnat. Gör riksbankschefen någon annan bedömning i dag jämfört med för ett halvår sedan?

När vi diskuterade den här frågan i våras var det bl.a. mot bakgrund av det faktum att vi har ett så pass högt resursutnyttjande trots en relativt svag tillväxt. Det vore också intressant om riksbankschefen kunde ge en bild av vad det är för skillnader mellan den svenska långsiktiga tillväxtnivån i kombination med det höga resursutnyttjandet och förhållandet i andra länder där inte samma problematiska situation föreligger utan man har en högre långsiktigt hållbar tillväxtnivå än vi har i Sverige.

Urban Bäckström: Vi har haft som hypotes ganska länge att den svenska potentiella tillväxttakten ligger någonstans mellan 2 och 2 ½ %. Det är högre än på 80-talet. Skillnaden beror på att vi tycks ha fått ett skifte i produktivitetstillväxten under 90-talet. Vi har inte fått den typen av accelererande produktivitetstillväxt som man har sett i USA, men vi har fått ett skifte i produktivitetstillväxten. Möjligen kan det hänga samman med den stabiliseringspolitiska regimen, att vi liksom har fått en mer stabil utveckling i svensk ekonomi jämfört med 80-talet. Men det kan förklaras av flera andra faktorer också.

Det här är ungefär den potentiella tillväxt som man kan spåra genomsnittligt i Europa, skulle jag tro. Den förefaller ligga högre i USA. Men riktigt var den ligger i USA tycker jag att det är svårt att bedöma. När de mest euforiska perioderna upplevdes i slutet av 90-talet trodde man väl att den låg uppemot 3 ½–4 %, men sedan dess har man reviderat ned tankarna kring den potentiella tillväxttakten.

En del av skillnaden mellan USA och Europa ligger i arbetskraftsutbudet. USA har ju en stor arbetskraftsinvandring, inte minst från Mexiko, både legal och illegal. Det gör att man får ett större arbetskraftsutbud och därmed en högre tillväxt. Men man har också fått en ökning när det gäller produktivitetstillväxten.

Men, återigen, det här är inga siffror som är huggna i sten på något sätt utan det är siffror som kan påverkas både uppåt och nedåt av ekonomisk politik, av åtgärder som riksdag och regering vidtar. Man kan kanske åstadkomma en potentiell tillväxttakt på 3 % om man vidtar de åtgärder som behövs för det. Men man kan också genom att införa olika typer av regelsystem som upplevs som krångliga få ned den potentiella tillväxttakten. Det är ju någonting som i allra högsta grad ligger i utskottets, riksdagens och regeringens händer. Vår uppgift är att bidra till att efterfrågeutvecklingen anpassas till det den nu är på den potentiella tillväxtsidan.

Gunnar Axén (m): En av de faktorer vi pratade om i våras som påverkade det höga resursutnyttjandet var ju de extremt höga sjukskrivningstal vi har. Jag vill minnas att vi då pratade om att Riksbanken skulle titta närmare på vad det skulle ha för inverkan på den potentiella tillväxttakten om man kom till rätta med de höga sjukskrivningsnivåer vi har i dag. Frågan är om ni har tittat närmare på detta och vilken bedömning ni gör av hur det skulle inverka på den framtida tillväxttakten eller den framtida resurskapaciteten.

Urban Bäckström: Det är många som har tittat på orsakerna till sjukskrivningarna. När det gäller själva effekterna minns jag inte den exakta siffran. Jag sneglar på min medarbetare för att se om det kan komma någon siffra på hur stora sjukskrivningarna är i förhållande till arbetskraften. Men det är viktigt att skilja på nivåer och förändringar.

När sjukskrivningarna ökar från en nivå till en ny, högre nivå är det inte den potentiella tillväxten som påverkas utan det blir ett skifte i möjlig produktionsnivå till en lägre nivå. Det är klart att skiftar man tillbaka uppåt till den högre nivån registreras det under en period som en ökning av tillväxttakten, men inte den långsiktiga tillväxttakten.

Jag minns inte den exakta siffran för hur stora sjukskrivningarna är i förhållande till arbetskraften, men säg att det är 3 % av arbetskraften som är sjukskriven och att man skulle kunna bringa ned den andelen till 1 %, bara för att ta en siffra. Det innebär att det finns ett BNP-utrymme för att lyfta nivån med 2 procentenheter. Under en period kan man så att säga växa i den kostymen. Då upplevs det som en högre tillväxttakt.

Men det påverkar inte tillväxttakten i längden utan då är det det varaktiga arbetskraftsutbudet vi pratar om. Det är fråga om hur många barn det föds eller produktiviteten. Hur mycket kan vi förbättra produktionsförmågan år efter år? Det är här som teknikgenombrott spelar roll. Det är här som olika typer av mikroåtgärder, regleringar, skatteklar eller vad det kan vara, kan påverka. Storleksordningen på dem är det hemskt svårt att ha någon uppfattning om.

Karin Pilsäter (fp): Det här är inte bara den första penningpolitiska utfrågningen efter valet utan såvitt vi nu kan bedöma också den sista som sittande riksbankschef kommer att bli föremål för tillsammans med oss. Jag tänker passa på att ställa några frågor i det perspektivet.

Vi har ju under åren sedan den stora förändringen av Riksbankens ställning kunnat se att den penningpolitiska debatten i samhället har förändrats. Det gäller också Riksbankens agerande och hur man har gått ut med sina handlingsregler och fått en större säkerhet i systemet och i samhället runtomkring. Vi har här många gånger pratat om protokollen, öppenheten, hastigheten, tydligheten osv. Det brukar då pratas väldigt mycket om bilkörning men väldigt lite om att åka buss eller om hur man tar sig över gatan med en barnvagn – men det är en annan sak.

Jag brukar i det här sammanhanget ofta tänka på att det är lättare att vara efterklok än att i förväg säga hur det ska gå. Det finns dock vissa trafikregler. Det handlar inte bara om ifall man har lust att sakta in inför en korsning utan det finns regler för hur man ska bete sig. Det finns ljussignaler i trafiken, och man får inte köra mot rött, även om en del gör det. Vi kan ibland i debatten uppfatta att man uppmanar Riksbanken att köra mot rött, för att man i efterskott ska kunna säga: Det kom ju ingen bil, så det gjorde ingenting att Riksbanken körde mot rött.

Jag skulle vilja fråga om du tycker att du under de här åren har kunnat få fram tydliga signaler och klara regler om hur Riksbanken ska kunna jobba vidare med detta. Hur ska man få den penningpolitiska samhällsdebatten att bli ännu mera öppen? Jag tänker inte bara på Riksbankens eget agerande utan också på att få den penningpolitiska debatten att bli mera öppen och levande. När Riksbanken nu självständigt ska få fatta sina reporäntebeslut är det ju viktigt att diskussionen kring alla de här frågorna förs med alla tänkbara dörrar öppna och att olika aktörer deltar i den.

Inför avslutningen av den här perioden tycker jag att det skulle vara trevligt att få höra lite resonemang om detta, både som ett litet bokslut och som tankar för framtiden.

Urban Bäckström: Jag ska gärna resonera om detta, även om det kommer oförberett. Både min företrädare och jag själv har stått inför en situation där vi ville kommunicera i frågan om det är riktigt och möjligt att komma fram till 2 % inflation. Det var ju väldigt få som trodde på detta när kronan började flyta och när målet lades fast av de fullmäktige som satt tillsammans med min företrädare. Därför har det varit viktigt dels att etablera målet att kunna kommunicera varför en låg inflation är bra, dels att öppet kunna beskriva den process som leder fram till att vi tar sådana beslut som leder till att räntan går upp eller går ned. Vi har i det sammanhanget haft en unikt bra situation. Det räcker att titta här i utskottet för att se vilken enorm hjälp som vi haft av medierna när det gällt att kommunicera bedömningar inför våra räntebeslut.

Sedan hör det naturligtvis till dramaturgin att om man har en som säger att räntan ska gå upp, måste man också ha en som säger: Så dumt att räntan ska gå upp! Ofta har de varit samma personer, så det har ibland blivit lite komiska inslag. Jag förstår dock den där logiken mycket bra, och det positiva är helt övervägande. Vi har haft en fantastisk möjlighet att kommunicera med svenska folket.

Nu har det viktiga mera blivit vad det blev av politiken. Håller sig inflationen kring 2 %? Där tycker jag att det är jätteintressant att se vilken diskussion det blir om inflationen inte är 2 % utan 3 %. Det är fantastiskt – det upplevs som oerhört dåligt om inflationen stiger till 3 %. För tjugo år sedan uppfattades hög inflation som någonting bra, som något positivt för sysselsättning, produktion osv. I dag är det någonting negativt.

Samma sak är det med kronan. För tjugo år sedan uppfattades en svag krona som någonting bra. Folk hejade liksom på: Ju svagare desto bättre! Då

blir det mer fart i ekonomin. I dag är det ett himla liv när kronan försvagas. Svenska folket uppfattar ju det som någonting väldigt negativt. Det har skett ett stämmingsomslag hos opinionen i synen på betydelsen av låg inflation och en stabil växelkurs.

Jag tror att det i grund och botten handlar om att vi för drygt tio år sedan hade en väldigt bred politisk uppslutning kring att det nog är den här vägen vi ska gå. Under resans gång har det sedan byggts institutioner som har gjort det möjligt för Riksbanken att konsekvent föra den här politiken. Det har också gjorts en del avsteg från det, än av vissa partier, än av andra partier, ibland har utskottet tyckt att det varit lite tokigt osv. Men på det stora hela tycker jag att det här ett bra exempel på hur det blir när det politiska systemet bestämmer sig för att något ska göras på ett annat sätt. Det regimskiftet kom någon gång i slutet av 80-talet eller i början av 90-talet, och jag tycker att det var oerhört bra.

När det sedan gäller själva utövandet av politiken tycker jag att det har blivit mer och mer acceptans av den valsituation som en centralbank står inför. Vi gör aldrig riktiga prognoser. De prognoser som vi gör i dag kommer aldrig att slå in där borta. Vi måste veta att prognosmakarna inte är så duktiga. Alternativet till detta skulle dock vara att bedriva politik efter den dagsaktuella utvecklingen. Det blir en mycket ryckigare penningpolitik. Vi skulle få någonting sämre med säkrare styrning än våra prognoser, som är lite osäkrare men ger en jämnare och mer stabil penningpolitik.

Jag tycker att det blir mer och mer av förståelse för den här valsituationen. Då hamnar man i det som Sonia Karlsson säger: I våras höjde ni ju reporäntan. I ljuset av vad som nu har hänt ser ni annorlunda på det. Var det inte fel att höja då? – Det kommer också framöver att vara så att bedömningar inte kommer att slå in. Men det viktiga är att man tar intryck av det som händer och säger: Det där var inte riktigt. Nu tittar vi åt det där hållet.

Då handlar frågan ytterst om hur benägen centralbanken ska vara att ändra reporäntan. Ska man ändra den direkt när man ser en rörelse uppåt med 50 punkter eller nedåt med 75 punkter, eller ska man ha en viss fördröjning för att se om den här utvecklingen verkligen håller i sig? Man kan möjligen säga att det som vi nu gör, nämligen lägger in ett extra möte, är ett utslag av en inställning att dra lite på det här – vi kan återkomma till frågan i november.

Jag ska inte bli för mångordig, även om det här är ett väldigt intressant ämne. I grund och botten är det inte det som Riksbanken har gjort under 90-talet som är det viktiga, utan det är vad det politiska systemet kollektivt – ni och andra partiföreträdare – bestämde er för för tio eller femton år sedan: Vi ska inte längre ha den höga inflationen. Nu ska vi göra någonting annat och bättre. Jag tycker att vi alla i dag ser resultaten av detta. Vi har en av de mildaste konjunkturnedgångarna på länge. Vad som händer framöver får vi se.

Karin Pilsäter (fp): Jag tackar för det svaret. Flertalet av oss var inte inblandade i det politiska beslutet i fråga, men det är lätt att instämma i vikten av att man ibland klarar att ta sig samman och fatta beslut som kortsiktigt kanske

inte är de allra mest populära men som långsiktigt faktiskt är riktigt bra. Jag tycker ändå att det är viktigt att poängtera att riksdagen inte alla gånger har varit mest framstående när det gäller att kommunicera förståelse av och kunskap om detta till allmänheten. Jag tycker faktiskt att Riksbanken och alla dess företrädare har gjort ett mycket bra arbete.

Jag skulle vilja passa på att så här formellt tacka för ett mycket gott samarbete under de här åren.

Urban Bäckström: Herr ordförande! Jag skulle vilja komma tillbaka till frågan om sjuktalet: Ca 7 % av arbetskraften är sjukskriven mer än 30 dagar. En nedgång från 7 % till 4 % skulle möjliggöra ganska stora produktionshöjningar.

Olle Sandahl (kd): Jag vill återknyta något till diskussionen om psykologi. Med risk för att gå någon emot vill jag hävda att ekonomi inte är någon absolut vetenskap. Det är därför bra att de psykologiska mekanismerna här har exponerats på ett trevligt sätt. Jag skulle tycka att det vore spännande att få höra några spekulationer kring den rent psykologiska betydelsen på finansmarknaden av den proponerade arbetstidsförkortningen. Hur kan denna möjligen psykologiskt påverka förloppet och snedfördelningen av ohälsotalen mellan offentlig och enskild sektor? Kan det ha någon psykologisk implikation som påverkar finanspolitiken? Det må väl vara tillåtet att en riksbankschef spekulerar på detta område så här i slutet av sin gärning.

Urban Bäckström: Jag höll på att säga att det väl får vara någon hejd på spekulationen. Jag förstår inte riktigt kopplingen. Jag nämnde tidigare på en fråga att KNAS-förslaget leder till att arbetsutbudet dämpas. Allt annat lika blir resursutnyttjandet högre och följaktligen inflationstendenserna starkare, varifrån de än startar. Allt annat lika blir räntan av det skälet då högre, oavsett varifrån man startar. Jag vet inte hur jag kan spekulera mer, men det är en bedömning. Vi har ju skrivit ett rätt kritiskt remissvar på utredningen.

Ordföranden: Har Olle Sandahl någon fortsättningsfråga?

Olle Sandahl (kd): Den skulle i så fall gälla snedfördelningen mellan ohälsotalen. Skulle det bli någon påverkan på effektiviteten eller i synen på hur samhället ska organiseras och var man ska investera sina medel med tanke på att det skiljer så mycket mellan sektorerna?

Urban Bäckström: Det är väl i så fall en hjälp för den som vill komma åt problemet med en snedfördelning. Det finns olika snedfördelningar här. Det där är *en* snedfördelning, mellan offentligt och privat, men vi har i dagarna

också lärt oss att det finns en geografisk snedfördelning. Folk är i vissa län mer benägna att vara sjukskrivna än vad de är i andra län. Det finns många aspekter på sjukskrivningarna, och det har kommit fram många intressanta synpunkter under de senaste åren.

För oss är det där inte det viktiga. Vi får ta den siffra och den utveckling som samhället erbjuder som grund för vår penningpolitik. Det där är väl viktigare för utskottet och för riksdagen och regeringen, om de vill göra någonting åt det här. Vad är det för verksamma åtgärder som man då kan tänka sig här?

Jörgen Johansson (c): Ordförande! Vi har ju en väv av utlandskontakter genom vår export osv. När du talar om Europamarknaden gäller det Europamarknaden i dess helhet. Den inrikespolitiska situationen i Tyskland är rätt ansträngd, med hårda besparingar, och Tyskland är en av våra stora exportmarknader. Min fråga är: Hur bedömer du situationen i Tyskland i det här avseendet?

Urban Bäckström: De stora länder som ligger nära oss är viktiga handelspartner för Sverige. Det går trögt i vissa delar av Kontinentaleuropa, och Tyskland är ett exempel på detta. Det är nog en komplicerad materia, som delvis handlar om återföreningsproblematiken och den växtvärk som den ledde till, men det rör sig också om rätt djupgående strukturella problem. För att en ekonomi ska kunna växa är det ofta inte fråga om att det bestående ska bli större utan om att gammalt ska läggas ned och nytt komma till. För att det ska ske måste man kunna avveckla och utveckla, och det krävs att det finns system, drivfjädrar och mekanismer som gör det här möjligt. Har man en situation där man inte kan lägga ned företag eller dra ned på kostnader, kan ekonomin inte växa på det sätt som krävs. Det finns en rad olika mekanismer i Kontinentaleuropa som gör det utomordentligt svårt att lägga ned gammalt för att därmed utveckla nytt.

Det har i Sverige visat sig att det, trots de stora stötar som vår ekonomi gick på inte minst för tio år sedan men också under loppet av 90-talet, har utvecklats ett såvitt jag förstår väldigt bra samarbete mellan fack och arbetsgivare, som har gjort det möjligt att dra ned för att kunna utveckla. Det ska dock naturligtvis föras en ordentlig argumentation och ges ordentliga förklaringar, men i Kontinentaleuropa har man oftast valt lagstiftningsvägen, och den bara stänger möjligheterna att göra förändringar.

Det visar sig att det är utomordentligt svårt att komma åt det här i Kontinentaleuropa, och det är svåra frågor att påverka också i vårt land, om man vill gå i endera riktningen. Men den poäng som jag vill komma fram till är att det i mångt och mycket är strukturella problem som påverkar den europeiska kontinenten. Så länge det går trögt där påverkas naturligtvis efterfrågan för oss, men vi har sett att svenska exportörer är väldigt skickliga på att göra inbrytningar i Sydostasien och på den amerikanska marknaden, där de har

varit väldigt framgångsrika. Det är väl så man får arbeta. Om det är svårt på en marknad får man väl pröva att söka sig åt andra håll, och det har i många fall gått bra.

Jörgen Johansson (c): Jag har också en mera konkret fråga. Av en familjs utgifter består ca 30 % av boendekostnader, men kostnaderna för bostadsrätter i Stockholm har sänkts. I jämförelse med våra skandinaviska grannar kan vi konstatera att vi har ett tämligen eftersatt underhåll på våra bostäder i Sverige. Skulle vi i Sverige komma upp till den nivå som man har i Finland, skulle det bli enorma vinster för den privata ekonomin. Hur ser du på den här typen av bedömningar?

Urban Bäckström: När det gäller de allra högst betalda villorna kan fastighetsskatten naturligtvis ha påverkat en del. Det är egentligen inte så konstigt att det sedan den extrema boomen försvann är svårt att betala 25 miljoner för en lägenhet på Strandvägen i Stockholm. Det är svårt att få kalkylen för detta att gå ihop. Det är klart att det mattas där, och det är väl samma sak med en del av de allra dyraste villaobjekten.

Den grundläggande fråga som vi har försökt ställa i en av rutorna är om det finns något problem på småhusmarknaden i Sverige. Finns det någon risk för att hela den svenska småhusmarknaden vänder nedåt? Det är en viktig fråga eftersom en stor del av hushållens förmögenhet är bunden i småhus. Också en stor del av belåningen i banksystemet är knuten till värdet på småhusen. Det finns utförliga resonemang i den rutan. Jag vill bara illustrera frågan med en mycket enkel modelluppskattning, som man får ta för vad den är. Jag har försökt hitta någon sorts fundamentalt pris för villamarknaden i Sverige kopplat till den faktiska prisutvecklingen, lite grann som jag tidigare gjorde med aktiekurserna och vinstutvecklingen.

Jag tycker att man ganska klart ser den bubbla som vi hade i slutet av 80-talet och i början av 90-talet. Det fanns behov av en anpassning. Ta inte den blå linjen för det sanna värdet på bostadsmarknaden, men det var en ganska stor skillnad på nivåerna. Vi fick en anpassning i början av 90-talet. Det läget ser inte ut att vara för handen nu. Det finns ytterligare resonemang som belyser det här. Vi ser inte att det skulle föreligga en bubbla på småhusmarknaden på det sättet. Men återigen: De allra dyraste objekten, när det gäller både småhus och lägenheter, påverkas naturligtvis av att det lilla segment av mycket kapitalstarka personer som i huvudsak hämtade sina pengar från IT-branschen osv. inte längre finns. Det är klart att det blir en påverkan där.

Christer Nylander (fp): Jag skulle vilja få lite mer kommentarer till växelkursen. Den har diskuterats en hel del de senaste veckorna, framför allt efter hur budgetpropositionen har kommit att utvecklas. Hur växelkursen ser ut, framför allt mot euron och dollarn, är på längre sikt ganska avgörande för inflationstakten. Jag kan läsa mig till att ni från Riksbanken räknar med en för-

stärkning gentemot euron och dollarn. Samtidigt reviderar ni ned prognosen något jämfört med tidigare. Jag skulle gärna vilja få en kommentar till den här nedvärderingen.

Urban Bäckström: Vi räknar med en något svagare bana än förra gången, och det gör vi därför att den tidigare *terms of trade*-utvecklingen var lite svagare men också därför att tillväxten i svensk ekonomi är något svagare. Vi har därför reviderat ned banan något.

Låt mig passa på att expandera frågan lite eftersom jag har sett spekulationer om att Riksbankens rapport blir något slags inlägg i en debatt om ERM-kurs eller något sådant. Det är det inte fråga om. Jag är här väldigt noga med att säga att vår policy är att bedriva penningpolitik efter den här regimen så länge vi har denna regim. Vi gör inga inlägg i någon debatt om någon ERM-kurs i våra inflationsprognoser. Däremot har vi i kvartalstidskriften Penning- och valutapolitik tidigare publicerat olika fördjupande artiklar om hur man kan se på den svenska jämviktsväxelkursen. Den har dock inte något att göra med den direkta inflationsbedömningen.

När och om en folkomröstning är genomförd kommer väl ett nytt läge, där Riksbanken och Sverige någonstans byter penningpolitisk regim, men det är inte vår uppgift att på något vis föregripa detta. Det ingick inte i frågan, men jag tog ändå chansen att säga det här därför att jag tycker att det är så viktigt. Tolka alltså inte vår bana som ett inlägg rörande vad en eventuell ERM-anslutning – om vi kommer dithän vet vi inte – skulle leda till. Det får vi ta upp sedan.

Ordföranden: Jag vill också själv ställa en liten fråga. Först vill jag dock, eftersom det är sista gången som Urban Bäckström är här, å utskottets vägnar framföra ett stort tack till Urban Bäckström för den tid som han har varit riksbankschef. Han har, som vi tidigare har hört, besökt utskottet vid 14 tillfällen. Urban och jag bytte några ord inledningsvis och kom fram till att han som riksbankschef genomlevt fyra finansministrar och är inne på sin tredje utskottsordförande.

(Urban Bäckström: Då är det dags att avgå.)

Det vill jag inte på något sätt understryka.

Urban tillträdde den 1 januari 1994, och det har hänt en hel del sedan dess. Det har varit en mycket händelserik tid i Sverige och även internationellt.

Kronan har, som vi här har hört, haft en rörlig växelkurs sedan november 1992, och penningpolitiken har haft ett särskilt inflationsmål. Svensk ekonomi och svenska statsfinanser har sanerats efter lågkonjunkturen i början av 90-talet, och Sverige har gått från hög inflation till låg inflation, vilket Urban Bäckström också har pekat på. Kriserna har varit många, också internationellt, på finansmarknaden osv. Vi kan peka på Mexiko, Asien, Argentina,

Brasilien och Ryssland. Några av oss har fått följa dessa kriser och ta del av de bedömningar som där har fallit ut.

Riksbanken har också fått en starkare ställning gentemot riksdag och regering, och riksbankschefen har fått sällskap av ytterligare fem direktörer i Riksbanken. I Europa har tolv länder gått samman i en valutaunion och infört euro som betalningsmedel. Riksbanken har utvecklats från en regleringsinstitution till en marknadsanpassad centralbank.

Detta var en väldigt kort rapsodi över vad som har hänt. Jag skulle å utskottets vägnar vilja framföra vårt stora tack till Urban Bäckström för att han har varit en mycket stabil och bra riksbankschef. Jag vill också säga att han på det personliga planet har visat en väldigt stor öppenhet mot utskottet, något som jag törs säga har uppskattats mycket av samtliga ledamöter. Jag vill som ordförande framföra detta, även om min ordförandetid har varit mycket kort. Jag har dock även dessförinnan som ledamot i utskottet och som riksbanksfullmäktig lärt känna Urban Bäckström, och jag tycker att jag står på en säker grund när jag säger de här orden.

Jag skulle avslutningsvis vilja fråga om Urban helt oförberett vill göra en kort reflexion över vad som har varit mest positivt och vad som har varit mest bekymmersamt under de gångna nio åren. Jag tycker att det skulle vara trevligt att få höra litet om detta.

Urban Bäckström: Det som har varit väldigt trevligt har varit att komma till finansutskottet, inte bara därför att vi har haft bra diskussioner utan också därför att dessa i mycket har återspeglat den debatt som förs utanför våra respektive hus. Det är viktigt att den debatten blir något av en dialog. Det tror jag är oerhört väsentligt, och jag har satt stort värde på att det blivit så. Jag hoppas att utskottet väljer att kalla också min efterträdare till den här typen av hearingar.

Jag tror också att det vore väldigt bra om utskottet när det händer någonting kallar riksbankschefen lite snabbare för att höra vad som har skett, hur man ska se på det osv. Jag tror att det skulle göra den penningpolitiska och kanske t.o.m. den ekonomiska diskussionen lite mera livfull i vårt land. Nu kommer jag förberedd med massvis av diagram och rapporter, och jag har tänkt igenom varje del av min framställning, men kanske skulle också en mer spontan frågestund kunna vara bra.

Vad gäller frågan om vad som varit mest besvärligt tycker jag att utskottet gjorde fel beträffande de 20 miljarderna, men det är inte min sak att ha några synpunkter på det. Jag kan inte se att de där pengarna förräntas bättre i Riksgäldskontoret än vad vi i Riksbanken skulle ha kunnat förränta dem. Jag tror helt enkelt inte på den kalkylen. Eftersom jag fick frågan gav jag svaret, men jag känner ingen bitterhet över detta. Det är naturligtvis riksdagen som bestämmer det här.

Herr ordföranden sade att Riksbanken har fått en starkare ställning gentemot riksdagen. Jag vill se det som en delegering av ett ansvar, en delegering som ligger kvar så länge som huvudmannen vill ha det så. Vi gör ingenting

annat i Riksbanken än det som riksdagen vill att vi ska göra. Vi har inte högre intelligenskvot än andra så att vi gör detta bättre än vad någon annan skulle kunna, men den stora skillnaden är att vi får fortsätta att göra det här på samma sätt utan att behöva vara bekymrade av den dagsaktuella debatten. Att ha det här på armslängds avstånd från den stora politiska diskussionen skulle jag tro är ganska skönt för finansministern. Då slipper han bli ansatt i också de här frågorna.

Jag tror att detta är den stora skillnaden, inte att Riksbanken skulle ha blivit mäktigare eller dylikt. Vi känner ett väldigt stort behov av att bli omfamnade både av de politiskt valda fullmäktige och av riksdagen, för riksdagen är vår huvudman och ägare. Därmed får riksdagen också självfallet som varande vår bolagsstämma avgöra hur man ska disponera vårt kapital. Sedan kan ju dess verkställande direktör ha en och annan synpunkt på hur detta sker, men det får vara upp till honom.

Ordföranden: Tack, Urban Bäckström, för den synpunkten. Jag ska inte gå in på någon replik om de 20 miljarderna utan vi lämnar nu den frågan. Vi är därmed klara med den här utfrågningen. Jag tackar än en gång Urban Bäckström liksom utskottets ledamöter och samtliga från olika medier, journalister och andra som följt utfrågningen, för att ni kommit hit.